

S. FL. MARIAN
NAȘTEREA LA ROMÂNI

ACEASTĂ EDITIE APARE CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII

NAȘTEREA LA ROMÂNII

STUDIU ETNOGRAFIC

DE

S. FL. MARIAN

Membru al Academiei Române

EDIȚIA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI
LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL
16 Strada Doamnei 16
1892

NAȘTEREA LA ROMÂNII

STUDIU ETNOGRAFIC

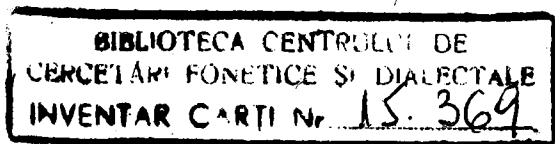
DE

S. FL. MARIAN

Ediție critică de

TEOFIL TEAHA, IOAN ȘERB, IOAN ILIȘIU

Text stabilit de TEOFIL TEAHA

EDITURA

GRAI și SUFLET — CULTURA NAȚIONALĂ

București, 1995

Coperta de ION N. ȘUȘALĂ
Ilustrația copertei de CONSTANTIN DIPȘE

ISBN 973-96826-4-2
ISBN 973-96826-6-9

PRECUVÂNTARE

Cele mai însemnate momente din viața omului sunt nașterea, nunta și înmormântarea.

Multe și frumoase sunt datinele și credințele românilor uzitate în aceste momente.

De mult am dorit a scoate la lumină măcar o parte din acest tezaur neprețuit.

Timpul de mult așteptat a sosit și dorința mi s-a împlinit.

„Nunta“ am publicat-o în anul 1890, „Înmormântarea“ înainte de o lună, iar astăzi prezint on. public cititor, „Nașterea“.

Însă cu aceste trei opuri lanțul de datine și credințe, care înferecă viața românului de la naștere până la moarte, nu e complet.

Spre completarea lui, ne-ar mai fi rămas încă de descris și „Junețea la români“.

Cu ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor buni, care știu să prețuiască munca celor ce se ocupă cu astfel de lucrări, sper că, în scurt timp, voi scoate și „Junețea“ la lumină.

Până atunci primească toți acei P. T. Domni, care mi-au stat mână de ajutor la alcătuirea și publicarea acestui studiu, mulțămirile mele cele mai profunde.

Suceava, în 18/30 novembre 1892

AUTORUL

Dorul românei

Un proverb străvechi zice : „mulțimea copiilor, bucuria românului“ sau „mulțimea copiilor, averea românului“. Deci, una dintre dorințele cele dintâi ale noilor însurați, și cu deosebire ale tinerei neveste e și aceea ca prea bunul și prea puternicul Dumnezeu să-i binecuvânteze cu naștere de fii și fiice sau, cum se mai zice, cu *gloată*.

Cât de mare și fierbinte e însă dorința nevestei românce de a avea și ea, dacă nu mai mulți, măcar un singur copilăș, cred că nime n-ar putea-o exprima mai bine și mai potrivit, de cum a cântat-o ilustrul și nemuritorul nostru poet V. Alecsandri, în poezia intitulată „Dorul Românei“, care urmează aici :

De-ar vrea bunul Dumnezeu
Să-mi asculte dorul meu !
De-aș avea un copilăș
Dragul mamei ingerăș !

Cât e ziua, cât e noapte,
I-aș șopti cu blânde șoapte,
Cât e noapte, cât e zi,
Tot la sânu-mi l-aș păzi !

L-aș păzi, l-aș dezmierda,
Mii de sărutări i-aș da.
Și i-aș zice-ncetișor :
Nani, nani, pușor !

De-ar fi cerul cu priință
Să-mplineasc-a mea dorință
De mi-ar da un băiețel
Dragul mamei voinicel !

N-ar fi prunc mai fericit
Și pe lume mai iubit !
Alt copil n-ar fi ca el
Mititel și frumușel !

Obrăjelu-i ca de spume
N-ar avea seamăn pe lume !
N-ar fi ochii nimărui
Dulci ca ochișorii lui !

Iar eu mândră măiculică
Pe-ai săi ochi, pe-a sa guriță
Ne-ncetat l-aș săruta,
Săruta și i-aș cânta.

Și i-aș face-o descântare
Să ajung-un viteaz mare,
Un viteaz ce-ar străluci,
Cum n-a fost, nici n-ar mai fi !

Și l-aș pune să se culce
Pe al meu sân, leagăn dulce,
Și i-aș zice-ncetișor
Nani, nani, pușor !

Aceasta e dorința româncei !

Și dacă nu se vede curând în stare binecuvântată, dacă dorința ei nu se împlinește în primii ani ai căsătoriei sale, atunci temându-se ca nu cumva să rămâie lung timp sau chiar pentru totdeauna *stearpă*, și bărbatul ei să nu prindă, mai degrabă ori mai târziu, a se plânge și a se căina pe dânsa, a se supăra și a o muștra, numind-o *stărpitură*, caută toate chipurile și mijloacele încuviințate, cum ar putea mai mai degrabă *purcede grea*. Începe mai întâi și întâi a se ruga din toată inima lui Dumnezeu, a umbla pe la mănăstiri și biserici, ca să i se citească, *a face lumini cât statul ei de lungi* și a le aprinde, ca să ardă la icoana Maicii Domnului, apoi atât ea cât și bărbatul ei a plăti *sărindare*, *acatiste* și *liturghii*, *a încunjura biserica* și *a îngenunchia sub daruri*¹, și în fine a ținea posturile, cu deosebire însă postul *Vinerii mari*² și *lunile*³.

¹ *Ce ți-e scris în frunte ți-e pus*, poveste publ. în „Țară nouă“, Tom. III, Buc., 1887, p. 444 : „Un negustor foarte bogat era însurat de vreo zece ani și nu avea nici un copil, tot se ruga lui Dumnezeu să le dea și lor un copil. Ba, ce acatiste ! ce liturghii ! ce sărindare ! nu le mai rămăsese biserică la care să nu se fi dus : și, în sfârșit, dete Dumnezeu de li se împlini pofta... Dumnezeu le ascultase rugăciunea și făcuse să aibă și ei un copil“.

Ioan Kövary, *Stati-Cotu*, poveste, publ. în „Gazeta Transilvaniei“ An. LII, Brașov, 1889, nr. 259 : „Stati-Cotu avea de toate cu prisosință, dar pentru aceea el numai fericit nu era, căci îi lipsea fericirea săracului, averea românului, — îi lipseau copiii. El n-avea copii și acest lucru îl pune pe gânduri. Făcut-a rugăciuni, ținut-a posturile, dat-a sărindare, conșurat-a biserica, îngenunchiat-a sub daruri... În zadar, lui Dumnezeu nu i se făcu milă de el“.

² Sub postul *Vinerii mari*, se înțelege o săptămână întreagă, în care nevasta, ce s-a prins să postească, nu mănâncă numai o dată pe zi de secu, și anume după asfințitul soarelui, iar în duminica ce urmează, plătește o slujbă.

Vinerile, în genere, se țin și pentru furtuni, apoi, ca să capete fetele noroc și să le ajute *S-ta Vineri*, ca să se poată cât mai curând mărita.

³ E o credință veche și foarte lătită la românii din Bucovina, că cel ce se apucă să postească luna, aceluia în multe privințe îi merge bine. Așa, nevestele care n-au copii și doresc să aibă, dacă postesc douăsprezece luni dupăolaltă, cred că vor naște copii. Asemenea, mulți și dintr-aceia care capătă dureri crâncene de ochi, că nu mai pot vedea nimica, încă se apucă a posti mai multe luni, unii chiar și toată viața. Alții iarăși se prind a posti luna, din cauză că li se îmbolnăvesc și pier vitele. Mai pe scurt fiecare pentru ce și pentru ce-l doare, inima, și zic, că de când s-au apucat a posti luna, de-atunci și-au ajuns scopul dorit. E de însemnat și aceea că cei ce s-au apucat să postească toată viața lor, postesc chiar și-n luna Paștilor, iară ceilalți care se prind a posti numai un număr anumit de luni, nu mă-

Dacă rugăciunile și închinările pe la mănăstiri și biserici, precum și plătirea de liturghii și sărindare n-au ajutat nimic, atunci nevasta își ia refugiu la alte mijloace prin care speră ea că-și va ajunge scopul, și anume la prepararea și băutura unor sucuri de plante. Cele mai uzitate plante care le întrebuițează ea spre scopul acesta, sunt : unele dintre orchidee, apoi trandafirul alb, liliacul alb, ruja etc. Pe toate acestea le pune și fierbe în miere sau vin și sucul ce iese dintr-însele îl bea.

Neajutându-i băutura aceasta, ia nouă fire de usturoi, le pune pe toate în jumătate litru de rachiu, în care le lasă să steie nouă zile pe horn, iar după a noua zi începe a bea din rachiu de acesta câte atâta cât cugetă ea că-i va ajunge pentru nouă zile ce urmează.

Afară de aceasta mai bea ea încă și sămânță de iepure și iepuroaică, ia adecă boașele unui iepure și mațca unei iepuroaice, le usucă bine, după ce s-au uscat de ajuns, le pisează până ce se fac ca pulberea; le pune apoi fiecare deosebit, în câte un șipuşor cu rachiu, iar şipuşoarele bine astupate le pune într-o cahă unde nu se face focul, și acolo le lasă nouă zile. După a noua zi, luându-le din cahă, bărbatul bea sămânța cea de iepure, iar nevasta cea de iepuroaică.

În fine, se scaldă într-o apă, în care au fost fierte : hemei, capusnic (crepusnic) și floare de româniță ¹.

După ce s-a scaldat, își cumpără o cordică roșie, de mătășă, așa de lungă, ca să se poată încinge cu dânsa, o duce la biserică, o dă pălimarului ca acesta s-o puie sub cămesa mesei celei sfinte din altar, unde o lasă să steie până ce se împlinesc 12 liturghii, și la fiecare din aceste 12 liturghii plătește preotului câte o liturghie, adecă câte 10—12 cr., după cum se plătește de obicei, anume ca să fie amintită totdeauna în decursul serviciului dumnezeiesc. După aceasta, își ia nevasta cordica acasă, încingându-se cu dânsa pe sub cămeșă, o poartă un timp mai îndelungat ².

Neajutându-i nici acestea nimic și temându-se ca nu cumva să rămâie pentru totdeauna stearpă, și din cauza aceasta, apoi să fie nu numai certată și asuprită de bărbatul său, ci chiar și bătută pentru că nu e în stare să nască copii, umblă sate întregi de-a-lungul și de-alatul, că doară, doară ar da peste vreun leac. Ba, cele mai multe dintre nevestele sterpe, în disperarea lor că toată viața vor rămâne astfel, nu se mulțămesc numai cu atâta, ci își iau în urma urmelor refugiu la descântători și descântătoare, vrăjitori și vrăjitoare, care după credința lor, știu toate tainele, până chiar și cele mai ascunse și, ca atari, trebuie numaidecât să le ajute și lor, ca să facă și să aibă copii ³, care să le fie urmași; să aibă cui

pancă defel, până în ziua următoare. Și dacă, fiind apucat, se-nfruptă în vreuna din aceste zile, atunci, spun ei, că *nu li se arată*, adică le merge rău. De aceea, fiecare apucat observă cea mai mare strictețe în postirea acestor zile. De aici apoi, de la această datină străveche, s-a născut zicala „postește lunile”, și se aplică mai cu seamă acelor ce, ori că nu au sărmanii de multe ori nimica ce mânca și postesc de nevoie, ori că nu au *de fapt* sau, în limbajul transilvănenilor, *de dulce*.

¹ Com. de Pancrațiu Prelipceanu, învățător superior în Șcheia, comună aproape de Suceava.

² Com. de Vasile Turtureanu, preot în Vicovul-de-Sus, comună în districtul Rădăușului.

³ P. Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, Buc., 1882, p. 243 : „A fost odată un împărat și o împărăteasă. Amândoi erau oameni de treabă și frumoși. Ei se iubeau nevoie mare. Dar erau tot mânăniți și amărăți, că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vrăci și vrăjitoare nu-i folosise întru nimic“.

încredința averea, ca aceasta să nu se irosească și pustiască, iar, după moarte, să aibă cine-i comănda și pomeni ¹.

Mai pe scurt, se pune luntre, punte și nu se lasă până ce nu-și vede dorința împlinită ².

Multe femei sunt de părere că ele ar fi având un fel de morb lăuntric, numit *matrici*, *matrice* sau *mătrice* și din cauza acestuia nu pot să nască copii.

Deci, unul dintre descântecele cele mai uzitate, care le întrebuițează ele spre atingerea scopului dorit e și cel de *matrici* sau *matrice*, care sună precum urmează :

Stăi matrici !

Nu hui,

Nu pocni,

Prin oase nu te porni !

Matrici prin sete,

Matrici prin foame,

Matrici prin deochiu,

Matrici prin osteneală,

Matrici prin fierbințeală,

Matrici prin spaimă,

Matrici prin neodihnă.

Matrici de 99 de feluri,

Matrici de 99 de soiuri

Ieși de unde ești :

Din piept,

De sub piept.

Din inimă,

De sub inimă.

Din șeale,

De sub șeale.

Din brațe,

Și din mațe.

Din toate încheieturile

Și din toate ciolanele !

Că tu de nu mi-i ieși

Cu 99 de coase te-oi cosi,

Din trup și din toate oasele

Te-oi porni.

Cu 99 de seceri te-oi secera

Din trup și din toate încheieturile

Te-oi lua

Și-n Marea Neagră te-oi mâna.

Și acolo te-oi așeza,

Acolo-i sta,

Acolo-i bea,

Acolo-i mânca,

Și pe N. în pace îi lăsa.

N. să rămâie curată

Și luminată :

Ca Dumnezeu, când a făcut-o,

Ca maică-sa, când a născut-o,

Ca argintul strecurat,

Cum e de Dumnezeu lăsat.

Ca soarele pe senin,

În vecii vecilor, Amin !

¹ N. D. Popescu, *Carte de basme. Culegere de basme și legende populare*, vol. I, ed. II, Buc., 1892, p. 73 :

„A fost odată un împărat și o împărăteasă, cărora le dăruise Dumnezeu trei fete tot una și una de frumoase, care cu cât creșteau, cu atât inebunea lumea de frumusețea lor.

Părinții lor nu erau deloc mulțumiți, de ast întreit dar, fiindcă ei doreau din inimă un coconăș, care să le moștenească tronul și averea. Ei întotdeauna se rugau lui Dumnezeu să le dăruiască un băiat și alergau și pe la vrăjitori și descântători, ca să li se împlinească dorul.

Dumnezeu le îndeplini cererea, le dăruie un coconăș, dar nu lăsă să treacă nepedepsită cărtirea lor împotriva șarțului dumneziesc și mai cu seamă pentru că alergase la lucruri necurate, ca să siluiască miia sa”.

² Femeile cărora *cerul nu le-a fost cu priință*, care au pierdut toată speranța că vor mai avea cândva copii proprii, voind, cu toate acestea, a avea în casa lor un copil, ca să aibă pe cine dezmierda și cu cine să mângăia, se pun în cale cu bărbații lor și iau un copil de suflet, de regulă, de la un frate sau de la o soră care e împovărată cu multă gloată, sau cum mai zice românul, care are casă grea. Unii români însă care nu au copii, adeseori iau de suflet și pe un copil țipat, lepădat și apoi aflat, crezând că e foarte bine a ocroti un astfel de copil găsit și nevinovat, care de altmintererea ar putea să fie expus celei mai mari mizerii.

Descântecul acesta, după cum mi-a spus Gafița a lui Iacob a Luchi, din comuna Mălini, județul Suceava, plaiul Muntelui, în Moldova, care mi l-a dictat, se descântă numai luni dimineața, până a nu răsări soarele, în rachiul, vin sau borș proaspăt împlut, din care nu s-a gustat defel, rostindu-i-se versurile de trei ori dupăolaltă. Din rachiul, vinul sau borșul astfel descântat se dă apoi femeii de trei ori de gustat și anume pe nemân-cate.

Poporul român din ținutul Chioarului, comitatul Sătmaru, în Ungaria numește „matrici“ morbul numit altcum „zgârcituri“ sau „cârcei“.

Dacă vreo femeie e atacată ori pătimește chiar de morbul acesta, cheamă pe atare descântător sau descântătoare, ca să-i *coate* — des-cân-te — de *mătrici*.

Această *cotare* — descântare — se face așa, că se ia untură răncedă, veche de mai mulți ani, și aceea se pune într-un vas. Apoi, cu un cuțit de șatră, închegător și barem cu două tăișuri (custuri), la care cuțit e de lipsă să fie ceva parte făcută din aramă, ținându-le în mâna dreaptă și atin-gând continuu cu el untura cea răncedă, zice următorul descântec :

Mă luai,
De la masa mea,
Mă dusei
De la casa mea,
De la masa mea
Pe cale,
Pe cărare.
Când fusei la mijloc de cale,
La mijloc de cărare
Mătricele mă-ntâmpinară,
Mătricele cu frecatul cel mare,
Mătricele cu 99 de feluri,
Mătricele de 99 de neamuri.
Pe gură mi s-o băgat
Prin oase mi s-o-nșirat.
Io prinsei a mă cânta,
Prinsei a mă văieta.
Nime-n lume nu mă vede,
Nime-n lume nu m-aude,
Numai singur Maica Sfântă
Deasupra pământului
Din naltul cerului,
Din poarta raiului.
Maica Sfântă mă-ntreabă :
— Ce te cânti,
Ce te vaieți ?
— Da cum nu m-oi cânta,
Cum nu m-oi văieta ?
Mă luai de la casa mea

De la masa mea,
Pe cale, pe cărare.
Când fusei la mijloc de cale,
La mijloc de cărare,
Matricele mă-ntâmpinară.
Matricele cu lucru rău,
Matricele cu rândul lor
Matricele cu frecatul cel mare,
Matricele de 99 de feluri,
Matricele cu 99 de neamuri.
Pe gură mi s-o băgat,
Prin oase mi s-o-nșirat.
— Oh ! fiica mea !
Nu te cânta,
Nu te văieta,
Nu gândi nemică.
Nu ți-a fi nemică
Cuțitu de șatră
În mâna dreaptă
Luao-i
În untură răncedă cota-ți-oi
La Marea Roșie duce-le-oi.
Acolo să peie,
Să respeie
Ca spuma de mare,
Ca scopitul sub picioare
Tu sănătoasă să rămâi.

Aici, atât femeia morboasă cât și descântătorul sau descântătoarea *scopesc* de trei ori și *scopitul* îl freacă bine cu piciorul.

Cu untura descântată se unge femeia morboasă, pe unde o doare, iar descântarea numai marțea și sâmbăta seara se poate face, ca să aibă folos ¹.

Femeia, căreia i s-a descântat descântecul acesta, crede că trebuie numaidecât să aibă copil.

Femeia, care nu are copil, se zice că nu e bună la Dumnezeu, și din cauza aceea nu poate avea ²; iar aceea, care anume face ca să nu aibă, după părerea poporului, e *drăcoaie* și în cealaltă lume *gândaci*, adică șerpi, de lăte, iar fătul ei, ce ar fi avut să-1 nască viu, e pierdut ³.

¹ Acest descântec, dict. de economul Ioan Bot din Vălenii Somcutei Mari, se află publicat de Elia Pop în „Gutinel“, an. I, nr. 30, Baia Mare, 1889.

² Cred. Rom. din Mahala, districtul Cernăuțului, com. de Ionică al lui Iordachi Isac, agricultor.

³ Cred. Rom. din Șomcuta Mare (Chioar) și împrejurime, com. de Elia Pop, învățător.

În altă stare

Pe cât de mare i-a fost mai înainte tinerei neveste teama că nu va binecuvânta-o Dumnezeu cu gloată, pe atât de mare îi este ei grija, după ce a purces acuma grea ¹, ca să nu piardă fătul, pentru că, în genere, toate nevestele, cari se află în altă stare, fiind foarte gingaşe şi simţitoare mai pentru toată nimica, sunt mai mult sau mai puţin expuse de a nu putea purta copilul tot timpul cât se cere, ca să-l poarte. Drept aceea, fiecare nevestă caută acum a se feri de toate acelea care ar putea să-i fe atât ei cât şi copilului, ce-l poartă, spre oareşicare scădere sau daună, şi această ferire, împreună cu diferite datine şi credinţe apucate din moşi, strămoşi, durează tot timpul de când a simţit că a purces grea şi până după naştere, atât în decursul ocupaţiilor sale de toate zilele, cât şi în timpul mâncării şi a băutului; atât în decursul gătirii, preumblării şi petrecerii, cât şi în cel al odihnei, mai pe scurt la orişicare ocazie.

Aşa, din momentul când a simţit că e în altă stare, se încinge necontenit peste tot timpul îngreunării. De lucrat nu-i vorba, că se apucă ea singură la lucru, atât prin casă cât şi pe afară, unde şi când cere trebuinţa, dar în tot timpul însărcinării se fereşte de a se osteni din cale afară, prea bine ştiind că osteneala cea mare, precum şi ridicăturile foarte lesne pot să-i strice.

Cele mai uzitate datine şi credinţe în timpul lucrării sunt deci următoarele:

Ca o femeie însărcinată să facă lesne, de câte ori mătură şi la gunoiul în poală, aruncându-l, să zică: „cum arunc gunoiul acesta de iute, așa să și fac de lesne!“.

Femeia însărcinată, care va culege surcele în poală, copilul ce-l va face va avea pe corp niște pete de diferite mărimi; iar aceea, care va culege în poală surcele ieșite din rindea, va face copilul cu părul creț ².

Să nu pună vreo legătură după cap, ca s-o depene, că apoi are să fie copilul cu buricul pe după cap ³; iar dacă trece cineva peste o femeie

¹ Femeia care se află în starea binecuvântată, se numește în limba poporului din Bucovina grea, îngreunată, îngreată, însărcinată, încărcată, împovărată, groasă, în altă stare, neslobodă, iar în ținutul Năsăudului din Transilvania pe lângă unii din termenii înșirați mai sus, se mai întrebunțează încă și aceștia: tăroasă și în starea dărului.

O fată mare însă care se află în asemenea împrejurări, se zice că e burduhoasă, burduhănoasă, cu pântecule până la gură, cu ciolane în pântece, iar după ce a născut, se numește în cele mai multe părți din Bucovina, cu deosebire însă la munte, vădană.

² G.S. Ioneanu, *Mica colecție de superstițiiile pop. rom.*, Buzău, 1888, p. 6.

³ Côm. de Romul Simu, învățător din Orlat, în Transilvania.

îngreunată și nu-și aduce degrabă aminte, atunci copilului i se învârtă buricul pe după grumaz ¹.

Să nu desculțe pe nimeni, nici să nu tragă cioarecii cuiva, că apoi nu poate naște până ce acela pe care l-a dsculțat sau dezbrăcat, nu-i va da apă din oipincă sau cizmă etc.

Să nu deie nimănu apă în timpul stării binecuvântate, căci apoi nu poate naște până ce acela, căruia i-a dat ea apă, nu-i va da apă de băut din pumni.

Să nu sufle în cuptorul de pâne, că face copilul cu limba prinsă ².

Prin războiul de învelit pâza să nu treacă nici o femeie, pentru că naște *copii gemeni* ³.

Când gată femeia pâza de țesut trimete pe un copil al ei afară, călare pe fușteii războiului, cu ochii închiși. În drum îi deschide și ce vede întâi, bărbat ori femeie, de acel sex are să fie cel mai de aproape născut al femeii ⁴.

În timpul mănării și al băutului :

O femeie rea nu se prea lasă a se duce într-o casă, unde se mănâncă, ca nu cumva să râvnească și ea, cu toate că o astfel de femeie, oriunde s-ar duce și ar afla oameni mănâcând și bând, oamenii respectivi nu mănâncă și nici nu beau nimic până ce n-o îmbie și pe dânsa, dându-i în același timp din fiecare specie de mâncare și băutură să guste și ea măcar cât de puțin, ca să nu i se întâmple vreun rău, știind fiecare prea bine că toate femeile îngreunate fără deosebire, capătă felurite gusturi de mâncare și băutură ⁵ și dacă nu li s-ar da de gustat, foarte lesne ar putea să piardă.

Și femeia, de ar fi cât de sfiicioasă și rușinoasă, nu se opune, știind ea prea bine că, dacă n-ar gusta, lesne ar putea, mai pe urmă, să-i fie rău ⁶.

Dacă o femeie îngreunată *pofteste* de la cineva vreun fel de mâncare sau băutură și acela nu-i dă, atunci spun românii din Bucovina că

¹ Dict. de Mariuca Nistor, româncă din comuna Mălini, jud. Suceava, pl. Muntele, în Moldova.

² Com. de R. Simu.

³ „Luminătorul“, an. X, Timișoara, 1989, nr. 27, în „Foișoară“.

⁴ *Căldindarul poporului pe anul com. 1889*, an. IV, Sibiu, p. 73.

⁵ S-a observat adeseori, că o seamă de femei îngreunate, care având, pe de o parte, mare jig, pe de altă parte însă căpătând felurite gusturi, unele mai ciudate decât altele, mâncau, dar mai mult pe ascuns, *cridă, bucăți de sare, var, cărbuni, humă, cărămidă, lut de la gura cuptorului*, etc.

⁶ Pretutindeni în Bucovina, apoi în Transilvania com. de R. Simu și I. Georgescu — în Moldova de M. Nistor : „femeia îngreunată să nu poftescă nimic, iar dacă pofteste să i se dea orice ar fi, că de nu, pierde“ ; „Șezătoarea“, ed. Artur Gorovei, Fălticeni, an. I, 1892, p. 52 : „Femeia îngreunată trebuie să guste din tot ce vede, să-și aducă aminte că-i îngreunată la vederea tuturor lucrurilor urâte, și să nu ție mâinile în cruciș pe pantece“.

În Banat, com. de Ioan Popovici, învățător în Opațița : „Sunt unele femei greoaie, cărora văzând ceva bun și gustos de mâncare, îndată *li se lasă* (poftesc) a mânca. Deci, femeile cele știute și pățite în d-ale de astea îndată dau din cele ce au femeii celei îngreunate zăcând : „na, că știu că ți s-a lăsat și să nu lepezi băiatul“. Iar cele nepractice și nepățite nu-i dau și apoi femeia, ce a văzut și n-a căpătat să guste, fiindu-i gândul tot acolo și dacă-i este rușine, nu cere, nu mult după aceea leapădă băiatul“.

În Ungaria, com. de Elia Pop, învățător în Șomcuța Mare : „Femeia îngreunată, dacă intră în cutare casă și vede atare mâncare prin care i s-ar cășuna ceva, trebuie să-i dai să mănânce sau cel puțin să guste“.

e păcatul celui ce nu i-a dat și cu cât e femeia mai pofticioasă, cu atâta și păcatul respectivului e mai mare.

Românii din Moldova cred și spun că, dacă ți-a cere ceva o femeie însărcinată și nu-i da, au să-ți roadă șoarecii lucruri din casă ¹.

De la credința cea foarte răspândită în toate părțile locuite de români, că adevcă e păcat a nu da femeii îngreunate ceea ce pofteste, vine apoi și datina că cei mai mulți, când văd pe vreo femeie îngreunată și cred că i-ar fi din ceva rău, îndată îi dau de gustare.

Adeseori însă se-ntâmplă că unele femei îngreunate, fără să vadă pe cineva mâncând sau bând, capătă poftă ca din senin, te miri de ce lucru. Atunci bărbații lor se fac luntre și punte, ca să le aducă lucrul poftit ².

Neputând însă bărbații a le aduce și a le da la timp cele poftite și văzând că începe a li se face rău, aleargă degrabă la moașă sau la o babă știutoare, care se pricepe în ale leacurilor, și o cheamă ca să vie să le facă ceva, doară nu pierd.

Moașa sau baba sosită ia degrabă 8—9 *sâmburi de pepene* și vreo două rămurele de *cimbru bun*, adevcă *cimbru de grădină*; pisează bine atât sâmburii și rămurelele și punându-le apoi în rachiu sau și apă, dă femeii bolnave rachiu de acesta să beie. După ce a băut, pune vreo câteva coji de ceapă într-un hârb cu cărbuni și o afumă cu fumul ce iese din coji. Băutura și afumatul acesta se repetă mai adeseori.

Făcându-se aceasta se zice că femeii i se face bine, *nu pierde*, și dacă copilul e viu, îl *poartă* mai departe, până ce-i sosește timpul, ca să nască ³.

Alte femei, din contră, văzând pe una îngreunată că e *fără vreme pălită* și că se află în pericol de a pierde, o afumă cu *nas (nări) de vulpe*. Făcând aceasta, femeia, dacă nu i-a fost sosit timpul, nu pierde, iar dacă e cu vreme, naște cum se cade, fără să i se întâmple ceva din cauză că a afumat-o.

Cu nări de vulpe se afumă nu numai acele femei, cărora li s-a făcut rău din cauza că au fost poftit ceva și nu li s-a dat la timp, ci și cele ce s-au spăriat de ceva ⁴.

În Moldova, unele femei, care sunt în pericol de a pierde, caută degrabă *cruce de nucă* ⁵ și sâmânță de *pepini* (castraveți), le rășnesc sau pisează binișor la un loc, le amestecă cu rachiu, vin, apă, adevcă cu ce le vine mai degrabă dindemână și apoi le beu. Altele ard bumbi de suman de orișice culoare, pun scrumul ce se face dintr-înșii în apă, și apă de aceea beu la trei răstimpuri. Și iarăși altele, având *coadă de păun* ⁶ strânsă, o usucă, o rășnesc bine, și apoi, amestecând-o cu apă, iarăși o beu.

Dacă e chemată moașa sau o altă babă știutoare, aceea, pe lângă întrebuițarea mijloacelor mai sus arătate, mai încălzesc încă și o că-

¹ El Sevastos, *Călătorii prin Țara Românească*, Iași, 1888, p. 48

² Com. de Ioan Berariu, paroh în Stroești.

³ Dict. de Catrina Racolța din Calafindești.

⁴ Dict. de Paraschiv Lehaciu-Leușteanu din Fundul Moldovei, districtul Câmpulungului.

⁵ Sâmbure de nucă, pentru că acesta e cu cruce.

⁶ *Coadă de păun*, un fel de floristică.

rămida, o aruncă într-o strachină, cu rachie, și apoi cu aburul ce iese dintr-acesta aburește de jos în sus corpul femeii, ce e în pericol de a pierde. Dacă nu-i ajută aceasta, spală icoana Maicii Domnului și-i dă apă de aceea de băut ; sau ia o coasă, deschide o fereastră, prinde coasa de măsă, o pleacă puțin cu vârful în jos pe fereastră afară, toarnă apă de trei ori pe pâza coasei, astfel ca să se scurgă pe lângă vargă într-un vas și apoi din apă de aceasta dă femeii de trei ori de băut, iar cu restul o spală mai întâi pe cap, apoi pe tot corpul.

După toate acestea, care trebuie să se facă cât se poate de iute, ia *torțu de învățatură*, adică de acela la care s-au învățat întâia oară copilele a toarce, îl deșiră, îl udă puțin, și apoi o leagă cu dânsul peste pân-tece, și astfel legată trebuie să umble trei zile, adică până ce a trecut toată primejdia ¹.

O femeie îngreunată trebuie mai departe să se ferească foarte tare de a mânca fiece, pentru că și aceasta încă poate foarte lesne să-i strice.

Așa, nu e bine să mănânce două poame, care sunt crescute și lipite una de alta sau, după cum spun bucovinenii și moldovenii, să nu mănânce nici un fel de *poame îngemănate*, căci *va face copii gemeni* ².

Nu e bine să mănânce din *măr rupt*, început, adică netăiat, că *face copil cu semn*, ca și când ar fi mușcat de un câne ³.

Să se ferească, în timpul cât e grea, de mâncarea *poamelor crude*, dar având poftă să i se împlinescă căci, la din contră, naște fără timp, și neîmplinitorului i se impună aceasta ca un păcat din cele mai mari ⁴.

Asemenea, nu e bine să mănânce duminica *fructe păstăioase*, căci copilul se va face *bolând* și tâmp la minte, și toată viața lui comite numai fapte rele. „Dacă Dumnezeu vrea să te bată, îți ia mintea“, zice proverbul, drept aceea se cuvine ca, prin post, să se depărteze această nenorocire de la copil ⁵.

Să nu mănânce carne netăiată din frigare că face copilul cu limba prinsă ⁶.

Să nu mănânce borș umplut în zi de sec, căci copilul va avea un fel de bubușoare numite *focuri* ⁷.

Să nu mănânce nicicând, cât timp e îngreunată, aripi de găină, rață, gâscă sau și de altă pasăre, căci copilul, după ce-l naște, capătă morbul numit *aripi* ⁸.

În fine, în tot timpul îngreunării, trebuie să se ferească, că să nu fure nimic de ale mâncării, pentru că fiind prinsă, în rușinea ei, lesne ar putea să se prindă cu mâinile de obraz, și prinzându-se, copilul ce-l naște se ivește cu semnul lucrului furat pe trup ⁹.

¹ Com. de mai multe românce din Bucovina și Moldova.

² În Bucovina și dict. de M. Nistor, vezi G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 5 ; „Sezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 127 : „Lucruri îngemănate, să nu mănânci, că faci copii gemeni“.

³ Com. de R. Simu.

⁴ Aurel Iana : *Credințele la nașteri, din părțile Oraviței*, în „Familia“, Oradea Mare, an. XXV, 1889, nr. 41, p. 483.

⁵ Heinrich v. Wlislöckl, *Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen*, Hamburg, 1889, p. 6.

⁶ Com. de R. Simu.

⁷ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 69.

⁸ Dict. de mai multe românce din Bucovina.

⁹ Com. de Victor Tocariu, învățător în Valea Putnei.

De aceea, în Țara Românească se recomandă mameilor, care poftesc la ceva și care doresc mai cu seamă poame, pe care nu le pot avea îndată, de a nu pune mâna pe corpul lor, de teamă ca, copilul să nu poarte, aidoma însemnat în acel loc, obiectul ce ele au voit să aibă.

Credința aceasta se găsește și în Franția, Lotaringia și la multe alte popoare, deși știința modernă o respinge ca neîntemeiată, cu toată autoritatea contrarie a lui Hipocrat, Galileu, Aristotel și Voltaire¹.

În timpul gătrii :

Să nu-și înnoade pletele, că face copilul cu limba împiedicată.

Să nu-și puie floare la brâu, că face copilul cu semn².

În timpul preumblării :

Femeia îngreunată, când va fi cu o lună înaintea vremii nașterii, să umble mult și să bea mentă fiartă cu vin sau limbricariță albă³.

Femeii împovărate să nu-i treacă nimeni pe dinainte, tot timpul cât se află în această stare, căci acela, în cealaltă lume, o poartă în spinare. Asemenea, să nu zvârle cu vreo floare într-însa, că, copilul se face cu semn⁴.

Femeia îngreunată, atât după credința românilor din Bucovina cât și a celor din Transilvania, să nu se uite nicicând lung și cu prea mare pasiune la lucruri și oameni sluți, urâți, ologi, șchiopi, orbi, mai pe scurt să nu se uite, cum se spune, uitându-se la ceva, fie om, animal defectuos, însemnat, ci, îndată cum a văzut ceva, să-și aducă aminte că e în stare binecuvântată și că, prin urmare, nu e bine a se uita mult și lung la nimică, că atunci copilul se naște, după cum a arătat lucrul sau omul ce l-a văzut.

În părțile Oraviței, din contră, e o datină că, văzând femeia în răstimpul stării binecuvântate ceva urât (om șchiop, orb sau alt lucru), spre a nu fi nou născutul asemenea, zice : „nu văd unul ci văd doi“. Asemenea, nu este iertat să fure în acest răstimp ceva și de se va întâmpla un astfel de caz, apoi să nu ducă mâna la față, în credința ca nu cumva acel obiect să se facă la cel nou născut și să zică : „nu iau unul, ci iau doi“⁵.

În alte părți ale Banatului se zice că muierea *greoane*, sub tot decursul însărcinării, nu e bine să iasă din casă și să meargă în locuri de acelea, unde ar avea prilej să vadă lucruri extraordinare, prin care i s-ar putea apoi atrage și însuși fătului, ce-l poartă, niște asemănări și mișcări de ale acelora lucruri, persoane sau animale, ce le-ar vedea.

Dacă însă o muieră prin vedere și mirare a atras deja fătului său unele însușiri nefirești, care după naștere și până într-o lună de zile se cunosc foarte bine, atunci trebuie să urmeze astfel :

¹ T. Georgescu — Djuvara, *Superstitii populare la români și la diferite popoare*, în „Țara nouă“, București, 1885, an. II, p. 218.

² Com. de R. Simu.

³ Din. P. Lupașcu, *Medicina babelor. Adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești*. Extras din „Analele Academiei Române“, București, 1890, p. 62.

⁴ Com. de R. Simu.

⁵ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

Să ia într-o *duminică tânără*¹, pe timpul acela când se află oame-
nii în biserică, și anume cam pe la mijlocul liturghiei, pe copilul cel cu
semn în brațe, să se așeze cu dânsul pe pragul sobei (a chiliei) unde locu-
iește și, ținându-l în poale să-i deie țâță, aducându-și în același timp
aminte și gândind la aceea ce a văzut și s-a mirat, să se roage în gândul său
lui Dumnezeu, ca acesta să depărteze toate însușirile nefirești și neome-
nești de la fiul sau fiica ei. Cam la vreo două minute după aceasta, să se
scoale de acolo și să se pună să șadă pe pragul de la cuină (caulină) în mij-
locul ușii și iarăși să-i dea țâță. Apoi și de aci să se scoale și punându-se
pe pragul de la coridor să șadă, ținând picioarele pe pământ, chiar unde
picură apa din streășina casei, asemenea să-i dea țâță gândind la ceea
ce le-a văzut, rugându-se la Dumnezeu și zicând :

„Doamne, Dumnezeulue, atotputernice, care ai făcut pe om după
chipul și asemănarea ta, îndepărtează de la fiul (fiica) meu N.

Toate apucăturile
Și toate însușirile,
Cele nefirești
Și neomenești.
N. să rămână
Curat
Și luminat,
Ca aurul strecurat.
Ca Sfânta Maică Marie
Ce l-a lăsat.
Ca roua-n câmp,
Ca steaua-n cer !
Amin !

Această procedură să se repete de trei ori, adecă în *trei duminici
tinere*, în timp de trei luni, și după ce va fi făcut aceasta se crede că toate
semnele și însușirile cele neomenești și nefirești trebuie să dispară de la
copil².

În Transilvania, dacă copilul are semne pe față ori pe trup, mama
sa se pune și șade, în timpul acela, cât stă în casă, pe pragul casei în șase
vineri și totdeauna scuipe pe copil. Iar dacă nu-i trece în răstimpul
acesta, face și de altă dată, orișicând poate umbla prin casă³.

În Bucovina și în unele părți ale Transilvaniei se crede că dacă fe-
meia îngreunată va fura ceva, copilul ce-l va naște, va fi hoț⁴.

Dacă va vedea vreun foc mare, vreuna sau mai multe case arzând,
să nu pună de fel mâna la față, nici să nu se mire, căci noul născut va
avea pete roșii pe obraz, și mai ales acolo, unde a pus mai întâi mâna⁵.

Văzând un mort, spre a nu fi culoarea noului născut palidă, rostește

¹ Sub „*duminica tânără*“ se înțelege duminica dintâi după lună nouă.

² Com. de I. Popovici, învățător.

³ Com. de B. Iosof.

⁴ Com. de R. Simu.

⁵ Pretutindenea în Bucovina.

cuvintele, ce le rostește când vede pe vreun om diform, adică : „nu văd unu, ci văd doi“¹.

Mai departe, femeia îngreunată să nu deie cu piciorul în vreun câne, căci copilul ce-l va naște va fi câinos la inimă², sau după cum spun și cred românii din Transilvania, copilul femeii ce va da cu piciorul în vreun câne sau mătă, va fi flocos și păros ca animalul pe care l-a lovit³.

Dacă vreo femeie în stare binecuvântată prinde vreun porc de păr, sau umblă cu peri de porc în mână, atunci copilul după ce-l naște, capătă morbul numit *părul porcului*⁴.

Românii slavizați, din Moravia, spun că unei femei îngreunate nu-i este iertat să umble cu capul gol, nici să lovească vreun câine sau mătă cu piciorul pentru că în cazul acesta va naște prea degrabă. Iar despre caii, pe care călărește o femeie îngreunată, se crede că asudă tare⁵.

Femeia însărcinată care va călca cu piciorul pe vreun topor, va face copilul cu niște semne pe piept, ca crestăturile de topor ; iar care va călca cu piciorul pe foc, va ieși, pe copilul ce-l va naște, un fel de foc, numit „*focu viu*“⁶.

Femeia însărcinată să nu stea pe vreun prag, căci poate veni, în urma-i, vreun vrăjmaș să dea cu toporul în pragul pe care a stat, și atunci face copilul cu o buză crăpată ca o tăietură.

Femeia îngreunată să nu treacă peste o funie, că face copilul cu buricul încurcat pe după gât ; nici nu trebuie să stea pe vreun sac, că va naște greu.

Femeia însărcinată care va șede pe treptele unei scări de la casă, va face copilul anevoie, iar aceea care va șede pe vreo albie, va naște fată.

Femeia însărcinată, care cunună, îi va muri pruncul ; iar aceea care se știe că este însărcinată și nu spune când este întrebată, va naște copilul mut.

Femeia îngreunată, care poartă mai greu, va naște băiat, dacă poartă mai ușor, va naște fată⁷.

Drept aceea, toate femeile însărcinate, care știu și ceva carte, să citească în fiecare zi Visul Maicii Domnului, căci atunci vor naște ușor și le va trăi pruncul⁸.

În fine, o cimilitură, din Bucovina, descrie pe femeia îngreunată astfel :

Merge dudu pe cărare,
Patru ochi, patru picioare,
Patruzeci de unghisoare.

¹ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

² G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 5.

³ Com. de R. Simu.

⁴ Cred. rom. din Iliești, comună în district. Sucevei.

⁵ I. Nep Endres, *Der Molkenkurort Roznau in Mähren und seine Umgebungen* Wien, 1872, p. 89.

⁶ G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 6.

⁷ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac, agricultor în Mahala, districtul Cernașului.

⁸ G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 5—6.

Iar o cimilitură din ținutul Săliștei, în Transilvania, adresată unei femei ingreunate, care uită că în scurt timp are să se răstoarne carul. sună precum urmează ¹ :

Lasă-ți, mândră, dragostea,
Și-ți caută fașia ;
Lasă-ți mândră, urātu,
Și-ți caută scutecu ;
Peste o lună, peste două,
Iți trebuie troacă nouă,
Troacă nouă de lemn verde,
Că prunculețul ți se vede !

¹ Com. de B.B. Iosof.

Zburătorul

De multe ori, femeile îngreunate sunt expuse a pierde copilul, după credința poporului, nu numai din cauza celor arătate în capitolul premergător, ci și din cauza unor spirite rele.

Unul dintre acele spirite e și *zburătorul*.

Zburătorul, după credința poporului din Țara Românească, e un spirit rău, ca un zmeu, care intră noaptea pe coș sau horn în casele oamenilor, sub formă de șarpe și cu aparență de flacăra și care chinuiește noaptea pe femeia, ce are *lipitură*, adică pe aceea, care se scoală dimineața fără puteri, zdrobită de osteneală și cu vinețele pe corp.

Femeia, care e cuprinsă de această ființă rea, simte pe tot corpul ei o mare greutate, mușcături, ciupeli și gădălituri, și din cauza aceasta apoi, dacă se află în stare binecuvântată, naște copilul mort.

Deci, fiecare femeie îngreunată, care a avut nenorocirea să fie vizitată de *zburător*, voind a scăpa cât mai degrabă de *lipitură*, adică de boala cauzată de acest spirit, cheamă într-o marți sau vineri pe moașă, sau pe o altă babă știutoare, ca să-i descante și s-o vindece.

Moașa sau baba chemată aduce apă neînceptută și o toarnă într-o căldare. Ia apoi nouă feluri de plante și punându-le și pe acestea, pe rând, în căldare, zice :

Avrămeasă,
Cristineasă,
Leușteanu,
Și odoleanu,
Mătrăgună,
Sânge de nouă frați,
Iarba ciutei,
Și mama pădurii ¹,
Cum se sparge târgul,
Cum se sparge oborul,
Așa să se spargă faptul
Și lipitura
Și zburătorul.
Cum se răspândesc răspântiile,
Așa să se spargă farmecele
Și lipitura

¹ Aceste plante și rădăcini sunt adunate de babe sau țigănci, în luna lui mai, de prin păduri și de pe câmpuși.

Și zburătorul.
Cum se răspândesc răspântiile.
Așa să se răsipească vrăjile
Și lipitura
Și zburătorul !

După aceasta, pune căldărea la foc, ca să fiarbă dimpreună cu cele nouă feluri de plante.

După ce a fiert de ajuns și anume pe timpul când „se sparge târgul“ (în București „oborul“) bolnava se scaldă în scaldătoarea într-acest chip preparată.

Gătindu-se de scaldat, moașa sau cine este, ia scaldătura și o aruncă la răspântii cu o mare oală nouă, în trei zile, pronunțând versurile de mai sus de la 1—13.

Afară de scaldătoare și descântecul acesta se mai fac contra lipiturii și a zburătorului încă și hapuri cu lucruri zise „sfinte“, adică cu tămâie smirnă, mir mare, târnoseală, praf de foi sfințite, care se pun la icoane pe timpul cât femeia e însărcinată, iar când naște și până ce „iese la moliștă“, peste 40 de zile, ia câte două hapuri de acestea, după ce se închină și face câte 15 mătăanii ¹.

¹ G. Dem Teodorescu, *Poezii populare române*, culegere de..., București, 1885, p. 379—380.

Samca sau Avestița

Un alt spirit necurat, cu mult mai înfiorător și periculos decât *zburătorul* este *Samca*, numită altmintrelea în Bucovina și *spurcata*, iar în Țara Românească *Avestița*, *aripa satanei*.

Acest spirit rău, care după credința românilor și cu deosebire a celor din Bucovina, e cel mai viclean și mai periculos dintre toate spiritele necurate, și care, după unii, are 19, iar după alții până la 24 numiri și tot pe atâtea răutăți în sine, se arată femeilor îngreunate mai ales când acestea se află în patul nașterii și nu numai că le înspăimântă, ci totodată le și frământă, le torturează și le smintește, așa că cele mai multe dintre dânselle sau mor îndată, mai înainte de ce ar fi apucat a naște, sau rămân pentru totdeauna schimonosite și neputincioase.

Tot așa face el și cu pruncii nou născuți, de cumva aceștia nu mor mai înainte de a se naște, adică pe când au fost mamele lor maltratate de dânsul. Pe aceștia încă îi torturează și schimosește în tot chipul; așa că, partea cea mai mare dintre dânsii trebuie numaidecât să moară, iar cei ce mai rămân în viață capătă boala numită, pe lângă *samcă*, încă și *răul* sau *răutatea copiilor* și *spasmă*, care asemenea îi muncește și schimosește în tot chipul, și din cauza căreia, dacă nu se caută din bună vreme, încă mor.

Samca, se arată femeilor îngreunate și pruncilor atât ziua cât și noaptea în diferite chipuri, precum: ca muscă, cărăbuș, pasăre, mătă, câne, păianjen, găină, capră, porc, cioară, broască, precum și ca multe alte animale și insecte numai ca oaie, vițel și porumbel nu se poate arăta, fiindcă acestea reprezintă nevinovăția și curățenia, și din cauza aceasta apoi nu se poate nicicând preface în chipul lor. De casa sau persoana aceea însă, la care se află toate numirile sale scrise, nu se poate nicidecum apropia, deoarece ea, pe când avea să nască preacurat Fecioara Maria pe Domnul nostru Isus Cristos, voind a merge, ca s-o smintească și pe dânsa, fiind întâmpinată de Arhanghelul Mihail și aflând acesta, din propria ei mărturisire, ce are de gând să facă, atât ce mi-o bătut cu un bici de foc, până ce-i promise, că nu se va apropia nicidecum de casa sau persoana la care se vor afla numirile ei scrise¹.

Drept aceea, mai fiecare femeie îngreunată și mai ales acelea, care au fost, încă pe când erau mici, atacate de acest spirit rău, temându-se ca nu cumva să fie cuprinse și maltratate de dânsul și în timpul nașterii,

¹ Com. de G. Tomoioagă, cant. bis. Dar să se vadă și rugăciunea ce o reproducem mai la vale.

pun ca să li se scrie în formă de cârtică un fel de rugăciune, numită în unele părți ale Bucovinei „*rugăciunea sf. Arhanghel Mihail*“, care nu numai că cuprinde în sine toate numirile sale, ci e totodată și îndreptată în contra lui, și pe care femeile o poartă apoi ea amulet la sine. de cum s-au simțit că au purces îngreunate și până după naștere, unele chiar și toată viața.

Se caută însă totdeauna, ca să le-o scrie un moșneag bătrân și neputincios, care, cum se zice, „și-a trăit traiul și și-a mâncat mălaiul“; nicicând însă un fecior sau o fată mare, un bărbat sau o nevestă pentru că *Samca* se leagă apoi de cel ce a scris-o, pe când de moșnegi nu se leagă așa de ușor, și chiar dacă se și leagă, nu le poate nimic alta strica, decât doară numai că-i face să criste noaptea, prin somn, din dinți și din măsele, mai mult nimic.

Cel ce se prinde că va scrie-o, și care drept răsplată pentru întreprinderea și munca sa capătă de multe ori și până la 4 fl. v.a., o scrie totdeauna pe numele femeii ce are *samcă* sau se teme că va căpăta-o, și care apoi trebuie să o poarte la sine, dacă voiește să nu se lege *Samca* de dânsa.

Scriitorul, dacă e deprins, desemnează mai întâi chipul *Samcăi* și al *Arh. Mihail*, bătând-o cu un bici de foc sau străpungând-o cu o sabie, și apoi îi scrie toate numele și rugăciunea îndreptată contra ei ¹.

Mulți inși îndătimează de a scrie cele 19—24 numiri ale *Samcei* și pe unul dintre pereții casei sau și în alt loc din casă. crezând că nimeni apoi din casă, unde-i sunt scrise numele și îi e desemnat chipul cum o bate *Arh. Mihail*, nu se poate apropia; iar dacă cineva din casă a fost atacat de dânsa, îl părăsește și nu se apropie mai mult de dânsul.

Iată acum și rugăciunea, despre care ne-a fost mai sus vorba: „În numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, Amin. S.S.S.D.S.

„Eu, Sfântul Arhanghelul Mihail voievodul oștilor cerești, pogorându-mă în munții Eleonului, întâmpinai pe *Avizucha*, *aripa satanei*, și era foarte groaznică; părul capului ei era până în călcâi și mâinile ei erau de fier și unghiile la mâni și la picioare, ca la secere; ochii erau ca stelele. Și o întrebară Arhanghelul Mihail: „de unde vii tu, duh necurat, și încotro mergi, și cum îți este numele tău“? Iar ea a zis: „Eu sunt *vașcă-Avizuha*, *aripa satanei*, și mă duc în *Vefleemul Iudeei*, că am auzit că vrea să nască pe *Isus Cr.* din *Maica Fecioară Maria*; și merg să o smintesc pe ea“. Atunci, o luă *Arh. Mihail* de părul capului ei și o băgară în lanț de fier și i-a pus paloșul în coastele ei și o băgară foarte tare, ca să-i spună toate meșteșugurile ei. Iar ea a zis: „Eu mă fac ogar, și broască, și cioară și porumb ² și muscă și păianjen, și săgeată groaznică“; și așa intru în casele oamenilor și le smintesc bărbații și le bolnăvesc femeile și pruncii, și omor în pripă și dobitoacele lor. Și am 19 nume: 1, mă cheamă *Văstița*, al 2-lea *Navodaria*, al 3-lea *Solnomia*, al 4-lea *Silina*, al 5-lea *Linicoida*, al 6-lea *Avizuha*, al 7-lea *Scarmila*, al 8-lea *Miha*, al 9-lea *Lepiha*, al 10-lea *Gripa*, al 11-lea *Stana*, al 12-lea *Naconta*, al 13-lea *Atana*, al 14-lea *Hubiba*, al 15-lea *Huba*, al 16-lea

¹ Dict. de Paraschița Lehaci-Leușteanu din Fundul Moldovei, comună în districtul Câmpulungului.

² Poate că aici ar trebui să steie *cioară porumbă*, căci în porumb, după cum s-a arătat mai sus, nu se poate preface.

Giona, al 17-lea Glubiņa, al 18-lea Isprava, al 19-lea Tihana ; și unde sunt acest nume ale mele scrise și chipul meu, eu de acea casă nu mă pot apropia, atât cât de 70 hotare de loc". Atunci i-au zis ei Arhanghel lui Mihail : „Iată îți spui și-ți zic ție și te leg cu numele Domnului nostru Is. Crist. Dumnezeu să n-ai putere a te apropia de casele robilor lui Dumnezeu N.N., și de fiii lor N.N. nici de dobitoacele lor, nici de câștigul lor dat. Dumnezeu zice să te duci în munții pustii, unde omul nu locuiește și cocoșul nu cântă, în pietre seci, acolo să-ți fie locuința ta în veci. Și iar te jur cu numele Domnului nostru Is. Crist. și cu prea curata lui maică pururea Fecioara Maria și cu Ioan Botezătorul și cu cei 12 pooroci, și cu cei trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigore Bogoslovul și Ioan Zlataust, cu Maței, Luca, Ioan și Marcu, cu cei 4 evangheliști, cu cei 318 părinți de la Niceea, cu sfântul m.m. Gheorghe și sfântul Dumitru, și Ierarhul Nicolae, Teodor Stratilat, și cu Ioan cel Nou de la Suceava și cu toți sfinții cuvioși și cuvioasele mucenice, și cu toți sfinții acum și pururea și în vecii vecilor amin" ¹.

O variantă a acestei rugăciuni, scrisă pe o jumătate de coală de hârtie, care mi-a comunicat-o C. Șoroceanu, cantor la biserica sfântului Nicolae din Suceava și care la rândul său a căpătat-o, după cum mi-a spus, de la un călugăr din mănăstirea Dragomirna, sună precum urmează :

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin !“

„Eu Sf. Arhanghel Mihail, pogorându-mă din muntele Elionului, întâlnii pe acest duh necurat, cu pielea goală, ochi ca sticlele, cu țafetele *pără* la genunchi, cu părul capului *pără* la călcâi, unghiile ca secerile ; și l-am întreat : „unde mergi tu, duh necurat ?“ și a răspuns : „merg, că am auzit că vrea să nască Maria Fecioara prunc dintr-însa, și eu merg să o smintesc pe ea !“

Și auzind aceasta Arh. Mihail, s-a mâniat foarte rău și l-a luat de părul capului și l-a bătut cu paloșul cel de foc, și l-a legat de grumaz cu lanț de fier, și l-a întreat cum îi este numele. Iar acel duh necurat a răspuns că are 19 nume precum : *Aripa Satanei, Abaroca, Ogarda. Nesuca, Muha, Aspra, Hluchica, Sarda, Vinița, Zoița, Ilinca, Merana, Feroca, Fumaria, Nazara, Hlubic, Nesătora, Genția, Samca* ; iar unele sunt numele mele scrise, nu mă pot apropia de aceea casă și de acel om de 100 mile de loc.

Și iar îl scutură Arh. Mihail și-l întreată : „cum poți tu intra în casele creștinilor de smintești și pe femeii și pe pruncii lor ?“

Și a răspuns satana către Sf. Arh. Mihail, că se preface în felurite chipuri, precum : mătă, muscă, păianjen, pasăre, umbră, șoarec, și așa intră în casele oamenilor de smintește pruncii femeilor !

Sf. Arh. Mihail l-a blestemat cu numele Domnului nostru Is. Cristos și al Maicii Preacurate, Fecioară Maria, și cu toate puterile cerești, cu Heruvime și Serafime, cu Anghel, Arhanghel, cu cetele mucenicilor, proorocilor, patriarhilor, cuvioșilor, dreptilor, și cu marele Vasilie, Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, cu Aftanasie și Chiril, cu Antonie și Teodosie, cu Niculai de la Mira și Spiridon făcătorul

¹ Această rugăciune am reprodus-o dintr-o cârticică mică tipărită în Sibiu în 1862, în care se mai află tipărite încă și „Epistolie a Domnului nostru Is. Cr., ce a trimis-o Dumnezeu din cer“, apoi „Epistola Maicii Domnului“ și „Afurisaniile Arch. Mich. asupra Satanei de Saca“.

de minuni, și cu toți sfinții și-i zise : „Să nu te apropii de 7 mile de casa robilor lui Dumnezeu, și a fiilor lor, nici de ograda lor, nici de toate câte le-au dat Dumnezeu lor, că toiagul cel de fier, și focul cel nestins, și pe-deapsa răsplătirii ți-au rânduit ție diavole, Dumnezeu, ca să te muncești, tu duh necurat și cu celelalte duhuri necurate și cu toți slujitorii tăi care ați căzut din lumina cea de sus din cer, și v-ați făcut din îngeri luminați, draci întunecați, că însuși Dumnezeu v-a înrudit, ca să muriți cu toți slujitorii în fundul Tartarului, unde viermele nu doarme și focul nu se stinge nesăvârșiți în veci ! Amin !“

Ce se atinge în special de rugăciunea aceasta, care în unele exemplare tipărite e însoțită de o iconiță, ce reprezintă de o parte pe Sf. Sisoe cu un copil mic și în brațe, iar de altă parte pe Sf. Arhanghel Mihail străpungând cu sabia pe *Samca* sau *Avestița* (v. fig. I și II) și asupra căreia B.P. Hasdeu a scris un studiu foarte interesant și instructiv, argumentând că e de origine bogomilică, adică alcătuită de ereticul *Bogomil* trebuie să amintim aici că ea este foarte răspândită nu numai la români, ci și la popoarele slave.

Ba, ea se află chiar și la evrei într-o formă aproape identică cu cea română, servindu-le și lor ca amulete pe lângă nepoate sau lăuze, ca și româncelor, cu acea deosebire numai că în legenda evreilor în locul Arh. Mihail se întâlnește proorocul Ilie cu Lilitu, spirit care ia locul Samcei sau Avestiței ; încolo fondul, ba chiar și vorbele sunt mai aceleași. Lilitu, ca și Samca, se duce să smintească femeia, ce se află pe patul nașterii și să omoare pruncul nou născut, dar este bătut de Ilie, căruia îi spune apoi un șir de numiri ce are, și pe urmă, îi promite, că se va depărta de acea casă, unde-și va vedea numirile scrise ².

Încât pentru numele *Samca* sau *Avestița*, care i se dă mai cu seamă acestui spirit necurat și răutăcios, și în contra cărui a fost dintru început alcătuită rugăciunea aceasta de către ereticul Bogomil, trebuie să amintesc aici că el nu e nimic alta decât numai personificarea *frigurilor* și *fierbințelei*, de care sunt cuprinse mai ales femeile cele slăbănoage în timpul nașterii ³.

În fine, merită a fi amintit aici încă și aceea, că și românii din unele părți ale Transilvaniei încă cred că există un spirit necurat și răutăcios, care omoară pe copiii cei nebotezați și care se numește *Baba Coaja*.

Baba Coaja, care corespunde ființei mitologice germane „*Frau Brechta mit dem Klumpfuss*“ și care e regina tuturor spiritelor celor necurate și rele, are, după credința românilor transilvăneni, un picior de fier, unghii de aramă la degetele mânilor, și un nas lung de sticlă. Ea omoară pe copiii nebotezați, iar sufletele lor le închide în tufișe de soc, unde petrec apoi până ce le putrezește corpul.

Din cauza aceasta, apoi, românii nicicând nu strică sau sapă bucuros socul ⁴.

¹ B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, București, t. II, 1879, p. 263—291 ; 717—720

² M. Gaster, *Literatura populară română*, București, 1882, p. 396.

³ Vezi mai pe larg despre chipul și faptele Samcei, precum și despre rugăciunile și mijloacele, ce le întrebuițează românii contra ei, pe lângă studiile citate mai sus, încă și „*Samca*“ (din mitologia daco-română), studiu publ. de S. Fl. Marian în „*Amicul familiei*“, Gherla, an. IV, 1880, p. 70 și 87.

⁴ Wlislöcki, *op. cit.*, p. 8.

Fig. 1

Fig. II

Din cele arătate în șirele de mai sus rezultă, după părerea noastră¹, că *Baba Coaja* nu e alta, ci una și aceeași ființă mitologică, care în Bucovina se numește *Samca* și *Spurcata*, iar în Țara Românească *Samca* și *Avestița*.

Rugăciunea, despre care ne-a fost mai sus vorba, fiind foarte răspândită în toate țările locuite de români și foarte adeseori întrebuintată, s-a prefăcut cu timpul în gura poporului de rând, care nu știe scrie și ceti, și mai cu seamă în gura babelor descântătoare, într-un *descântec de Samcă* sau de *ceas rău*, care se întrebuintează spre același scop ca și dânsa.

Deci, dacă nu se află nimeni, care ar putea scrie rugăciunea aceasta și a o da femeii îngreunate s-o poarte ca amulet la sine, atunci, spre a evita oriceșic pericol, care ar putea să se întâmple, se cheamă o babă știutoare și aceea îi *descântă de Samcă*.

Îată și un astfel de descântec din Țara Românească :

Au purces N. pe cale,
Pe cărare.
Când, la jumătate de cale,
A întâlnit-o, o *Samcă*
Cu patru picioare,
Cu păr de urs îmbrăcată.
Bine o a-ntâlnit,
Trupu i-o schimosit,
Pieptul i-o stricat,
Ochii i-o păienjenit,
Sângele i-o băut,
Carnea i-o mâncat,
Toate puterile i-o luat.
Nime n-o văzut-o
Nime n-o auzit-o.
Numai Maica Domnului,
Din poarta cerului,
O auzit-o
Și-o văzut-o
Și-o întrebat-o :
— Ce te vâlcărezi
Și te câinezi ?
— Cum nu m-oi vâlcăra,
Și cum nu m-oi eâina
Că am purces pe cale,
Pe cărare,
Grasă
Și frumoasă ;
Când, la jumătate de cale
Că am purces pe cale,

M-o întâlnit o *Samcă*
Cu patru picioare,
Cu piele de urs îmbrăcată ;
Trupul mi l-a schimosit,
Pieptul mi-a stricat,
Ochii mi-a păienjenit,
Sângele mi-a băut,
Carnea mi-a mâncat,
Puterea mi-a luat.
Și nime nu m-o auzit
Și nime nu m-o văzut !
Și i-a zis Maica Domnului :
— Du-te, la cine știe descânta,
Cu mătura de a mătura,
De la tine l-a depărta ;
Cu acul l-a împunge
Și l-a străpunge,
De la tine s-a duce ;
Cu biciul l-a biciui,
De la tine s-a porni.
Peste Marea Neagră l-a arunca
Unde popa nu toacă,
Lui Dumnezeu nu se roagă,
Acolo să-l fie cina
Și odihna.
Și N. să rămâie luminată
Ca cristalul de curată
Cum Dumnezeu a zidit-o
Și mă-sa ce a făcut-o.

Descântecul acesta se descântă în trei luni, în fiecare lună câte trei zile și la fiecare dată câte de trei ori, care fac de 9 ori pe zi, cu un pai de mătură, cu un ac și o biciușcă, de găsit, în rachiul, cu care se spală femeia și din care și bea ¹.

¹ Dim. P. Lupașcu, *op. cit.*, p. 8.

Alt descântec de *Samcă*, din Bucovina și anume din Vicovul-de-Sus, districtul Rădăuțului, în care însă 'numele *Samcă* e schimbat în *Borză*, iar Arh. Mihail e înlocuit prin *Cosma* și *Diamin* (*Dămian*), sună precum urmează:

Borză înborzată,
Borză blăstămată !
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți.
C-urechi dăbalată,
Cu gura căscată.
Cu mâni crăpăcioase,
Cu mâni flotocoase.
Încotro ai purces,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți ?
— Am purces la N.
Ca s-o-nspăimântez
S-o înfierbântez
Și s-o-nfiorez.
Să mi-o îngrozesc,
S-o sfârm, s-o zdrobesc
Sângele să-i beu,
Viața să i-o ieu.
Carnea să-i mănânc,
Viața să i-o stâng !
— Tu Cosmă Diamin !
Borza înborzată,
Borza blăstămată !
Și ceasul cel rău
Din N. N. scoteți-l,
La mare duceți-l.
Pe l-apus de soare,
La marea cea mare.
Că acolo este
O mreană galbănă,
Cu coada geamănă.
Pe aceea cătați-o
Și înspăimântați-o
Și înfierbântați-o,

Fărmați-o,
Îngroziți-o,
Zdrobiți-o.
Inima scoteți-i
Sângele beți-i
Carnea mâncați-i
Viața luați-i.
Că, carnea (Ilenii)
Nu e de mâncat,
Că-i de căne turbat.
Mergeți în fuga mare
La ostrovul mare.
Că acolo este
O mreană galbenă,
Cu coada geamănă.
Pe aceea cătați-o
Și înspăimântați-o
Și înfierbântați-o
Și înfiorați-o.
Fărmați-o,
Îngroziți-o,
Zdrobiți-o.
Inima scoteți-i,
Sângele beți-i,
Carnea mâncați-i,
Viața luați-i.
Acolo locuiți,
Acolo să pieriți.
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare,
N. să rămâie curată
Și luminată
Cum e de Dumnezeu lăsată
Sănătoasă
Și voioasă !:

Descântătoarea, care descântă descântecul acesta, ia un vas, bunăoară o strachină, pune într-însa aghiasmă, ori rachiu, — ce se întâmplă — și rostind cuvintele de mai sus asupra vasului dă puțină apă sau rachiu, în chipul acesta descântat, femeii, ca să guste, iar cu restul o spală ¹.

Făcându-se aceasta, cred româncele din Bucovina că *Samca* sau *Spurcata* nu se poate mai mult apropia de femeia îngreunată.

¹ Com. de V. Turtureanu, preot.

Nașterea

În toate țările locuite de români, este datină ca femeile îngreunate, când văd că se apropie ziua ca să nască, să se ducă la biserică, ca să se mărturisească și să se cuminece.

În părțile Oraviței din Banat, femeia, care a ajuns în stare binecuvântată, adevărată care simte că i se apropie acuma timpul, ca să nască, ia apă dintr-o oală și aruncând-o peste streășina casei, o sprijină cu un ciur, din jos de care să fie un blid sau alt vas și zice :

„Cât pestește apa pe streășină și cât pestește apa în ciur, atâta să pestească și băiatul sau fata“ ; sau : „cum nu stă apa pe streășină, așa să nu poată sta băiatul sau fata“.

Apoi o bea de trei ori, făcându-și înaintea cruce și din care își udă puțin și pânțelele ¹.

Ia apoi un ou, îl pune în spuza focului și când pocnește oul ieșind dintr-însul albușul și gălbenușul, rostește din nou cuvintele de mai sus ².

Curând după aceasta, se duce la o punte peste o apă, având cu sine o frâmbie (legătură) de *breciri*, pe care le sloboade de pe punte în apă înspre partea ce curge râul și zice : „Cât pestește apa sub punte atâta să pestească pruncul sau prunca !“.

Venind apoi acasă, ia *plosconiță* de cânepă ³ și *lobozitură* de moară ⁴, pe care aprinzându-le se afumă. După aceasta merge la o vrăjitoare spre a-i descânta de leac.

Cele mai uzitate descânțete, care se descântă la această ocazie, sunt : descântecul de *pază*, de *izdat*, și de *întors*.

Descântarea de *pază* se face totdeauna marțea în următorul chip descântătoarea ia o frâmbie de *breciri*, din care măsură trei coți și zice

Pe cot am cotit
 Pază am sprijinit.
 Pază de la amiazi
 Pază de seară
 Pază de la miezul nopții
 Pază din vărsatul zorilor.
 Pază venită
 Pază năprătită
 Pază întâlnită

¹ Aurel Iana, *op. cit.*, nr. 41, p. 483 ; nr. 51, p. 603—604.

² Com. de Ios. Olariu, din Doman.

³ Floare de cânepă de vară.

⁴ Prima făină măcinată de pietrele noi de moară.

Pază mânată.
Pază cu muma codrului
Pază cu moșu codrului
Pază cu fata pădurii.

Ia apoi un cuțit cu care face semn pe breciri ca și cum le-ar tăia și zice :

Nu tai brecirile,
Ci tai muma codrului
Moșu codrului
Cu fața codrului.
Tai toate piezele,
Toate năprătiturile.
Cu cuțitul le-am tăiat
Și-napoi le-am înturnat.

Merge atunci în grădină, având cu sine și cămașa bolnavei și puțină făină de grâu și o bucată de pânză, care este așternută lângă o buruiiană numită *sceavă*. Face din făină nouă colaci pe degetul cel mic de la mâna dreaptă, îi pune iarăși pe pânză și pe fiecare pune cât un cruceer. În jurul acestora înșiră apoi brecirile și pe toate le ocolește cu cărbuni aprinși pe un vâtraș cu tămâie și zice :

Pază venită,
Pază năprătită.
Iacă te cinstesc
Și te dăruiesc :
Cu nouă colaci de grâu,
Cu o pânză nouă,
Să te lași de cea beteagă,
Să n-o strănești,
Să n-o pocești.

Toate acestea le lasă apoi acolo până dimineată. Dimineata (miercuri) merge la descântătoare și vede de cumva s-a vestejit buruiiana și din colaci oare mâncat e ? și dacă da, atunci femeia pentru care se descântă, are leac și naște în ceas bun, iar dacă colacii nu sunt mâncați, este semn rău.

Se crede că în noaptea aceea vine o insectă neagră, numită *Pază*, care mănâncă din colaci și roade rădăcina buruienii și, prin aceasta, făcându-i-se în destul, nu mai pocește pe bolnavă.

Cămașa se dă spre îmbrăcare femeii celei ce pătimizește, iar cu brecirile se încinge, însă pânza și cruceerii rămân descântătoarei de leac și pentru osteneală.

După aceasta, venind mai pe urmă, descântătoarea la patul bolnavei, ca să-i descante de izdat, își face cruce de trei ori și zice:

Crepi izdate,
Necurate
Odată ;
Crepi izdate,
Necurate
De două ori ;

Crepi izdate,
Necurate
De trei ori ;
Crepi izdate,
Necurate
De patru ori ;

Crepi izdate,
 Necurate
 De cinci ori ;
 Crepi izdate,
 Necurate
 De șase ori ;
 Crepi izdate,
 Necurate
 De șapte ori ;
 Crepi izdate,
 Necurate
 De șeptezeci de ori și șapte.
 Și să fugă netrebnic
 Ogrisât
 Urât
 Izdat

Din cap, din mâni
 Din vâni.
 Din picioare,
 Din inimioare,
 Din jigăricoare.
 Din fiere,
 Din putere,
 Din creștet până-n degețele.
 Ieși din toate încheieturile
 Și să apuci pădurile
 În codri muți
 Și surzi
 Unde nu-i așchie sărită,
 De voinic tăiată.
 Nici glas de cocoș.
 Să se ducă-n petri mușchiate,
 Nemaiumblate !

În fine, temându-se bărbatul sau altul oricare dintre familiați ca nu cumva prin vreo vrajă să se vatăme femeia bolnavă, ia cămașa acesteia și o duce la descântătoare spre a-i descânta *de întors*.

Descântătoarea, luând cămașa, o întoarce în continuu și pe față și pe dos până descântă și zice :

Cine-o fi făcut cu una
 Io-i întorc cu două.
 Cine-o fi făcut cu două,
 Io-i întorc cu trei
 (Până la nouă)
 Cu nouă noi,
 Cu nouăzeci de boi
 Îndărăpt înapoi
 Și mai infocate
 Și mai pipărate
 Toate făcături
 Toate mânături
 Toate unsuri.
 De-o fi uns,
 De-o fi pus
 Vraji pe N.

Napoi să se-ntoarcă.
 De-o fi mânat de străini,
 De vecini
 Napoi să se-ntoarcă,
 De-o fi din Hale
 Leac să sloboadă.
 De-o fi de la Dumnezeu,
 Mila să-și întoarcă.
 Să se întoarcă
 Și mai infocat
 Și mai mâniat
 Beteșugurile,
 Visurile rele,
 Visurile grele
 De la N.N. ¹

Dupa cele arătate până aici femeia nu se depărtează de fel de pe lângă casă. Iar, când o cuprind durerile nașterii, începe a pregăti toate cele trebuincioase pentru copil, precum și patul în care are să petreacă tot timpul cât va fi bolnavă, iar bărbatul e cel dintâi, care aleargă după *moașă*.

Sosind moașa, lucrul ei cel dintâi este ca toate cele trebuincioase la *moșit*, să-i fie dindemână ².

¹ Aurel Iana, *op. cit.*, nr. 41, p. 483 ; nr. 51, p. 603—604.

² Pretutindenea în Bucovina.

Între multe altele trebuie să fie pe lângă pat și o țevă, ca fiind pericol de moarte, să-i poată inspira aer pe grumaz, sau fiind astupat, o femeie știutoare îi scoate ceva materie de pe grumaz, prin care s-a împiedicat respirația¹. Depărtează apoi pe toți copiii cei mai mari, dacă sunt, de acasă, trimițându-i în vecini sau pe la consăngeni, ca să se joace, căci copiilor mai marișori nu le este incuviințat a petrece în odaia, unde se află muma lor. Cei mai mici, de regulă, se scot în altă odaie sau, după împrejurări, rămân și acolo.

Bărbatului, în tot timpul nașterii, îi este iertat a intra în odaia soției sale. Despre unele femei se zice chiar că nici nu pot naște până ce nu vin bărbații lor și asistă la actul nașterii². Nu-i este însă iertat nici lui și nici moașei a istorisi cazuri nenorocite³. Cei mai mulți bărbați însă nu stau în casă, unde se află soțiile lor, parte pentru că nu sunt nicicum suferiți de soțiile lor, parte din cauză că sunt prea miiloși⁴.

În părțile Oraviței, nemijlocit înainte de ce naște femeia, se pune lângă pat o furcă de tors, un topor și o botă (măciucă) însemnând că de va naște pruncă, să tragă la furcă, iar de va naște prunc, ca să tragă un topor sau botă, zicând :

De va fi fată,
Să iasă la furcă.
De va fi fecior,
Să iasă la topor⁵.

Dacă moașa se pricepe bine la moșit, dacă e ușoară la mână, femeia bolnavă nu se muncește mult, ci îndată hălăduiește.

Când o femeie naște greu se pune în genunchi și începe a se ruga. Romanii credeau că îngenunchierea grăbește nașterea⁶.

În unele părți ale Transilvaniei, când o femeie nu poate să nască, bea apă de pe icoana Maicii Domnului, iar bărbatul ei dă cu pușca peste casă și moașa de trei ori cu piciorul în ușă⁷.

În alte părți, tot din Transilvania, când încep durerile nașterii, bărbatul ia două topoare și le implântă în cruciș într-unul dintre stâlpii acoperământului de la casă⁸.

Unele moașe din Bucovina, văzând că femeia nu poate iute naște, pun sub așternutul ei un topor, un cuțit sau alt lucru de metal, anume ca să-i aline durerile și să grăbească nașterea⁹.

Alte moașe, nu numai din Bucovina, ci și din Ungaria, sunt de părere că, afară de dănele, altuia nimărui nu-i e iertat să știe că cutare femeie se trudește de naștere, pentru că, câți oameni vor ști, atâtea ore nu va putea femeia naște¹⁰.

¹ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

² În Bucovina, com. de Victor Tocariu și V. Turtureanu.

³ A. Iana, *op. cit.*, p. 483.

⁴ În Bucovina, com. Vict. Tocariu și V. Turtureanu.

⁵ A. Iana, *op. cit.*, p. 483.

⁶ L. Preller, *Römische Mythologie*. Dritte Auflage, Bd. II, Berlin, 1883, p. 209.

⁷ *Căldarul poporului pe anul com. de* 1889, an. IV, Sibiu, p. 73; com. de B. Iosofu.

⁸ Wlislöcki, *op. cit.*, p. 7.

⁹ Com. de V. Tocariu, învățător în Valea Putnel.

¹⁰ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac și de Elia Pop.

În Macedonia, când o femeie este aproape să nască, se iau toate precauțiunile de mumă-sa sau de soacra ei, ca să nu afle cumva vecinii sau rudele de momentele nașterii. Îndată ce se manifestă primele dureri, o femeie bătrână cheamă o *babă* (moașă) care trebuie să vie pe ascuns, ca să nu o afle nimeni, căci este credința, în popor, ca și în Dacia traiană, că femeia naște cu mare anevoie, dacă lumea știe despre acest lucru.

Simplul fapt, că o femeie știe că alta are să nască, explică, după credința macedonenilor, truda la facere și pentru a ușura pe bolnavă, se cheamă femeia presupusă că are cunoștință, s-o stropească cu apă din gură, sau s-o afume cu o bucățică din vestmântul cu care e îmbrăcată.

În Vlaho-Clisura este obiceiul numai, că acea femeie să-și scoată veriga din deget și s-o pună la bolnavă ¹.

Neștiind nime și, cu toate acestea, neputând naște, atunci moașa ia și întoarce toate lucrurile din casă, cât se poate întoarce și anume: coveți, lopeți, cociorvă, vătrai, mătură, oale, ceauoane etc. în credința că în urmă, aceasta va naște mai ușor.

Întâmplându-se ca atunci, când se trudește femeia de naștere, să vie cineva străin la acea casă, moașa prinzând de veste, îi iese degrabă înainte și-i zice, dacă e bărbat: „nu te băga înăuntru că ți-or lua cușma, ori pălăria!“, iar dacă e femeie: „nu intra că ți-or lua brânețele!“

De cumva însă a intrat pe neștiute și pe nesimțite în casă, atunci nu-i dau drumul să meargă de unde a venit, ci îl țin în casă până după nașterea pruncului. Dacă s-ar lăsa să meargă ar urma o naștere și mai grea ².

În Banat, precum și în alte părți, din contră, cum a simțit femeia simptomele nașterii, care se numesc *curmături* sau *strânsuri*, și nu poate naște în răstimp de o oră, ia tămâie ori smirnă, și mai ales de aceea ce o are din cădelnița preotului de la sărbători mari, precum: Crăciunul, Botezul și Paștele, despre care crede ea că-i cu mult mai folositoare; o pune pe cărbuni aprinși, își face cruce și afumându-se cu dânsa, se roagă la Dumnezeu, și mai cu seamă la Preacurata Fecioară Maria, în speranța că aceasta, ca protectoarea femeilor ce nasc fii, cunoscând durerile și greutățile nașterii, măcar că ea n-a născut în dureri și chinuri, ca femeile cele păcătoase, se va pune pentru dânsa pe lângă fiul său, și acesta, ca Dumnezeu atotputernic, îl va ajuta și ușura greutățile nașterii ³.

Dacă cu toate acestea bolnava totuși nu poate naște degrabă, dacă *îngăduiește* și se chinuiește mai multe ore sau chiar și zile întregi, atunci este datina în Bucovina și Moldova că se adună mai multe muieri la un loc, mai ales dintre neamuri, și se consultă întreolaltă ce e de început și de făcut? Unele dintre femeile adunate, fiind de părere că poate pruncul are o construcție puternică, și din cauza aceasta mă-sa nu-l poate naște degrabă, altele iarăși că poate bolnava s-a ostenit prea tare pe timpul purtării, sau n-a umblat deajuns, ci a stat mai mult pe acasă, sau că pruncul e prins prin ceva înăuntru, întrebunțează toate mijloacele ce cugetă ele că ar putea folosi și grăbi nașterea. Și iarăși altele, crezând că i-a *făcut cineva pe ursită*, adică vreo fată bătrână — stătută, ce a

¹ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor poporului român în Macedonia*, în „Convorbiri literare“, an. XXVI, Buc., 1892, p. 39.

² Com. de Ionică al lui Iordachi Isac și de Elia Pop.

³ Com. de Ios. Olariu și de I. Popovici.

tras mai înainte nădejdea bărbatului ei, sau vreo văduvă, careia i-a murit bărbatul, și acum, umblând cu vrăji și făcături, i-a făcut să moară aume ca bărbatul bolnavei mai târziu s-o ia pe dânsa de soție, sunt de părere ca, de cumva nu i-a desfacut sau întors mai înainte de ce a apucat a se bolnăvi, să-i desfacă acum¹.

Credința din urmă, mai cu seamă, e foarte răspândită la poporul de rând. Din cauza aceasta apoi, în credința sa cea deșartă, poporul, în cazuri de acestea, aleargă până și prin al treilea sat, ba uneori și, mai departe, până ce află și aduce pe niște babe sau moșnegi, despre care au auzit că ar putea desface de ursită, și care desfacere babele vrăjitoare o întrebuițează la toate bolile cele mai grele, precum : *lungorea nebună*, felurite friguri, la dureri de dinți și de măsele și la durere de cap însă mai cu seamă la naștere.

Deci, presupunându-se că bolnavei i s-a făcut pe ursită și temându-se ca nu cumva să moară în cele mai crâncene dureri ale nașterii și ale ursitei și pe urmă să-i ocupe locul fata bătrână sau văduva, care i-a făcut pe ursită, una dintre femeile adunate, care se pricepe în ale descântării, apucă degrabă un topor, merge mai întâi în unghiul casei de cătră icoana spre răsărit ; și, făcând acolo cruce cu toporul, zice :

Ho ! vacă roșă,
Poroșă,
Ho ! vacă neagră,
Poneagră².
Nu-ți amesteca
Blidele
Și lingurile
Si strachinele
Nu te asupri,
Nu te nărăvi,
Nu te năvăli,
Nu te năpăști,
Copiii nu-mi săraci !
Nu te amesteca,
Nu te apuca.

Nu amesteca,
Copiii tăi cu-acestea !
Nu te apuca
Oalele,
Tindeicile
Și strecurătorile.
Casa
Și masa.
Că de te-i apuca
Și te-i amesteca,
Cu toporul acesta
Capul ți-oi tăia !

După ce a sfârșit de rostit cuvintele acestea, implântă toporul în unghiul casei. Apoi merge la celelalte unghiuri și face asemenea. În urmă, se duce la *meșter-grindă*, de este, implântă într-acesta toporul, din toate puterile, și acolo îl lasă apoi peste toată noaptea următoare. În chipul acesta crede și zice descântătoarea că leagă pe femeia ce-a ursit, și dezleagă pe cea îngreunată, care născând, se mântuiește de moarte și se însănătoșează³.

¹ Com. de mai multe românce din Bucovina, precum și de G. Tomoiogă, cant. bis și V. Turtureanu, preot : „Când e o femeie spre naștere, în cele trei luni din urmă și o lună după naștere, dușmancele îi pot face de ursită, și când are să nască, pot s-o omoare. Dacă femeia capătă, înainte de naștere, de repetite ori *cercări*, e un semn că i-a făcut cineva, deci e bine să se caute și să-și desfacă de ursită. Asemenea e bine să-și aleagă de patron un sfânt, care s-o păzească și ferească“.

Com. de M. Nistor și alte românce din Mălini, în Moldova : „Dacă se întâmplă la facere că o pălește de ursită, și nu se află nime ca să-i desfacă, atunci moare“.

² Adecă după cum e fata sau văduva, despre care se presupune că ar fi făcut femeii bolnave pe ursită.

³ Com. de G. Tomoiogă.

Alt descântec, tot *de ursită*, și anume din Satul Mare, districtul Rădăușului, care asemenea se descântă nu o dată femeilor ce nu pot naște, și mai ales celor mai tinere, sună precum urmează :

Ho ! vacă roșă
Poroșă !
Ho ! vacă neagră
Poneagră !
Ho ! haită farmecătoare,
Ho ! haită de fată mare !
Hochi, înapoi să te-ntorci
De la N.N.
Că de nu te-i înturna
Și le-oi scoate în șezut
Și le-oi bate în șezut.
Și ți le-oi scoate în coapse
Și ți le-oi bate în coapse.
Și le-oi scoate în genunchi
Și ți le-oi bate în genunchi.
Și ți le-oi scoate în pulpă
Și ți le-oi bate în pulpă.
Și ți le-oi scoate în fluier
Eu îndată voi lua,
De unde-or fi, de unde-oi afla,
Vreo câțiva țaruși,
Ori niște țepuși.
Și ți le-oi bate
În creștetul capului.
Și ți le-oi scoate în ochi
Și ți le-oi bate în ochi.
Și le-oi scoate în măsele
Și le-oi bate în măsele
Și le-oi scoate în andrele
Și le-oi bate în andrele.
Și ți le-oi scoate în piept
Și ți le-oi bate în piept.
Și le-oi scoate în plămâni
Și ți le-oi bate în plămâni.
Și le-oi scoate-n inimă
Și le-oi bate-n inimă.
Și le-oi scoate în rărunchi
Și le-oi bate în rărunchi.
Și ți le-oi scoate în splină
Și ți le-oi bate în splină.
Și ți le-oi scoate în șele

Și ți le-oi bate în șele.
În mare aruncat.
N. să rămâie curată,
Luminată.
Ca argintul strecurat
Ca aurul cel curat
Ca soarele luminat
Și ți le-oi bate în fluier.
Și ți le-oi scoate în gleznă
Și ți le-oi bate în gleznă.
Și le-oi scoate în călcâi
Și ți le-oi bate-n călcâi.
Și le-oi scoate în căpută
Și ți le-oi bate în căpută.
Și le-oi scoate în degetul cel mare
Și le-oi arunca în cale.
— Bună calea juncan negru !
— Mulțumescu-ți N.N. !
— Hochi, înapoi să te-ntorci !
Că de nu te-i înturna,
Eu foc că mi-oi ațâța ,
Bolohani voi infierbânta
Și te-oi arde și te-oi frigé,
Până ce mi te vei stânge ;
Și apoi mi te-oi lua
Și-n moară te-oi măcina
Și-n vânt că te-oi vântura.
Să' nu rămâi defel
Nici cât un grăunte de măc,
În 44 despicat
Și-aruncatul.
Toată făcătura
Și-aruncătura
Să piară,
Să răspiară
Cum piere spuma pe mare
Ca mă-sa când a născut-o.
Iar faptul
Și tot datul
Și stupitul în cărare
Și bruma de sfântul soare.

Sfârșind descântătoarea de rostit cuvintele acestea, care se repetă de 3—9 ori, stupește după fiecare descântare asupra bolnavei, ca să se depărteze tot răul de la dânsa ¹.

¹ Com. de Panc. Prelipceanu, învățător în Șcheia.

Unele descântătoare din Transilvania desfac sau întorc, într-un caz ca acesta, în următorul mod : iau apă sfințită de la Bobotează și turnând-o într-un vas nou, dau femeii suferinde să bea de trei ori dintr-însa ; apoi spălându-i tot de atâtea ori corpul, rostesc, în gura mare, următorul descântec :

Nemernica mea !
 Nu tuna în curtea mea,
 Nu tuna-n poiata mea,
 Nu mulge vaca mea,
 Nu tuna în casa mea,
 Nu ședea pe vatra mea !
 Nu te culca-n patul meu !
 Nici cu bărbatul meu !
 Tu văduvă grasă
 Tu fată rămasă !
 Să ieșiți din femeia aceasta
 Din osu spinării
 Din baierele inimii
 Din sgârciul nasului,
 Din tâmplele capului.
 Din rădăcina măselelor

Din vinele grumajilor
 Din lumina ochilor
 Din măduva spinării.
 Din născut,
 Din șezut,
 Că voi, de nu veți înturna
 Prin inimă vă voi săgeta.
 Să vă duceți, unde-s
 Două mături după ușă !¹
 Acolo să locuiți,
 Să vă îmbătrâniți !
 N. să rămâie curată,
 Luminată
 Cum e de Dumnezeu lăsată !
 De la noi numai izbânda,
 De la Dumnezeu dobânda !

Descântătoarea rostește cuvintele acestea de trei ori după o altă și anume, cu ușa deschisă. În urmă tămâiază odaia cu tămâie, anume ca să depărteze spiritul cel rău al facerii pe ursită și din odaie, de cumva aceasta se mai află oareunde ascuns într-însa. Iar vasul îl îngroapă pe la miezul nopții într-un loc pe unde numai rar se umblă².

În fine, o seamă de românce, crezând că femeia îngreunată ar fi de cineva deochiată, și din cauza aceasta nu poate să nască, îi descântă și de deochi, în următorul chip :

Descântătoarea ia mai întâi nouă cărbuni aprinși și-i aruncă într-un vas cu apă ne-ncepută ; după aceea, ia nouă bucățele de fier de găsit sau trei frigări, le leagă pe toate la un loc cu o brățară de coasă, le pune la încălzit și apoi, scoțându-le din foc și începând a descânta cu dânselle apa din vasul în care s-au aruncat mai înainte cei nouă cărbuni aprinși, zice :

Sub o salce răsădită,
 Șade-o fată despletită.
 Cu un ochi de apă
 Și unul de foc.
 Și-o dat cel de apă,
 Peste cel de foc.
 Și cum l-o cuprins,
 Pe loc l-o și stâns.
 Așa să se stângă
 Și să mi se ducă

Deochiul de la N.
 Deochiul de om negru,
 Ponegru ;
 Deochiul de femeie neagră,
 Poneagră ;
 Deochiul de fată neagră,
 Poneagră ;
 Deochi de câmp veștejit,
 Deochi de vânt rău cumplit.
 Deochi de vânt rău cumplit.

¹ În casa unde stau două mături după ușă, se crede că e multă ceartă și gălceavă și, prin urmare, puțin noroc.

² Robert Prexl-Mühlbach, *Besprechungsformeln der Römänen in Siebenbürgen*, în „Zeitschrift für Volkskunde“, Heft. 2, Bd. II, Heft. Leipzig, 1889, p. 78.

Deochi de multe
Și mărunte :
De strigare,
Restrigare
Și căscare ;
De răhnă
Și neodihnă...
Pasăre albă,
Cu dalbă !
Pici de ici, picii de colea,
Pici de la nepoata mea.
Pici deochi
Dintre ochi !
Să nu rămâie rău,
În trupul său.
Cât un fir de mac,
În patru despicat,
În drum aruncat

Să pice,
Să răspice.
Ca roua de soare,
Ca stupitu-n cărare
Ca spuma de mare.
N. să saie,
Să răsăie
Curată,
Luminată
Ca Dumnezeu, când o făcut-o
Ca maică-sa, când o născut-o
Ca argintul strecurat
Ca aurul cel curat
Ca soarele pe senin
În veci, amin !
De la mine descântecul
De la Maica Domnului leacul !

După rostirea de trei ori a acestor cuvinte, descântătoarea spală cu o parte de apă descântată, pe femeia ce se crede a fi deochiată, pe față și pe tâmpile, o parte i-o dă de băut, iar restul dimpreună cu cărbunii îl aruncă pe un par¹.

La romani, locul descântătoarelor române de astăzi îl ocupau două zeițe numite *Carmentes*, care, ca și descântătoarele noastre, ajutau femeilor îngreunate a naște, nu numai prin rostirea de descânțete și formule magice, ci în același timp puind și singure mâna ; de aceea se și deosebeau ele între olaltă, numindu-se una *Prosa* sau *Porrîma*, iar cealaltă *Postverta*, adică după cum sosea copilul pe lume : cu capul sau întors².

În unele părți din Bucovina, precum bunăoară în Poiana Stampii, respective Pilugani, cumi a *hălăduit* femeia și nou născutul a sosit pe lume, moașa care l-a *rădicat*, nemijlocit, după ce l-a prins în mâini, i-a tăiat și legat buricul, zice, dacă e băiat :

Acest băiat
Ce l-am rădicat,
Să fie norocos
Și mintos
Și voios
Și drăgăstos
Și sănătos
Și-nvățat
Și bogat.
Om de treabă
Și luat în seamă !

¹ Dict. de Anița Pletosu din Rădășeni și Gafița lui Niculai Iacob a Luchi, din Mălini, com. în Moldova, jud. Suceava.

² L. Preller, *op. cit.*, II, p. 208—209.

Iar dacă e copilă zice :

Această copilă
Să fie frumoasă
Și mintoasă
Și voioasă.
Drăgăstoasă,
Sănătoasă
Și-nvățată
Și bogată
Și femeie de treabă
Și luată în seamă !¹

În *Cândreni*, cum se naște copilul, moașa zice :

— Cine-i acesta ? ori vornicul ?
— Vornicul ! — răspunde tot moașa.
— Cinei acesta ? ori dascălul ?
— Dascălul ! răspunde iarăși moașa.
— Ori îi om de omenie
Ori nu-i om de omenie ?
— Ba îi om de omenie !
Om cu minte și de treabă
Și de toți luat în seamă ;
Om frumos, voinic, bogat,
Cu cei săraci îndurat.
Nu-i bețiv, dar îndrăzneț,
Ca oamenii cei isteți.
Ca toți oamenii cei mari
Care au fost mai de demult
Din moși,
Din strămoși
Și răstrămoși !

Apoi îl lipește de masă și zice :

— Acesta să fie la cap de masă și cuvântul lui luat în seamă de toți câți îl vor auzi !!

În fine, însemnându-l cu semnul sfintei cruci și zicând de trei ori după o altă : „în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh, Amin“ !, îl spală cu apă caldă, de regulă însă rece, anume ca să fie deștept și apoi învelindu-l într-o cămeșă de-a tatălui său, îl pune de-o parte².

În *Fundul Moldovei*, moașa, îndată ce a rădicat copilul, după ce i-a tăiat și legat buricul, îl pune într-o covățică cu apă rece, fie iarnă, fie vară, și așa îl spală. Apoi, învâluindu-l într-o cămeșă sau și în altă haină, care-i pică mai degrabă dindămână îl pune, dacă e iarnă, pe cuptor, iar dacă e vară pe laiță sau pe vatră, adică unde crede ea că e mai cald, ca nu cumva să răcească³.

În cele mai multe părți din Bucovina⁴ și Moldova însă, cum a hălăduit femeia, rădicând moașa copilul și ținându-l deasupra unei *baleuțe*

¹ Dict. de Maria Vasiliuț, moașă din Poiana Stampii.

² Com. de Petru Ursul, fost cant. bis.

³ Dict. de P.L. Leușteanu.

⁴ Dict. de N. Nistor.

sau covățele, toarnă deasupra lui apă rece, și așa îl spală anume ca să fie nesimțitor și târziu la frig. Iar după ce-l spală și-l învelește bine într-o cămeșă sau altă pânzătură, îl pune pe un moment jos, de regulă, sub masă.

În Istria, când se naște un copil i se pune în gură o bucată de măr mușat în vin ca să fie voinic și vesel ¹.

Grecii cei vechi, cum sosea un copil pe lume, îndată îl spălau, ca și româncele, cu apă ².

Romanii aveau un șir întreg de zeități, parte bărbătești, parte femeiești, care scuteau și grijeau pe copilul nou născut. Augustin (IV,11) numește întâi pe *Ops*, adică *Mama pământului*, ca zeiță îngrijitoare de copii. De aceea romanii, conform datinei străvechi, puneau sau așezau îndată pe copilul nou născut pe pământ ³.

De aici se vede că vine și datina românilor de a pune copiii, după naștere, sub masă.

În același timp, când pune moașa copilul sub masă, toți cei ce au fost de față la naștere, numai dacă sunt în stare, aruncă peste cap o piatră zicând : „Aceasta în gura strigoiiului“. Prin această datină se vede că poporul român, fără să știe, face aluzie la Saturn, care își înghițea copiii și care mai pe urmă fu înșelat prin pietre învelite în pelinci ⁴, apoi și la *strigile*, despre care vom vorbi mai la vale.

Nemijlocit, după ce a rădicat copilul, l-a spălat și l-a pus în unele din locurile arătate mai sus, moașa se întoarce la nepoată ⁵, ca să-i dea ajutorul trebuincios ca nu cumva în urmă crâncenelor dureri și vărsare de sânge să se întâmple vreo nefericire sau chiar nenorocire.

Între multe alte mijloace, ce le întrebuintează ea la această ocazie, e mai cu seamă în părțile de la munte și cel următor :

O unge cu unt de oi sau de lemn ori și cu holercă (rachiu) peste tot corpul, apoi punându-i o perinuță la matcă ⁶ o încinge bine și strâns cu un brâu lat sau cu o chingă.

După ce a încins-o, fierbe holercă cu zahăr și cu săcară pisată mărunțel și-i dă un pahar sau două, cât socoate că nu-i va fi spre stricăciune, de băut ; dacă e slabă atunci nu-i dă nimic de băut, pentru că o zboară la inimă. De mâncat însă mai nici o moașă nu îndrăznește a-i da

¹ T.T. Burada, *O călătorie în satele românești din Istria*, în „Tribuna“, An. VIII, Sibiu, 1891, nr. 161, în Foiță.

² L. Füstledler, *Die Götterwelt der Alten. Kurze Darstellung der Mythologie der alten Griechen, Römer und Deutschen*, Pest, 1886, p. 154 : „sobald die Kinder zur Welt kamen, wurden sie mit Wasser gewaschen“.

³ Ovidiu, *Trist.*, IV, 3, 46 ; tactaque nascenti corpus haberet humus. — Sueton. Octav. 5 : esse se possessorem ac velut aedituum soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset. — Preller, *Röm. Mith.*, II, p. 209.

⁴ W. Schmidt, *Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Rümänen Siebenbürgens*, Hermannstadt, 1866, p. 26.

⁵ În cele mai multe părți ale Bucovinei apoi în Dobrogea, în unele părți ale Transilvaniei, Banatului, Ungariei și Moldovei, femeia ce a născut, din ziua nașterii și până după 40 de zile, se numește *nepoată*, iar aceasta spune celei cea moșit-o, fie orișicine va fi aceea, *moașă*, dim. *moșică*. Eu cred că numirile acestea sunt uzitate a se da astfel din timpurile cele mai străvechi, când nu erau moașe învățate ca în timpul prezent, ci mai fiecare *moașă*, respectiv *bunică*, rădica copiii *nepoatei* sale. În unele părți din Bucovina, Moldova și Țara Românească însă femeia ce-a născut se numește cu un termen slavon *lehuză*, *lăuză* sau *leuză*.

⁶ O seamă pune în locul perinuței simple, o petică sau o perinuță anume spre acest scop făcută, în care se află lut frământat, învelit.

degrabă, temându-se, ca să nu-i strice. Totuși după câteva ore de la naștere, îi dă și de mâncat și anume : zamă, lapte dulce, și acru, mai pe scurt cine are, dar și de-acestea cu măsură ¹.

După ce a dat nepoatei ajutorul trebuincios se întoarce iarăși la copil și rădicându-l de unde l-a pus, caută și de rândul acestuia.

După *scăldarea copilului*, despre care vom vorbi mai pe larg în unul din capitolele următoare, și mai cu seamă după *slobozirea casei*, unde acesta din urmă este uzitată în ziua nașterii, poate orîșicine să viziteze pe femeia ce-a născut. Între cei ce o vizitează foarte lesne se poate întîmpla ca unul sau altul să aibă *ochi răi* și *s-o deoache*. Deci, moașa, ca să previe unei asemenea întîmplări, mai înainte de ce apucă a intra vreun străin sau străină în casă, îi *descântă de deochi*. Moașa își face cruce, făcându-și și nepoata de trei ori, apoi suflă peste capul bolnavei și zice :

Nu suflai suflet
Numai suflai deochet
Din creierii capului
Din merele obrazului
Din zgârcele nasului
Din ficăței
Din rărunchel
Din tot sângele ei.
De o fi deochiată,
De ochi mățoși
De ochi negri
De ochi verzi
De ochi de 99 de feluri.
Napoi să se-ntoarcă
Toate deocheturi,
Toate mirături
Și toate pocituri.
De-o fi deocheată de nevestă.
Pieptul să-i pleznească,
Laptele să-i pornească ;
De-o fi deochiat de un voinic,
Pântecele să-i plesnească ;
De-o fi deochiată de un voinic,
Părul să-i pice

Ochii să-i împăienjenească,
Buzele să-i pișcănească.
Să nu se mire de N.
Să se mire de ei
Cum o să facă,
Cum o să petreacă
Să se mire de *Staticot*
Cu barbă-i cu tot.
Cu un cal șchiop,
C-o sarcină de drog,
C-o străcătoare ² de caș roș.
Și el așa striga :
— Hai la caș roș (de 3 ori) !
Cine-l auzea,
Surzea.
Cine l vedea,
Orbea.
Cine gusta,
Crepa.
Să crepe toate deochituri
Toate mirături
Toate năprătituri
Toate pocituri.

Apoi, udând-o cu limba pe frunte și scuipând jos, zice mai departe :

Cum își linge oaia mielul
Și vaca vițelul
Așa spăl eu pe N.
De toate deochituri
De toate mirături.
Cu limba o spălai
Și la pământ îl lepădai.

¹ Dict. de P. L. Leușteanu din Fundul Moldovei și M. Nistor din Mălini.

² Străcătoare = strecurătoare prin care se strecura laptele închegat (în Bucovina orîșicare lapte).

Calcă apoi scuipatul cu piciorul și iarăși zice :

Să se așeze toate deochituri
Cum așează pământul
Sub lume, sub țară
Sub toate cară.
Așa să se așeze
Toate durerile
Tot deochiatul de la N.
Să rămână curată,
Luminată
Maica Maria
Cum a lăsat-o.
Că ea pe mine m-o îndemnat
De cu suflet i-am suflat
Cu limba o am spălat
De deochituri

Lângă pat, jos, în nemijlocită apropiere a scuipatului, ba uneori și peste scuipat, face pe pământ cruce și zice :

Cine s-o afla
Să măsoare cerul de-nalt,
Pământul de lat
Acela să mai poată deochia pe N.¹

Nemijlocit după ce i-a descântat de *deochi* sau și înainte de aceasta, îi leagă un fir roșu la gât, pe care leuza trebuie să-l țină până ce iese la biserică, asemenea ca să nu se deoache².

Moășele din Bucovina, cum naște nopoata, fac un canaf de lână roșie și-l bat cu un cuișor deasupra ușii. Acest canaf are așisderea putere de a apăra orice deochitură și fărmeătură³.

Cele din Moldova, tot pentru acest scop, pun deasupra ușii, unde se află copilul și mama, oleacă de strămătură roșie implântată cu un ac⁴.

Cele din Istria implântă în pragul ușii un cuțit, iară în leagăn pun două ace, pentru ca, după credința lor, să nu se apropie spiritele cele rele să ia copilul⁵.

În Macedonia se pune deasupra ușii din odaia, unde se află leuza, un fir de ață albă și altul roșu răsucit, formând numai unul ca mărtișorul în România, pentru ca toți cei ce intră să vadă pe lehuză, să treacă pe sub acest fir : aceasta se face pentru ca, copilul să fie fericit de a se umple de vreo boală lipicioasă de la cei ce au intrat în casă. Un asemenea fir se leagă și la lehuză, împreună cu inelul de cununie, ca să fie ferită de ochi răi (deochi). Atât firul de la ușă cât și cel de la gâtul lehuzei se păstrează 40 de zile.

¹ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 603.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 13.

³ Dict. de P.L. Leușteanu.

⁴ Dict. de M. Nistor din Mălini.

⁵ T.T. Burada, *O călătorie în satele românești din Istria*, în „Tribuna“ an. VIII, Sibiu, 1891, nr. 161, în „Foiță“.

În Vlaho-Clisura se obișnuiește, ca să se lege deasupra patului lehuzei două fire de ață, unul roșu și altul alb, în formă de cruce, pentru ca să aibă întotdeauna semnul sfintei cruci deasupra capului ei, fiindcă ea 40 de zile nu-și face cruce, nefiindu-i iertat aceasta ¹.

Romanii aveau o zeiță numită *Carna* sau *Cardea*, despre care credeau că păzește odaia, în care se afla femeia ce-a născut, stând la ușă și la fereastră, ca să nu între spiritele cele rele înăuntru; de aceea era ea apoi considerată ca o zeiță a intrării și a ieșirii pentru că se pricepea la artele miraculoase și iubea ascunzișul. Atributul acestei zeițe era *măceșul* sau *păducelul* (*spinum album*) căruia nu numai în Italia, ci și în Asia și Grecia i se atribuia o putere mare contra influențelor demonice, din care cauză se anina el apoi la nașteri și înmormântări deasupra ușii din afară, sau se ardea dinaintea ușii, sau se ungeau atât pe sine cât și casele cu alifie făcută dintr-însul ².

Măceșul este apărător contra spiritelor celor necurate și rele, mai ales însă contra *lelelor*, și după credința românilor. Dar, deoarece nu fiecare moașă poate să aibă măceș dindemână, de aceea pune deasupra ușii un canaf sau și altă materie roșie, care după credința generală, are asemenea putere apărătoare și mai cu seamă în contra deochiului.

Tot atunci, când se bate canaful sau se implântă strămătura i se pune la picioare și la gât usturoi, ca să nu capete, după credința românelor din Țara Românească, *Boala babițelor* ³, iar după credința celor din Bucovina, ca să nu se apropie *strigoaicele* de dânsa.

Dacă o femeie, în decursul timpului cât a fost îngreunată, a mâncat poame îngemănate, atunci, după credința generală a românilor, naște de comun câte doi copii deodată.

Despre copiii aceștia, care pretutindeni în Bucovina se numesc *copii de-a gemenea*, *gemeni*, *gemănări* și *gemenari* (sing. *gemen* și *gemenar*) se crede pe de o parte că pot face foarte multe lucruri bune, pot ajuta la diferite boli ⁴, pe de altă parte că au o putere foarte mare de a fărmece, descânta și vindeca ⁵.

Mai departe, tot despre *gemeni* se crede, că unul dintre dâșii trebuie, mai timpuriu ori mai târziu, numaidecât să moară. Dacă supraviețuiesc anul al treilea, atunci ambii pot să trăiască un timp mai îndelungat ⁶.

Din contră, despre copiii născuți afară de cununie și mai ales de fete mari, numiți în Bucovina *spuri* (sing. *spur*, fem. *spuroiacă*) apoi *urzicari*, *feciori* și *copii din flori*, *feciori de izbeliște*, iar în Transilvania: *copii din flori*, *copii de lele*, *copii de căpătat*, *copii de la umbră* sau *propeteaua gardului*, *foachi* (de la magh. *faty*) și *bitongi* (de la magh. *bitang*) ⁷, se crede, în genere, că sunt cu mult mai talentați, mai deștepți, mai isteți, mai întreprinzători și mai frumoși decât mulți dintre copiii născuți din

¹ T.T. Burada, *Obiceturile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 42.

² L. Preller, *op. cit.*, II, p. 237—239.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 9.

⁴ Com. de Rom. Simu.

⁵ „Familia”, an. VI, Pesta, 1870, p. 555.

⁶ Com. de V. Turtureanu.

⁷ Com. de R. Simu. Tot așa se numesc copiii aceștia și în districtul Bacăului, din România. Vezi: „Columna lui Traian”, an. IX, București, 1882, p. 426: „Atât băieții cât și fetele născute din flori, poporul îi numește *bitongi* și îi socotește ca nelegiuți”. În județul Suceava, din Moldova, se numesc și *orfani*.

căsătorie legitimă, dar totodată și mai desfrânați, căci zice proverbul : „pe unde a sărit capra, mai pe sus va sări iada“, sau :

Capra sare peste masă,
Iară iada peste casă.

Ba nu odată o mărturisesc aceasta chiar ei singuri. Iată, spre exemplu, ce spune o fată mare, care s-a născut în asemenea împrejurări :

M-a făcut mama pe gheață
Duminică dimineață,
Să fiu iute și isteată.
M-a făcut mama pe vânt,
Să fiu iute la cuvânt.
M-a făcut mama-ntr-o vâi,
Să fiu dragă la flăcăi¹.

În privința *spurilor*, de care, după credința românilor din Țara Românească, nu se prinde niciun farmec, vrajă sau blestem² și care, de regulă, poartă numele mamei lor³, până la eventuala căsătorie a aceluia care au avut împreună respectivul spuriu mai sunt încă următoarele de însemnat :

Pe cei mai mulți dintre spuri tatăl lor nu voiește a-i recunoaște de ai săi. Din cauza aceasta apoi se nasc adeseori procese.

Dacă prin judecătoria se poate constata recunoașterea, feciorul trebuie să plătească fetei rușinea ce i-a făcut-o și o sumă oareșicare de bani pentru creșterea până la al șaptelea an al spuriului, în caz când nu voiește a o lua de soție. La avere însă are spuriul numai atunci dreptul, când adevăratul părinte l-a recunoscut ca al său înaintea martorilor. În cazul din urmă poartă de regulă și numele de familie al tatălui său și nu al mamei sale⁴.

În unele părți din Moldova, precum în districtul Bacăului, copiii din flori, fiind cunoscuți părinții lor atât de dânsii cât și de alții, au tot dreptul la moștenirea averii acelor părinți numai atunci, când părinții respectivi n-au alți copii legitimi sau niscăi rude de aproape⁵.

Ce se atinge de credințele și mai cu seamă de datinele uzitate la nașteri, despre care am vorbit până aici și despre care vom vorbi în capitolele următoare când naște o fată mare, numită în cazul acesta, în unele părți din Bucovina, *vădană*, nu sunt mai defel luate în seamă. Nimeni nu-și bate capul cu ceea ce e bine și ce e rău de făcut. Tot ce se face, se face cât se poate pe scurt și în taină.

¹ Din Horodnicul-de-Jos, districtul Rădăuțului.

² Dumitru Teleoru, *Scene și portrete*, București, 1886, p. 279 : „Parcă era copil din flori, sau fiu de lele, căci nu se lipea de el nici un descântec, nici o vrajă, nici un blăstăm“.

³ Datina aceasta există la români din timpurile cele mai îndepărtate. Porecla dată bunăoară lui Ioan Vodă cel Cumplit de *Armeanul*, precum îl numește Ureche și vestitul diplomat și istoric francez contemporan Hubert Languet, venea de la mama lui, o armeană, soția lui Sarpega. Și fiindcă, copiii naturali, numiți, de obicei, după mama lor, apoi Ioan deveni *Armeanul*, după cum *Petru*, fiul natural al lui Ștefan cel Mare, devenise *Rareș* și *Alexandru* (Petru), fiul natural al lui Bogdan și al unei lăpușence, căpătase numele de *Lăpușeanu*. Vezi, A.D. Xenopol, *Istoria Românilor*, t. III, Iași, 1890, p. 94.

⁴ Com. de Rom. Simu.

⁵ „Columna lui Traian“, an. IX, p. 426—427.

Afară de cele înșirate până aici merită a fi însemnate încă și următoarele credințe, care există la români în timpul nașterii și anume :

Când se naște un copil și pică pe mâna dreaptă, toată viața lui va fi cu dreptate, iar dacă pică pe mâna stângă, va trăi numai cu strâmbul. ¹

Când se naște un *băiat*, atunci de bucurie rād și chetorile de la casă, și asta din cauza că băieții se pot foarte lesne crește și căsători, iar când se naște o *fată*, plâng pentru că o fată este piatră în casă, și dacă mai are încă și minte rea, atunci e vai și amar de dânsa ².

De aici vine apoi că românii, în genere, se bucură cu mult mai tare când capătă un băiat, decât când capătă o fată.

Cum se naște un băiat sau o copilă, totdeauna se înscrie în cer într-o carte, care se numește *cartea sorții*, nu numai numele, ci și tot viitorul său cum are să fie : bun ori rău, de unde vine apoi și zicala : „așa mi-a fost scris, așa mi-a fost scris în slovele ursitoare“, sau : „așa mi-a fost soarta“. Dacă s-a născut într-un *ceas bun*, în toată viața lui are să fie norocos și fericit, iar dacă s-a născut într-un *ceas rău*, în toată viața lui, are să fie nefericit ³.

Pe lângă aceasta se mai crede că fiecare copil capătă la nașterea sa o stea, și cât timp steaua căpătată lucrește pe bolta cerului, până atunci trăiește și individul căruia i s-a dat, iar când îi cade steaua din cer, atunci i se curmă și lui zilele, atunci trebuie numaidecât să moară.

Această credință, foarte răspândită în toate țările locuite de români, se vede că l-a inspirat și pe poetul care cântă :

Pe cerul unde stau presurate,
Cu ochi de aur, nenumărate
Stele, ce vecinic parcă privesc,
Tot omul are steaua-i amică
Fie luceafăr, fie stea mică,
Care-l păzește cu dor ceresc !

Când floarea vieții se ofilește
Steaua pe bolta-i și ea pălește
Apoi apune în infinit.
Când în natură cad triste șoapte,
Lunecă stele în neagra noapte
Noi plângem ființe ce ne-au iubit !

De aici vine apoi și altă credință tot atât de răspândită, anume că de câte ori se vede picând câte un *meteor*, care de cătră poporul de rând e considerat ca stea, de atâtea ori moare câte un om.

Și dacă pe vreun om îl amenință vreo cursă sau nenorocire mare, atunci se zice că i s-a *întunecat steaua* ⁴, iar dacă-i merge foarte rău, dacă este foarte necăjit, asuprit și nefericit, atunci, în disperarea sa, zice că *n-are stea în cer*, cu alte cuvinte, că n-are nimic ce mai aștepta aici pe pământ, că i s-a curmat tot binele și fericirea.

- Com. de Ionica al lui Iordachi Isac.

² Dict. de mai mulți români din Bucovina, de M. Nistor din Mălini, în Moldova și de El. Pop din Șomcuta Mare, în Ungaria.

³ Despre aceasta să se vadă mai pe larg în capit. despre *ursitoare*.

⁴ V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, adunate și întocmite de... București, 1866, p. 4.

Afară de aceasta nu o dată auzim pe oamenii cei necăjiți sau cei ce se află în vreun pericol mare exclamând : *vai de steaua mea ! vai de steaua noastră !* vai de viața noastră !

Din contră, dacă unui om îi merge bine, dacă e deplin sănătos și fericit, atunci după cum arată și următoarea chiuitură din Transilvania, steaua lui nu se urnește defel de pe bolta cerului, ci ea, cât e noptica de mare, stă locului și lucește :

Câte stele sunt pe cer,
Până-n ziuă toate pier.
Numai steaua mândrului,
Șade-n vârful muntelui.
Nici nu suie, nici coboară,
Gândești că-i piatră de moară.¹

Asemenea se crede că, dacă un copil s-a născut într-o duminică sau într-un praznic mare, bunăoară în ziua de *Crăciun* sau *Paști*, e foarte norocos și va ajunge la timpul său un om însemnat². Din contră, dacă se naște sâmbăta se crede că nu va trăi lung timp.

Care copil în ce *zodie* se naște, așa are să-i fie norocul și firea. Dacă zodia-i bună va fi norocit, dacă-i rea, va fi nenorocit. De aici vine apoi și zicala : „așa i-a fost *zodia*“.

Norocoși se cred a fi și aceia care se nasc ușor. Mai norocoși sunt cei ce se nasc după miezul nopții până în ziua.

Mai departe se zice, atât în Bucovina cât și în Moldova că, dacă un copil se naște în *cămeșă*, adică învelit într-un fel de pieleță, va fi foarte norocos, iar dacă se naște fără cămeșă va fi mai puțin norocos.

În Țara Românească asemenea se crede că copilul care se va naște cu *căiță pe cap*, va fi norocos. Acea căiță însă să se usuce și să se lege de gâtul copilului, din când în când, fiind bună de deochi³.

În alte părți, tot în Țara Românească, din contră, se crede că copilul care se naște cu *căiță pe cap*, după moarte se va face strigoi⁴.

¹ I. Pop Reteganul, *Chiuituri de care strigă feciorii la joc*, Gherla, 1891, p. 29.

² Cred. rom. din Bucovina. — Vezi și W. Schmidit, *op. cit.*, p. 25—26 ; „Deosebit de norocit e considerat copilul acela care zărește lumina lunii într-o duminică. Pe acela îl iubește Dumnezeu mai mult“.

Emilian Vonițchi, *Despre superstițiuni*, discurs ținut la 4 oct. 1892 cu prilejul inaugurării sale festive ca rector la Universitatea din Cernăuți, publ. în „Gazeta Bucovinei“, an. II, nr. 79 : „La români sunt în fiecare lună două zile rele sau nenorocoase. În aceste zile nici o întreprindere nu poate să succeadă și femeia care naște într-una din aceste zile trebuie chiar să moară. În privința zilelor de peste săptămână există, în general, regula că nenorocoase sunt : lunea, care e favorabilă numai pentru tot ceea ce are să crească ; marția care e bună numai pentru afaceri judecătorești și de contracte ; joia în care zi acolo unde locuiesc elemente slave nu e permis să se serbeze nici o cununie căci altfel va fi vijelie în viața conjugală și vinerea care e cea mai nenorocoasă dintre toate zilele din săptămână. La zilele cele nenorocoase se numără sâmbăta și în special duminica, care se are în vedere mai ales la nașteri și acțiuni bisericesti. Copiii născuți duminica sunt copiii norocului și pot să vadă și să cunoască multe ce altora nu le e dat să vadă și să cunoască și dacă vor fi botezați într-o duminică, ei pot să vadă și spiritele și să ceară lucrurile de la ele“.

Aurel Iana, *Din credințele poporului român din Maidanul de lângă Oravița*, în „Familia“, an. XXVI, Oradea Mare, 1890, p. 7 : „Cine se naște în ziua de Paști, sub răstimpul tragerii clopotelor la biserică este om norocos în întreaga viață.“

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 11.

⁴ *Ibidem*, p. 41.

În Macedonia, de se întâmplă ca noul născut să se nască în *cămeșă*, ceea ce se întâmplă foarte rar, toți se bucură în casă, căci are să fie cu noroc toată viața sa, iar de este băiat, acea cămeșă se pune la o parte pentru moment, căci se crede că este un talisman de mare preț ce are putere de a apăra viața celor ce s-ar afla în primejdie și a veni în ajutorul celui ce se serveste de ea, pentru ca să i se împlinească tot ceea ce dorește. Pentru ca acest talisman să capete acea putere, trebuie mai întâi să stea patruzeci de zile în altarul bisericii sub sfânta masă, apoi să fie purtat prin trei orașe mari, capitale a trei țări, pe urmă să se potrivească, ca să fie pus sub un pod pe când are a trece peste el vreun împărat sau vreun pașă, vreun mitropolit sau vreun arhiereu, aceasta însă în trei rânduri diferite ; după aceea acel talisman își capătă putere și cel ce are nevoie se poate servi de el ; așa, de exemplu, având cineva o judecată, pentru ca judecătorul să-i facă dreptate, și să nu-l strâmbățească, să ia acea cămeșă pe care o coase mai întâi într-o bucățiță de postav și o anină de gât cu un găitan negru de mătăasă, punând-o sub-suoara dreaptă sub straie, ca să nu se vadă. Când vine înaintea judecătorului și acesta nu vorbește în favoarea lui atunci apasă mâna de corp, ca să strângă legătura în care se află cămeșa, aceasta o face pentru ca vorba judecătorului să nu aibă putere să meargă mai departe și să rămâie numai acolo, în judecătorie, fără efect ; iar dacă voiește ca vorba lui să fie ascultată de judecător, atunci ridică mâna ce apasă cămeșa, pentru ca să-i meargă vorba mai departe și să fie ascultat, zicând atunci în gândul său : *cum are trecere vorba împăratului, a mitropolitului sau a pașei, așa să aibă trecere și vorba mea.*

Mai departe cred și spun românii macedoneni ca întâmplându-se să se nască copilul pe timp rău și furtunos, atunci are să aibă multe valuri în viața lui de întâmpinat, iar dacă timpul e frumos, atunci are să fie cu noroc.

Când se naște vreun monstru, se crede ca și în țările române de dincoace de Dunăre, că femeia s-a uitat la vreo dihanie sau că părinții au păcătuit foarte ; și de aceea trebuie să se pocăiască toată viața lor prin rugăciuni și pomeni, pentru ca să le fie bine pe lumea cealaltă.

De se naște copilul însemnat cu vreo pată pe corp, atunci se crede că femeia însărcinată a mâncat vreun fruct pe care l-a furat ¹.

Când un copil se naște și are testicule cam mari sau cum spun bucovinenii, *capu mare*, zic românii din Țara Românească, că are apă în ele ².

În cazul acesta, ca să piară acea apă, se duce mă-sa la un puț de unde se bea apă, și toarnă apa dintr-o doniță zicând : „nu torn apă din doniță, ci pe cea din testiculele copilului meu“ ³.

Dacă un copil are o vână albastră pe frunte, cred românii din Transilvania, că va fi expus pericolelor de apă ; dacă însă are o dunguță roșă pe grumaz, atunci va muri de foc. Deci, spre a delătura, pericolele acestea, e bine ca tatăl și mama lui să se taie la degetul cel mic de la mâna stângă și să lase, ca să cadă trei picuri de sânge sub leagănul copilului, zicând în același timp : „*ia și ne apără pe noi pe toți de foc și de apă, de fier și de piatră, de boală și de nepricepere (bolânzie)*“. Aceste cuvinte

¹ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...* în *op. cit.*, p. 39—41.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 11.

³ *Ibidem*, p. 18.

sunt îndreptate către *schima casei*, o ființă cobaltică, pe care orișicare familie o venerază foarte mult ¹.

Romanii aveau o zeiță scutitoare de leagăn, numită *Cunina*, care, după credința lor, păzea copilul în leagăn de orișice stricăciune și vrăjitorie ².

Românii au înlocuit pe zeița aceasta cu *schima casei*.

Dacă o mamă a avut șase fete dupăolaltă și toate trăiesc, a și a șaptea oară a căpătat iarăși o fată, crede poporul român din Bucovina, că cea de pe urmă trebuie numaidecât să fie *strigoaică*. Drept aceea, *strigoaicele* acuma, din ziua nașterii sale, încep a o cerceta și a o învăța toate meșteșugurile lor, și nu o părăsesc niciodată, fie botezată ori nu ³.

Dar nu numai *strigoaicele* sunt acelea care vin după naștere ca să smomească pe copilele despre care ne-a fost vorba, ci și *Samca* sau *Baba Coaja*, despre care am vorbit în cap. IV, apoi *ielele*, *tricolicii*, *stahiile*, *moroi*, *Mama Pădurii*, *Uscăciunea*, *paciturile* și multe altele.

Toate spiritele acestea se crede că vin de regulă înainte de miezul nopții și nu numai că chinuiesc și schimosesc în tot chipul pe copiii nebotezați, ci pe mulți chiar îi și fură, înlocuindu-l cu alții urâți și schilozi de ai lor.

Deci, ca să nu aibă spiritele cele necurate și rele putere de a se apropia de casă și copilul nou născut, e după credința poporului din Bucovina de neapărată trebuință, ca din ziua nașterii începând și până după botezul copilului, să ardă în fiecare noapte neîntrerupt o lumină de ceară curată în casa unde doarme el ⁴.

Români din unele părți ale Transilvaniei, din contră, cred și spun că o femeie, pe care au lovit-o durerile nașterii, ca să poată lesne naște și mulțimea spiritelor rele precum *strâgele*, care au chip omenesc și coadă lungă ca de câne, însă mai cu seamă *Baba Coaja*, regina tuturor spiritelor rele, să nu poată strica nemică copilului nou născut, e bine să se încingă cu un săcușor umplut cu țărână din ținterim, amestecată cu busuioc și aprinzându-se lumini sfințite de preot să se puie la gura hornului, ca să ardă, pentru că ființele cele rele vin, de regulă, prin hornul casei. Asemenea se aprinde și o candelă, care se află mai în fiecare casă românească, dinaintea icoanei familiale, în genere a Sf. Ioan Botezătorul, a Sf. Petru sau a Sf. Nicolae și atât odaia cât și patul se stropesc cu apă sfințită. Iar după ce s-a născut acuma copilul e bine ca, până la botez, să ardă o lumină lângă leagănul său, și să se păzească noaptea ⁵.

În alte părți din Transilvania, precum bunăoară în Orlat, cât timp e nebotezat copilul, se aprinde în toată seara în casă o *zdreanță de lână neagră* și atât copilul cât și muma se afumă cu dânsa în tot timpul acesta, ca să nu se apropie *lucru slab de dâșii* ⁶.

În Macedonia, se vede că spre același scop, îndată după naștere, se aprinde în odaia lehuzei candela, care arde neconținut 40 de zile ⁷.

¹ Wlislöcki, *op. cit.*, p. 3.

² L. Preller, *op. cit.*, II, p. 210.

³ Com. de G. Tomoioagă ș.a. români din Bucovina.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Wlislöcki, *op. cit.*, p. 6—8.

⁶ Com. de Rom. Simu.

⁷ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 40.

În același timp nu e bine, după spusa românilor din Transilvania, ca nepoata să iasă fără lumina aprinsă seara, nici măcar până în tindă, iar în alte locuri, fără mătură ¹.

De asemenea, se bagă de seamă, ca să nu se puie noaptea lumânarea prea aproape de ochii copilului, căci, nebăgând după aceea moașa de seamă, copilul crud și slăbănog fiind încă la vedere foarte lesne ar căpăta aprindere de ochi și ușor apoi și-ar putea pierde vederile ².

Ce se atinge de spiritele cele rele și mai cu seamă de *strige* ³ am'ntim aici că și romanii încă credeau că ar fi periculoase copiilor, atâta numai că ei aveau cu totul altă închipuire despre forma corpului lor, de cum au astăzi românii.

Strigele, după închipuirea romanilor, erau niște ființe înaripate, foarte urăcioase, cu cap mare, cu ochi boldiți, cu cioc ca de pasăre răpitoare, cu pene cenușii și cu ghiare mari ascuțite, care, dacă doica nu le lua bine seama, se furișau noaptea în casă, luau copilul din leagăn și-i sugeau sângele.

Ele se numesc *strige* de la lat. *stridere*, *σπίζειν* pentru că șoșăiesc noaptea într-un chip înfiorător ; însă cum s-au născut nu se știe, ori de sunt un soi anumit de păsări sau poate niște *femei bătrâne*, care după moartea lor s-au prefăcut în asemenea păsări, prin influența unor vrăji.

Strigele intrară și-n odala lui Proca, fiul regelui latin, care, fiind abia de cinci zile, era cât pe aci să devină prada lor. Ele îi subseră sângele din inimă și copilul în zadar țipa după ajutor. Doica, auzind, alergă la dânsul și vede urma ghiarelor pe obrazul lui cel fraged : copilul avea deja o culoare ca frunza cea veștedă de pom. Doica, văzând aceasta, își ia refugiu la zeița *Carna*, care pe loc se apropie de leagănul micului principe, mângâie pe părinți și le ajută la nevoie. Ea atinge mai întâi ușorii și pragul ușii de trei ori cu frunza de frăgar (germ. Erdbeerbaum), apoi stropeste intrarea cu apă și ia măruntaiele unui purcel în mâna sa. După aceasta rostește formula : „cruțați voi paseri nocturne măruntaiele copilului, gingașa vită să fie pentru gingașul băiat, inimă pentru inimă, măruntaie pentru măruntaie, suflet pentru suflet !“ După aceasta doica pune bucățelele de purcel afară și nimănui nu-i este iertat a se uita îndărăpt după dânsule. În fine, pune varga cea de păducel a lui *Ianus*, în fereastră și apoi nici o strigă nu poate intra mai mult în casă, și copilul capătă iarăși culoarea sa.

Strigele, după credința vechilor greci și italieni, mănâncă inima și măruntaiele copiilor morți, puind în locul acestora paie, sorb măduva celor vii și șoșăiesc în aer ca *strigele* sau *strigoaicele* noastre ⁴.

Din cele înșirate până aici rezultă că românii au mai tot acea credință despre *strige* și întrebuițează mai tot aceleași mijloace în contra lor ca și romanii, cu acea deosebire simplă numai că, pe când romanii credeau că ele mănâncă inima și măruntaiele copiilor morți și pun în locul lor paie, pe atunci românii spun că pe cei mai mulți îi fură și-i înlocuiesc cu de-ai lor ; mai departe, pe când romanii puneau o vargă de măceș sau păducel

¹ Com. de Rom. Simu.

² Auzit de la mai multe românce din Bucovina.

³ Aceste ființe mitologice se numesc în Bucovina mai mult *strigoaice* sing. *strigoaică*, masc. *strigoi* ; în unele părți din Transilvania și Banat însă mai mult *strige*, sing. *strigă*.

⁴ L. Preller, *op. cit.*, II, p. 238—239.

în fereastră, românii de pretutindeni pun usturoi, crezând că acesta e mijlocul cel mai bun de apărare în contra strigelor. În fine, pe când zeița *Carna* le pune spre mâncare măruntaie de purcel, românii, după cum ne vom încredința mai la vale, le aruncă mei și grâu.

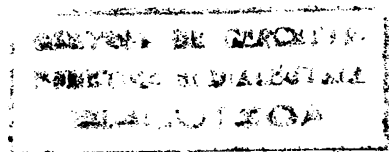
Ce se atinge de datina românilor de-a prinde, după naștere, o lumină și a o lăsa apoi în fiecare noapte până după botez, ca să ardă în casa unde petrece copilul nou născut, trebuie să amintim aici că ea, deși în alt înțeles, se afla și la romani. Așa, una dintre zeițele romane care ajutau la naștere, era și *Candelifera*, pentru că la naștere aprindea o lumină, probabil ca simbol al luminei la care ajungea copilul prin naștere; și anume trebuia să fie numai o lumină, nicidecum însă o *candelă*, pentru că mirosul unei candelă, care se stinge, se considera de foarte periculos¹.

Grecii cei vechi adorau asemenea o zeiță de naștere, numită *Eileithya*, pe care monedele din Aegion ne-o înfățișează, de la cap și până la picioare, învăluită într-o țesătură, cu-o mână spre ajutor, iar în cealaltă ținând o făclie, simbolul nașterii la lumina lunii².

În fine se caută ca femeia ce a născut să nu doarmă defel nemijlocit după naștere, și anume dacă a născut noaptea, toată noaptea aceea, iar dacă a născut ziua, tot restul zilei pentru că se crede că la femeia care doarme se arată spiritele cele necurate și o chinuiesc până ce moare. Drept aceea, fiecare moașă înțeleaptă nu o lasă defel ca să doarmă, ci o deșteaptă anume ca să nu înceteze circularea sângelui, ceea ce foarte lesne ar putea să-i aducă moartea.

¹ Plin. H.N. VII. 43 : „Miseret atque etiam pudet destinantem quam sit frivola animantium superbissimi origo, um prelumque abortus causa odor a lucernarum fiat extinctu. — Preller, *Röm. Myth.* II, p. 208.

² L. Preller, *Griechische Mythologie*, I. Bd. III Auflage, Berlin 1872, p. 422.

Pierderea

Dacă o femeie, cât timp e îngreunată, nu caută, ca să se ferească de toate acelea, care puteau să-i fie spre stricăciune, adică, dacă muncește și se obosește prea tare, dacă aleargă sau rădică ceva greu, dacă se încoardă și se întinde prea sus, dacă nu se ferește de răceală ; mai departe, dacă se sperie sau cade de undeva foarte rău, dacă-i vine dor de ceva să mănânce sau să bea și nu capătă îndată, ori dacă capătă poftă când vede pe alți oameni mâncând sau bând și nu se încumetă a cere, ca să-i deie și ei de gustare, în fine dacă visează prin somn că vede ceva bun de mâncat sau de băut și când se trezește nu află ceea ce a visat, ca să guste, atunci naște fără vreme și copilul născut e mai totdeauna mort.

Multe femei însă nasc copii morți încă și din cauza *Spurcatei*, adică a *Samcei*, care având-o de copile mici, adeseori le trânteste și le maltratează, precum și din cauza morbului numit *matrice* ¹.

Despre o atare femeie, care naște copii morți, se zice pretutindenea în Bucovina și în Moldova că *a pierdut*, mai rar că *a avut păcate*, sau *a născut fără vreme*, iar în Transilvania, Ungaria și Banat că *a lepădat*, *a stârpit*, *i s-a cășunat* sau *i s-a lovit rău* ².

Femeia care a pierdut sau a lepădat, cred românii din unele părți ale Transilvaniei că trebuie să fie de cineva *legată*. Deci, ca să nu i se mai repete lepădarea trebuie numaidecât să fie dezlegată și anume de către preot ³. Mai departe atât în Transilvania cât și în Bucovina se crede și se zice că o atare femeie a pierdut copilul pentru păcatele sale sau ale părinților săi și e mare întristare în familie când se întâmplă așa ceva ³.

Când o femeie îngreunată a fost maltrată și bătută de bărbatul său sau de altul cineva și din cauza aceasta a pierdut, atunci toată vina și păcatul cade asupra aceluia, iar ea nimic n-are să răspundă înaintea lui Dumnezeu pentru pierderea pruncului. Când însă prin nebăgare de seamă și nepăsare a pierdut, adică a născut copilul mort, atunci se zice că a mân-

¹ Dict. de Măriuca Nistor, româncă din comuna Mălini, jud. Suceava, în Moldova : „Matricea sparge locul copilului, de aceea pierde femeia. Și ca să nu piardă i se descântă de *mătrice*“.

² Com. de R. Simu., I. Georgescu și Ella Pop ; vezi și *Șezătoarea*, an. II, Budapesta, 1876, p. 29 și 47. — *Verbul a lepăda* sau *lapeda*, de unde subst. *lepădare* sau *lăpădare* în înțeles de „a pierde (germ. abortiren)“ e cunoscut și în Bucovina însă el se întrebuițează numai cu privire la animale, nicidecum însă la femei. Iar sub verbul *a stârpi* se înțelege când a încetat de a mai da lapte.

³ Com. de I. Berariu, paroh în Stroiști și I. Georgescu.

cat sau a pierdut un suflet, pe care nu-l poate mai mult nicăieri afla. Prin urmare, are un păcat foarte mare, pentru care va trebui să-și dea seama înaintea lui Dumnezeu în cealaltă lume ¹.

O femeie, care a pierdut cu intențiune, adecă care a făcut niște boscoane sau a băut leacuri veninoase, anume ca să-l omoare și să-l piardă, ca să scape de grijă și să rămâie totdeauna frumoasă, după cum crede ea, nu numai că e foarte rău văzută și vorbită de oameni, nu numai că, după credința generală are foarte mare păcat pentru aceasta, ci totodată se crede că în cealaltă lume va servi ca *talpă iadului* și va fi acățată de limbă, iar copiii ce i-a lepădat se vor prefacă în *șerpi veninoși, care vor suge-o* ².

Ce se atinge de copiii pierduți, respective morți născuți, precum și de aceia care mor nebotezați și care, de regulă, se înmormântează într-un loc separat, într-o margine sau ungher al țințirimumului, crede poporul român din Bucovina că se prefacă într-un fel de spirite necurate și răutăcioase numite *moroi*, care ies noaptea din mormânt, fac oamenilor și cu deosebire mamelor lor diferite neplăceri și daune și până la al șaptelea an strigă în fiecare noapte botez.

În Moldova, atât copiii *pierduți* cât și cei ce s-au născut vii dar au murit nebotezați, se numesc, ca și în Bucovina, *moroi* și făcându-li-se un secriaș îi îngroapă tatăl lor sau moașa mai la o parte în țințirim. Ei, după credința românilor din unele părți ale acestei țări, ies la șapte ani, după ce s-au îngropat și se arată în vedenii, mai ales când e lună, și atunci intră pe fereastră în casele omenești și sug rărunchii copiilor celor mici. De aceea, omul la casa căruia se arată, trebuie neîncetat să steie cu ferestrele astupate. Dacă ei se arată oamenilor și-i supără atât pe aceștia cât și pe vitele lor, nu numai atunci când sunt îngropați lângă casă, ci și când îi supără și pe dânșii cineva. Dacă sunt îngropați în țințirim se zice că atunci nu se arată nici la o casă ³.

În Țara Românească, comuna Grebăn, copiii ce mor nebotezați sunt socotiți ca *mortăciuni*; nu merge să-i îngroape nici popa, nici dascălul; se duc fără cosciug, fără pomene și fără rugăciuni și se îngroapă în grădină sub perji, în pătul sau după casă ⁴.

Românii din unele părți ale Banatului cred că, copiii *pierduți*, fiind nebotezați, merg în cealaltă lume la un loc rău, și nicidecum la un loc bun, împreună cu cei botezați. Acolo, se prefacă apoi în *tălhari* și trăiesc numai din ceea ce fură de pe la copiii cei botezați, cărora mamele lor le dau felurite lucruri de pomană. Totodată se mai spune că fiecare copil pierdut are în cealaltă lume câte o traistă, o oală și un băț, care obiecte le cer și le capătă de la mamele lor, de pomană. În traistă pun atât ceea ce li se dau și lor, din când în când, de pomană în lumea aceasta, cât și ceea ce le fură și le răpesc de pe la alți copii; oala o umple cu apă, care asemenea li s-a dat în lumea aceasta de pomană, iar cu bățul se apără și fug de alți copii, care voiesc să le ieie, cu de-a-sila, ceea ce le au în traistă și în oală. și care, uitând mamele lor cu totul de dânșii și nedându-le nimic de pomană, nu au alta ce mânca și ce bea decât numai ceea ce fură.

¹ Com. de V. Turtureanu și El. Pop.

² Com. de Rom. Simu, I. Georgescu și El. Pop.

³ Cred. rom. din Mălini, județul Suceava, dîc. de Mariuca Nisor; vezi și El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 98.

⁴ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 98: „Aici în Grebăn nici morților celorlalți nu li se fac pomene ca pe la noi (adică ca în Moldova) de 3 zile, de 6 zile, de 9 zile, tot câte nouă colaci frumoși și de fiecare colac câte o lumânare“.

De copilul, care nu are traistă, oală și băț, e vai și amar ; acela nu are nimic în cealaltă lume, căci tot ceea ce ar putea să aibă vin ceilalți copii și sau i-o fură, sau neavând cu ce se apăra, i-o iau cu de-a sila ¹.

Românii din împrejurimea Șomcutei Mari, comitatul Sătmar în Ungaria, cred și spun că, copiii pierduți se prefac în *diavoli* sau *draci* și ca atare zi și noapte plâng, țipotesc și se vaietă prin întuneric, zicând : „Vai de noi și de cine ne-a făcut pe noi“.

Apoi, încep a cere botezul și dacă-i aude cineva și-i botează, e bine, iar de nu, încep a-și blăstăma părinții de ce nu i-au făcut cu vreme și de ce nu i-au botezat.

Astfel plâng și se vaietă ei prin întuneric un an întreg. Iar la ziua Sfântului Andrei li se luminează și lor și dacă părinții le dau atunci ceva de pomană, au și ei în cealaltă lume, dar din întuneric tot nu scapă ².

Românii din Transilvania tot despre acești copii cred că, nefiind curățați prin taina sfântului botez de păcatul strămoșesc, merg în iad.

Și dacă i se face lui Dumnezeu milă de dânșii, atunci îi scoate din iad, îi prefac în *vârcolaci* și astfel apoi umblă ei prin aer, până ce ajung la lună de o mănâncă ³.

Dar nu numai Dumnezeu singur, ci și mamele lor, ba chiar și alți oameni, dacă voiesc pot să mântuiască pe acești copii nefericiți de munca cea eternă a iadului și să-i prefacă din *moroi*, din spirite necurate și răutăcioase, în copii ca toți copiii cei morți, care nu ies niciodată din mormintele lor, ca să facă cuiva vreun rău.

Așa, în unele părți ale Bucovinei, este datină ca înainte de ce se îngroapă asemenea copii, să se spele cu agheasmă și să se însemneze cu semnul sfintei cruci, iar în mormânt să se pună *piper*, *tămâie*, și *usturoi* și acesta anume, ca să nu se poată prefaca în *moroi* ⁴.

În ținutul Câmpulungului este datină ca nănașul sau nănașa să care prin 40 de zile agheasmă la mormântul copilului mort-născut și să o toarne în mormânt printr-un canal, anume spre acest scop lăsat la înmormântare, din fundul mormântului până sus. Făcând aceasta cred românii că pruncul se botează și nu este mai mult *moroi* ⁵.

În ținutul Dornei, din contră, duc și toarnă pe mormintele copiilor pierduți sau care au murit înainte de a fi botezați agheasmă de la *șapte Bobotezi*, spre același scop ca și cel din ținutul Câmpulungului.

Însă cel mai potrivit și mai ușor chip de a-i mântui este, după credința generală a poporului, ca acela care vede pe vreun *moroi* sau îl aude strigând botez, să ia o băsmăluță albă sau, dacă nu are la sine basma, să rupă o bucățică din haina cu care e îmbrăcat și, aruncând-o asupra lui, să

¹ Com. de Ioan Popovici, inv. în Opațița.

² Com. de Elia Pop. inv. în Șomcuta Mare.

³ Com. de R. Simu și I. Georgescu ; — W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26 : „Copiii nebotezați, dacă mor, nu au nici o speranță ca să meargă în cer, ci ei se duc în lună pe care o mănâncă. Dacă scade sau se întunecă luna, e un semn de durere și întristare, simțindu-se prinsă ca într-un clește de acești *vârcolaci*“. Com. de Aurel Chintoanu, stud. gim. : „Despre *vârcolaci* se crede că sunt copiii cei pierduți și nebotezați și aceștia sunt cauzatorii întunericului de soare și de lună. Poporul zice când se întunecă luna, că o mănâncă *vârcolacii*!“.

⁴ Com. de Victor Tocariu, inv.

⁵ Com. de I. Berariu, exarh și parhoh în Stroiești.

zică : „Botează-se robul lui Dumnezeu N. în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, amin“ ! și atunci *moroii*, botezându-se, nu iese mai mult din mormântul său afară, nici nu face nimăruși nici un rău ¹

Românii din districtul Cernăuțului și cu deosebire cei din Boian, cred că sufletul fiecărui *moroii* e pierdut. Cu toate acestea însă el totuși se poate mântui, dacă prin șapte ani de zile se toarnă agheasmă în locul acela, unde s-a înmormântat. Ba el se poate mântui chiar și mai degrabă, dacă la *Botează*, adică la *Iordan*, se aduce apă sfințită (agheasmă) de la șapte biserici și i se toarnă pe mormânt.

Făcându-se aceasta, se crede că *moroii* s-a botezat și că mai mult nu e defel periculos.

Neturnându-i-se agheasmă pe mormânt, după șapte ani de zile *moroii* învie, se preface într-un spirit rău și, iuând diferite forme, mai ales însă de copil mic, umblă prin lume zbuțumându-se, văietându-se și cerând, seara pe la amurg și noaptea, botez.

Întâmplându-se să-l audă cineva, când cere botez să se îndure de dânsul și să-l boteze, rostindu-i formula botezului și aruncându-i în același timp o bucățică de pânză, o batistă sau ce are mai dindemână, în semn de crijmă, sufletul său se întoarce și se duce voios la sufletele cele curate.

Neafându-se nimene cine să-l boteze, *moroii*, după cum am spus, devine spirit rău și foarte periculos pentru toți cei ce trec pe locul unde e el înmormântat, precum și pentru toți cei ce clădesc vreo casă sau altceva pe locul acela. Așa bunăoară, dacă se pune vreo casă pe locul acela, supără și primejduiește pe oameni ; dacă se pune un grajd sau ocol, nenorocește vitele, din care cauză de multe ori proprietarul acaretelor respective, dacă voiește să aibă pace, trebuie să strămute casa, grajdul sau ce este, sau să le părească cu totul. Altmintrelea nu poate ieși în capăt ².

În Moldova, cine voiește să boteze și să scape pe *moroii* de la osânda cea veșnică, le toarnă în ziua de *Bobotează* agheasmă de la *Iordan* pe mormânt ³, iar preotul, când iese cu Învierea, le face și lor moliftă. Aceasta se repetă șapte ani dupăolaltă, iar după al șaptelea an copiii nebotezați scapă din rândul *moroilor* ⁴.

Mai demult era datină în Moldova că mamele copiilor pierduți sau nebotezați strângeau în ziua de *Bobotează* agheasmă de la șapte biserici sau mai bine zis de la șapte *Iordanuri* și a doua zi de *Bobotează* turnându-le disdimineață agheasmă de aceasta pe mormânt îi botează punându-le la băieți numele *Ioan*, iar la copile, *Ioana* ⁵.

În multe locuri tot din Moldova, părinții copilului nebotezat, adevărat celui oprit ca să-și mântuiască sufletul, fac în ziua de *Moșii Duminiceii mari* un praznic, la care invită 40 de băieți și copile de aceeași măsură,

¹ Vezi mai pe larg „*Moroii*“, studiu de S. Fl. Marian, în „Albina Carpaților“ an. III, Sibiu, 1878—1879, p. 86.

² Com. de V. Turtureanu, preot.

³ Dict. de M. Nistor din Mălini.

⁴ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 98.

⁵ Dict. de M. Nistor și A. Pletosu din Rădășeni.

adecă de la 2—3 ani, și le dau de sufletul copilului pierdut sau mort nebotezat 40 de ulcele cu apă curată și 40 de covrigi câte cu o lumină aprinsă. Praznicul acesta se face, de regulă, afară pe iarbă verde. Copilul nebotezat se crede că, în urma acestui praznic, se mântuiește ¹.

În Transilvania se fac pentru mântuirea sufletelor copiilor pierduți 40 de *cocoloașe*, coapte din aluat de făină de grâu. Treizeci și cinci din acestea se dau la 35 de copii, iar 5 *cocoloașe* se aruncă pe apă pentru ca, precum izvorăște apa din izvor, așa să apară și sufletele celor morți-născuți în rai. Apoi se mai fac și trei *parastase* și trei prescuri mari, care se duc la biserică, ca un fel de jertfă pentru cei morți-născuți, care cu vremea se duc și ei în rai ².

¹ Dict. de M. Nistor și alte românce din Mălini

² Com. de Rom. Simu, inv. în Orlat.

Scăldătoarea

Nu mult după naștere, atât în Bucovina cât și în celelalte țări locuite de români, urmează *scăldătoarea* nou-născutului.

Unele moașe prepară scăldătoarea aceasta îndată după naștere, altele însă nici nu mai așteaptă, până ce se va naște copilul, ci, cum văd că s-a apropiat timpul și nu mai este mult până ce va *hălădui* femeia bolnavă. caută o oală și umplând-o cu apă curată o pun la foc, ca să se încălzească.

Oala care se folosește de astă dată la încălzirea apei, trebuie să fie *nouă* și anume de aceea ca, precum sună oala cea nouă, așa și copilul nou născut să aibă o voce curată, pătrunzătoare și plăcută ¹.

Apa trebuie să fie numai ciș-ceva *călduță*, nicidecum însă *fierbinte*, cu atât mai puțin *clocotită*; și această parte de aceea ca, copilul nou-născut să nu devie desfrânat ², și parte de aceea ca viața lui să nu fie neliniștită ca apa când fierbe și clocotește, adecă, ca să nu aibă neconținut neastâmpăr, certe și supărări.

În genere, se caută ca scăldătoarea cea dintâi, numită altminterea în Bucovina încă și *scaldă*, *scăldușă* și *scăldușcă*, în Țara Românească *baie*, iar în unele părți ale Transilvaniei și Ungaruei *ciupă* ³, în care se scaldă nou-născutul pentru prima oară, să fie mai mult rece decât caldă și aceasta pentru ca, copilul scăldat într-însa să nu bage de seamă de răceală, nici să nu se sperie, pentru că el, de regulă, când se vâără pentru prima oară în apă, se sparie ⁴.

Unele moașe iarăși, înainte de a scaldă pe nou-născutul copil în scăldătoare și anume cum îl prind în mână, au datină de a-l spăla mai întâi cu o *leacă de apă rece*, anume ca să fie vioi, sprinten, voinic, deștept, isteț ⁵.

După ce a rădicat acum copilul, după ce i-a legat buricul și după ce a dat femeii ajutorul trebuincios, ca să nu i se întâmple nici un rău, ia moașa o vânuță sau o covațică numită altminterelele și *albie* ⁶, mai pe scurt

¹ Com. de Victor Tocariu, învățător.

² Com. de Rom. Simu. Vezi și „Luminătorul“, an. X, Timișoara, 1889, nr. 65 în „Foișoară : „Scăldarea nou-născutului prima oară să nu se facă cu apă clocotită, pentru ca să nu fie curvar“.

³ I.U. Jarnik și A. Bârseanu, *Doine și strigături din Ardeal*, Buc., 1885, p. 18 și 331 ; Com. de Elia Pop, inv. în Șomcuta Mare ; M. Pompiliu, *Graiul românesc din Biharia*, în „Convorbiri literare“, an. XX, București, 1887, p. 1007 ; „*Ciupă* = apă călduță în care se scaldă copiii când sunt în leagăn“.

⁴ Datina românilor din mai multe părți ale Bucovinei.

⁵ Dict. de Maria Vasiliuță din Poiana-Stampii.

⁶ „Sezătoarea“, an. I. Fălțiceni, 1892, p. 19 : *Albie* e covațica în care se leagănă copiii țăranilor și în care se scaldă.“

vasul care mai înainte de aceasta a fost în stare să-l pregătească părinții copilului, așează vasul undeva pe o laiță sau pe un scaun și toarnă într-însul apă din oala cea nouă. Ia apoi o *rămurică de busuioc de la Ziua Crucii* unul sau mai mulți *bani de argint*, o *floare de bujor*, *lemnul Domnului*, o *bucătică de fagure de miere*, una de *pâne* și alta de *zahăr*, un *ou*, puțin *lapte dulce* precum și o leacă de *agheasmă* sau apă sfințită și pe toate obiectele acestea le pune în scaldătoare.

Busuiocul însemnează ca nou-născutul și mai ales dacă e copilă, să fie curată, iubită și atrăgătoare ca busuiocul.

Banii de argint, ca să fie scump și nepătat ca argintul și precum iubește fiecare om argintul așa să iubească și pe copilul nou născut. Mai departe, precum s-a scaldat întâia oară în scaldătoare cu bani, așa să nu-i lipsească banii în toată viața ¹.

Bujorul, dacă e băiat, să fie rumen și voinic ca bujorul.

Mierea, să fie dulce la vorbă ca mierea, și precum fiecare iubește mierea, așa să iubească și pe prunțul nou născut.

Pânea, să aibă toată viața sa îndestulare și să fie bun ca pânea de toate zilele.

Zahărul, să-i fie viața dulce ca zahărul.

Oul, să fie sănătos și întreg ca oul.

Laptele dulce, să fie curat și alb la piele ca laptele ; mai departe să fie bogat.

În fine, *agheasma* sau apa sfințită, ca să nu se poată apropia spiritele cele necurate de prunc ².

Mai pe scurt, ca să fie :

Scump ca argintul,
Dulce ca mierea,
Bun ca pânea.
Sănătos ca oul,
Rumen ca bujorul,
Atrăgător ca busuiocul
Și alb ca laptele.

În Banat și Ungaria, unde asemenea este datina a se scâlda copilul nou născut în apă numai de abia călduță, care se aduce în genere de la un izvor și se încălzește cu vreascuri culese de pe drumuri ³, se pune în prima scaldătoare a acestuia *moliftă*, adică *agheasmă* sau apă sfințită adusă cu puțin mai înainte de acesta de la preot ; apoi puțin *lapte dulce*, ca să-i fie pielea albă ca laptele, un *ou*, ca să fie sănătos ca oul, *felurite flori*, ca să fie drăgălaș ca florile, una sau două *nuci*, ca să nu se vatăme,

¹ T. Frâncu și G. Candrea, *Românii din Munții Apuseni (Moșii)*, București, 1888, p. 147 : „În cea dintâi scaldă a copilului se pun bani de argint, ca viața lui să rămâie nepătată ca argintul“.

² Pretutindeni în Bucovina. În unele părți ale Transilvaniei, după cum ne spune H.v. Wislocki (*op. cit.*, p. 7), apa pentru prima scaldătoare a copilului nou născut o aduce moașa dintr-un pârâu și dacă e cu puțință din sus de moară ; iar după ce se sfințește de preot, caută ea ca totdeauna, în fiecare scaldă, să toarne numai câte atâta din această apă sfințită, ca să-i ajungă în decursul a șase săptămâni.

³ Com. de Ios. Olariu învățător în Doman : „În Banat apa pentru prima scaldă o aduce moașa de la izvor și când vine cu dânsa acasă adună și niște vreascuri de lemne, pe care, sosind acasă, le pune îndată pe foc ; ca nepoțelul să-i fie sârguitor și adunător“.

o *pietricică*, ca să fie *răbduriu* ca *piatra*, adică ca să poată rezista frigului precum și altor neajunsuri și un *ban de argint*, (un zecer sau taler), ca să fie curat și ca să nu se prindă de dânsul farmecele, vrăjile și aruncăturile, adică bubele rele cum nu se prinde rugina de argint ¹.

În unele părți din Moldova, precum bunăoară în județul Suceava, se pune în prima scăldătură *lemnîe* ² ca, copilul să umble degrabă, în picioare, apoi *sdreveț* ³, *popchișor* ⁴ și *cătușnică*, ca să fie *vârtoșel*, *câ-nepă*, ca să crească ca și cânepa, un *ou*, ca să fie sănătos ca oul, și *untură de porc*, ca să se îngrase ca un purcel ⁵.

În Țara Românească este iarăși datină ca în apa în care se scaldă un copil mic pentru întâia iară, să se pună *orz*, *porumb* și *flori* și aceasta anume ca, copilul să aibă parte de cereale și să fie plăcut ca florile.

Tot în Țara Românească se mai pune în întâia scăldătoare încă și *sare*, care după unii însemnează ca, copilul să nu se opărească, iar după alții ca simbol al prieteniei ; apoi puțin *untdelemn* și o *monedă* care reprezintă belșugul ; în urmă se sparge un ou în ea, ca să crească și să se împiinească copilul ca oul ⁶.

Unele moașe îndătimează a pune în scăldătoarea primă numai ouă de rață. De aici vine apoi, după credința românilor din Țara Românească, că le place copiilor a se juca în apă, când se scaldă ⁷.

O seamă de moașe, când pun obiectele înșirate mai sus în scăldătoare, rostesc, ca și nemișlocit după ce au rădicat copilul următoarele cuvinte, și anume, dacă e băiat :

Să fie sănătos
Și norocos
Și mintos
Și voios
Și frumos
Și drăgăstos
Și-nvățat
Și bogat
Om de treabă !

Iar dacă e copilă :

Și luat la seamă !
Să fie sănătoasă
Și norocoasă
Și mintoasă
Și voioasă

¹ Com. de Ios. Olariu I. Popovici, învățător în Opațița și Elia Pop, învățător în Șomcuța-Mare.

² *Lemnîe* e un fel de plantă lemnoasă care crește pe prunduri și are frunze asemenea pelinului.

³ *Zdreveț* e o plantă care crește prin lunci și din care fac oamenii grădinuțe.

⁴ *Popchișorul* e o buruiană mică cu floare galbenă.

⁵ Dic. de Măriuca Nistor din Mălini.

⁶ Ioneanu, *op. cit.*, p. 13—14. T.G. Djuvara, *op. cit.*, p. 248—249 : „Îndată ce se naște copilul se pune în baia în care va fi scăldat, puțin undelemn, o monedă și sare. Untdelemnul și moneda reprezintă belșugul, iar sarea e simbolul prieteniei“.

⁷ Ioneanu, *op. cit.*, p. 25 : „Copiilor le place să se joacă în apă, căci când se nasc, moașele în scăldătoare pun ouă de rață“.

Și frumoasă
Și drăgăstoasă
Și-nvățată
Și bogată
Femeie de treabă
Și luată la seamă !¹

După ce a aruncat toate obiectele, care se înțelege de sine că trebuie să fie de mai nainte preparate, înăuntru moașa începe a-l scărda, adecă a-l spăla peste tot corpul, până chiar și în gură.

Dacă sunt gemeni se scaldă de regulă în una și aceeași scărdatoare.

În Macedonia, îndată ce noul născut a văzut lumina zilei și s-a dat mumei primele îngrijiri, moașa îl scaldă cu apă călduță într-un lighean mare de aramă, păzind ca să nu-l ajungă apa pe cap, căci atât la Magaroza cât și în alte părți, este obiceiul ca, copilul, după ce a împlinit un an, atunci numai să se spele pe cap.

În Vlaho-Clisura, îndată ce se naște copilul, moașa îl presură cu sare multă peste tot corpul, și-l lasă așa timp de douăsprezece ore și mai mult²; și după aceea numai îl scaldă cu apă caldă, în care toarnă și vin, spălându-l și pe cap. Aceasta se face pentru ca, copilul să fie sănătos³.

Moșele din unele părți ale Transilvaniei, nemijlocit înainte de a vâri pe copiii nou născuți în prima scărdatoare, îndătimează a-l cumpeni, măsura, crezând că, copilul care înainte de aceasta se cumpănește, *nici-când nu se deoache*⁴, măcar că, după credința unora, copilul nebotezat nu se deoache niciodată căci nu este creștinat⁵.

Tot așa fac și moșele din unele părți ale Țării Românești. Iată ce ne spune în privința aceasta Ioneanu : „Îndată ce un copil se naște, să se cântărească, ca să nu se lipească farmecele de el niciodată.

Dacă un copil la naștere este cântărit, să se țină minte câtă greutate a avut, ca descântându-i-se vreodată de leac, să i se descante în atâtă apă cât a cântărit la naștere, căci numai așa va avea leac“⁶.

În alte părți, tot din Țara Românească, copilul până nu-l botează, îl trece prin spițele roților de car anume, ca să nu turbeze⁷.

În Vlaho-Clisura este asemenea obiceiul, ca îndată ce se naște copilul să se cântărească, punându-se de o parte a cumpenei copilul, iar pe cealaltă parte o piatră de aceeași greutate ca, copilul, ca să nu bată cumpăna mai mult de o parte sau de alta; apoi îl duc la biserică și-l pun pe pragul bisericii, ca să-l găsească cineva și să-l boteze, făcându-se apoi obiceiul, care se face în cazul când nu trăiesc copii în familie⁸.

¹ Dict. de M. Vasiliuț din Poiana Stampii.

² Presurarea copiilor nou născuți cu sare e uzitată și la armenii orientali din Bucovina. Româncele din Dacia Traiană și cu deosebire cele din Bucovina, după cât știu eu până acum n-o fac aceasta nicidecum din cauză că, după cum spun ele, numai viței și miei de curând fătați se presară cu sare.

³ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 41.

⁴ Com. Rom. Simu.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 17.

⁶ Ioneanu, *op. cit.*, p. 7.

⁷ „Revista pentru ist. și arh.“, an II, vol. II, p. 388.

⁸ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea...*, în *op. cit.*, p. 50.

Dacă, din întâmplare, se află și alte femei de față pe când scaldă moașa copilul, atunci femeile respective, în cele mai multe locuri, îndătimează nu numai de a arunca în scaldătoare diferite flori și bani de argint, ci totodată de a pune pe un moment la capul copilului și diferite unelte, mai ales de acelea, cu care nou născutul ar avea să se ocupe în viața sa, anume ca, după ce va crește mare, să fie harnic și pricepător la toate. În multe locuri băieților li se pun în mână cărți și condeie spre a avea talent la carte și scris, iar alții și mai ales meseriașii : ac, sulă, fierestreu, sfredel, bardă, gialău, mai pe scurt la ceea ce doresc ei ca, copilul lor să aibă mai mare aplecare și talent ¹.

Moții asemenea pun la capul copilului toate instrumentele meseriilor pe care le profesază ei, ca semn privitor la soarta ce îl așteaptă ².

Moășele, din unele părți ale Ungariei, pe lângă aceasta, îi mai dau încă și puțină apă de băut dintr-un clopoțel sleit, anume ca să fie cântăreț mare ³.

După ce l-a gătit de spălat îl trage puțin de nas, ca acesta să nu fie *turtit* sau *borcănos*, apoi îl *măsură* în cruciș, adică îi aduce genunchiul piciorului drept până aproape de cotul mâinii stângi și genunchiul piciorului stâng până la cotul mâinii drepte. Măsurarea aceasta se face pentru aceea ca, fiind cumva copilul scrântit sau șoldit, să se îndrepte.

Sfârșindu-l de măsurat îl scoate de cap afară, anume ca să nu fie scurt, ci lung în grumaz și aceasta cu scopul ca, după ce va crește mare, să nu fie expus la o mulțime de boli de gât precum : *gâlcă*, *șopârlaiță* etc.

Cum l-a scos afară, suflă asupra scaldătoarei în cruciș și apoi stupește într-însa. Această suflare și stupire însemnează, ca să se depărteze toate spiritele rele însă mai cu seamă *strigoaicele*, să nu se poată apropia de copil, căci pe la cei nou-născuți, după cum am amintit, adeseori umblă strigoaicele, ca să-i fure. Apoi urmează *înfășarea*.

Obiectele care servesc de comun unei femei mai avute de la țară spre înfășarea unui copil, sunt următoarele :

O *fașă*, un *brâneț* sau *frânghie*, mai multe *pelinci* numite altminterlea și *cârpe*, apoi vreo câteva *scutece*, un *oghelaș*, un *tulpănaș* și o *căiță*.

Fașa e un fel de brăușor lătăreț făcut din lână sau din bumbac.

Româncele din unele părți ale Transilvaniei îndătimează a *lega*, respectiv a *coase*, într-un capăt al acestei fașe trei fire de usturoi, trei de pîner, trei fire de grâu de primăvară și trei de toamnă, trei de tămâie, trei de sare, trei sfărâmături de pâine și trei bucățele din casa copilului, de toate *nouă* feluri anume ca, copilul să nu se *deoache* ⁴.

În Banat, unde este datină ca fașa să se facă, în genere, din lână de oaie împletită în trei vite și cam de 2 metri de lungă, moașa leagă în unul din capetele acesteia un petic de pânză nouă, în care se află un ban de argint, tămâie, puțin prau (prav), sare și aiu (usturoi). Tot la capătul acesta mai leagă încă trei toporele de metal cam de 2 cm. de mari. Toate obiectele acestea se crede a fi apărătoare pruncului de *Mama-Pădurii* și de *Moșul Codrului*.

¹ Com. de G. Tomoiogă, cant. bisericesc.

² Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 147.

³ Com. de Aurel Chintoanu.

⁴ Com. de R. Simu.

De multe ori însă moașele din această țară, când înfașă prima oară pe copii, îi încing cu un lanț, ca să fie tari ca fierul ¹.

Brânețul (pl. *brânețe*) e un brăușor asemenea celor ce le întrebuințează femeile la încinsul catrințelor.

Frânghia, care e asemenea fașei, o împletește, de regulă, românce singură din lână colorată, mai ales însă tricoloră : albastră, galbenă și roșie.

Pelincele (sing. *pelincă*) sunt niște bucățele mici de pânză ; de regulă, se întrebuințează spre scopul acesta cămeși vechi.

Scutecele (sing. *scutec*) sunt niște *mindirase* sau *salteluțe* pătrate și făcute din pânză cu mult mai groasă decât cea din care se fac pelincele.

Unele românce, mai ales pe la orașe, întrebuințează în loc de scutece, *chilotuțe* sau *chiloțele*, făcute ca niște perinute.

Oghelașul e un oghial în miniatură. În fine :

Căița e o *cepsuică* mică sau bonetă, care se pune copiilor pe cap, anume ca să le fie mai cald și să arate mai frumoși.

Atât în Bucovina cât și în celelalte părți locuite de români e datină ca să se pună în partea de dinainte a căiței, care vine pe frunte, un semn special, precum o *cordeluță roșie* sau un *bănuț* și aceasta anume ca, văzându-l oamenii și în special femeile cele rele de ochi, să-și aducă aminte pe cine au dinaintea lor și să *nu-l decache* ².

Tot în contra *deochiului* îndătimează românii din cele mai multe părți a lega copiilor mici încă o *cordeluță*, dar mai ales *lână roșie* la mâna dreaptă, iar la grumaz a le pune *ghiocei* ³.

Românii, voind a apăra pe copiii lor de orișice fermecătorie și vrăjitorie (*fascinatio*), le puneau la grumaz în ziua lustrării (*dies lustricus*) diferite mărunțișuri înzestrătoare (*crepundia*) precum și *bullă*, adică un medalion rotund sau în forma inimei, care conținea în sine diferite materii de apărare în contra deochiului și a invidiei numite *praebia* ⁴, și care se purta regulat de către băieți până la primirea togei virile (*toga virilis*), iar de către copile până ce se măritau. *Bulele* acestea, care se purtau de către toți *pueri igenui* ⁵ erau de două feluri și anume unele de aur iar altele de

¹ Com. de Ios. Olariu.

² În Bucovina și Transilvania, com. de I. Georgescu-Djuvara, *op. cit.*, p. 251 : „Se obișnuiește a se îmbrăca copiii cu roșu sau a le atârna de *scufițe* funte de panglică roșie“.

³ Pe *ghioceii* aceștia îndătimează româncele din Bucovina a-i pune mai întâi la un loc cu pasca pe care o sfințește preotul în ziua de Paști, anume ca să-i sfințească și pe dânșii și, abia după aceea, a-i lega la grumazul copiilor.

⁴ Varro, de I.L. 7, 108 ; *praebia* e *praebendo* quod sint remedia in collo pueris.

⁵ Statius, silv. 53, 116, zice despre tatăl său :

Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus,
Nec sine luce genus etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos et nobile pectoris aurum.

Juven. 5. 164 : *antiquitus nobilium pueri bullas aureas habebant, pauperum de loris, signum libertatis.*

Un exemplu despre un băiat, care, fiindcă a devenit cu totul sărman, nici *bullă* de aur nu o poseda mai mult, ni-l arată Cic. ac. in Verr. I, 58, 152.

piele ; pe cele de aur le purtau numai copiii cei nobili, iar pe cele de piele cei sărmani ¹.

Toate obiectele arătate mai sus și le prepară fiecare femeie, singură, cu vreo câteva zile sau chiar săptămâni înainte de naștere. Unele dintre dânsele le capătă, după botezul copilului, de la *cumătra cea mare*, nănașa copilului.

În Țara Românească, dacă părinții voiesc ca un copil să țină mai mult la tatăl său, îl *înfășoară*, când se naște, într-o cămașă de-a tatălui său, iar de voiesc să țină mai mult la mama sa, îl *înfășoară* într-o cămașă *de-a ei* ².

Tot așa fac și româncele din unele părți ale Banatului și Bucovinei, precum bunăoară cele din ținutul Dornei ³.

O seamă de moașe, după ce l-au *înfășurat* în obiectele mai sus arătate, astfel ca fașa să formeze o cruce la piept și una la spate, anume ca să nu se poată apropia spiritele cele necurate de dânsul ⁴ și după ce l-au îmbrobodit ceva cam strâns cu un tulpănaș, ca să nu capete cap mare, bolocănos, ci mic, rotund și frumos, îi fac cruce cu degetele pe față ⁵ și apoi îl duc la fereastră, ca să vadă lumea, și, acolo, îl închină *Ursitelor*. Iar după ce l-au dus la fereastră, moașa zice :

— Uită-te la lume : *cicia ! cicia !* frumoasă, plăcută) ⁶.

Apoi, îl duc și-l dau mamei sale, care, mai ales dacă nou născutul e copilă, sărutând-o pe frunte, îi urează :

— Draga mamei ! cum te iubesc eu, așa să te iubească lumea !... Să fii norocoasă și frumoasă și orice lucru vei prinde în mână să-ți fie drag al găti“.

În același timp, îi pune degetul drept pe barbă, crezând că făcând aceasta s-ar face în mijlocul barbei o *așezătură* (o gropiță, bortiță) care, când crește copilul mare, mai ales dacă e fetiță îi stă foarte bine. Apoi, îi pune degetele cele mari de la amândouă mâinile la amândouă fețele obrazului spre același scop, adecă asemenea, ca să capete gropițe și în obraz. După aceasta, luând-o în brațe, o sărută din toată inima pe obraz, zicând :

— „Draga mamei ! dragă să fii la oameni și la toată lumea !“, sau „Draga mea ! dragă și cinstită să fii la toată lumea !“ ⁷.

¹ Juven. 5. 164.

Quis enim tamnudus est illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
Vel nodus tantum et signum de paupere loro.

„Copiii cei sărmani, așadar, purtau amuletul într-o punguță de piele sau în nodau într-o curelușă pe care o purtau înprejurul grumazului“.

Vezi despre toate acestea mai pe larg : L. Prëller, *Röm. Myth.*, II, 210 și I. Marquardt, *Das Privatleben der Römer*, I, Leipzig, 1879, p. 81—84.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 15

³ Com. de I. Popovici și Petru Ursul, fost cant. bis. în Căndreni.

⁴ În Bucovina și Transilvania, vezi Wlislöcki, *op. cit.*, p. 9 : „auch wird das Band mit welchem die Bindeln befestiget sind, so umgeschniert, dass es ein Kreuz bildet“.

⁵ Datină foarte răspândită în Bucovina.

⁶ Com. de I. Berariu, preot.

⁷ Com. de G. Tomoiogă și P.L. Leușteanu.

Luându-l în brațe, fie băiat sau fetiță, nu e bine să-l puie la picioare, căci punându-se la picioare se crede că toată viața lui va rămâne tot la picioarele altuia ¹.

Asemenea nu e bine ca maică-sa, până a treia zi, adevă până ce nu se scaldă, să-l culce cu dânsa alături în pat, pentru că în cazul acesta și mai cu seamă, când, ostenită și somnoroasă fiind, ar uita și s-ar întoarce cu spatele la dânsul, capătă *roftii*, iar când acuma e mare și ieșit în lume, toată lumea se întoarce cu dosul către dânsul. Ba, ce este și mai rău, în cazul acesta, chiar și atunci când ar fi lumânare în casă, spiritele cele necunoscute pot să vie la dânsul, ca să-l schimonosească, să-l omoare, sau chiar să-l fure și să-l înlocuiască cu altul ².

Tot așa cred și românii din Munții Apuseni ai Transilvaniei. Ei zic că, după nașterea copilului, mama trebuie să privegheze și să nu doarmă cu spatele spre el, fiindcă *zmeoaicele* s-ar folosi de o asemenea ocazie, ca să schimbe copilul cu un altul, care, de regulă, e *tont*, *hăbăuc*, *surd*, *mut*, *lunatic*, etc. Răpirea sau schimbarea copilului se poate întâmpla numai înainte de a-i fi croit *ursitoarele ursita*. ³

Și pe când mama dezmiardă copilul și-i rostește cuvintele citate mai sus, precum și multe altele, pe atunci moașa se apucă de trebi, care țintesc la soarta viitoare a copilului nou-născut, precum : mătură casa, prinde acul în mână, apucă furca și fusul de tors, iar dacă e băiat se apucă de lucruri bărbătești ⁴.

Cele mai multe moașe din Bucovina însă, după ce au scaldat copilul și l-au înfășat în chipul mai sus arătat, îl pun pe *vatră*, dar mai cu seamă sub *masă* sau sub *laiță* ⁵.

Tot atunci pun lângă dânsul și o *căciulie de usturoi*, anume ca *să-l ferească de deochi* ⁶ sau îi fac, spre același scop, un *benghi* în frunte, adevă rădăcică piciorul drept cu călcâiul întors îndărăpt, în sus, iau cu degetele puțină tină de pe călcâi, o frământă cu *stupit* și cu frământătură de această îi fac apoi un punct rotund, cât ține buricul degetului arătător, în frunte.

Datina aceasta de a face copiilor *benghi*, numit în Țara Românească *zbenghi* ⁷ iar în Moldova nu numai *benghi* ci și *benchi* (plur. *benchi*) ⁸, există nu numai la poporul român, ci ea este uzitată și la alte popoare. Așa, în Peloponez de abia ce se naște copilul și moașa îi acoperă capul cu un

¹ Com. de G. Tomoioagă.

² Com. de Paraschiva L. Leuștean și G. Tomoioagă. Această credință deșartă se pare că vine de acolo, că multe femei, dormind foarte greu și întorcându-se noaptea prin somn, fără să știe, să simtă și să voiască, își înădușe copiii.

³ Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 148.

⁴ Com. de G. Tomoioagă.

⁵ Dict. D. M. Vasiliuț, P.L. Leușteanu, G. Tomoioagă și alți români din Bucovina.

⁶ Com. de V. Tocariu, inv. în Valea Putnei.

⁷ T.G. Djuvara, *op. cit.*, p. 251 : „*zbenghiul* pe care și la noi îl întrebuințează numele pentru a feri copiii de deochi”.

⁸ „Sezătoarea”, ed. Artur Gorovei, an. I, Fălticeni, 1892, p. 15 : „*Benghi* e o pată neagră făcută în fruntea copiilor mici cu cerneală sau funingine, ca să nu fie deochiați pe cei ce i-ar vedea”. Dict. de Anița Pletosu din Rădășeni și M. Nistor : „Ca să nu se deoache, se ia lut de pe călcâi sau funingine din gura cuptorului și se unge pe frunte, făcându-se un semn care se numește *benghi*. Omul se uită la semnul acesta și nu-l deoache”.

văl și-i pune pe frunte puțin *noroi*, luat dintr-un vas, unde apa a stat mult timp¹.

Foarte răspândită trebuie să fi fost datina aceasta și la creștinii de pe timpul Sf-tului Ioan-Gură-de-Aur și cu deosebire la greci, căci iată ce ne spune acest sf. părinte despre dânsa :

Muierile pun lut în scaldătoare; apoi nutritoarele și servitoarele, luând cu degetul din acel lut, înseamnă fruntea pruncului. Și de-ai întreba că ce înseamnă acest lut, această imală ? vor răspunde că prin acea ungere, să se alunge *deochiul* (ochiul cel rău, invidia și pizma).

Uită-te ! câtă putere se atribuie lutului și imalei, ca să înfrângă puterea diavolului ?

De se întâmplă așa ceva la greci, nu e de mirat, dar cum că aceea se întâmplă la aceia care adoră crucea și sunt părtași misterelor, și atâta filozofează, aceasta cu adevărat e demn de multe lacrimi.

Dumnezeu te-a onorat cu ungera spirituală și tu deturpezi pe fiul (tău) cu lut ? Dumnezeu te-a înfrumusețat și tu te spurci ? Și când ar fi trebuit a impune în frunte crucea, ce are putere insuperabilă, tu lăsând aceasta, cazii în nebunie satanică ?... Cel ce unge pe acel (prunc) cu lut, cum să nu-l facă despectat ? întreb, cum îl va aduce sub mâinile preotului ? cum te vei ruga ca, cu mâna preotului (*presbyteri*), să i se pună în frunte signaculul unde l-a uns cu lut“ ?²

Din cele arătate până aici, precum și din spusa românilor, rezultă că *benghiul* sau *zbenghiul* se face numai în contra *deochiului*.

Dacă vom lua însă bine seama, că, cuvântul *benghi* are mare asemănare cu numele unei ființe mitologice, care e foarte răspândită și cunoscută românilor și care se numesc *Benga*³, care e uzitat mai ales în Transilvania și care însemnează *ciudat, rău, al dracului*⁴, apoi orișicine poate să conceadă că românii fac *benghiurile* din cestiune nu numai în contra *deochiului*, ci și în contra acestei ființe⁵.

Ce se atinge de *stupit* (scuipit, scuipat) despre care am zis mai sus că se întrebuițează la frământarea lutului din care se face *benghiul*, trebuie să amintim că și el asemenea e considerat în toate țările locuite de români ca un mijloc apărător în contra *deochiului*. De aici vine apoi și datina că româncele, voind a feri pe copiii lor de *deochi* totdeauna de câte ori îl scaldă, după ce-i scot, stupesc în scaldătoare, iar când cineva se uită prea lung la dânsii, îl roagă să nu se mire și să stupească (scuipe) de trei ori spre copil⁶, ceea ce orișicine o face, chiar și în cazul acela, când muma copilului nu l-ar fi făcut luător de seamă, rostind în același timp cuvintele : „să nu-ți fie de *deochi* !“ sau „să nu vă fie de *deochi* !“.

La români, zice Persiu, II, 31—34, când copilul era de-o săptămână

¹ Migne, *Excy. theol.* t.II, p. 879, apud Djuvara, *op. cit.*, p. 251.

² „Preotul Român“, an. XV, Gherla, 1889, p. 248.

³ A. T. Laurian și I.C. Massim : *Glosariu*, București, 1871, p. 66 : „Benga s.f. după următoarele exemple pare de o însemnătate cu *epilepsie, drac* etc ; *pare că a intrat Benga în el ; bag pe Benga în tine, lua-te-ar Benga* !“.

⁴ Vezi „Gazeta Transilvaniei“, an. LV, Brașov, 1892, nr. 99, p. 4.

⁵ În Bucovina provine numele acestei ființe în următoarele *rostiri*, care se adresează mai ales copiilor celor neastâmpărați : *du-te la Benga ; lua-te-ar Benga să te ieie ; la Benga cu tine* !“.

⁶ Vezi și T. Georgescu — Djuvara, *op. cit.*, p. 251.

și trebuia să i se dea un nume, după ce era îmbăiat, doica îi ungea buzele și fruntea cu scuipat, pentru ca să-l păzească de ochii cei răi ¹;

În Transilvania, moașa, după ce a scăldat și înfășat copilul, îl închină la Maica Domnului, apoi bagă crucea într-un blid cu apă și stropind cu apă de aceea pe noul născut, zice :

— Închină-se robul sau roaba lui Dumnezeu (Ioan sau Maria) în numele Tatălui, al Fiului și al sf.-tului Duh“ !

Apoi, atingându-l de vatră și de ușe, urmează :

— Să fii bun, să taci ca cuptorul, ca vatra, ca ușa !

După aceasta îl așează puțin, așa înfășat cum este, *sub masă* ².

Cum a făcut și aceasta, moașa, luând banii cei de argint, care s-au pus mai înainte în scaldătoare și care sunt, de regulă, meniți pentru dânsa, îi strânge, iar scaldătoarea o scoate și o aruncă afară.

Aci e de observat că atât scaldătoarea aceasta, în care s-a scaldat pentru prima oară copilul, cât și toate scaldătoarele următoare nu se aruncă în fiecare loc, ci totdeauna într-un loc retras, curat, unde nu umblă nimene, și aceasta din cauză că, după cum am amintit mai sus, se pune într-însa *apă sfințită* și, fiind aceasta sfințită, e păcat să se arunce în fiecare loc ³.

Mai departe nu e niciodată bine ca *scăldușele* în care se scaldă copilul, să se arunce asupra sau spre *sfântul soare*, pentru că soarele dă lumii lumină și ne încălzește, ci totdeauna în altă parte, de comun, spre miezul nopții.

Moașa sau mama, care aruncă scaldătoarea spre soare, are mare păcat, iar copilul mamei respective, îndată cum îl scaldă, face bube pe trup.

Asemenea nu e bine a se arunca pe foc, căci un cântec poporan din Transilvania zice :

Măicuță, al meu noroc
L-ai țipat cu ciupa-n foc !

Măicuță, a mea ticneală
O ai țipat cu ciupa-n pară !“ ⁴

Întâia scaldătoare a copiilor e bine să se arunce mai cu seamă pe flori, anume ca, copiii să fie frumoși și atrăgători ca florile ⁵, ori la trupina unui *nuc*, *măr* sau *păr*, anume ca, precum cresc și rodesc pomii aceștia, așa să crească și să rodească și copiii, care s-au scaldat într-însa ⁶.

După ce a aruncat acum scaldătoarea afară și după ce a căutat iarăși de nevastă, ca să nu i se întâmple nimic rău, dacă nou născutul e băiat, moașa așteaptă plină de bucurie până ce intră tatăl său în casă ; iar dacă a intrat, îl pofteste să ocupe loc pe un scaun sau pe laiță, căci ea are să-i aducă o veste bună, o veste foarte îmbucurătoare.

Tatăl copilului se așează pe scaunul arătat și așteaptă cu cea mai mare nerăbdare vestea îmbucurătoare.

¹ Vezi T. Georgescu-Djuvara, *op. cit.*, p. 251.

² Com. de R. Simu.

³ În Bucovina, Transilvania și Banat, com. de I. Georgescu și I. Popovici.

⁴ Com. de T. Olteanu.

⁵ Datini românești din cele mai multe părți ale Bucovinei.

⁶ Com. de G. Tomojoagă.

Însă moașa nu-i spune deocamdată nimic, ci se duce mai întâi la un dulap sau în alt loc, scoate un șip de rachiu cu miere, toarnă într-un pahar și după ce închină la dânsul și cinstește ea mai întâi un pahar, umple din nou paharul și apoi întinzându-i-l zice :

Tinde mâna
Că ți-i vina !

Bărbatul primește paharul și-l cinstește și el de bine. Moașa îi apucă acum cușma și o pune într-un cui deasupra nepoatei, un semn acesta, că nou născutul este băiat și cum că are să se îngrijească de dânsul, ca să-i cumpere vestminte bărbătești, și până ce nu și-a răscumpărat-o cu bani sau cu vreun alt dar, moașa nu vrea să i-o reîntoarcă.

În alte locuri e datină că moașa, după ce intră tatăl noului născut în casă, după ce-l pofteste să șeadă, și-l cinstește, să-l descingă de brâu, și pe acesta să nu i-l dea îndărăpt, până ce nu-l răscumpără.

Tatăl băiatului scoate cu cea mai mare bucurie și dă moașei darul pretins și aceasta cu atât mai degrabă, deoarece, atât în Bucovina cât și în celelalte locuri locuite de români, tatăl totdeauna se bucură mai mult de nașterea unui băiat, a unui fecior decât a unei copile, pentru că printr-în-sul parte și-a câștigat un nou succes de la care speră mai mare ajutor și hasnă decât de la o fată, parte și din acea cauză că femeia e considerată ca mult mai pe jos decât bărbatul, și totodată având o poziție mai grea în viață¹. Pe când, dacă nou născutul e o *fetiță* sau, după cum spun transilvănenii, *băiată*, se bucură mai mult mama sa².

Scurt zis : mai fiecare român e cu mult mai bucuros, dacă are mai mulți băieți decât fete, căci prin băieți numele de familie se perpetuează pe când dacă are numai fete acela se pierde, și numai atunci nu, când bărbatul adoptă numele de familie al soției, ceea ce însă foarte rar se întâmplă.

Dacă nou născutul e fetiță, lasă moașa pe tatăl său în pace. Când intră însă vreo femeie în casă, o dezbrobodește pe aceea de ștergar sau îi descinge brânețele anume, ca să fie pentru nou născuta, că ei de aceea îi trebuiesc și până ce nu-i dă și, femeia vreun dar oareșicare nu-i întoarce lucrurile luate.

Tot așa fac și moașele din Moldova.

„Când intră tatăl în casă — zice repausatul Lambrior — baba moașă, pe a cărei zbârcită față, deprinsă cu posomorâtul, se vede o rază de senin, îi sare înainte sprintenă ca o copilă și-i spune voioasa veste că are un băiețel sau o fetiță. Dacă noul născut e băiat atunci baba se repede și-i smulge căciula din cap, vestindu-i prin aceasta înainte de a-i spune vreo vorbă că are un fecior căruia îi trebuie astfel de lucruri. Tot asemenea fac și cu alți bărbați, ce se ivesc în casă“³.

În Macedonia, când femeia naște băiat aceasta se consideră ca un eveniment fericit și atunci în casă este mare veselie. Moașa vine în grabă

¹ Com. de R. Simu.

² În Bucovina și Transilvania com. de V. Turtureanu ; „Părinții se bucură, de regulă, mai mult de băieți decât de copile, pentru că băieții poartă numele tatălui. Mamele se bucură de copile pentru că prin copile mai câștigă un fiu, adevărat ginere“.

³ Al. Lambrior, *Obiceiuri și credințe la români*, în „Convorbiri literare“, an. IX, Iași, 1875—1876, p. 2.

de anunță aceasta tatălui, luându-i ea însăși mai întâi fesul de pe cap, când tatăl atunci, plin de bucurie, o mulțamește pentru vestea ce i-a adus, dându-i bani ; din contră, când se naște fată, veselia în familie este re-strânsă și moașa anunță aceasta tatălui cu oarecare vorbe de mângâiere, care se mârnește și simte în sufletul său împreună cu nepoata un regret, despre ceea ce i s-a întâmplat.

După ce s-a anunțat tata, se trimite un băiat ca de vreo doisprezece ani, să dea de știre despre aceasta pe la toate neamurile și cunoștințele mai de aproape. Acei încunoștințați dau drept mulțămire băiatului cinci sau zece parale, alții mai cu dare de mână și mai mult ¹.

După ce i-a luat căciula sau l-a descins și după ce a primit banii de răscumpărare, moașa îi arată copilul ce se află sub masă sau sub laiță, adecă unde l-a fost pus cu puțin înainte de aceasta.

Tatăl se scoală acum de pe scaun, se duce până lângă masă, unde se află copilul, se pleacă, îl rădică și sărutându-l îl duce și-l dă maicei sale.

Această datină, de a rădica tatăl pe copiii nou născuți de la pământ și a-l da maicii lor, se vede că e de origine romană, pentru că romanii, când le recunoșteau paternitatea, încă aveau datină de a-i rădica de la pământ.

Iată ce spune At. M. Marienescu în privința aceasta :

„În ziua de naștere, după datina veche, se punea pruncul pe pământ, ca să probeze dacă e de viață și drept iar nu strâmb ? Tata avea drept să-l rădica sau ba, și dacă îl rădica recunoștea că e al său, are viață și trebuie să-l crească și atunci se invoca *Iuno Levana* (rădicătoarea); dacă nu-l rădica, atunci sau nu-l recunoștea de al său, sau pruncul era un monstru și în cazul din urmă avea dreptul să-l omoare de loc, cum cinci vecini au constatat că pruncul n-are viață ; iar dacă era dubiu, atunci, în al treilea an, avea drept să-l omoare, de regulă, să-l înecă și dacă abuza tata de acest drept își pierdea jumătate din avere“ ².

Datina de a lua bărbaților cușma din cap și a-i descinge de brâu sau curea, iar pe femei a le dezbrodobi sau a le descinge de brânețe se repetă din ziua nașterii și până după botezul pruncului.

Așa, când intră vreun bărbat după naștere în casa unde se află femeia bolnavă de naștere, luându-i cușma zice : „*îți iau cușma, că-i fecior !*“, iar când vine o femeie : „*îți iau tulpanul, că-i fată !*“.

Și nime nu se pune de pricină, ci fiecare, bărbat sau femeie fecior sau fată, îi dă de norocul copilului câte un mic prezent sau plătește câțiva cruceri moașei, ca să-i întoarcă lucrurile luate.

De aici apoi, de la această datină vine și zicala : „*nu te duce la cutare casă, că ți-or lua cușma sau tulpanul*“, adecă : nu te duce acolo fără de nimic în mână, pentru că acolo s-a născut un băiat sau o copilă ! ³.

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, orice străin, care intră în casa în care s-a născut de curând un copil, trebuie asemenea să-i dea un dar cât de mic, de regulă în bani, altfel ar însemna că disprețuiește familia, în special pe mama copilului ⁴.

¹ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în op. cit., p. 40.

² At. M. Marienescu, *Cultul păgân și creștin. I. Sărbătorile și datinile romane vechi*, București, 1884, p. 307—308.

³ Datinele românilor din cele mai multe părți ale Bucovinei.

⁴ Frâncu-Candrea, op. cit., p. 147.

În unele părți din Țara Românească, din contră, trei zile de la nașterea unui copil nu se spune adevărat, de este *băiat* sau *fată*, și această ca nou născutul să nu se deoache și să trăiască ¹.

Tot în Țara Românească, îndată după ce a născut o femeie, se face cruce de tărățe de grâu, una în mijlocul casei și alta la ușă și cine intră zice :

Aci de casa de tărățe să te apuci,
Iar de copil să nu te atingi !

Aceasta se face anume ca, copilul să nu plângă cât va fi mic ².

Când părinții n-au parte de copii, când le mor, atunci moașa din Transilvania, cum a rădicat pe cel nou născut, cum l-a scădat și l-a prezentat părintelui său, spuindu-i de ce fel de sex e, îl scoate afară și-l pune la uliță și care om trece mai întâi și află copilul, acela e obligat ca să-l boteze. Făcând aceasta, atât moașa cât și părinții cred că copilul care a fost astfel pus, nu va muri ³.

În părțile Oraviței, din Banat, murind într-o familie încontinuu copiii, apoi la proxima naștere se prinde un cocoș, de este prunc, iar de este pruncă, o găină, și se îmbracă în îmbrăcământul cu care a venit cel nou născut pe lume și se zice :

Dau cap
Pentru cap.
Ochi
Pentru ochi.
Nas
Pentru nas.
Gură, pentru gură,

Înșirând toate ce se află la om. Se face apoi o groapă în chilia unde a căzut copilul când s-a născut și cosându-se ciocul animalului cu ață tare se îngroapă acolo, puindu-se în groapă o bucatăică de marmoră, o bucatăică de tămâie albă și alta neagră.

Se face de multe ori, tot pentru acest caz, ca și în Transilvania, că nou născutul se scoate în drum afară și primul care va trece pe lângă el, acela se ia de naș, crezându-se că primul naș este păcătos și pentru păcatele sale pătimesc fiii sufletești ⁴.

În alte părți, tot din Banat, când unor părinți le mor necontentit pruncii, moașa pune pe pruncul de curând născut într-un leagăn în care mai pune încă și un lanț de fier ; apoi îl scoate pe fereastră afară și-l duce în drumul mare, unde păzindu-l îl lasă să stea până ce vine un om, o femeie sau un copil, de-l află. Omul ce l-a aflat se privește apoi de naș al copilului aflat.

Pruncul se scoate pe fereastră, iar nu pe ușă, pentru că pe ușă, au fost frații săi care au murit ⁵.

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 13.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 13.

³ Credințele românilor din Transilvania, com. de I. Georgescu.

⁴ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

⁵ Com. de Ios. Olariu.

În unele părți din România, precum bunăoară în județul Ilfov, când mor cuiva copiii, aruncă pe cel nou născut în drum și cine-l găsește, acela să-l boteze¹; în altele este datina ca moașa voind să trăiască copilul pe care l-a rădicat, cum se naște, se duce cu el la biserică și pe cine va întâlni la biserică, aceluia i-l dă să-l boteze.

Tot așa îndătează de a face și moașele din unele părți ale Macedoniei.

Iată ce ne spune în privința aceasta T.T. Burada: „Când într-o familie nu trăiesc copiii, ci mor de mici, este obiceiul, pentru a se evita aceasta, ca moașa să ia copilul îndată ce s-a născut, fără însă ca să știe mama, să-l ducă la biserică și să-l lase la pragul ușii, pentru ca să-l găsească cei ce vor ieși din biserică. Atunci cine are plăcere ia copilul găsit și-l botează. Moașa care era acolo, și nu o știa nimeni că pândește cineva, boteza copilul, vine la naș și-i spune al cui este copilul și acesta îl duce acasă la mama lui, și atunci acesta îl înfiază ca și cum ar fi un copil străin“².

În unele părți din România mai este încă și aceea datină, ca nu mult după ce se naște copilul, să se treacă prin tortile unei căldări de aramă, apoi cu acea căldare nu se mai îmblă până ce copilul nu se face mare, ca s-o poată rădica singur de jos. Aceasta se face asemenea ca copilul să trăiască ani mulți și să fie tare ca metalul din care se face căldarea².

Scăldătoarea primă a copilului, precum și celea de până la *botejune*, dacă botejunea nu se întârzie prea lung timp, le face de comun moașa sau și altă femeie. De la botejune începând înainte, le face, de regulă, mama copilului.

Și dacă mai înainte moașa n-a trecut niciuna dintre datinele și credințele înșirate mai sus cu atât mai precaută și mai riguroasă e mama copilului în privința împlinirii lor.

Așa caută mama cu mare scrupulozitate nu numai *cum*, ci, totodată, *când* și *de unde* se aduce apa pentru scăldătoarea copilului, căci nu e totul dacă se aduce orișicând și ori de unde.

Atât pentru scăldătoarea primă, dacă e cu puțință, însă mai cu seamă pentru toate scăldătorile următoare, apa trebuie să se aducă, totdeauna, după răsăritul și înainte de apusul soarelui³.

Asemenea se caută ca scăldătoarea să se facă orișicând cu apă din unul și același loc, căci altfel când se amestecă apa din două fântâni sau se schimbă, luându-se odată dintr-o fântână, iar alta din altă fântână, atunci copilul care s-a scăldat într-o asemenea scăldătoare, nu mai doarme cum a dormit până la schimbarea apei; și atunci e vai și amar de capul mamei; nu mai are nici zi, nici noapte odihnă de plânsetele și răcnele copilului⁴.

¹ „Șezătoarea“, ed. A. Gorovei, an. I. Fălticeni, 1892, p. 154: „Când fii mor copiii, pe cel nou născut aruncă-l în drum și cine l-o găsi să-l boteze“.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 12, 13.

³ Com. de Rom. Simu și I. Georgescu.

⁴ Com. de G. Tomoiogă.

Dacă apa de scaldătoare se ia dintr-un iaz, atunci copilul care se scaldă într-însa, după credința poporului, când va ajunge mare, *va fi numai de năcaz*. Iată ce ne spune despre aceasta o doină din Bucovina :

Mama mea când m-a făcut,
Bine ei nu i-a părut,
De subsuori m-a luat
Și-n apă că m-a scaldat.
În apă de cea de iaz
Ca să petrec cu năcaz...
Și-n covățică de arin
Ca să petrec tot străin.
Apușoara n-a fost bună
Apușoar-a fost de iaz,
Ca să petrec cu năcaz.
Mi-a pus la grumaz mărgele.
Să petrec zilele mele,
Tot cu năcaz și cu jele !¹

Altă doină din Moldova și anume din comuna Deleni, ne spune în privința aceasta următoarele :

Decât maică mă făcei
Mai bini mă prăpădei
Ficioraș nu mă avei.
M-ai scaldat cu apă di iaz,
Să știu numa di năcaz².

Însă nu numai apa cea de iaz, ci chiar și cea *de pârâu*, mai ales când aceasta e cam tulbure, încă nu e bună. Dovada despre aceasta avem următoarea doină, tot din Moldova :

Măicuță, măicuță,
Tu când m-ai făcut
Bine ți-a părut ;
Când m-ai legănat,
Rău m-ai blăstămat.
Cu blăstăm de foc,
Ca să n-am noroc.
Iar când m-ai scaldat
Vai că m-ai scaldat
Cu apă din iaz,
Să fiu de năcaz.
Măicuță, măicuță,
Tu când m-ai făcut
Bine ți-a părut ;
Când m-ai legănat,
Rău m-ai blăstămat.
Cu blăstăm de foc,
Ca să n-am noroc.

¹ Din Stroești, sat în districtul Sucevei, com. de Gr. Poleac, stud. gimn.

² M. Canianu, *Poezii populare. Doine...*, Iași, 1888, p. 96.

*Iar când m-ai scaldat
Vai rău m-ai scaldat
Cu apa din pârâu,
Să fiu cu toți rău¹.*

Cum că apa din unele râuri sau pâraie are, după credința poporului, o influență fatală asupra viitorului copiilor scaldați cu ea, se poate cunoaște și din următoarele versuri, ce le scoatem dintr-o baladă din Țara Românească :

*Taci, că te-am scaldat
Cu apă de Prut,
Să fii tot urât.
Cu apă de luncă,
Să fii tot de ducă...²*

Credința în privința *mărgelilor*, amintită în poezia de mai sus, din Bucovina, există și în Țara Românească :

„La băieți — ne spune Ioneanu — să nu se pună mărgele la gât, **căci**, făcându-se mari și îmbătându-se vreodată, plâng până se trezesc“³.

Dacă apa se ia dintr-un vad sau dintr-un loc, unde se află mulți spini, asemenea nu e bine. Dovadă despre această credință avem următoarele versuri dintr-o doină din Moldova :

*Frunzuleană lemn uscat
Când mamuca m-ă scaldat
Of ! că rău m-a mai scaldat.
Cu apușoară din vad,
Să umblu din sat în sat.
Cu apușoară din iaz,
Să fiu lumii de năcaz.
Cu apușoară trestioară,
Să umblu din țară-n țară,
Cu traista subsuoară ;
Cu apușoara din spini,
Să umblu tot prin străuni⁴.*

Altă doină, tot din Moldova, și anume din Hârlău, în care se amintește *apa de spini*, sună așa :

*Maică duiosă,
Rămâi sănătoasă.
Tu când m-ai făcut
Bine, maică, ți-o părut.
Da când m-ai scaldat
Rău m-ai blăstămat.
Cu blăstăm ca al de foc.
Di nu mai am în lumi noroc.*

¹ El. Sevastos, *Cântece moldovenesti*, Iași, 1888, p. 15.

² G. Dem Teodorescu, *op. cit.*, p. 438.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 21.

⁴ El. Sevastos, *Cântece...*, p. 21.

*Și m-ai scăldat cu apă de spin,
Di sunt în lume tot străin.
Și m-ai scăldat cu apă din iaz
Și sunt în lumi di năcaz¹.*

Mai pe scurt, orice apă stătută sau stătătoare, lină, curgătoare și în același timp tulbure sau amestecată cu felurite ingrediente nu e nici-decum bună de scăldat pentru copilul nou născut, căci o astfel de apă e simbolul nenorocirii. Dovadă despre aceasta mai reproducem încă și următoarea doină din Fundul Moldovei, în Bucovina :

*Frunzișoară măr mărunț,
Mămuța când m-o făcut
Tare bine i-o părut.
Iară când m-o legănat,
Tare rău m-o blăstămat.
Cu blăstăm amar de plâns.
Tare de mine s-a prins.
C-un picior m-o legănat
Și din ochi o lăcrămat,
Din gură o blăstămat...
Dimineața m-o scăldat.
M-o scăldat cu apă lină,
Ca să fiu, mamă, străină.
L-amiaz cu apă din lătoc²,
Ca să nu mai am noroc.
Seara cu apă din iaz,
Ca să fiu tot de năcaz³*

Dacă apa se ia dintr-un pârâu curat și repede curgător sau dintr-o fântână care, după credința poporului, e cea mai potrivită, atunci băiatul, ce se scaldă într-însa, va fi sănătos și bine crescut ; iar dacă va fi luată de sub vreo punte, atunci va fi viteaz de munte. Iată ce ne spune o doină populară și în această privință :

*Spune-mi maic-adevărat
Cu ce apă m-ai scăldat ?
Ori cu apă de pârâu,
Să port pistoale la brâu ?
Ori cu apă de fântână,
Să port sabiă-ntr-o mână ?
Ori cu apă de sub punte,
Să fiu viteazul de munte !⁴*

Pe lângă plantele înșirate mai sus, care sunt îndătinat a se pune în prima scăldătoare a copilului, mama acestuia, după ce se însănătoșează se și ridică din pat, mai pune, după împrejurări și trebuință, încă și multe

¹ M. Canianu, *op. cit.*, p. 183.

² În Moldova cuvântul acesta se rostăște *lăptoc*.

³ Dict. de Paraschiv L. Leușteanu.

⁴ P.N. Olteanu, *Cântece populare*, în „Amicul poporului“, an. I, Pesta, 1867, p. 295.

altele, parte pentru ca, copilul, să nu se deoache ¹, parte pentru ca să se întărească să fie frumos, sănătos și voinic. Cele pentru întărire sunt mai cu seamă *românița, mînta creată și neagră*.

După botezul copilului mai pune încă și câteva *fîre de grâu*, care însemnează că, precum e grâul mai ales și mai căutat dintre toate pâinile, așa să fie și pruncul nou născut. Și grâul, de aceea, se pune abia după botez în scaldătoare, pentru că el, după credința poporului, *e sfânt ca și mirul* ², deoarece, după cum arată și următoarea legendă din Maramureș, e făcut din carnea Domnului nostru Isus Cristos când a fost răstignit :

Dumnezeu când a umblat
Toți sfinții l-au întreat :
— Grâul cel curat,
Vinul strecurat
Și mirul cel sfânt,
Din ce-s pe pământ ?
Din ce sunt făcute,
De-s așa plăcute ?
— Voi prea bine știți
Deci, ce mai voți ?
Bine, foarte bine,
Căci ați fost cu mine
Când noi am ieșit
La câmp părăsit.
Sus la Rusalim
Ca să mai privim
Grâne fără spic
Și vii fără vinuri
Și flori fără miruri.
Îndată în cale,
La fântână-n vale.
Rece vânt, ușor
Paltin gălbînor,
Sub frunze mărunte
La umbră rotundă,
Boi, vaci, adăpăm
Și noi însetăm.
Voi ați și-adormit
Eu am strejuit.
Tirani, evreii,
Mânioși ca lei,
Au și auzit
La noi au venit.

Voi toți, ați scăpat,
Dar eu m-am lăsat
Să paț pentru voi
Și turma de oi.
Și ei mă legară
Și prins mă purtară
Până la Pilat
La casa de sfat.
Legea îmi puneă
Din care ieșea,
Să fiu răstignit
Și batjocorit.
Pe cruce de brad,
Precum vrea Pilat.
Apoi m-au întins
Și tare m-au strâns.
Carnea jos cădea
Pe unde pica,
Grâu bun se făcea.
Cuie de oțel
Dând cu mai de fier
În mâni, în picioare,
Cuiele bătea,
Sângele-mi curgea.
Pe unde picura,
Vin bun se făcea.
Și spini aduna
Și mă-ncununa
Tare mă-mpungea
Sudoarea-mi curgea
Pe unde pica,
Miruri înfloreă ³.

Românele din Transilvania, pe lângă unele din plantele arătate mai sus, mai pun încă și *o nucă mică* ca aluna, pentru ca, copilul ce se scaldă într-însa, să nu se vatăme, iar dacă *boașele* îi sunt ceva mari, să scadă ; la copile să nu le crească prea mari țățele ⁴.

¹ Com. de R. Simu.

² Dict. de Maria Vasiluț, din Poiana Stampii.

³ „Familia”, an. VIII, 1872, p. 198.

⁴ Com. de R. Simu. — O fată care are țățe mari nu e frumoasă, ci cu cât e mai trasă cu atâta e mai frumoasă.

Românele din Țara Românească, scaldând copiii în ziua de Sântoader, pun în scaldătoare *pietricile și flori de fân, ca să fie sănătoși ca piatra și drăgăstoși ca florile*¹.

Pe lângă aceasta mamele mai întrebuințează încă și o mulțime de descântece, farmece și vrăji în timpul scaldării și anume : descântecele ca stingerea cărbunilor în scaldătoare, pentru ca să nu se deoche, apoi și pentru ca să fie ferit de toate răutățile, bolile și spiritele cele necurate ; iar farmecele și vrăjile mai ales dacă e fetiță, pentru ca aceasta să fie frumoasă, atrăgătoare, încântătoare și fermecătoare.

Iată ce ne spune cu privire la această datină foarte răspândită printre români și V. Alecsandri în *Legenda Rândunicii* :

O zână coborâtă din zodia cerească
Veni să o descânte, s-o legene, s-o crească
Să-i deie farmec dulce, podoabe, scumpe daruri
S-o apere-n viață de a zilelor amaruri.
Ea-i puse o scaldătoare cu apă ne-ncepută
De ploaie neatinsă, de soare nevăzută
Și-n apa încălzită cu lemn mirositor
O trestie, un fagur și-o floare de bujor
Menind prin șoapte blânde copila să devie
Nălțuță, mlădioasă ca trestia verzie
La grai ca mierea dulce, la chip fermecătoare
Și ca bujorul mândru de ochi atrăgătoare².

Datina de-a pune diferite plante, și mai ales flori mirositoare, în scaldătoarea copilului e uzitată nu numai la românii din Bucovina, ci și la cei din alte țări. Dovadă despre aceasta avem nu numai experiența de toate zilele, ci și o mulțime de doine. Iată una din Transilvania :

În cea verde dumbrăviță
Sede-o dalbă copiliță,
Tânără ca și-o mlădiță.
Câți voinici că o vedea
Toți din gură îi zicea :
— Copiliță, draga mea,
Ian trageți tu cununa
De pe coada ochiului
Mai pe vârful capului.
Că tu-n lume de-i trăi,
Mulți voinici îi nebuni.
— Nu-i devină cununa,
Că-i devină maica mea
De ce m-a făcut așa.
Frunză verde lemn de brad
Că pe mine m-a scaldat
Tot în rosmarin și flori,
Să fiu dragă la feciori.

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 21.

² V. Alecsandri, *Poezii*, vol. III, *Legende*, București, 1875, p. 80.

*In rosmarin de cel verde,
Să fiu dragă' cui mă vede*¹.

Ba, mamele trebuie să ieie foarte bine seama nu numai la ceea ce pun în scaldătoare, ci chiar și la *vănuța* sau *covățica* în care se scaldă copilul, din ce fel de lemn e făcută aceasta, precum și la aceea, pe ce timp se cuvine a se scaldă copilul.

Dacă e *vănuță*, trebuie să fie făcută din *lemn de brad*, iar dacă e *covățică* mai cu seamă de *tei*. Din *arin* însă nu e bine să se facă nici una nici alta, căci în cazul acesta nou născutul copil, când va fi mare, *va petrece mai mult prin străini*.

Copilul trebuie scaldat, totdeauna, înainte de apusul soarelui. Dacă se scaldă când apune soarele sau mai târziu, atunci capătă *plânsori* și nu poate defel dormi².

În Țara Românească cred româncele că e bine și de aceea și-ndătimează de a scaldă copilul numai dimineața, după răsăritul soarelui și seara mai înainte de-a apune, ca să nu-i piară vederile când se va face în vârstă³.

În timpul scaldării, dacă copilul e *spurcat*, e bine, după credința românilor din Transilvania, să se bage în scaldă *viorele albe* și *coață de salcă*, după ce mai întâi partea de deasupra, adică cea verde, i s-a ras⁴.

Tot pentru spurcat se mai observă încă și următoarea procedură : i se face în trei vineri scaldă de lapte, mulș de la trei vaci, în trei vineri, de *trei muieri iertate*, adică bătrâne. Iar nemijlocit, după scaldă, se unge cu untură răncedă, de căpătat. Untura aceasta se pune deasupra la un corn unde adică se întâlnesc două garduri sau ziduri, iar laptele se varsă peste untură⁵.

Româncele din Bucovina spală nu numai corpul copilului, ci și *gurița* acestuia, anume ca să nu capete *plesne*.

După scaldare, mai fiecare româncă îndătimează a unge pe copilul scaldat cu una sau și cu altfel de unsoare, anume ca să i se moaie *ciolanele* și dacă cumva e sclintit, șoldit, sau are un alt defect oareșicare corporal, să-l poată din cu bună vreme afla și îndrepta.

Datina aceasta se vede și din următoarea poezie populară din Bârgău, în Transilvania :

Pân ce-s negru, nu-s țigan
Că-s copil de moldovan.
Că m-o uns mama cu unt,
Să fiu tuturor plăcut.
Că m-o uns mama cu zară,
Să fiu plăcut la o țară⁶.

Mai departe, adeseori îndătimează mamele, după scaldare, nu numai a înfășa pe copiii lor, fie băieți sau copile, în obiectele necesare spre acest scop, ci totodată a-i și împodobi cu diferite flori.

¹ I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele...*, p. 89.

² Pretutindenii în Bucovina.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 15.

⁴ Com. de R. Simu.

⁵ Com. de R. Simu.

⁶ I. Pop Reteganul, *Chiuituri...*, Gherla, 1891, p. 99.

O doină poporană, care ne amintește datina aceasta, sună precum urmează :

Mândră mămuc-am avut,
Frumos copil m-a făcut.
M-a-nfășat cu flori de munte
Toți gura să mi-o asculte,
Mândrele să mi-o sărute ¹.

Precum după scăldare, așa și după ce l-au înfășat și pus în leagăn ca să adoarmă, fiecare mamă atât din Dacia Traiană cât și din Macedonia, ia cu degetele stăpânit din gură și-l unge la ochi, îi face cruce de trei ori, dacă e botezat și-l trage de nas până la 40 de zile, parte, după cum am spus și mai sus, ca să nu se poată apropia spiritele cele necurate de dânsul, și pare ca să fie vioi și nasul său să capete o formă frumoasă ².

Când aruncă scăldătoarea afară nu e deajuns încotro și unde o aruncă, ci totodată și când o aruncă. Așa, după credința româncelor din Transilvania și Moldova, niciodată nu e bine de a se arunca scăldătoarea afară după ce înserează sau chiar în decursul nopții, ci totdeauna, înainte de aceasta. De aceea, se și zice apoi că, copilul nu e bine să se scalde înainte de apunerea soarelui ³.

Tot așa cred și româncele din unele părți ale României. Iată ce ne spune în privința aceasta Ioneanu :

„Lăturile în care se scaldă un copil să nu se mai arunce afară, dacă a scăpat soarele, căci capătă copilul *plâns*, suspin și murdărie în cap“ ⁴.

Asemenea nu îndătează de a arunca scăldătoarea pe vreun gard, căci zice o doină poporană din Transilvania :

Spune-mi maic-adevărat
Scalda unde mi-ai țipat ?
Doar în vârful gardului,
Să fiu sluga satului
Cătana-mpăratului ?“ ⁵.

Altă doină, tot din Transilvania, care asemenea ne amintește despre credința aceasta, sună :

Spune, maic-adevărat
În ce scaldă m-ai scaldat ?
În scaldă de joi seară
Ca să-nconjur maic-o țară ?

¹ Poezii populare, în „Amicul poporului“, an. I. Pesta, 1867, p. 264.

² Datina și credința românilor din Bucovina ; T.T. Burada, *Obiceiuri la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 45 : „După ce copilul s-a înfășat și s-a pus în *săr-măniță* (leagăn) ca să adoarmă, muma ia cu degetele scuipat din gură și-l unge la ochi, îi face cruce de trei ori, de e botezat, și-l trage de nas până la 40 de zile pentru ca să fie vioi“.

³ Com. de R. Simu : „Șezătoarea“, ed. Artur Gorovei, an. I. 1892, p. 52 : „Scăldătoarea copiilor nu e bine s-o dai noaptea afară“.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 17.

⁵ Ioan Stapa, *Poezii populare din Sepreuș, comitatul Aradului*, în „Gazeta Poporului“, an. IV, Timișoara, 1888, nr. 19.

Spune, maic-adevărat
 Unde scalda mi-ai țipat ?
 Peste un gard cu spini,
 Ca să fiu tot în străini ?
 Spune, maic-adevărat
 Unde scalda mi-ai țâpat ?
 Peste un gard cu pirlaz,
 Ca să fiu tot de năcaz
 Și cu lacrimi pe obraz ?¹

Dacă voiesc ca, copilului să-i meargă bine, să se îngrășe, atunci româncele din unele părți ale Transilvaniei îndăținează de a arunca scalda în apropierea unei *cocine* sau *coteț* însă și în cazul acesta se ia tare bine seama ca locul unde se aruncă să fie curat².

În alte părți, tot din Transilvania, au datina de-a vărsa apa, în care și-au scăldat copiii și cu deosebire copilele nu numai într-un loc curat, ci totodată și *la tulpina unui nuc*³ și aceasta din urmă cu scopul ca toată făptura și statura corpului să fie frumoasă și atrăgătoare. Dovadă despre aceasta avem, între altele, și următoarele versuri dintr-o doină poporană :

— Eu, lele, de dorul tău
 Nu pot sluji domnu meu,
 Nici s-ascult pe tată-tău !
 — Bade nu te supăra,
 Că zău nu e vina mea,
 Ci-i vina măicuța mea.
 Ea frumoasă m-a făcut
 Și eu ție ți-am plăcut,
 Ca piperul grecilor
 Ca tămâia popilor.
 Când măicuța m-a scăldat
 Ea ciupa că mi-a țipat,
 Tot în umbra nucilor,
 Spre chinul voinicilor⁴.

Tot spre scopul acesta, adecă ca, copilele, când vor ajunge fete mari, să placă junilor, îndăținează și româncele din Banat a arunca scaldătoarea în care-și scaldă copilele, când sunt mici, în *resvorul vinilor*⁵. Iată o doină și din această țară, care ne arată nu numai unde se aruncă scaldătoarea, ci totodată și aceea în ce o încălzesc, adecă într-o oală nouă, ca și româncele din Bucovina și mai departe ca și ele îndăținează a-și scădea copiii în lapte dulce :

Pe câmpul cu seminic
 Ară badea și-un voinic.

¹ Eufrosina Sânzianu, *Doine și hore din popor*, în „Sezătoarea“, ed. Iosif Vulcan, an. VIII, Oradea Mare, 1882, p. 88.

² Com. de R. Simu.

³ Jarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 332 : „Asemenea fac și fetele cu apa în care s-au spălat. Totodată părul ce le rămâne la pieptănat îl vără fetele într-o scorbură de nuc, căci astfel cred ele că vor avea totdeauna coade lungi și frumoase“.

⁴ *Ibidem*, p. 17.

⁵ În rezervorul viilor.

— Bun lucru, bade, la plug
 Bine trag boii în jug !
 — Mulțam, mândră drăgăstoasă.
 Ce știi da vorbă frumoasă !
 Nu-s de vină eu, bădiță
 Ci-i de vină a mea măicuță :
*Că mama mea m-a scăldat
 Și scălduș-a lepădat
 În resvorul vișilor,
 Să fiu dragă junilor.*
 Nu-s de vină eu, bădiță,
 Ci-i de vin-a mea măicuță :
*M-a scăldat din oală nouă,
 Ca să fiu dragă și vouă.*
 Nu-s de vină eu, bădiță,
 Ci-i de vin-a mea măicuță :
*M-a scăldat din oală verde,
 Să fiu dragă cui mă vede.*
 Nu-s de vină eu, bădiță,
 Ci-i de vin-a mea măicuță :
*M-a scăldat în lapte dulce,
 Să fiu mândră ca și-o cruce.
 Și scălduș-a lepădat
 De câte ori m-a scăldat
 În resvorul vișilor,
 Să fiu dragă junilor ¹.*

Precum scăldătoarea nu e bine a se arunca în fiecare loc, tot așa nu e bine de a se pune și vânuța sau covățica în care s-a scăldat copilul, oriunde.

Dacă *troaca* (*covățica*) de scaldă se pune cu gura în jos ori către pereți, atunci cred românțele din Transilvania că copilul moare ².

În fine, vreo câteva cuvinte și asupra pelincelor și apoi încheiem capitoul acesta.

Pelincele unui copil se spală, de regulă, în scăldătoarea în care s-a scăldat acela. Nu este însă bine ca ele să se spele pe dos, până ce copilul nu va împlini trei ani, căci i se va întoarce și lui anusul pe dos ³.

Pelincele sau cărpele unui copil să nu se usuce la soare, nici la vânt, până nu este botezat, căci se *pârlește când va umbla prin soare*.

Când se pun cărpele unui copil afară să se usuce, să nu le apuce asfințitul soarelui, că, *copilul capătă plâns mult*; dacă însă le apucă afară, să le scuture pe foc, apoi să le aducă în casă ⁴. Iar dacă le-a adus și voiește să înfeșe copilul, să le afume mai întâi cu *secărică*, căci numai dacă el afumă nu capătă copilul *plânsori* ⁵.

Dacă pelincele copilului rămân peste noapte afară, se crede că spiritele necurate, despre care am amintit deja mai sus, le pocesc. Iar

¹ G. Trăilă, în „Familia“, an. II, Pesta, 1866, p. 393.

² Com. de R. Simu.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 18.

⁴ *Ibidem*, p. 17.

⁵ Dat. și cred. rom. din Bucovina.

dacă au rămas și, aducându-se după aceea, se întrebuițează, atunci lesne i se poate întâmpla copilului ceea ce i se întâmplă în cazul când rămâne singur ¹.

În Banat se crede, asemenea, că scutecele nu este bine a se întinde să se usuze (zvânteze) pe gard, pe prăjini sau pe sfori, ci ele se pun la zvântat pe o roată de car sau de trăsură, adusă anume spre scopul acesta și pusă în chilie lângă cuptor sau sobă. Când se pun la uscat, mama sau moașa trebuie să zică :

„Cum e roata de iute și de ageră, așa să fie și nepoțelul sau nepoata mea. N. de iute, ageră și îndemânatecă !“.

Făcându-se aceasta se crede că, copiii, pentru care s-au uscat în chipul acesta scutecele, vor avea o deosebită agerime și istețime !².

Copilul mic să nu se șteargă la gură cu cârpe de la șezutul lui, căci când se va face mare îi va miroși gura ³.

Asemenea nu e bine din ziua în care a început copilul a se înfășa și până după botez, ca pelințele menite pentru dânsul să se întrebuițeze de cei din casă ca obiele (sing. obială), fiindcă se crede și se zice că acel copil mic, nicidecum nu poate fi om însemnat, cu vază în lume, iar când ajunge în etate de 2—3 ani începe a-i puți gura, și așa îi pute pân-ce moare ⁴.

În fine, mama română din Bucovina și Transilvania după ce a scăldat copilul, după ce l-a înfășat și i-a spălat pelințele, trebuie numaidecât să se speie și ea în altă apă curată și abia, după aceea, să-i deie țâță, căci altfel, *îi curge urechile* ⁵.

În Țara Românească în scaldătoarea unui copil nebotezat moașa își spală picioarele, ca, *copilul să umble curând în picioare și să fie iute la mers* ⁶.

După ce s-a botezat copilul, nu e mai mult nimărui iertat să-și spele picioarele în scaldătoare, căci e păcat ⁷.

¹ Com. de G. Tomoioagă, „Sezăoarea“, ed. Artur Gorovei, an. I., Fălticeni, 1892, p. 52 : „Scutecele copiilor nu trebuie lăsate noaptea afară“.

² Com. de I. Popovici.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 19.

⁴ Com. de G. Tomoioagă.

⁵ Com. de R. Simu.

⁶ Ioneanu, *op. cit.*, p. 17.

⁷ Credința românilor din Bucovina.

Slobozirea casei

În cele mai multe părți locuite de români este datină ca în aceeași zi, în care s-a născut pruncul, să se facă și slobozirea casei.

Aceasta se face astfel :

Preotul, înștiințat fiind de cătră un familiar al femeii bolnave, se duce la locuința acesteia și ajungând la starea locului face mai întâi sfințirea cea mică a apei, după rânduiala bisericească. Apoi, aprinzând o lumină și cădind toată casa cu tămâie, începe : *Binecuvântat este Dumnezeuul nostru... Sfinte Dumnezeule... Tatăl nostru... Că a ta este împărăția și tropariul zilei sau al sfântului de rând.* După aceasta, punând epitrachilul pe capul nepoatei, citește rugăciunile prescrise din rugăciunar (molitvenic) pentru grabnica ei însănătoșire și rădicarea din patul durerilor, precum și pentru curățirea de toată spurcăciunea și întinăciunea trupească ; apoi pentru păzirea ei de toată tirania diavolului și de toată năvălirea duhurilor celor nevăzute, de neputință, slăbiciune, râvnă, invidie și deochi ; iar pruncului nou născut, ca să fie păzit și ferit de toată fermecătura și răutatea, de tot viforul protivnicului și de duhurile viclene din zi și cele din noapte și ca să se poată învrednici a se închina bisericii pământești, care este de Dumnezeu pregătită spre preamărirea numelui său celui sfânt într-însa.

Nemișlocit, după ce s-au citit rugăciunile acestea nepoatei, luând moașa, care a rădicat pruncul pe acesta în brațe și ingenunchind cu dânsul, preotul îi citește și ei rugăciunea de curățire.

Dacă, afară de moașă, au mai stat și alte femei într-ajutor nepoatei la naștere, atunci preotul le citește și aceloră rugăciunea de curățire.

Sfârșind preotul de citit toate rugăciunile uzitate la această ocazie și făcând încheierea, dă nepoatei din apa sfințită de trei ori de băut, stropește apoi în cruciș atât casa cât și pe nepoată, precum și pe toți cei ce se mai află în casă, dând în același timp fiecăruia sfânta cruce, de sărutat.

Cu aceasta apoi se încheie întreaga rânduială uzitată la slobozirea unei case ¹.

În Macedonia, asemenea se cheamă preotul, nu mult după naștere, ca să facă agheasmă cu care se stropește apoi copilul, lehuza și toată casa ; apoi moașa, lehuza și toate femeile care au fost în casă înainte de sosirea preotului se spală pe mâni cu acea agheasmă ².

¹ În Bucovina și România vezi Ioneanu, *op. cit.*, p. 8. În Banat și Ungaria com. de I. Popovici și El. Pop. : „Slobozirea casei se face așa : se stropește casa cu apă sfințită și apoi e iertat orișicui a intra într-însa“.

² T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 40.

În multe locuri însă nu e datină ca preotul să facă *slobozirea casei* în aceeași zi în care s-a născut pruncul, ci cu vreo câteva zile sau chiar și săptămâni mai târziu, și anume atunci, când nepoata s-a rădicat din pat și poate umbla prin casă.

În acele locuri deci, unde se află datina din urmă, îndată ce o femeie a născut se duce moașa la preotul local cu un vâscior, o sticlă de apă curată, cu un struț de busuioac pus în gura sticlei, ca preotul să facă rugăciunile apei ¹.

Preotul face *sfințirea mică a apei*, ca și-n casa nepoatei apoi, citind moașei *rugăciunile curățeniei*, îi dă apă sfințită, ca s-o ia cu sine.

Moașa, luând apa sfințită și întorcându-se la casa nepoatei, îi dă acesteia dintr-însa de trei ori de băut și tot de atâtea ori o stropește, apoi o spală pe mâni și pe față, anume *ca să fie curată și abia*, după aceea, mănâncă și bea, căci *altfel lehuza este spurcată* ².

Stropește după aceea și ea toată casa, ca și preotul, cu o parte din apa sfințită adusă; cealaltă parte însă o păstrează, ca să aibă ce pune și-n scaldătoarea pruncului și anume cam atâta, cât i-ar putea ajunge pentru trei, cinci sau nouă scaldători. De regulă, se păstrează cam atâta, cât i-ar ajunge de pus în trei scaldători, măcar câte un mic păhărel. Iar apa aceasta se păstrează și se pune în scaldătoarea copilului de aceea, ca acesta să fie ferit de boli, de deochi, de fermecătorii, precum și multe alte răutăți.

Atât femeia care a născut cât și moașa, care a rădicat sau *a apucat* pruncul sunt, după cum am amintit și mai sus, considerate de popor ca *necurate, întinate, spurcate*. De aceea, atât uneia cât și alteia i se citește rugăciunea de curățire și se stropesc cu apă sfințită.

Despre moașă, care se încumetă a ieși din casa nepoatei și a intra în altă casă străină, înainte de ce i s-a citit rugăciunea de curățire, se crede și se spune că *spurcă tot satul*. Drept aceea, nici o moașă creștină, respectiv română, nu se încumetă defel a merge în alt loc, înainte de ce i s-a citit rugăciunea aceasta, doar numai la preotul însă și aice anume numai ca să i se citească rugăciunea aceasta.

După ce i s-a citit rugăciunea de curățire, moașa poate orișunde să meargă. Pe cât timp însă se ocupă cu pregătirea mâncării la nepoată și voiește să se ducă acasă, niciodată nu e bine a se lăsa să meargă cu mâna goală, ci ori de câte ori s-ar duce e bine ca să i se dea, de nu alta, măcar o bucătică pe pâne sau un blid de făină și aceasta din cauză că, copilul să nu fie *sărăcăcios*, ci să aibă totdeauna de unde da, să fie avut și îndestulat în viața sa, precum s-a îndestulat și moașa ³.

Nepoatei însă până la 40 de zile nu îi este defel iertat să iasă sau să însereze peste hotarul gospodăriei sale. Iar dacă iese după apusul soa-

¹ În Bucovina, România, Banat și Ungaria, com. de I. Popovici și El. Pop.

² În Bucovina și la Ioneanu, *op. cit.*, p. 8—9 și dict. de Mariuca Nistor, româncă din comuna Mălini, în Moldova: „*Slobozirea casei* se face după naștere; se face agheasmă cu care se spală nevasta și moașa, cea dintâi, ca să poată ieși până afară, cea din urmă, ca să poată merge și în alt loc. La această ocazie dă nevasta moașei, pentru că aceasta i-a turnat agheasmă pe mâini, ca să spele, o păreche de mâneci de moașă”.

³ Com. de G. Tomoioagă și alți români din Bucovina.

relui din casă, atunci cel puțin să se îmbrobodească : nefăcând aceasta, se crede de obicei, că spiritele cele rele pot să o pocească și ori o ametească, ori o nebunesc, ori o schimosesc ; ba se crede că o pot lua chiar și pe sus și apoi nu se poate mai mult nicăiri afla ¹.

Nepoata, care cutează a umbla fără de rugăciunea de 40 de zile prin sat sau numai prin vecini, e privită de către celelalte femei ca o călcătoare de lege, necredincioasă și mare păcătoasă. Drept aceea, rar cine își face de lucru sau vorbește cu dânsa ².

După credința românilor slavizați din Moravia, nepoatei asemenea nu-i este nicidecum încuviințat să iasă din odaie și din casă în timpul celor șase săptămâni. Dacă nepoata s-ar încumeta să iasă sub cerul liber, atunci s-ar face vinovată viitoarei batere de gheață (germ. Hagelschlag) ³.

În Ungaria, femeii, care a născut, nu-i este defel iertat până la 40 de zile să intre în țarină (hotar) din aceeași cauză, din care nu-i este iertat nici celei din Moravia.

Asemenea nu-i este iertat să meargă la fântână și la vale, pentru că, dacă merge, îi rămâne acolo țâța. Care vrea să meargă la fântână și totodată să aibă și țâța, după ce a ajuns, să mănânce o bucată de pâine șezând pe lodbele (ghizdelele) fântânii ⁴.

În Macedonia lehuza, până la patruzeci de zile, nu iese din casă după ce a asfințit soarele. Când se duce pentru prima dată prin ogradă își acoperă pieptul cu părul, ca să nu-i fugă laptele ; în Vlaho-Clisura și în alte locuri își pune cozile în gură ⁵.

Și precum moașei și nepoatei, până ce nu li se citește rugăciunile de curățenie, nu le este încuviințat a călca peste pragul altei case, așa și oricărei femei, care are *rândurile*, considerată fiind de popor asemenea de necurăță, nu-i este iertat, o săptămână începând din ziua nașterii, chiar și-n cazul acela, când s-ar fi botezat copilul în răstimpul acesta ⁶ ba după unii, chiar și până la șase săptămâni ⁷, a se duce în casa, unde se află vreo nepoată ca, copilul nou născut, să nu capete boala numită *roșăță* sau *rofii*, precum și alte bube rele. Și dacă cu toate acestea, din neștiință sau din altă cauză oareșicare, o astfel de femeie intră într-o casă unde e un copil nou născut, e îndatorită să spuie mamei copilului poziția sa. Și atunci copilul nu capătă *roșăță*.

Dar dacă tăinuiește adevărul, atunci copilul, de bună seamă, mai de vreme sau mai târziu, capătă *roșăță*. Și de se întâmplă una ca aceasta, atunci mama copilului se supără grozav de tare asupra femeii, care i-a tăinuit starea sa.

Spre a se evita însă o astfel de neplăcere, ca să nu capete copilul *roșăță*, moașa sau dacă aceasta nu e în casă, apoi mama copilului sau și altă femeie întreabă pe femeia ce a venit ori de este curată.

¹ Com. de G. Tomoioagă.

² Com. de I. Berariu, paroh și exarh.

³ Enders, *op. cit.*, p. 39.

⁴ Com. de El. Pop.

⁵ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...* în *op. cit.*, p. 48.

⁶ Dict. de P. L. Leușteanu.

⁷ Com. de G. Tomoioagă.

Dacă femeia este curată spune, iar de nu atunci se duce la copil și prinzându-l de picioare zice : să fii mai curat și mai frumos de cum sunt eu acum ¹.

Tot pentru ca să nu capete copilul roșată, unele moașe anină un semn roșu deasupra ușii în casă, d.ex. o bucată de strămătură roșă, o cordea roșă, un păr roșu etc. Făcând aceasta se crede că, copilul e ferit de orice rău ².

În unele părți din Transilvania se face *slobozirea casei* abia după șase săptămâni, în altele însă, ca și în Bucovina, mai înainte și mai ales când e lucrul câmpului. Prin urmare, în tot timpul acesta nu-i este permis să iasă și să meargă mai departe decât curtea (ograda) casei, nici să coasă, sau să arunce ochii spre soare, căci e păcat. Ba, în unele locuri, *femeia oprită* săptămâna întâi trebuie să steie în pat, în care timp nu se cuvine nici măcar să atingă pământul cu piciorul ³.

Dacă femeia se duce, unde, afară din curte, până nu e slobozită din casă, își pierde țața. Iar dacă o sloboadă preotul din casă, când merge întâia oară la fântână, după ce a slobozit-o din casă, trebuie să verse mai întâi apă pe picioare, și apoi să se întoarcă cu vasul acasă ⁴.

Mai departe, când iese nepoata din casă, până afară, în timpul celor șase săptămâni, trebuie să pună peste prunc sau lângă dânsul în leagăn ceva fier precum : un cuțit, un foarfece etc. ; dacă nu e fier, măcar o mătură ; iar la cap să i se pună *Visul Maicii Domnului*, că de nu face aceasta, vin *Puternicele* și i-l schimbă. Asemenea și mama, trebuie să ieie la sine vreo bucățică cât de mică de fier, anume ca să nu se apropie *lucru slab* și de dânsa ⁵.

„Copilul, pe cât timp nu e botezat — scrie W.Schmidt — se păzește cu cea mai mare grijă, ca să nu fie depărtat din casă, nici să se puie la pieptul altei femei decât numai la al mamei sale, pentru că amândouă acestea aduc nenorocire.

Așișderea, copiii nebotezați nu se lasă nicicând singuri, fără ca să li se puie sub perinuță, ca scut, o bucățică de fier sau mătură contra spiritelor rele sau contra strigelor. Pentru aceasta se împiedică, mai cu seamă ca la întoarcere spre casă, să nu fie într-un chip neplăcut surprinsă de către un copil urâcios, adecă de către un monstru. Dacă însă se află unul ca atare atunci să se bată fără cruțare, până ce spiritul cel rău sau *striga* nu aduce copilul furat iarăși îndărăt ! ⁶.

Cât de lătită e credința aceasta la români din Transilvania se poate vedea și din următorul pasaj pe care-l reproducem dintr-o poveste intitulată „*Nu minți*“ :

¹ Dict. de P. L. Leușteanu. — În Transilvania, scrie B. Iosof, dacă vreo femeie care tocmai atunci este cu rândurile femeiești cercetează pe ceea ce a născut de curând și intrând în casă nu zice, uitându-se și admirând pe copil : „eu sunt mai urâtă decât tine“, atunci copilul se umple de bube“. Tot așa e uzitat și la românii din Ungaria, com. de Elia Pop.

² Com. de I. Berariu și V. Tocariu.

³ Com. de Rom. Simu.

⁴ Com. de B. Iosof.

⁵ Com. de R. Simu, B. Iosof și I. Georgescu.

⁶ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26.

„Nu mult după botezul copilului, când era crăiasa singură acasă și-și legăna copilul, intră zâna Ilina la ea și o întreabă :

— Spune-mi drept : intrat-ai în casa de către răsărit ? Ea făcu cu capul că nu.

— Nu ai intrat ?

— Nu !

Atunci zâna ia copilul din leagăn și se face nevăzută.

Cu cât fu bucuria de mare la nașterea pruncului, cu atât fu acum supărarea mai mare. Vremea însă le schimbă toate. Peste un an are crăiasa alt copil, mai frumos decât cel dintâi.

Acum bucuria le era nespus de mare ; ospețe peste ospețe, veselii peste veselii, dar odată, când era iarăși numai crăiasa singură acasă și-și scâlda copilul, se ivește zâna Ilina, pe unde și cum știa ea, și zice crăiesei :

— Fost-ai în casa de cătră răsărit a palutei mele ?

Crăiasa iar face din cap, că nu a fost.

Atunci zâna iar se face nevăzută, ducând cu sine și pe acest copil.

Supărarea acuma nu avea margini. Nu se puteau din destul mira cum și cine le fură copiii, unul din leagăn și altul din ciupă (scaldă) ! Unii curteni își dau cu socoteală că, crăiasa e în legătură cu necuratul și acela-i fură copiii ; alții ziceau și cu deosebire muierile că mamonul a nenorocit-o de s-a făcut crăiasă și că ea îi e dătoare să-i dea lui rodul pantecelelui ; alții ziceau că e *strigoaie* și-și omoară ea copiii, ori îi mănâncă¹.

În unele părți din Banat, din ziua nașterii începând înainte și până la botezul unui prunc, dacă mama acestuia e singură acasă și având trebi pe afară, e silită a lăsa copilul nebotezat singur în casă, pune la căpătâiul sau o bucată de orișice fel de fier, crezând că în absența ei sau a altei persoane ce l-ar păzi, acea bucată de fier îl păzește și ferește spre a nu se apropia duhul cel rău și necurat de dânsul. De la timpul botezării înainte însă poate rămâne și singur, căci duhul cel rău nu se apropie mai mult de dânsul, fiind copilul acum dat în știrea Tatălui ceresc și având pe ingerul său păzitor care-l păzește și ferește nu numai de toate relele, ci și de toate spiritele cele necurate².

Tot așa cred și româncele din părțile Oraviței. Acestea încă zic că, cât timp e copilul nebotezat, nu este bine, ca să se lase singur în odaie, ca nu cumva necuratul să-l fure ; iar dacă s-ar întâmpla să rămâie singur, este bine să se pună lângă dânsul un obiect de metal, de comun un cuțit³.

În Ungaria, femeia după ce a născut, trebuie tare bine să *coate* de copil, ca nu cumva să vie *Pădureana* și să-l schimbe cu al ei, căci mai ales când doarme copilul atunci îl poate, Doamne feri, mai iute fura, și când se scoală află pe al *Pădurenii*, care e hâd, pierit, uscat, și păros până chiar și pe obraz. Iar dacă femeia are de mers până la o vecină, după ceva, sau numai până afară, după vreă treabă oareșicare, atunci trebuie să pună pe pieptul pruncului care se află în leagăn, mătura de la ușe și foarfecelă, căci apoi *Pădureana* nu-l poate nicicum schimba⁴.

¹ I. Pöp Retegănu, *Povești ardelenesti...*, Partea a V-a, Brașov, 1888, p. 20.

² Com. de I. Popovici.

³ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

⁴ Com. de El. Pop.

În Moldova se crede că, copilul mic nu e bine a-l lăsa singur în casă, din cauză că intră *Necuratul* în el ; iar dacă se lasă singur, trebuie să se pună lângă albia lui o mătură ori un cuțit ¹.

Românii din Bucovina asemenea cred și spun că înainte de botez, ba chiar și după acesta, până la șase săptămâni, nu e bine ca să se lase copilul singur în casă, fără a i se pune, când e culcat în covățică sau în leagăn *cleștele cele de luat focul* sau vâtrariul, ori *mătura* sau alte lucruri de fier ori de lemn din casă în cruciș pe leagăn, anume ca să nu se poată apropia spiritele cele necurate de dânsul.

Întrebunțarea *fierului*, ca mijloc de apărare contra spiritelor necurate, este de origine foarte veche. Ea era uzitată și la romani. Iată ce ne spune în privința aceasta naturalistul Pliniu (XXXIV, 44) :

„Fierul servește încă și spre alte mijloace vindecătoare... așa folosește el contra vrăjitoriilor stricăcioase atât la cei înaintați în vârstă cât și la copii, dacă se descrie cu dânsul împrejurul lor un cerc sau dacă se poartă o armă (sabie) împrejurul lor, mai departe contra spiritelor nocturne, dacă cuie scoase de pe mausolee se bat în pragul ușii...”

Lăsându-se pruncul singur, până la șase săptămâni, în casă și nepuind maică-sa, chiar și când iese numai până afară sau se repede după ceva la o vecină, niște *clește*, *mătură*, *coleșeri* (melesteu) sau măcar un simplu băț în cruciș peste leagănul copilului sau covata, în care e așezat, atunci vin spiritele cele necurate la dânsul și ce fel de spirit rău vine mai întâi la dânsul, așa lucrează și cu pruncul de rău, adică unul e în stare să-l *muțască*, altul să-l *calicească*, al treilea să-l *schimosească*, al patrulea să-l *strâmbe*, al cincilea să-l *chiorască*, al șaselea să-l *usuce*, al șaptelea să-l *nebunească* și multe boli și neputințe pot să-i cauzeze.

Mai departe spun și cred românii din Bucovina că până la șase săptămâni și mai ales până după botez nu e nicidecum bine de a scoate copilul afară după apusul soarelui, căci și în cazul acesta încă poate să i se întâmple vreo nenorocire ².

Tot din această cauză, până nu iese femeia din casă la șase săptămâni, nu e bine să uște cărpele copilului afară ³.

Aceeași datină și credință se află și la româncele din Macedonia.

Iată ce ne spune în privința aceasta Burada :

„Niciodată pruncul nu se lasă singur în odaie ; de se întâmplă ca muma sa să meargă măcar până în odaia de alături, atunci ea pune lângă el o mătură, care ține loc de o persoană, căci altminterlea se crede că vine *strigoii* îndată și-l schimbă, văzându-l singur sau îl face *vampir* (liliac).

Asemenea și hainele copilului nu se lasă în ogradă după ce a asfințit soarele, decât numai după ce a împlinit un an. Se crede că *zânele*, care sunt foarte iubitoare de copii mici, aduc boală în hainele lor, ca să-i ieie apoi cu ele” ⁴.

¹ „Sezătoarea“, an. I., Fălticeni, 1982, p. 52 ; *idem*, p. 19 : „Când ieși din casă și lași copilul în albie singur, să pui lângă el mătura ori un cuțit, ca să nu intre Necuratul în el“.

² Com. de G. Tomoioagă.

³ Com. de Rom. Simu.

⁴ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 44—45.

La *slobozirea femeii din casă*, moașele din Transilvania îndătimează de a pune copilului aiu și grâu la fașă pentru *deochi* ; iar când iese femeia din casă afară, se crede că nu e bine să se ducă nicăieri de acasă, ca să nu se facă copilul ulițarnic ¹.

În Moldova există credința că pe unde umblă o nepoată fără molifta de 40 de zile, *pe acolo arde pământul*. De aceea, de cum a născut și până după 40 de zile, nu e bine să meargă la fântână, nici la vite, că e mare păcat. Iar trei zile, după ce începe a ieși afară, trebuie să ia cociorva în mână, pentru *deochi*, *ceas rău* și alte rele, ca să nu se lipească de dânsa ².

În Țara Românească se crede, din contră, că, dacă o femeie leuză se uită pe vreo câmpie cu iarăbă verde, *se va usca acea iarăbă*. Mai departe se zice, ca și-n Moldova, că nu e bine ca o femeie leuză să se ducă la vreun puț sau fântână să ia apă, căci luând va seca acel puț sau fântână ³.

Tot în Țara Românească se crede, din contră, că, dacă o femeie leuză se se vadă cu alta 40 de zile, căci, dacă se vad, le vor muri pruncii.

Când, din întâmplare, se vad două lehuze, mai nainte de a se împlini 40 de zile, fac schimb între dânsule cu ace și anume : ceea ce are băiat dă acul cu gămălie, iar ceea ce are fată, unul cu urechi, și poartă acest schimb până ce se împlinesc 40 de zile. Aceasta se face ca să nu le moară pruncii ⁴.

În Macedonia asemenea nu este iertat ca o lehuză să vadă pe alta înainte de 40 de zile de la naștere. Dacă se întâmplă una ca aceasta, lehuzele schimbă între ele câte o pâne, pe care după 40 de zile și le dau iarăși îndărăt ⁵.

O femeie, cât timp este lehuză, de câte ori iese afară, dacă nu i s-au citit rugăciunile de curățenie, e bine ca să ia cu dânsa o mătură și un cuțit, ca să se apere contra duhurilor rele, căci *ingerul nu se poate apropia de dânsa s-o apere, fiind spurcată* ⁶.

Femeia, de care nu se atinge bărbatul în cele șase săptămâni de lehuzie, când iese la biserică se zice că „*se duce oaia cu mielul în gură*“, iar dacă este atinsă „*se duce cățeaua cu cățelul în gură*“ ⁷.

Ca și la românii din Dacia Traiană, tot așa și la cei din Macedonia, muma rămâne 40 de zile în casă, până la binecuvântarea bisericii, sub cuvânt că este *necurată*. Foc nu se împrumută la vecini din casa, unde este lehuză, în aceste 40 de zile ; în acea casă nu se cântă, nu se joacă în timpul leuziei ; și un străin ce ar intra noaptea în casă, este îndătorat să pășească peste un tăciune de foc ce se aduce înadins în tipsie ⁸.

Dacă femeia a pierdut copilul, atunci preotul nu se duce defel la dânsa acasă, ca să facă *slobozirea casei*, nu sfințește apă, nici nu citește rugăciunile, ce se citesc unei femei care a născut prunc viu ; ci femeia respectivă merge singură la dânsul de-i citește, și anume numai o singură

¹ Com. de Rom. Simu.

² Dict. de Măriuca Nistor, Mălini.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 9.

⁴ *Ibidem*, p. 10.

⁵ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

⁶ Ioneanu, *op. cit.*, p. 14.

⁷ *Ibidem*, p. 15.

⁸ D. Bolintineanu, *Călătorii la românii din Macedonia...*, București, 1863, p. 89.

rugăciune pentru iertarea păcatelor, pentru însănătoșire, pentru fere-
rea de tot meșteșugul diavolului și pentru curățirea de toată spurcăciunea.

În fine, aici e locul de a aminti încă și aceea că, moașa trebuie să
caute ca femeia, care a născut, până a treia zi de la naștere, să nască numai-
decât și locul sau casa în care s-a aflat copilul, căci numai de la nașterea
acestuia atârnă sănătatea bolnavei.

Când femeia bolnavă nu poate până a treia zi să nască locul, atunci,
ca să nu i se întâmple vreun rău, moașa o aburește cu ovăz, cu coji de
ceapă și o leagă cu ovăz fiert la mijloc ¹.

¹ Dict. de Măriuca Ūrsaca din Dorna.

Rodinii

După *slobozirea casei și însemnarea pruncului* sau, unde este aceasta îndătinat de a se face nemijlocit după naștere, apoi nu mult după ce a adus moașa apă sfințită de la preot și a stropit cu dânsa pe nepoată și casa, lăfându-se știrea prin sat că cutare femeie a născut, încep a veni, una câte una, vecinele și prietenele, dar mai cu seamă femeile ce sunt mai de aproape înrudite, precum : surorile, cumnatele, cuscrele, nănașele, cume-trele, finele, precum și alte femei cunoscute, la casa nepoatei, ca s-o vadă, să-i ureze și să-i aducă fiecare, după voință și putere, câte unul sau mai multe daruri, numai să nu vie cu mâna goală.

Darurile care se aduc la această ocazie și care în Bucovina se numesc *rodini* (sing. *rodină*), în Moldova *rodine*¹, în Transilvania *pocon*² și *placon*³, iar în Banat *cinstă* și *crăvai*⁴, constau în prima linie din diferite bucate gustoase precum : *zămă de găină, găini fripte, plăcinte, vârzări, scoverze* (lipii, clătite), *piroște* sau *colțunași, găluște, plachii, duminicat cu vin, chisăliță din vin, grâu cu miere* ; din fruct : *brânză cu smântână* sau *samachișă, unt, ouă, lapte, carne, pui de găină, găini* ; din pâne : *pâne, bulci sau jenne, turte dulci, făină de grâu sau de păpușoi* ; din fructe : *smochine, stafide, mere, pere, poame, povirlă, poamă de vie, nuci, faguri de miere, sau zahăr* etc. și în fine : *pânză, ștergare* de îmbrobodit, scutețe, precum și multe altele lucruri trebuincioase, mai ales, pentru copilul nou născut.

Tot la această ocazie unele mai aduc încă și câte un șip de rachiu fiert cu miere sau cu zahăr și o bucățică de sare. Vin însă nu aduce nici-una, pentru că acesta, turburând liniștea dinăuntru a omului, lesne ar putea să strice nepoatei⁵ și aceasta pentru orice în lume nu ar voi să i se întâmple.

Rodinii sau mai bine zis *aducerea rodinilor* care se exprimă prin *a se duce* și *a merge în rodini* sau *în rodine*, durează în cele mai multe părți din ziua în care s-a născut copilul și până după botezul acestuia. După ce se botează, nimeri nu mai merge în rodini.

În tot răstimpul, de la naștere și până la botez, nu e mai nici o singură zi în care să nu vie una sau mai multe femei în rodini.

Totodată e de însemnat încă și aceea că româncele îndătimează a merge în rodini nu numai la acelea cu care sunt înnemurite, ci și la cele

¹ Al. Lambrilor, *op. cit.*, p. 2. — Com. de mai multe românce din com. Mălina.

² Com. de I. Georgescu.

³ Com. de Rom. Simu.

⁴ Com. de I. Popovici.

⁵ În Bucovina și Transilvania, com. de R. Simu.

străine, și avutele nu numai la celea de seama lor, ci și la celea mai sărmane, numai românce să fie.

În cazul din urmă, într-un sat cu oameni buni și darnici, adeseori copiii unui om nevoiaș au de toate ; astfel că, cu ocazia căpătării unui nou frățior sau surioare, trăiesc cum zice românul, ca și în sânul lui Dumnezeu, nemaștiind prin vreo 3—7 zile ce e foamea.

După ce au sosit la starea locului, pune fiecare femeie rodinul adus lângă nepoată și anume sau lângă capul acesteia, sau la picioarele patului, și atingând-o cu mâna zice :

— Dumnezeu să te rădice !... Dumnezeu să te-ntărească !... Dumnezeu să-ți deie brațe pline !

Sau așa :

Bine v-am găsit !
Într-un ceas bun cu noroc !
Și tot bine să vă fie,
De-acum și până-n vecie.
Dar cu ce vă lăudați,
Cu fete ori cu feciori ?
Să vă trăiască odrasla
Întru mulți ani fericiți !
S-ajungeți s-o botezați
Și s-o cununați !¹

Apoi, întorcându-se spre copil și dorindu-i și acestuia creștere ușoară, viață îndelungată, sănătate, minte și noroc, stupește asupra lui zicând : „să nu-i fie de deochi !”.

Moașa sau și altă femeie, care stă de căște lângă nepoată, primește darurile aduse și, după ce le pune într-un loc anumit, scoate dintr-un dulap sau de pe un blidar un șip cu rachiu și cinsteste pe fiecare femeie, care a venit în rodini, câte c-un pahar sau două de rachiu, dându-i în același timp și ceva de gustare.

Dacă nepoata e sărmană și nu e-n stare să primească pe femeia ce i-a adus daruri cu ceva de la sine, atunci moașa o primește și cinsteste cu cele ce i-a adus ea.

Femeia, primind paharul în mână, trebuie numai cecât să-l cinstească de bine, căci numai așa poate fi copilul curat, pe când, din contră, copilul devine mucos pentru toată viața sa. Un strop însă totuși trebuie să-l lase pe fund, ca să aibă ce arunca jos, căci așa e bine !²

Cele mai multe femei, după un pahar, două de cinste și, mai cu seamă, dacă vin una câte una, pe rând, luându-și rămas bur, se duc pe acasă.

Dacă, din întâmplare, s-au adunat mai multe femei deodată, atunci, mai ales în Moldova, după ce a urât, fiecare la vremea sosirii sale, sănătate nepoatei și veac lung cu noroc copilului, se pun la cinste și tot îndesând paharele de rachiu îndulcit cu miere își deschid din vorbă în vorbă toată inima. Iau mai întâi prilej de vorbă de la niște stative (război) ce zac în casă, sau de la niște gheme, ce stau pe coardă, ori de la o furcă ce

¹ Com. de V. Turtureanu, preot.

² Datina românilor din Crasna și Calafindești.

stă zăhăită pe horn de când gazda este bolnavă și apoi grăiește fiecare de pânzele și gospodăria sa, în vreme ce paharele se tot umplu și se deșartă și sănătățile merg după obicei. Cârma toată a acestei mici ceremonii o are viitoarea nănașă, cumătra lehuzei care, de obicei, este nuna cea mare. Câte prietenii nu se leagă și se întăresc cu asemenea prilejuri !

Dar vremea întârzie și bărbații au să vină de la moară, de la pădure, din târg sau de la câmp ; una mai grijulie le vestește aceasta și atunci se deschide vorba despre apriga purtare și chiar năsălnicia bărbaților. Fiecare zice câte ceva despre al său ; pe când unele își spun năcazurile și viața chinuită, altele se plâng că, de când s-au măritat, bărbatul nici măcar le-a pomenit că-i sunt negrii ochii ; iar altele, mai ascunse la inimă, cu toată puterea rachiului, răspund oftând : „bărbații ca bărbații și mai bine și mai rău, așa-i la gospodărie !“

Negurile serii încep a se vărsa și femeile se rădică și luându-și ziua bună de la lehoză sau *somn copilului* și ies, mai întrebând odată : „pe când botezul“ ? ¹.

În Transilvania, cum a născut nevasta în pace, neamurile și vecinele merg de o felicită, dar, ca și cele din Bucovina și Moldova, nu merg cu mâna goală, nu fac vizită ca doamnele pe $\frac{1}{4}$ de oră, ci o caută tot mereu, adesea se întâlnesc câte 2—4 deodată în casa noii mame. Una îi aduce un puiut fript, alta niște plăcintuțe numai cu lapte și cu ouă frământate, alta o leacă de băutură bună, îndulcită cu miere de stup ori cu zahăr, alta tăiței de găină și așa mai departe, dar nimeni nu vine la ea cu mâna goală.

Care cură vine își descoperă cu vorbe prietenești bucuria, că a scăpat Dumnezeu în pace pe noua mamă de durerile nașterii.

Și aceste vizite țin în Transilvania șase săptămâni, în care timp adecă mama româncă nu-i iertat să iasă din casă ².

În Banat, din contră, este datina că *baba*, adecă moașa, după ce a rădicat copilul și a căutat cu cea mai mare luare de seamă la nepoată ca acesteia să nu i se întâmple nimic, și după ce i-a adus *molifta*, adecă apă sfințită de la preot, se duce la dânsa acasă, ca să-i aducă și ceva de mâncare și de băut precum : pogace albă, supă bună, friptură și aluaturi gătite cu bun gust, apoi poame, mere, pere, struguri și o sticlă de *rachiu de prune*.

Aducerea acestor mâncări și băuturi, numite *cinste* sau *crăvai* se face în Banat de două ori pe zi în cele trei zile după naștere ³.

În fine, tot cam astfel de daruri duc nepoatei după naștere și româncele din Ungaria ⁴, precum și cele din Macedonia.

„A doua zi după naștere — scrie T. T. Burada, cu privire la românii din Macedonia — rudele, încep a vizita pe lehoză ; numeni nu intră să o vadă cu mâna goală, i se duce ca dar *simită* sau *gogoășe* în untdelemn numite *tigăni*, pilaf, vin roșu într-o sticlă acoperită cu un testimel colo-

¹ Al. Lambrilor, *op. cit.*, p. 2—3.

² „Gazeta Transilvaniei“, an. LIV, Brașov, 1891, nr. 32, în „Foileton“.

³ Com. de I. Popovici.

⁴ Com. de Aurel Chintoanu.

rat și altele de ale mâncării, pentru ca lehuza să aibă mult lapte, căci nu se află ca o mamă să-și dea copilul la doică, să-l alăpteze; *simita* se pune pe perna lehuzei, zicându-i: *aist puțin lucru ti laptele a niului*¹ (acest puțin lucru pentru laptele micuțului). Dacă noul născut e băiat, i se mai zice „*s'bănează, s'gione mare, nunta ș'liu macam, curuna ș'liu bășăm*“ (să trăiască, să fie mare, voinic, să mâncăm la nuntă, să-i sărutăm cununia); iar dacă este fată se zice: „*s'bănează părinții, s'bănează și nunta cu tihie, și la fecior s'vinim*“² (să trăiască părinții, să trăiască și nașa cu noroc și la băiat să venim!)³.

În scurt zis, *rodinii* sunt pretutindeni uzitați.

Afară de cele înșirate până aici trebuie să mai amintim încă și aceea că, femeile bătrâne din Macedonia, când intră în casa lehuzei, îndătimează ca să-i spună încetisor: „*mașala*“, apoi tare: „*ghine că dete Dumnezeu că făceși cu ușureață*“ (bine că dete Dumnezeu că făcuși cu ușurință!)

Când cei ce au venit, ca să vadă pe lehoză, se retrag pe la casele lor, lehuza nu le dă mâna, nici le zice după obicei: *închinăctuni a casă* sau *ursea cu sănătate* (poftim cu sănătate), ci tace, aceasta, ca să nu se ducă laptele cu cei ce au venit s-o vadă⁴.

¹ *ñ* = *gn* italianesc.

² Punem γ grecesc pentru a reproduce cu fidelitate sunetul particular macedonean, care nu poate fi reprodus cu o literă română.

³ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 42—43.

⁴ *Ibidem*, p. 40—41.

Lăptarea

Românele de pretutindeni, după cât știu eu până acuma, nu îndătimează a da copiilor nou născuți, îndată după naștere, de supt, ci abia a treia zi sau a patra zi, adecă până la trecerea *ursitorilor*, când le-a venit laptele, căci adeseori se întâmplă că celor mai multe mame nu le vine laptele până după a treia zi și anume, după ce le-a scaldat moașa. Până atunci, copiii se nutresc cu lapte de vacă, răritu cu puțină apă și îndulcit cu zahăr.

Unele moașe, din Bucovina, dau pruncului nou născut întâia oară să sugă printr-o petecuță curată *lapte acru*, anume ca să fie iute, sprinten, să nu fie dezmiardat și gingaș la mâncare, să-i priască orișice fel de bucate și abia după aceea prind a-i da lapte dulce. Tot așa fac mai pe urmă și mamele, care au puțin lapte. Acelea iau zahăr sau franzelă muiată în lapte dulce și puind-o într-o petecuță curată, o dau copilului de supt.

A treia zi, când copilul poate să fie *aplecat*, se cade ca mamă-sa să-i deie mai întâi țâță de supt, iar nu altă femeie, ca *în viața lui să nu atârne de la bucătura altuia*¹. Atunci, înfășând moașa copilul cât se poate de curat și așezându-l la piept, mama scurge mai întâi laptele cel rău din țâțe, se spată apoi cu agheasmă și abia după aceea îi dă să sugă².

În același timp însă trebuie tare bine să ieie seama ca de astădată, dându-i de supt, să nu-l țină pe mâna stângă, nici să nu-l lăpteze din țâța stângă, căci toată viața va fi apoi *stângaci*; ci să-l țină pe mâna dreaptă și să-i dea de supt din țâța dreaptă, căci în cazul acesta îi va fi îndămână a lucra toate lucrurile cu mâna dreaptă, iar nu cu stânga, ceea ce cauzează o mare neplăcere și dezgustă persoanelor care vin în atingere cu un om stângaci, care toate trebile le îndeplinește tot numai cu mâna stângă³.

Dacă însă nici până a treia zi nu i-a sosit mamei laptele, și fiind temere ca nu cumva să se bolnăvească copilul, atunci moașa cheamă pe o femeie cu copil mic din apropiere și mai cu seamă pe una, care e înrudită cu mama sau tatăl copilului, ca aceea să-i deie de supt. Ferheia respectivă însă trebuie să fie mai înainte de toate *curată*, apoi harnică și cu minte⁴ și când ia copilul în brațe spre a-i da să sugă, să-l puie pe

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 9 și com. de I. Popovici.

² În Bucovina și Moldova, com. de mai multe românce din com. Mălini.

³ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac, proprietar în Mahala și I. Popovici, inv. în Gpațița.

⁴ Com. de G. Tomoioagă.

mâna dreaptă și să-i deie de supt din țâța dreaptă, din aceeași cauză, care s-a amintit mai sus ¹.

Aducându-se o femeie, ca să lăpteze copilul mic, tatăl acestuia, moașa sau cine este, caută s-o hrănească și s-o cinstească cum se cuvine, ca, copilul să se sature degrabă și să nu umble după mâncare ².

Femeile care alăptează copiii și li se umflă vreo țâță, din care cauză simt durere, e bine să se ducă la latrină și să le stoarcă în ea zicând : „La ce ai poftit, aici găsești“, căci îi va trece ; sau să caute prin sare pisată nouă peri și să-i pună în apă și să-i bea ³.

Se întâmplă nu o dată că, la unele femei, le vine cu mult mai degrabă laptele decât la altele. În cazul acesta, neputând copilul suge tot laptele cât se strânge, fiind prea slab spre aceasta, nu numai că li se *bolohănesc țâțele*, ci de multe ori capătă și *friguri de lapte*. Deci, moașa, știind prea bine că frigurile de lapte sunt foarte periculoase, nu așteaptă până ce vor învechi, ci caută, din bună vreme, ca să le depărteze.

Între multe alte mijloace, ce le întrebuițează moașa spre depărta-rea frigurilor acestora e și următorul descântec :

Ia un ou, îl sparge la capul cel mai gros, în care scuipă bolnava și tăind din fiecare unghie atât de la mâni cât și de la degetele picioarelor, pune câte un dărâbel în el.

Ia apoi un *iț* părăsit, măsurat după mărimea bolnavei, îl face *mot-chiță* ⁴ și-l pune peste spărtura de ou.

Apoi, luând un fir de mătură cu care, mestecând în ou, zice : „Cum se mătură gunoiul din casă, așa să se măture fiorile, tremurile, frigurile de la N“.

După toate acestea, luând oul, îl duce la o *proptă* de gard și îngropându-l zice :

Când din ăst ou, pui va mai învia,
După cloță o pleca.
Și de mâncare le-o da.
Și puii or mânca
Cu picioare or umbla,
Cu ochii or vedea,
Cu aripi or zbura.
Atunci să mai vină frigurile,
Fiorile,
Tremurile,
De la (cutare).

Ițul îl duce și-l pune unde se despart drumurile și zice :

Cum se despart drumurile
Așa să se despartă de N. fiorile,
Tremurile
Și toate frigurile ! ⁵

¹ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac și I. Popovici.

² El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 46.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 23.

⁴ Le-adună pe degete.

⁵ Aurel Iana, *op. cit.*, nr. 51, p. 604.

Mai departe, e de amintit încă și aceea că, după credința poporului, e bine ca în ceea dintâi duminecă de la nașterea unui copil să-i dea mă-sa țâță pe pragul ușii, ca să nu capete arțag la plâns ¹.

Iar în cele șase săptămâni dintâi nu e bine să șadă cineva, mai ales bărbat, pe patul în care e copilul și pe așternutul mamei sale, căci dacă șede, femeii i se umflă țâțele și i se ia laptele ².

Din contră, când vine o femeie ce are încă copil mic în casă sau pe așternutul nepoatei, cea ce înseamnă că-i lasă laptele ³.

În timpul cât un copil sugă, femeia ce-l alăptează să nu bea apă, căci ia copilul vânt în nas ⁴.

Iar dacă îi dă țâță cu mâinile pline de aluat, capătă fras ⁵.

Când unei femei, care alăptează vreun copil, îi vine țâța și curge singură se crede că, copilul ce alăptează dorește țîța și trebuie să-i dea ⁶.

Dacă unei femei până la trei zile nu-i vine țâța, este semn că nu-i vai trăi pruncul ⁷.

Dacă unei femei, din nebagare de seamă cu apa ce-a băut-o, i s-a întâmplat să bea și vreun păr, atunci capătă morbul numit *astuparea țâței* ⁸.

În Macedonia, prima alăptare se face după ce au trecut 24 de ore și se potrivește ca să fie odată cu răsăritul soarelui, punându-se atunci pe capul lehuzei o sită și înăuntru o pâine, pentru ca să aibă mult lapte; câteodată se trece gurguiul printr-o verigă, lăsând astfel să sugă pruncul, apoi se rupe o bucățică din pâinea ce a fost pe capul lehuzei și muind-o în vin, i-o dă s-o mănânce.

Din odaia lehuzei, după asfințitul soarelui, nu se scoate nici lumânare aprinsă, nici cărbuni aprinși și nici vreun alt obiect, căci se crede că dacă s-ar face astfel, acesta ar atrage, după sine, pierderea laptelui lehuzei ⁹.

În Bucovina, din contră, există credința că, până ce nu se botează copilul nou născut, nu e bine de a se da nici un lucru din casă; de aceea, ca nou născutul, trăind, să se ție de casă. Dacă se dă ceva din casă, atunci copilul respectiv toată viața lui e numai oaspe acasă, numai pe drumuri și prin sat trăiește ¹⁰.

Mai departe este datină, la românii din Macedonia, să se păzească ca nu cumva perdelele de la ferești să fie rădicate, pentru ca lehuza să nu vadă lumina la vreo altă casă, căci atunci îi fuge laptele.

Asemenea, nu se lasă lehuza singură în casă, până ce nu se botează copilul, nici nu poate nimene intra la dânsa, după ce s-a culcat. Iar înainte de culcare se acoperă oglinzile cu prosoape, apoi se afumă cu tămâie și

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 16.

² Com. de Rom. Simu și B. Iosif.

³ Com. de Rom. Simu și B. Iosif: Dacă pe ceea ce a născut o cercetează în timpul acela cât stă în casă (40 zile) altă muiere, ce încă lăptează un prunc, și dacă aceasta nu mulge lapte pe așternutul născutei de curând, îi duce țâța la aceasta, ce a cercetat-o.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 15.

⁵ Com. de R. Simu.

⁶ Ioneanu, *op. cit.*, p. 24.

⁷ *Ibidem*, p. 8.

⁸ Com. de Elia Pop.

⁹ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, *op. cit.*, p. 43.

¹⁰ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

se închid uşile : aceasta se face până la 40 de zile de la naşterea pruncului.

Lehuza niciodată nu dă cu mâna sa vreun obiect sau parale, căci se crede că-şi dă laptele ¹.

În Ţara Românească femeile, ce nu au lapte, iau păsat cu sămânţă de mărar şi fierbându-le, beau zeama ce iese dintr-insele, sau iau mazăre cu rădăcini de pătrunjel şi rosmarin şi floare de nucşoară, fac ciorbă dintr-insele şi în toată vremea o mănâncă nelipsit, pe lângă altele ce mai au gust ².

În fine, cred românii din unele părţi ale Bucovinei că, dacă un copil moare îndată după naştere, fără de a gusta ţăta mâne-sa (mă-si), acela numai dacă i s-a rostit formula botezului se face inger ³.

De se întâmplă să fugă laptele de la lehuză, atunci se tocmeşte un om, ca să ia turta ce a fost făcută pentru *caşmete* (ursite), s-o înmoaie în apă curgătoare sau într-o fântână şi după aceea, s-o dea lehuzei, s-o mănânce, pentru ca să-i vie laptele ⁴.

Româncele din Transilvania, din contră, dacă îşi pierde laptele, fac o gaură în locul acela unde a născut, varsă puţină apă într-însa şi apoi bând cu o ţeavă apă din gaura aceea, cred că capătă iarăşi laptele îndărăpt.

Mai departe, dacă o femeie îşi pierde laptele, este datina, tot în Transilvania, să ia o fălie de pâne, se duce şi se pune din jos de roţile morii, îne pânea acolo unde stropeste roata învârtindu-se şi apoi, măn-când acea felie de pâne crede că capătă iarăşi laptele la loc ⁵.

¹ T.T. Burada, *Obiceiurile la naşterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 43.

² Dim. P. Lupaşcu, *op. cit.*, p. 62.

³ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

⁴ T.T. Burada, *Obiceiurile la naşterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

⁵ Com. de B. Iosif.

Ursitoarele

Ursitoarele, numite altmintrelea și *ursite*, iar la românii din Macedonia, *mire*, *albe*, *hărăsitate* și *cașmete*, sunt trei fete sau mai bine zis trei *zâne*¹, care, după credința unora, vin, ca să croiască *ursita* copilului nou născut², totdeauna în săptămâna în care s-a născut un copil, în nopțile fără de soț, adică : a treia³, a cincea și a șaptea noapte⁴; după a altora însă în cele trei nopți dintâi după naștere⁵ și cu deosebire în cea dintâi⁶ și iarăși după a altora, abia într-a opta noapte.

Mai înainte însă de a porni, a veni și a croi soarta se sfătuiesc asupra *urselei* copilului. Cea mai bătrână întreabă pe celelalte : ce soartă să-i croiască ? Cele două mai tinere răspund să-i croiască bine. Ea însă ursește, după cum a fost mulțămită sau nu, adică bine sau rău, zicând : „să aibă traiul meu din (*cutare*) zi și somnul meu din (*cutare*) noapte“. Celelalte două, știind prea bine că în acea zi și noapte ea n-a fost mulțămită, o roagă să fie miloasă⁷.

După ce s-au înțeles în privința *urselei*, se pornesc tustrele, la casa unde se află copilul nou născut, ca să-i ursească.

În timpurile vechi, pe când oamenii erau mai buni, mai drepți și mai priincioși, și nu așa de răi, invidioși și păcătoși ca în ziua de astăzi, se zice că mulți le vedeau când vin și le auzeau cum ursesc, cu deose-

¹ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 44 : „Aceste *trei mire*, numite și *albele* sau *hărăsitele* sau și *cașmetele* (*ursitele*) se crede că sunt trei fete mari sau neveste îmbrăcate în alb, care stau prin grădină sau pe sub streășina casei, iar noaptea se primblă și prin ogradă ; de aceea, este obiceiul că, dacă cineva iese noaptea din casă, să se ducă prin ogradă, trebuie numaidecât să tușească și să-și facă cruce, zicând vreo rugăciune, *Tatăl nostru* sau *Sfinte Dumnezeule*, aceasta, pentru ca să audă cele *trei mire* și să se ferească, ca nu cumva să fie călcate în picioare, ceea ce ar fi mare păcat“.

² Wlislöcki, *op. cit.*, p. 9 : „În aceste sase săptămâni, a opta noapte după naștere e de mare însemnătate pentru toată familia, pentru că în această noapte vin cele *trei ursite* în casă (și hotărăsc soarta nou-născutului“.

³ Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 148 ; Ioneanu, *op. cit.*, p. 15 ; Laurian și Masim, *Dicționarul limbii române*, II, p. 543 ; I. Slavici, *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukowina*, Wien, 1881, p. 167 ; „Țara nouă“ an. III, p. 445 : „Dar veni ziua *ursitorilor*, adică la trei zile după naștere, la miezul nopții veniră să dea hotărâre de ceea ce are să pătească copilul, când o să ajungă om“.

⁴ Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 148.

⁵ „Țara nouă“, an. II, București, 1886, p. 250 ; D. B. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 80 : „Ca și țaranii noștri din Principate, românii din Macedonia au *ursitorile*. Trei zile de la naștere, cred că trei femei spirite vin în casa unde s-a născut pruncul și țin sfat la căpătâiul leagănului despre a lui *ursită*“.

⁶ „Șezătoarea“, red. Iosif Vulcan, an. II, p. 26.

⁷ Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 148.

bire însă moașele, care privegheau pe copiii nou născuți, precum și pe mamele acestora ¹.

În timpurile de față însă nu se mai arată nici nu mai spun nimărui nimic, pentru că moașele, precum și alte persoane din timpurile trecute, care le văzură și auziră, au destăinuit toate secretele lor și de aceea, acum se feresc de urechile lumii cu atât mai mult de ochii săi. Afară de aceasta, nici nu e bine ca omul să-și știe înaintea *ursita* sa, căci atunci, după cum spune un cântec din Bucovina :

De-ar ști omul ce-ar păți
De-nainte s-ar feri.

sau :

De-ar ști omul ce-ar păți
Nici din casă n-ar ieși.

Și deoarece, în timpul de față, nime nu știe, nici nu vede, când sosesc *ursitoarele*, pentru că ele vin, de regulă, pe la miezul nopții, când toți cei din casă dorm și anume cât se poate de încetșor și vorbesc șoptind ²; de aceea, după credința românilor din unele părți ale Țării Românești, e bine când un copil se naște și când se presupune că apar *ursitoarele* la fereastră, să se țină ușile și ferestrele deschise și să fie cea mai mare liniște în timpul facerii ³.

Asemenea, e bine ca opt zile de la nașterea unui copil, părinții lui să fie tot veseli, iar nu triști, căci, dacă sunt triști se întristează și *ursitoarele*, și cum vor fi ele în acele opt zile, așa va fi apoi și copilul în viață ⁴.

Mai departe, fiind *ursitoarele*, adeseori, foarte tonatice și supărăcioase, româncele caută, din cu bună vreme, toate chipurile și mijloacele cum le-ar putea mai bine intra în voie, ca să ursească nou născutului copil o viață îndelungată, bună, senină, liniștită și fericită.

Așa, în unele părți ale Transilvaniei nemijlocit, după ce a început femeia a se trudi de naștere, moașa pune pe masă un cot de pânză nouă, fină și curată, iar pe pânză un blid plin cu făină cernută de grâu; apoi sare, pâne, un caier de lână și un zecer. Toate obiectele acestea trebuie să rămână trei zile și trei nopți pe masă. Când se împlinesc trei zile de la naștere se vede pe fărină urma *ursitoarelor*. Dacă în răstimpul acestor trei zile, cât umblă *ursitoarele*, nu află acest dar, se supără și ursec ca nou născutul să n-aibă nimic în viața sa ⁵.

În alte părți, tot din Transilvania, se pun asemenea pe masă, care e frumos și curat așternută, trei talgere cu grâu fiert, trei pahare cu apă și trei cu untdelemn, iar într-o scăfiță o sumă anumită de bani, anume ca prin aceasta să le dispuie bine. Apa, după credința poporului, însemnează

¹ Com. de I. Georgescu; „Țară nouă“, an. III, p. 444: „Pe când lumea bună era și *ursitoarele* le auzea“.

² Com. de G. Tomoiogă.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 8.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 11; I. St. Negoiescu, *Credințe populare*, în „Lumina pentru toți“, an. III, București, 1888, p. 473: „Nu este bine ca părinții copilului în cele dintâi opt zile să fie triști, pentru că scârbesc *ursitoarele* și cum vor fi ele atunci așa va fi și noul-născut“.

⁵ Com. de Rom. Simu.

viață, iar untul de lemn, avuție. Și acum, pe când membrii familiei, stând într-o anumită depărtare de masă, murmură unele rugăciuni, pe atunci moașa, cum se apropie miezul nopții, prinde a lăuda bunătatea și puterea ursitoarelor printr-un cântec, care se numește „*Cântecul ursitoarelor*“¹.

În Banat, în seara a treia după naștere, când, după credința românilor din această țară, vin *ursitorile*, ca să ursească soarta pruncului nou născut, pune moașa la capul copilului o *pogace* făcută din făină de grâu curat, iar deasupra pe pogace trei cruceri², apoi o oglindă, un pieptene și o lingură cu untură; anume ca, venind ursitorile, să aibă fiecare câte un cruceri de cheltuială, apoi ce mânca, în ce se căuta și cu ce se pieptăna. Tot atunci mai pune ea deasupra pogacei încă și o păreche de *brăciri* noi.

A doua zi dimineață, moașa încinge cu brăcirile pe nepoată, iar pogacea, untura și crucerii îi duce și-i dă porcarului satului sau altui păstor sătesc, ce trece pe stradă și mână vitele la pășune și anume: pogacea ca s-o mănânce, cu untura să se ungă pe cap, iar pe cei trei cruceri să-și cumpere ceva³.

În alte părți, tot din Banat, moașa pregătește, înspre seară, a treia după naștere, o cină, numită *cina* sau *cinișoara ursitorilor*, în următorul chip:

Ia, cam pe timpul când e soarele la chindie, o *sânie*⁴ și o acopere cu o bucată de pânză curată și nemaipurtată. Împrejurul sâniei pune niște *brăciri* noi, iar la mijlocul ei un *blidășel* curat, în care toarnă de 3 ori câte 3 mâni de făină de grâu, cernută printr-o sită deasă; deasupra făinei pune o lingură nouă cu sare și alta cu unt și un pahar nou și curat cu apă de izvor neîncepută, adecă din care n-a băut nime. Prinde apoi 3 lumini de ceară de toarțele blidășelului, iar împrejurul lui pune tot felul de cereale precum: grâu, cucuruz, pasule etc.

După ce a pregătit toate acestea, măsură statul pruncului nou-născut cu trei fire de mătăsoasă roșie pe care le înfășură apoi împrejurul paharului cu apă de pe sânie.

Fiind astfel sânia — masa — preparată, o pune la capul nepoatei și a nou-născutului sau nepoțel, aprinde cele trei lumini de ceară de pe toarțele blidășelului, face de trei ori cruce și apoi se roagă mai de multe ori către Dumnezeu și către preacurata Fecioară Maria, ca să trimită ursitorile, zicând:

Doamne, Dumnezeule !
Trimite ursitorile.
Să vină toate voioase,
Voioase și bucuroase,
La sânie să gustească
Lui N. bine să-mpărțească⁵
N. puținel să muncească
Și mult bine să trăiască ! etc.

¹ I. Slavici, *op. cit.*, p. 167; Whislocki, *op. cit.*, p. 9—10.

² Dacă pune numai un singur cruceriu, atunci ursitorile încep a se sfădi, ai căreia din ele să fie cruceriu, și așa, sfădiindu-se, ursesc copilului viață rea. Însă, dacă sunt trei cruceri, atunci fiecare ursitoare își ia cruceriu și îndestulându-se cu acesta, ursesc copilului bine.

³ Com. de Ioan Popovici, învățător.

⁴ *Sânie* se numește o masă rotundă de lemn, cam de un metru în diametru de mare și făcută de strungar.

⁵ În unele părți din Banat se întrebuințează verb. a *împărți* în locul de a *ursi*.

După rostirea cuvintelor acestora, lasă sânia să steie peste noapte acolo, unde a pus-o, dimpreună cu toate cele ce le-au așezat pe dânsa, iar părinții nou născutului, dimpreună cu moașa, grijesc ca să vadă ce vor visa.

Mâne zi, după revărsatul zorilor, vine moașa cu trei fetițe de vârstă până la șapte ani, cărora la împărțește toate lucrurile de pe sânie, ori numai unele mâncări copilărești precum : mere, pere, nuci etc. ; iar celelalte, luându-le și ducându-le la sine acasă, le mănâncă ea cu casnicii săi ¹.

În unele părți din Moldova și Țara Românească, trei zile după nașterea unui copil, se întinde asemenea în camera unde se află acesta, o masă mare încărcată cu mâncare, spre a îndupleca ursitorile care vin atunci noaptea și care, după credința poporului, au nevoie să mănânce ca să-i urseze bine ².

În unele părți și mai ales din Țara Românească, a treia zi după nașterea unui copil, seara, se pune în casa unde el doarme, pâne, sare, vin și bani, căci în acea seară vin ursitoarele copilului să-i urseze și să găsească ele de băut, de mâncat și bani de cheltuială ³.

La românii din Munții Apuseni ai Transilvaniei, adică la moți, lucrul cel dintâi este, după nașterea unui copil, să-i dea o linguriță cu unsoare de urs, ca să poată rezista influenței ursitoarelor ⁴.

În Macedonia este datină ca a treia zi după naștere, să se facă *masă mare* și se procedează la un fapt, care se crede că are mare înrâurire asupra viitorului noului născut : se pune adică un băiat sau o fată, ca de 12 ani, ai cărui părinți trăiesc, ca să frământa o turtă micuță, făcută din aluat nedospit, care se coace în vatra casei, în cenușă. Această turtă se pune apoi sub perna pruncului și se păstrează 40 de zile. Dacă este băiat, se mai pune o pungă cu bani, o armă, o carte, călimări, hârtie și o pană, și alte obiecte după profesiunea ce părinții doresc să îmbrățișeze ; dacă este fată i se pune aci, degetar, foarceci și altele.

În noaptea ce urmează, se culcă toți mai devreme și se închid ușile, care nu se deschid cu nici un preț, oricui ar veni din afară, căci se crede că în noaptea aceea au să vină cele trei mire să scrie norocul și soarta pruncului.

De aici este credința, la poporul român din Macedonia, că omul nu trebuie să se scârbească despre orice nenorocire i s-ar întâmpla, căci orice ar fi făcut, ca să se evite ceea ce i s-a întâmplat, ar fi fost cu neputință, căci așa i-a fost scris să pățească.

De se-ntâmplă ca la casa omului să fie câni, atunci în noaptea aceea se trimite pe la neamuri sau prieteni, ca nu cumva lătrând să se sparie cașmetele și să fugă ⁵.

În fine, românii din Bucovina cred și spun că venind ursitoarele și neaflând lumină în casă, unde se află copilul nou-născut, atunci se mânia și-i ursesc o soartă rea. Din contră, aflând lumină, îi ursesc o soartă

¹ Com. de Ios. Olariu, învățător.

² D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 89; „Țară nouă“, an. II, p. 200.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 15 ; Laurjan și Massim, *Dicționarul...*, II, p. 543 : „Ursitorile vin în acea noapte și de aceea pentru acea noapte, se pune la capul pruncului o masă cu cele mai simple mâncări : pâne, sare, vin, etc. din care să mănânce ursitorile și să fie bine dispuse pentru prunc“.

⁴ Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 147.

⁵ T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 43—44.

bună. Drept aceea, fiecare moașă precaută, cum prinde a se îngâna ziua cu noaptea, aprinde o lumină și o pune pe masă, ca să ardă toată noaptea ¹.

Sosind acum ursitoarele, spun o seamă de români că intră foarte încet pe fereastră sau pe ușa casei în care se află copilul nou-născut, se duc până la leagănul aceluia, se pun la căpătâiul lui și acolo apoi stând îi țes viitorul ². De la această credință se vede că vine apoi și datina românilor din unele părți ale Țării Românești de a ținea, când se naște un copil, ușile și ferestrele casei deschise, ca să aibă pe unde intra ursitoarele ³.

Cei mai mulți însă cred și spun că ele, după ce au sosit, se postează la fereastra casei, unde se afla copilul ⁴ și, stând acolo, încep mai întâi și întâi a-i toarce firul vieții, și anume cea mai mare, adevă *ursitoarea* ținând o furcă în mână pune firul și învârte fusul; cea mijlocie, adică *soarta*, îl toarce din caierul prins la furcă, ce o ține ursitoarea în brâu, și-l învârtește pe fus; iar cea mai mică, adevă *moartea*, ținând în mână un foarfece printră tășurila căruia trebuie să treacă firul, când voiește, atunci strânge foarfecele laolaltă și taie firul ⁵.

După ce i-au tors firul vieții, dacă copilul s-a născut într-un *ceas bun*, prind a cânta cu un vers foarte frumos, voios și plăcut și a-i sorti de bine; iar dacă s-a născut într-un *ceas rău*, nu numai că prind a dăuli și a cânta cu un vers foarte duios și trist, ci totodată a-i sorti de rău ⁶; apoi încep pe rând: una a-i da minte și noroc, alta frumusețe sau urâciune, a treia bogăție sau sărăcie, glorie sau robie, mai pe scurt a sorti *soarta* noului-născut, spunând, din fir în păr, toate celea ce au să i se întâmple, și când va muri, de ce fel de moarte are să moară.

De aici apoi, de la această credință, se vede că vine și datina moașelor, din unele părți ale Transilvaniei, de a nu privi la fereastră, când se naște vreun copil, temându-se ca nu cumva să fie ursitoarele și prin aceasta, fiindcă nu le este iertat să le vadă, să le supere ⁷.

Ce se atinge în special de *ursita* lor, trebuie să notăm aici că ea, fie-n bine, fie-n rău, fie orișicum va fi aceea, după ce-au rostit-o odată și au scris-o într-o carte, numită „*Cartea Sorții*” ⁸, nu numai că trebuie să se împlinească, ci ea rămâne vecinică, neschimbată, nimene în lume, afară de unicul Dumnezeu, care e mai mare și mai puternic decât dănele, de s-ar pune luntre și punte și de-ar întrebuița orișice ar voi, nu e în stare să prefacă ceea ce au ursit ele odată; ori să-l scape din pericolul sau moartea care i-au predestinat-o ⁹. Un singur mijloc prin care s-ar schimba *ursita* unui om e numai acela: dacă, auzindu-le ce au ursit unui om, s-ar ruga nemijlocit după aceasta și anume până ce n-au apu-

¹ Com. de G. Tomoiagă.

² Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 147; D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 89.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 8: „Când un copil se naște, apar ursitorile la fereastră, de aceea se țin ușile și ferestrele deschise și cea mai mare liniște în timpul facerii”.

⁴ „Șezătoarea”, ed. Iosif Vulcan, an. II, p. 26; — I. St. Negoescu, *op. cit.*, p. 473; „Familia”, an. XIX, p. 302.

⁵ „Familia”, an. XIX, p. 312.

⁶ *Ibidem*, p. 302, 313; *idem*. an. XX, p. 586.

⁷ *Ibidem*, p. 302.

⁸ I. Pop Reteganul, *Povești...*, Partea a IV-a p. 50. — Credința românilor din Bucovina.

⁹ Com. de R. Simu; — „Șezătoarea” ed. Iosif Vulcan, an. II, p. 27.

cat a i-o scrie în *Cartea Sorții*, să-i croiască altă ursită mai bună. Dacă însă au apucat acum a o scrie, atunci e în zadar¹.

Un copil, la căpătâiul căruia ursitoarele nu s-au putut înțelege, va avea o viață zbuciumată în bine și în rău².

Credința în *ursitoare*, în nemărginita lor putere de a croi, după voiață, soarta fiecărui om și nestrămutabila lor hotărâre, nu numai că e foarte răspândită și adânc înrădăcinată în sânul poporului român, ci ea este totodată și foarte veche, deoarece, după cum ne vom încredința din șirele următoare, românii au moștenit-o de la străbunii lor, de la vechii romani.

Romanii aveau, ca și românii de azi, trei zâne de naștere pe care le numeau în genere *Parcae* de la verb. *pario-partus*, a naște, iar în special pe una *Parca*, de la actul nașterii, pe a doua *Nona* și pe a treia *Decuma*, de la lunile a noua și a zecea, în care se nasc oamenii. Mai pe urmă însă, voind a le asimila *Moerelor* (*Μοῖρα*) grecești³, eliminară pe *Parca* și aduseră lângă *Nona* și *Decum pe Morta*, ca zână a morții, pentru că în naștere se cuprinde și *Moartea*.

Apariția și lucrativitatea acestor *trei surori torcătoare* sau *ursitoare* se citează de cătră poeții și sculptura romană cu puține abateri întocmai după modelul mitologiei grecești. Precum *Moerele* grecești așa și *Parcele*, ca zâne de soartă, vin la cel născut și-i anunță soarta, întâia și a doua hotărându-i bine, iar a treia, de regulă, o moarte curândă, spunându-i totodată din ce are să fie aceea⁴.

Pe lângă *Parcae*, romanii mai aveau încă și o altă specie de zâne de naștere, anume *Fata Scribunda*, care de la împăratul August încoace s-au recunoscut a fi identice cu *Parcele* și care se invocau în ziua din urmă a săptămâni, ca să hotărască soarta pruncului⁵.

Fata Scribunda veneau cântând și scriau soarta nou născutului într-o carte sau pe o tablă, unde sunt scrise sorțile tuturor oamenilor și ce-a fost odată scris, a fost *fatum*, zisă divină⁶.

Astfel credeau grecii și romanii !

Deci, din cele reproduse până aici rezultă că *ursitoarele române*, atât în privința numărului cât și apariției și ursirii lor, corespund întru toate cu *Moerele* grecești și cu *Parcele* și *Fata Scribunda* ale romanilor.

Se naște acum întrebarea : de ce le numesc românii *ursitoare* sau *ursite* și nu *Moere* sau *Parce*, cum le numeau grecii și romanii ?

Atât grecii cât și romanii credeau că *Moerele* sau *Parcele* nu numai că *torc firul vieții omenеști*, din care cauză s-au numit ele apoi, atât de

¹ Com. de Anton Georgiu, din Transilvania.

² Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 148.

³ Grecii cei vechi credeau că într-o peșteră întunecoasă, nu departe de tribunalul subteran se aflau *trei zâne de soarte*, pe care le numeau ei cu un nume colectiv *Μοῖρα* iar îndeosebi pe cea dintâi *Κλωθῆ* (*klotho* = torcătoare), pe a doua *Λαχεσῆς* (*Lachesis* = hotărâtoare de soarte) și pe a treia *Ἄτροπος* (*Atropos* = neîndepărtătoare de la hotărârea sa).

⁴ L. Preller *Römische Myth.*, II Bd., Berlin 1883, p. 193 ; At.M. Marienescu, *op. cit.*, p. 309.

⁵ La greci *Moerele* veneau a șaptea zi să hotărască soarta. După Tertulian de an. c. 39), în ziua din urmă a săptămânii, ceea ce corespunde cu a șaptea zi, iar L. Preller, *Röm. Myth.*, II, 210., le invocă a noua zi.

⁶ At. M. Marienescu, *op. cit.*, p. 310.

unii cât și de alții *torcătoare*, *surori torcătoare* ¹, ci totodată că ele îl și urzeau ².

A *urzi* însă vine de la verbul lat. *ordior*, *orsus* (*orditus*) *sum*.

Deci, de la verbul *ordior* s-au format, pe de o parte în limba română cuvintele : *a urzi*, *urzire*, *urzit*, -ă, *urzoaie*, sau *urzoii*, și *urzitor*, *urzitoare* și *urzeală*, iar pe de altă parte și anume de la sup. *orsus*, verbul *a urzi* și *preursi* = a predestina, *ursitoare* și *ursite* = zânele ce predestinează ce sorțesc, *ursit*, dim. *ursișel*, fem. *ursită* = persoanele predestinate a se însoți întreolaltă, și *ursitori*, *ursitoare* = persoanele respective, vrăjitorii și vrăjitoarele care *fac pe ursită* ³.

Prin urmare, credința în *ursitoare* și în *ursire* sau predestinarea lor nu poate fi de altă origine, fără numai romană.

Afară de aceasta, ne mai pot servi ca dovadă despre originea lor romană, pe lângă zicerile : *așa mi-a fost ursita*, *așa mi-a fost soarta*, *așa mi-i soarta*, *așa mi-a cântat ursita când m-am născut* — încă și acestea : *așa mi-a fost partea*, *așa mi-a fost împărțit*, ceea ce însemnează atâta cât : *așa mi-a fost ursita* sau *soarta*, *așa mi-a fost ursit* sau *sortit* ; apoi : *asta mi-a fost partea*, adică : *asta mi-a fost ursita*, *asta mi-a fost menită de ursitoare*, ca să-mi fie soție, ceea ce ne aduce aminte de *Parcele* romane căci din aceeași rădăcină din care se se trage cuv. *Parca*, se trage și cuv. *pars* = parte = soartă.

În fine, ca dovadă despre originea romană a *ursitoarelor*, ne mai pot servi încă și cuvintele, foarte întrebuițate de poporul român, precum : *asta mi-i scris-a*, *așa mi-i scris-a*, *așa mi-a fost scris*, *așa stă scris în slovele ursitoare*, apoi : *așa mi-i dat-a*, *așa mi-a fost dat să fie*, *ce să fac dacă nu mi-a fost dat altmîntrelea* ? etc. ne aduc aminte de *Fata Scribunda* și de *fatum* al romanilor.

¹ L. Preller. *Gr. Myth.* I, p. 432 ; idem. *Röm. Myth.* II, p. 193.

² Senec. Apocol. At. Lachesis plena orditur manu et Neroni multos annos de suo donat.

³ De aici vine apoi că unii, bunăoară ca Cihac, *Dicționar*, I, au scris și pe zânele din cestiune cu *z* și nu cu *s*, *urzitoare* = zână, în loc de *ursitoare* (asemenea zână), ceea ce însă nu e corect.

Botezul

Dacă pruncul nou-născut e de constituție sănătoasă, părinții săi, în genere, nu-l botează degrabă, ci îl lasă până a opta zi, unii chiar și mai târziu, adecă până ce se însănătoșează și rădică nepoata, iar dacă e de o constituție slabă, bolnăvicioasă, atunci caută ca să-l boteze cât mai degrabă, ca nu cumva să moară nebotezat.

În genere însă caută, ca fiecare prunc să se boteze cât se poate mai degrabă, ca să nu crească ca *păgân*¹.

Românii slavizați din Moravia cred și spun că, copilul, care nu se botează timp mai îndelungat, va avea ochi mari și asta de dorul botezului².

Mai înainte însă de ce vom trata despre datinele și credințele române uzitate la botez, vom vorbi puțin despre nași sau *nănași*, adecă despre persoanele care țin pruncii la botez și fără de care nici un prunc sănătos nu poate să se-ncreștineze.

Obiceiul de a cere de la aceia care se botează câte un *naș* sau *nănașă*, care să garanteze pentru buna credință și viață a lor, este foarte vechi și ajunge până la timpurile apostolice. Unii văd în persoana apostolului Andrei pe întâiul naș, bazându-se pe cuvintele sfântului evanghelist Ioan, I. 40—42 :

„Unul din cei doi, care auziseră de Ioan și-i urmaseră, era Andrei, fratele lui Simon Petru. Acesta a aflat întâi pe Simon, fratele său și a zis : „noi am aflat pe Mesia, adecă pe Cristos. Și l-a adus la Isus“.

Incontestabil însă este că instituția nașilor este cel puțin tot așa de veche ca și botezul copiilor mici. Este evident că, copiii mici nu puteau să vie singuri și să ceară botezarea lor, prin urmare sau trebuia să rămâie nebotezați, sau trebuia să fie cineva care să-i aducă la botez și să ceară pentru ei harul sacramental³, care să-i țină în brațele sale, în timpul bo-

¹ Românii din unele părți ale Transilvaniei după cum ne scrie R. Simu și B. Iosif, cred că copiii nebotezați, ca păgâni, cresc cu mult mai repede decât cei încreștinați. În comitatul Solnoc-Dobâca, după cum mi-a scris Aurel Chintoan, stud. gim., dacă copilul nu e slab îl țin 2—3 zile, iar alții îl țin până într-o zi de sărbătoare și apoi îl botează cu solemnitate. În Macedonia copilul se botează, de ordin, la a șaptea zi, potrivindu-se ca să fie în zi de duminică, când pe la cei mai cu dare de mână se face atunci și masă mare. Vezi T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

² Enders, *op. cit.*, p. 39.

³ Offere ad baptismum ad perciendam spiritualem gratiam.

tezului ¹; și care, după cufundarea lor în apă, să-i rădăce și să-i primească ².

Afară de aceasta, cel ce se boteza trebuia să depună mărturisirea credinței sale și să renunțe la diavolul și la operele lui și la cultul lui și la toată pompa lui. Această mărturisire și renunțarea era imposibil să o facă copiii; era deci necesar ca să fie cineva, care să mărturisească și să răspundă în numele copilului și să făgăduiască în locul lui, căci altfel ar fi fost trebuință să schimbe orânduiala botezului păzită la botezarea copiilor. Dar biserica, admitând ca la botez să răspundă nașul în locul copilului, n-a avut în vedere numai ca să păstreze tipul sau formele obicinuite ale celebrării acestui sacrament, ci a căutat, de la început, a satisface și o altă trebuință superioară și mai profundă. Biserica considera ca o datorie a ei a boteza numai pe acei copii, despre care se putea crede că, rămânând în viață și crescând, vor avea o educație creștină și vor împlini promisiunile date la botez; de aceea, ea dar considera reprezentatiunea copilului la botez prin naș, ca un fel de garanție din partea acestuia; ea privea pe aceia care dau răspunsurile în numele copilului (*responsores*) ca responsabil și garanți (*sponsors, fidejussores*).

Cine aducea un copil la botez, cine cerea botezul pentru un copil și-l reprezenta la celebrarea sacramentului cu mărturisirea și cu răspunsurile, lua prin aceasta asupra-și o grea răspundere și îndatorire înaintea lui Dumnezeu, a bisericii și a copilului. El garanta pentru viitoarea instrucțiune a copilului în învățăturile creștine și pentru educația sa creștină. Ceea ce el a mărturisit și făgăduit în numele copilului conținea o promisiune din partea sa proprie, adecă făgăduința că el va îngriji întrucât sta în puterile omenești ca renunțarea la diavol și mărturisirea credinței să devie în viitor o adevărată faptă a copilului.

Din cele zise urmează dar, că instituția nașilor era o necesitate din momentul ce admitea și trebuia să admită botezul copiilor.

Dar noi găsim nași nu numai la copii, ci și la adulți sau oameni crescuți. Trebuie dar, mai înainte de toate să facem deosebire între nași de copii și nași de oameni mari.

Nașii de copii. La început figurau ca nași ai copiilor, de obicei, *părinții lor trupești* și într-adevăr ei puteau să îplinească mai ușor datoriile ce incumbă nașului. Căci cine ar putea îngriji sau stăruii mai mult pentru educația creștină a copilului decât părintele său?

Cu toate acestea, încă de timpuriu, s-a născut și în fine, a predominat opinia că nu este permis părinților trupești a fi totodată și părinți duhovnicești, adecă nași. Motivele acestei excluderi par a fi următoarele:

1) Că părinții trupești n-au totdeauna cultura cerută, ca să poată da copiilor instrucțiunea și educația creștină, după cum dorea biserica.

2) Că în cazul încetării din viață a părinților, copilul să nu rămână fără nici un protector, care să îngrijească pentru educația lui.

¹ Gestare manibus, tenere in baptismo, super fontem in uinis tenere.

² Suscipere a fonte sacramento baptismale; ex sacro fonte; de baptismo, de sacro fonte filios spiritualitar suscipere; elevare de sacro fonte.

3) Din momentul ce părinții creștini deja, ca părinți trupești, sunt datori a îngriji pentru educația copiilor lor, așa că din nașie nu se naște pentru ei o nouă îndatorire, din contră, însă se poate întâmpla ca ei să neglijeze împlinirea datoriei lor, era foarte prudent a separa pe părintele trupest de părintele sufletesc (nașul) și prin aceasta a dobândi o garanție mai întinsă pentru creșterea creștină a copilului. Totodată, prin această separațiune se arată și mai clar deosebirea între educația trupestă și educația spirituală, precum și valoarea mai mare a acesteia din urmă.

4) În fine, se poate că, fiindcă nașii erau considerați și ca *marturi* pentru botezarea copilului, s-a crezut necesar a nu admite pe părintele trupest ca naș, spre a nu fi bănuită mărturia sa.

Nașii aveau îndatorirea, după cum s-a zis mai sus, a anunța și a aduce pe copil la botez, a da în numele lor cuvenitele răspunsuri la celebrarea sacramentului și, ca niște garanți ce sunt, să îngrijească pentru viitoarea viață spirituală a finilor lor, sprijinindu-i cu sfaturi bune, ca să împlinească făgăduințele date lui Dumnezeu la botez.

Augustin pune nașilor îndatorirea a se gândi că, încheind pentru finii lor legătura cu Dumnezeu, s-au sacrificat și pe sine însuși lui Dumnezeu și de aceea sunt datori, nu numai a îndemna pe finii lor cu vorbe, ci să le fie chiar prin propria lor viață exemplu de o viață sfântă și plăcută lui Dumnezeu. De la fericitul Augustin avem și un lung discurs, adresat către nași : „Vă sfătuiesc — le zice el între altele — ca de câte ori vine solemnitatea Paștilor, toți bărbații și toate femeile, care ați rădicat copii din botez, să cunoască că ei s-au pus pe sine garanți pentru ei la Dumnezeu și că de aceea trebuie să aibă pentru ei solitudine de o adevărată dragoste și să-i sfătuiască a păzi castitatea, a conserva virginitatea până la căsătorie, a reține limba lor de orice blăstăm și sperjur, a nu scoate din buza lor cântece rușinoase și necurate, a nu fi mândri nici ambițioși, a nu avea în inima lor mânie sau ură, a nu se ocupa cu preziceri, a nu atârna niciodată nici sieși, nici altora talismane și alte lucruri diabolice, a fugi de fărmeccături și servitorii diavolului, a păstra credința catolică, a vizita mai des biserica, a asculta cu urechea atentă lecțiunile divine fără a vorbi, a primi bine, după cum li s-a zis la botez, pe străini, a fi pacinici înșiși, și pe cei în discordie să-i îndemne la concordie, și să arate către preoți și părinți respect și o adevărată dragoste“. (Ierm. 163).

Nașii din botez la oamenii mari. Când cel ce se boteza nu mai era copil, ci om deja crescut, regula generală era ca să aibă de naș pe acela care l-a instruit în învățătura creștină și l-a prezentat episcopului pentru primirea botezului. Și fiindcă cu catechizarea tinerilor erau însărcinați diaconii (respectiv diaconițele), de aceea găsim, de obicei, ca naș la tineri de sexul bărbătesc pe diaconi, iar la cei de sexul femeiesc pe diaconițe, regulă pe care o vedem recomandată și de constituțiunile apostolice (lib. III. c. 16).

Cu toate acestea însă nu era oprit ca să figureze ca naș și alte persoane, care stau în relații amicale cu cel ce se boteza.

Se înțelege de la sine că nașii, de categoria aceasta, n-aveau aceleași datorii ca ceilalți ; ei n-aveau a răspunde în numele celor ce se botezau, căci aceștia era înșiși în stare a da răspunsurile necesare afară nu-

mai dacă ei erau muți sau aflându-se într-o boală gravă au pierdut uzul limbii. În privința acestui din urmă caz Ciril din Alexandria scrie următoarele :

„Pentru aceia, care se află într-o boală periculoasă și trebuiesc botezați, se leapădă (de diavol) și se unesc (cu Cristos) persoane care din dragoste împrumută limba celor ce sunt împiedicați de boală“.

Misiunea principală a acestor nași consistă întru aceasta : de a garanta pentru viața viitoare a finilor lor, pentru constanța credinței lor, pentru curătenia moravurilor lor și a-i îndemna spre bine.

Din datoriile nașilor rezultă de la sine condițiunile ce puneă biserica spre a admite pe cineva ca nași. Nașii trebuiau să fie membri credincioși ai bisericii și în stare de a da cuvenita instrucțiune, bucurându-se totodată și de purtare pioasă și nepătată. De aceea, nu se primeau ca nași *necredincioșii, ereticii, catehumenii*, cei aflați în penitență și cei posedați sau lipsiți de minte sănătoasă, precum în fine nici oamenii neculți. Iar pentru ca să fie sigură despre capacitatea lor, biserica regulase ca numele lor să se înscrie în registre și să se publice înainte de a se săvârși botezul.

Cât privește în fine numărul nașilor nu era fixat, se poate însă admite, ca regulă generală, ca la fiecare botez era un singur naș.

Biserica dezaprobă obiceiul unora de a lua mai mulți nași, căci, afară de alte inconveniente ce avea acest obicei, apoi mai era și interesul de a nu se întinde prea mult rudenia duhovnicească, care constituia un impediment de căsătorie ¹.

Toate așezămintele bisericești, câte s-au înșirat până aici în privința nașilor, precum și toate datorințele față de fiii lor sufletești care sunt numiți de cătră dânșii pretutindenii în toate țările locuite de români, *fini* sau *cini*, sing. *fin*, dim. *finișor*, *finucă*, *finuță*, fem. *fină*, *finișoară*, *finucă*, *finuță*, rostit și *cină*, *șină*, *cinișoară*, *șinișoară*, *cinucă*, *șinucă* și *cinuță*, *șinuță*, macedo-rom. *chilin*, fem. *chilină*, sunt uzitate, cu puține modificări și abateri ; după cum ne vom încredința din șirele următoare, până azi la poporul român.

Mai pretutindenii, nu numai în Bucovina, ci și în celelalte țări locuite de români, este datina ca nepoata, a doua sau a treia zi după ce s-a sculat din pat, să se puie la cale cu bărbatul său cam pe când să fie botezul nou-născutului copil și pe cine anume să puie de *cumătru* sau *cumătră* ², respectiv de *naș* ³. De regulă, cei mai mulți însurăței îndătimează

¹ „Biserica ortodoxă română, an. VI, București, 1882, p. 300—304.

² Cihac, *Dict. d'étym. daco-roumaine*, t. II, p. VIII) voidnd, precum se vede numaidecât, să argumenteze că românii au fost încreștinați de către slovenii din Panonia derivă cuvântul rom. *cumătru*, *cumătră*, *cumătrie* (cuv. dim. *cumătrită*, *cumătrea*, verb *a se încumătri* și adj. *încumătrit*, *-ă* nu-i sunt cunoscute), de la vsl. *cumotru* (compater) și *cumotra* (commater).

D. Onciul însă e de părere că, cuv. rom. *cumătru* vine de la lat. *con-matrius* („Convorbiri literare“, an. XIX, București, 1886, p. 183). De aceeași părere este și A.D. Xenopol (*Istoria Românilor*, vol. I., Iași 1888, nota de la p. 153).

Care dintre acești domni are dreptate, akagă filologii. Eu numai atâta voi să zic că românii, când au început a-și boteza copiii, au întreduințat cuv. *botez*, *botejune*, *botezător*, *botezat*, *-ă* și *a boteza*, care cuvinte, după cum recunoaște Cihac însuși (*op. cit.*, p. XIII) vin de la lat. *baptizo*, au trebuit să numească și pe persoanele care le-au ținut copiii la botez, asemenea cu un cuvânt de origine latină.

³ Cihac, din aceleași motive, care s-au arătat în nota precedentă, voidnd cu orice preț să arate că și cuvântul rom. *nănaș*, *naș*, *nănașă*, *nașă* și *nășică* (form. *nănaș*, *nănașă*, *nănășuc*, *nănășucă*, și *nănășică* nu le cunoaște) cu care intitulează

a lua că, *cumătri*, respective ca *nași*, la primii lor copii pe nașii care i-au cununat pe dânsii. De aici se vede că vine apoi și numirea de *nănași* sau *nănași*, care e după părerea mea, compusă din *nun* și *naș*, și care se dă mai ales în Bucovina și Transilvania, tuturor persoanelor ce țin la botez nu numai pe primii născuți, ci și pe ceilalți copii.

Mai pe urmă, dacă au mai mulți copii cea ce se întâmplă celor mai mulți însurați, atunci iau ca *nași* sau *nănași* pe cine voiesc și cine le e mai drag, în genere însă dintre consăngeni, iar în lipsa acestora și pe alții¹.

Dintr-un sat străin numai rareori se îndătează a lua *cumătri* și dacă se și iau atunci respectivii trebuie să fie rudenii. De altă lege, mai ales la poporul de jos, se iau numai rareori.

După ce s-a pus acum la cale cine să fie *cumătru* și nou-născutului copil *naș*, ia bărbatul un șip sau o ploșcă cu rachiu sau cu vin se ducă la respectivul, pe care dorește să-l aibă de *cumătru* și spunându-i scopul pentru care a venit îi închină cinstea adusă.

În Macedonia, când are nănașul să vie ca să boteze, i se duc cu trei zile mai înainte mai multe daruri pe un *taft* (tablă) : *cofeturi*, *țigani*, *rachiu*, *distiméle* (prosoape), *părpozi* (colțuni), *căftane* (băstiste de mătasă) și altele ; toate acestea acoperite cu una *cevre* (băstistă) *brodată cu petelă*, zicându-i : „Sursiți la biserică a pategiune“ = poftiți la biserică la botez !

Cel ce a adus aceste daruri primește un *piat cu uriz* (o farfurie cu orez) sau *paradzi* (*parale*)².

Bărbatul sau femeia poftită ca nașă nu se pune nicicând de pricină ei, după ce primește pe viitorul său cumătru într-un chip cât se poate de amical îi promite că numai dacă nu va fi cumva împiedicat, îi va împlini

copiii români, de pretutindeni, pe persoanele ce i-au ținut la botez, sunt de origine slavonă, le amestecă la un loc cu cuvântul rom. *nana*, *neneacă*, *nene*, *nea*, *neică* și *neiculiță*, cu atâta mai lesne să poată ajunge la rezultatul dorit. Uită însă, sau nu vrea să știe că *nașii*, față de *finii* lor, sunt numiți și *părinți sufletești*, spre deosebire de *părinții corporali* ai acestora. Mai departe sau nu știe sau nu vrea să știe, că persoanele care sunt numite de către finii daco-românilor *nași* sau *nănași* și *nănași*, finii mrom. le numesc *nuni*. *Nun* se numește în Macedonia omul care botează un copil, iar nu se zice *naș*. Când copilul este botezat de o femeie, aceasta se numește *nună*, iar nu *nașă* (Vang. Petrescu Crușoveanu, *Mostre de dialectul macedo-român, Basme și poezii populare*. București, 1881, p. 155).

Prin botez, după cum ne învață Sfânta Scriptură *copiii se nasc de a doua oară*, iar născătorii lor de astădată sunt cei ce-i țin la botez, adică *nașii*.

Primii născători sufletești ai copiilor ce se botează au fost, după cum am văzut și mai sus, înșisi părinții lor corporali, iar mai pe urmă *nunii*, adică persoanele care au cununat pe părinții lor.

Nașii însă sunt nu numai *părinții sufletești*, ci totodată și *nonni* sau *nonnae*-le finilor, adică *crescătorii* lor, căci cuvântul lat. *nonnus-i* și *nonna-a* (Freud. *Wörterbuch der lateinischen Sprache* : III Bd., Leipzig, 1845, p. 436—437), de la care cred că se derivă cuvântul românesc *nun* și *nună* = *naș* și *nașă*, însemnează nu numai călugăr și călugărită, ci totodată și *crescător* (germ. *Erzieher*) ; prin urmare, persoanele ce țin pe copii la botez sunt în același timp și *nuni* și *nași*, prescurtat *nun* — *naș* = *nănaș* — *nănașă*.

¹ Com. de V. Turtureanu preot : „de *nași* se iau în prima linie cei ce au cununat pe părinții copilului, apoi și alte neamuri și amici“ ; R. Simu, inv. în *Orlat*, precum și alți români.

² T.T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor..*, în *op. cit.*, p. 47 : „Este obiceiul că acela ce a cununat să și boteze și numai în caz când îi este cu neputință, atunci părinții copilului caută un alt nănaș“.

cu cea mai mare bucurie și dragoste dorința, și aceasta cu atât mai degrabă cu cât că, după credința generală a românilor, fiecare creștin adevărat este dator să se prindă cumătru, de ar fi cel ce-l îmbrățișează un om orișicât de sărman și neabătut în seamă; deoarece pentru fiecare copil botezat i se iartă câte un păcat și se face mai plăcut lui Dumnezeu; apoi și de aceea pentru că și Domnul nostru Is. Crs. când a umblat cu Sf. Petru pe pământ, încă nu s-a pus niciodată de pricină, ci nu odată a botezat până chiar și celor mai sărmani oameni, care l-au poftit de cumătru.

Cel ce refuză primirea oficiului de naș are, după credința poporului român, foarte mare păcat, iar cel ce primește și botează de bună voie, aceluia nu numai că pentru fiecare copil botezat i se iartă câte un păcat, nu numai că are pomană, ci, totodată, îi aduce fiecare încreștinare mare noroc și mult bine.

Domnul nostru Isus Cristos, când umbla pe pământ, boteza nu numai celor ce-l rugau, ci el adeseori se îmbrățișea și singur. Deci, oare n-ar fi un păcat strigător la cer, cred și zic românii, dacă ei ar face mai altminterlea de cum a făcut Mântuitorul lumii? Drept aceea, mulți înși nici nu mai așteaptă a fi îmbrățișiți și rugați, ci singuri se îmbrățișează cu zile, ba chiar și cu săptămâni înainte, ca să fie primiți ca, cumătri.

Mai ales cei mai avuți și fără de copii se apucă de a rândui ca, cumătri și care a botezat pe un copil botează, de regulă, și pe ceilalți.

Datina și credința aceasta nu numai că e foarte răspândită printre românii de pretutindeni, ci ea se află exprimată chiar și într-o seamă de cântece populare. Așa balada „Român Gruie Grozovanul“ ne spune în privința acesteia următoarele:

Apoi Gruie se pornește
Și-n Moldova se ivește,
Ca un soare ce-ncălzește,
Încălzește
Și rodește.
Că mult bine-n lume face
Sufletul să și-l impace;
Creștinează
Și botează;
Dă de fin,
Câte-un tretin
Și de fină
O tretină...

Iar Alecsandri, culegătorul baladei din Cestiune, zice cu privire la versurile acestea:

„Românii sunt foarte bucuroși de cumătrie, judecând după marea număr de cumătre ce se găsesc în fiecare sat“¹

Dacă moare cumătru sau cumătra, dacă sunt împiedicați sau bolnavi, atunci copiii lor țin la botez. Și numai atunci se schimbă cumătru cel dintâi, când nu mai rămâne nime mai aproape din seminția lui.

Când se botează un jidov sau alt necredincios atunci, de regulă, se prind mai mulți fruntași, ca nași. Îi fac chiar și vestminte românești, îi

¹ V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 81, 84.

dăruiesc bani și pământ ca să devie și el gospodar în rând cu dânșii ; iar dacă e holtei caută de-l și însoară, ca să nu umble lela și mai pe urmă să devie apostat.

Ce se atinge de număr se ia, în genere, pentru un copil numai câte un singur naș, iar câte doi și de tot rar mai mulți decât doi.

Excepție de la această regulă generală se face numai în cazul acela când unei femei nu-i trăiesc copiii, cu toate că naște mai în tot anul câte unul, crezând că dacă va lua mai mulți cumătri, atunci îi va trăi copilul.¹

Asta se face, ca și în vechime, mai mult din cauză ca să nu se lățească și înmulțească prea tare *rudenia sufletească*, căci la români înrudirea prin botez însemnează mai mult chiar și decât un frate.

Dovadă despre aceasta avem următoarea împrejurare, că botezând un frate sau soră la un alt frate sau soră, ei nu se numesc mai mult *frați* sau *bădică* și *lelică*, ca mai înainte, ci *cumătru* și *cumătră*.

Mai toți membrii dintr-o comună sunt cumătri mai depărtați sau mai apropiați.

Această înrudire spirituală îi ține apoi pe toți laolaltă, aceasta îi înjgheabă și întărește.

Tot din această cauză un cumătru are foarte mare trecere la alt cumătru. De-aice vine apoi că, cumătrii cei sărmani sunt foarte mult ajutorați de cătră cumetrii lor cei mai avuți.

Și dacă *cumătrii* întreolaltă se țin așa de aproape înrudiți, cu atât mai mult e considerată înrudirea dintre *nași* sau *nănași* și dintre *finii* botezați de dânșii.

Din cauza aceasta apoi, nicidecum nu se poate încheia o căsătorie între un *fin* și *nașa* sa, și vice-versa. Aceasta ar fi păcatul cel mai mare. Drept aceea, nime nici nu se încumetă a gândi la așa ceva. Ba nici chiar fiii cumătrilor, după credința poporului român, nu pot să se căsătorească întreolaltă, căci ei sunt considerați ca și frați.

„În toate părțile — scrie Elena Sevastos — unde am întrebat mi-au spus că rudenia în Cristos e mult mai puternică decât cea de sânge ; că bunăoară mai curând ai putea lua în căsătorie sora decât cumătra că nașul e mai mult decât părintele, de vreme ce unul ți-a dat numai viața, pe când celălalt te-a creștinat ; și acest păcat numai atunci ți s-ar ierta când, după ce ți-ai uns trupul cu ceară și ți-ai dat foc, ai putea scăpa teafăr“².

Dovadă despre această credință și datină foarte lățită avem, pe lângă experiența de toate zilele, încă și o mulțime de poezii poporane din toate țările locuite de români.

Iată ce spune un *fin* nașei sale, care voia ca *finul* său s-o ieie de nevastă :

Să mă ierți nașă, pe mine,
Nu mă pot iubi cu tine.

¹ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac ; „Dacă unei femei nu-i trăiesc copiii, cu toate că naște în tot anul câte unul, trebuie să-și ia 12 cumetri la botez și atunci îi va trăi copilul“.

² Elena Sevastos, *Nunta la români, Studiu istorico-etnografic comparativ*, Editura Academiei Române. București, 1889, p. 26—27.

Nici să fiu bărbatul tău,
C-asta nu vrea Dumnezeu,
Un fin și-o naș-a se iubi
N-a fost și nici n-a mai fi¹

Și acum, după ce am văzut când, cum și pe cine aleg românii de *cumătri*, respectivi *nași* și ce cred ei despre dânșii, să trecem la credințele și datinele de la *botez*.

Cumătrii, după ce au fost invitați și au primit asupra lor îndatorirea ca să fie *nași*, prepară următoarele obiecte care sunt de neapărată trebuință, parte în decursul botezului, parte mai pe urmă și anume :

Luminile de botez. Acestea, mai de mult, le preparau nașii singuri din ceară curată galbenă sau albă. În timpul de față însă pe când mai tot comerțul e în mâna străinilor, le iau nu o dată și de prin dugheni. Luminile le împodobesc cu diferite flori naturale, mai ales de busuioc, apoi cu strămătură, cu bumbăcel, cordele de mătăasă, precum și cu alte obiecte colorate. Pe lângă aceasta mai leagă de dânsele încă și vreo câțiva coți de cit sau de lână, ori un șalut sau un șal, dar mai cu seamă o bucată de pânză albă ca la doi coți de lungă, ori un ștergar sau tulpan.

Afară de aceasta mai duc la botez încă și o altă bucată de pânză albă sau un ștergar frumos, care se numește *crijmă*, în unele părți însă *fașă*, și în care de comun se pune și se învește copilul, după ce-l scoate din apa în care l-a cufundat și botezat.

Atât din *crijma* aceasta cât și din pânza cea albă, ce se leagă la lumină, se face mai pe urmă *cămeșă* pentru copilul botezat². Cu cămeșa aceasta se îmbracă copilul, când are 3—4 luni.

După rânduiala bisericii însă *crijma* ar trebui să se păstreze până la moarte, când se pune pe fața repausatului ; de regulă însă i se face, în cele mai multe părți, dintr-însa un vestmânt alb, simbolul vieții nepătate.

Din coții cei de lână își face mama copilului o fotă, o fustă și un șarafan³.

În fine, mai prepară și duc nașii încă și *scutece*, *căiță* în cap, un *oghelaș*, un *brâneț* foarte frumos țesut, numit, în genere, „*fașă*“, apoi *mâneci*, precum și alte vestminte mai mici menite pentru copilul ce are să se boteze, acestea din urmă însă, afară de *brâneț* nu le iau cu sine la botez, ci le lasă acasă la nepoată.

În unele locuri este datina ca preotul cu *brâul* sau *brânețul* (*fașa*) acesta să stropească pe copil, după ce l-a botezat, în loc de a-l stropi cu buretele.

În Transilvania, nașa prepară asemenea *scutece*, *cârpe*, *fașă*, în care îl duce pe copil la botez. *Pânza*, care o aduce nașa trebuie să fie

¹ Avram Gorcea, *Rozanu, baladă populară*, în „Tribuna“, an. VI, Sibiu, 1889, nr. 267.

² Com. de Ionică al lui Iordachi Isac, agricultor în Mahala, districtul Cernăuțului : „Din *crijma* cu care s-a ținut copilul la botez, se face cămeșuică, toată pânza se pune în acea cămeșă, nimic nu se leapădă“.

³ Or. Dlujanski, *Din viața poporului român*, în „Albina Carpaților“, an. IV, Sibiu, 1879, p. 75.

atâta de lungă, cât să se poată încinge cu dânsa, adecă să o cuprindă pe nașă ¹.

În România, există credința că, dacă *fașa*, ce se dă unui copil de naș, se brodește prea lungă, *se va însura copilul bătrân*, iar de va fi scurtă *se va însura tânăr* ².

Tot în România, se crede că, cu *betele* de la botezul unui copil nu e bine să se încingă mă-sa pentru că îmbătrânește curând și va fi mai mult bolnăvicioasă decât sănătoasă ³.

În Ungaria, comitatul Sătmar, înainte de botezul unui prunc, nănașa duce finului său, ca dar, o bucată de giolgiu, numit *crușmă*. Dacă se întâmplă să-i moară finul, îndată după botez, ori și mai târziu, până la un an, atunci nănașa sa numaidecât îi coasă o cămeșă din *crușma* aceasta și-l îmbracă cu dânsa, crezând că la județul de pe urmă se va scula cu cămeșa aceasta. Dacă nănașa nu i-ar da *crușma* aceasta, atunci finul său ar trebui la județ să se scoale cu pielea goală ⁴.

În Macedonia, lucrurile ce le primește pruncul la botez, ca dar, sunt : *fuştănice* (rochiță), *parpoz* (colțuni), *fesa* (scufiță) *de zofe* sau de *sultănie* (stofe de mătasă și lână) cu dantele, având aninat în mijlocul ei o *flurie* (monedă de aur) ; *fesa* se mai face și din *mantină*, *curazei* și *giamfeză* (stofe de mătasă) ; toate aceste lucruri se numesc în Magarova *armata a niçlui*, iar în Vlaho-Clisura și alte locuri ne numesc *tacămea a niçlui* ⁵.

Sosind ziua, în care are să se boteze copilul, atât moașa cât și cumătrii, care iau cu sine toate cele pregătite pentru botez, se adună mai întâi la casa nepoatei și de aici apoi, luând moașa copilul, se duc cu dânsul sau la biserică sau la preotul acasă, adecă unde are să fie botezul, căci, mai ales în Bucovina, unii preoți îndătimează a boteza la dânsii acasă, alții însă, și cu deosebire cei din Macedonia, numai la biserică ⁶.

Înainte de plecarea, dacă nou născutul e băiat, moașa îl scaldă frumos și-l înfașă într-o cămeșă albă de a tătâne-său, dacă-i copilă, într-una de a mâne-sa ⁷.

În unele părți, tot atunci, moașa îndătimează de a-i pune între scu-tece sau în fașă și anume pe piept o franzolă sau o bucățică de pâne și una de sare, uneori chiar și bani, cu scopul ca toată viața sa să aibă pâne și sare, să fie, după cum spune românul nu numai norocit, ci totodată și bun ca pânea cea de grâu ⁸.

În Suceava, precum și în unele sate dimprejurul acesteia, când are să se boteze pruncul, îl îmbracă nănașa sau cumătra cea mare în straiiele de botez, iar maică-sa îi pune la piept niște bani de argint, ca să fie cu noroc ⁹.

¹ Com. de R. Simu.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 27 : „Șezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 125 ; „Când botezi copii, să le dai fașă lungă“.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 26 : „Lumina pentru toți“, an. III, p. 473.

⁴ Com. de El. Pop, înv. în Somcuta Mare.

⁵ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 47—48.

⁶ *Id.*, *Ibidem*, p. 47 : „Botezul se face totdeauna la biserică și în neștiința părinților ; de obicei nu vine nimeni străin decât cei invitați mai dnainte cu *nohot* și *stafide*“.

⁷ Dict. de M. Ursaca.

⁸ Com. de V. Turtureanu, preot precum și alți români din Bucovina.

⁹ Dljanschi, *op. cit.*, p. 75.

În Transilvania, când pleacă la botez, moașa vără la fașa copilului *sare și pâne*, pentru ca să se facă avut și norocos. Iar când îl ia în brațe, ca să se ducă cu dânsul la biserică, moașa zice : „duc un păgân ca să aduc un creștin“. La întoarcere zice : „am dus un păgân și am adus un creștin“¹.

În alte părți, tot din Transilvania, înainte de a pleca la botez sau în decursul botezului, nănașul capătă un săcușor de pâne pe care-l păstrează, ca suvenir de datorie sa ; și în caz de trebuință spre a griji pentru susținerea trupeză și sufletească a nou-născutului².

În părțile Oraviței, din Banat, înainte de a pleca moașa cu cel nou născut la biserică, îl atinge cu creștetul de pragul ușii de jos, în semn, ca să nu se prindă deochiul de el, zicând :

— Cum se așează pragul sub lemn, sub lume, sub țară, așa să se așeze și deochiul la cel nou născut.

La ieșirea din casă îl dă pe fereastră, zicând :

— Cum se ține fereastra de casă, așa să se țină și nou născutul de mama sa !³

În alte părți, tot din Banat, când iese moașa cu pruncul din casă, ca să meargă cu dânsul la biserică, să-l boteze, unul dintre casnici o întreabă :

— Ce ai moașă în leagăn ?

Moașa, dacă pruncul ce are să se boteze e băiat, răspunde : „un moș“, iar dacă e copilă : „o moașă“.

— Moș — moașă — să dea Dumnezeu să ajungă ! zice la aceasta, cashicul.

Ieșind și mergând cu pruncul la biserică, caută moașa cu cea mai mare precauție ce fel de oameni va întâlni pe drum, căci, cum e înfățișarea și purtarea oamenilor ce-i întâlnește, așa crede ea că va fi și pruncul când va crește mare.

La biserică, pune tot moașa mâna dreaptă a nepoțelului său pe cartea preotului, rugând pe Dumnezeu ca și nepoțelul său să ajungă cărturar și om mare⁴.

În împrejurimea Șomcutéi Mari, comitatul Sătmar, din Ungaria, când are să se boteze un prunc, i se pune la cap o carte, anume ca să fie cărturar, ori o secure, ca să fie meșter, ori alte obiecte, care le plac mai bine părinților⁵.

În Țara Românească, când se duce nașul de ia pe copil de la mama sa, ca să-l boteze, trebuie să lase jos ceva *argint*, spre norocul copilului ; în realitate însă argintul acesta este pentru moașă⁶.

La românii din Istria, când se scoate copilul din casă, spre a-l duce la biserică, să se boteze, se umple un paner cu de ale mâncării și se duce cu copilul, ca viața pruncului să fie îmbelșugată⁷.

¹ Com. de Rom. Simu.

² W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26.

³ Aurel Iana, *op. cit.*, p. 483.

⁴ Com. de Iosif Olariu, învățător în Doman.

⁵ Com. de Elie Pop, învăț. în Șomcuța Mare.

⁶ „Lumina penru toți“, an. III, p. 473.

⁷ T. T. Burăda, *O călătorie în satele românești din Istria*, în „Tribuna“ an. VIII, 1891, nr. 161.

În cele mai multe părți ale Bucovinei e datină ca nașii, când merg la botez, să ducă preotului și un fel de *cinste*, adecă o găină, o huscă de sare, și un *șip de rachiu*, dacă botezul se săvârșește la dânsul acasă, iar dacă se săvârșește la biserică, cinstea aceasta o duce moașa mai nainte și anume atunci când i se anunță că au să vie cu copilul la botez.

Deci, preotul, dacă botezul se săvârșește la dânsul acasă, cum a primit cinstea ce i s-a adus, îndată însemnează pruncul, adecă îi dă sau îi pune un nume, care-i rămâne apoi pentru toată viața.

În Macedonia numele, pe care are să-l dea copilului nașa, nu-l știe nimene mai nainte decât ea. De aceea, în momentul când preotul botează copilul se strâng împrejurul lui o mulțime de băieți, ca să audă numele ce se dă copilului ; după aceea, ei se reped ca să ajungă, care de care mai degrabă, acasă la mama copilului, ca să-i spuie ce nume i s-a dat. Băiatul ce a adus mai întâi această știre la părinți, primește o mulțămire în bani ¹.

Nemijlocit, după însemnarea pruncului, și citirea rugăciunilor uzitate la însemnare, începe a citi *jurămintele*, adecă *rugăciunile de lepădare de Satana și împreunare cu Isus Cristos*. După cum urmează apoi săvârșirea sfintei taine a botezului.

Ce se atinge în special de săvârșirea tainei acesteia, trebuie să notăm aice că ea se săvârșește întocmai după cum prescrie sfânta noastră biserică și după cum arată „rânduiala sfântului botez“, cuprinsă în *Euhologhion* sau *Molitvenic* ; cu acea deosebire numai că unii preoți cufundă și copiii ce-i botează într-un vas de lemn, anume spre acest scop făcut și numit în unele locuri *cristelniță*, iar alții, mai ales când copiii sunt ceva cam slabi, îi udă numai peste tot corpul cu apă sfințită.

Afară de cele strict religioase se mai observă, în decursul botezului, încă și următoarele datine și credințe :

Cine a avut ocazie să asiste, mai de multe ori, la botez și mai ales cine a fost mai de multe ori *cumătru mare*, respectiv *naș*, trebuie să fi observat că mai fiecare copil, nemijlocit, după ce a început preotul să-i citească *jurămintele* sau *exorcismele*, adecă *rugăciunile de lepădare*, începe a plânge. Unii copii plâng mai încet, alții însă așa de tare, că nu ești în stare să-i molcomești.

Românii, din unele părți ale Bucovinei, cred că plânsetul acesta nu e natural, ci că diavolul, care este provocat, ca să iasă dintr-însul și să-l părăsească, l-ar face să plângă și să strige așa de tare, anume că doară i-ar stârni vreo boală ; însă de ar plânge copilul orișicât de mult și orișicât de tare, nimic rău nu poate să i se întâmple.

Dacă copilul, în răstimpul acesta, tace, dacă nu se urnește, nici nu plânge defel, atunci, după credința românilor din Transilvania, e un semn rău.²

În poporul român din Țara Românească însă este ideea că, când copilul plânge, neîncetat, înainte de botez, cere ca, numaidecât, să fie botezat ³.

¹ T.T.Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 47.

² Wlislöcki, *op. cit.*, p. 10.

³ „Biserica ortodoxă română“, an. VI, București, 1882, p. 199, nota 1 ; Ioneanu, *op. cit.*, p. 18 : „Copiii care nu sunt botezați și plâng mult, prin acel plâns cer botezul“.

Aceasta este aproape de ideea emisă de către sinodul convocat la an. 252 de Sf. Ciprian.

Drept aceea, toți românii din Țara Românească cred că nașul, care ține copilul în brațe, tot timpul cât îl ține să nu-l *șișie* (șișiască) dacă plânge înaintea popii, căci îi *șișie* (șișue) norocul, ci să-l lase să plângă ¹.

Mai departe e de observat că, dacă la botezarea unui copil sunt doi nași, atunci amândoi îl țin pe rând și anume cel dintâi cel mai cu vază, în tot decursul citirii *rugăciunilor* de la însemnarea și până după cufundarea și scoaterea sa din apă, sau mai bine zis până după rostirea formulea de la botez ; iar al doilea de la scoaterea sa din apă și până la fine, adecă tot timpul cât durează rugăciunile de la *taina sfântului mir*, care urmează nemijlocit după botez.

Dacă botează un bărbat și o femeie, atunci, îl ține mai întâi bărbatul și apoi femeia și anume, totdeauna, după ce-l scoate din apă.

În unele locuri, dacă sunt mai mulți copii deodată de botezat, este datina ca toți să se cufunde în una și aceeași apă, dar nu li se dă unul și același nume, ci fiecare capătă un nume deosebit. În cele mai multe părți însă fiecare copil se cufundă deosebit în apă, anume pentru dânsul sfințită.

Dacă se botează în una și aceeași apă, atunci copiii respectivi se consideră, de către poporul român din Bucovina și Moldova, ca *frați*, *frați din botez* și din cauza aceasta, fiind de deosebite sexuri, adecă un băiat și o copilă, când sunt mari, nu se pot căsători, căci dacă s-ar căsători, nu numai că ar fi mare păcat, ci totodată copiii ce s-ar naște dintr-înșii ar fi niște arătări, monștri ².

„*Frații de botez* — scris El. Sevastos — păcat de moarte să se ia. De la Sfântul Nichifor se știe că de se întâmplă să ai un fin în Constantinopole și o fină în Veneția și de se-ntâmplă că daraveri de negoț și fel de fel de întâmplări ce vin pe capul omului, să-i întâlnească și întâlnindu-se să se placă și plăcându-se să se căsătorească, atunci păcatul va fi sau ba, și-a zis Sfântul Nichifor că de vor ști că-s *frați din botez* și se vor lua e păcat de moarte, iar de nu vor ști atunci cum nu vor ști nimic așa nu le va fi nimic. Poporul ține rudenia de sânge până la al treilea neam, iar cea din Cristos până la al șaptelea ³.

În Transilvania, când sunt de a se boteza mai mulți băieți deodată, se crede că e bine să se boteze într-o apă și de regulă se și botează.

Din contră, se crede, tocmai ca și în Bucovina și Moldova, că nu e bine a se boteza un băiat și o fată în una și aceeași apă, pentru că se poate întâmpla ca aceștia să se căsătorească mai pe urmă și ar fi un păcat dacă s-ar lua doi frați ⁴.

În Țara Românească, există credința că nu numai cei ce se botează în una și aceeași apă sunt *frați sufletești*, ci chiar și aceia care au fost ținuți de una și aceeași persoană la botez. Prin urmare, precum celor

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 26 ; „Lumina pentru toți“, an. III, p. 473.

² Com. de V. Turtureanu, preot : „Copiii se botează în ape deosebite. Dacă se botează într-o apă se înfrățesc (se înemuresc) și această înemurire e o piedică de căsătorie. Dacă s-ar căsători astfel de copii întreolaltă, apoi s-ar naște din ei niște arătări (monștri)“.

³ S. Fl. Marian, *Nunta la români...*, p. 27.

⁴ Com. de R. Rimu.

dintâi, așa și celor din urmă nu le este incuviințat a se căsători între-olaltă ¹.

Gemenii se botează, de regulă, de către doi sau mai mulți nași, după cum sunt la număr, dar se scaldă tot într-o *troacă* (vănuță) și se culcă tot într-un leagăn ².

Mai de mult, după cât am înțeles era datină în Bucovina, ca și în unele părți ale Rusiei, de-a se boteza copiii în *apa Iordanului* (Bobotezei) la rău în produh. Această datină bigotă însă astăzi a ieșit cu totul din uz.

În Macedonia, la botezul unui prunc, femeile bătrâne plâng, având în vedere nefericirile ce așteaptă în viață pe un prunc, după ce se face om. Iar pe când la greci preotul și nașul suflă, ca să gonească pe diavol, la români, toți câți sunt de față trebuie să sufle și să scuipe. Mama nu poate să stea față la botez. Copiii ce se află acolo se trimit să dea de știre numai că botezul s-a săvârșit și li se dau bani sau cofeturi ³.

După ce l-au botezat și anume după ce l-au scos din apă, preotul pune pe copilul botezat în *crijmă* și-n aceasta se ține apoi, până ce ajunge cu dânsul acasă.

Ce se atinge de apă în care s-a botezat, e de observat că se aruncă totdeauna într-un loc curat și mai cu seamă lângă un pom sau pe straturile cu flori.

În Transilvania unde fie iarnă, fie vară, se cufundă în *cristelniță* și anume în biserică, aruncă moașa apa de la botez într-o bortă, anume spre acest scop menită, care se află într-un ungher de biserică rostind, în același timp, unele formule și zicale misterioase ⁴.

Fiecare copil nemijlocit, după lepădarea de Satana și împreunarea cu Cristos sau mai bine zis nemijlocit, după ce s-a botezat și-ncreștinat capătă, după credința poporului român, câte un *inger păzitor*, care prin întreg decursul vieții sale îl scutește și apără de toate relele. De aceea, fiecare copil se cuvine să se roage în toată seara ingerului său păzitor, recitând următoarea rugăciune :

İnger, ingerășul meu !
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelel meu.
Peste zi și peste noapte,
Pân-la ceasul cel de moarte !

O altă variantă a rugăciunii acesteia sună astfel :

İnger, ingerășul meu !
Sluğuța lui Dumnezeu

¹ „*Voința bisericei române*“, an. I, București, 1891, nr. 21 : „În comuna Olănești, pl. Cozia, județul Vâlcea se urmează tratațiuni de căsătorie între locuitorul G. Filip Olănescu și Elisaveta Costică Olănescu, juni, care pe lângă că sunt veri ai doilea, mai sunt și frați *sufletești*, botezați de același naș“. Și mai la vale :

„Negreșit acest fapt a fost revoltător moralei publice, ceea ce a făcut pe părintele Părvulescu, parohul acelei comune a se opune cu tot dinadinsul efectuării acestei căsătorii. *Aceste două cazuri de rudenie* fiind de natură a opri căsătoria religioasă a acestora, a făcut pe păr. Protoiereu a-și exprima părerea pentru oprire, căci de s-ar efectua o asemenea căsătorie, ar fi un scandal față de dogmele bisericeii“.

² În Bucovina și Transilvania, com. de I. Georgescu.

³ D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 88.

⁴ Wliskoeki, *op. cit.*, p. 10—11.

Păzeă-mi ¹ sufletelul meu.
Cel de zi și cel de noapte,
Până-n ceasul cel de moarte.
Înger bun, păzește-mă,
Cruce dulce adoarme-mă ! ²

Altă variantă, auzită de la o româncă din comuna Bălăceana, districtul Sucevei :

Înger, îngerășul meu !
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu.
Și din zi și din noapte,
Pân-la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce, adoarme-mă,
Înger bun, așteaptă-mă,
Doamne sfinte, iartă-mă !

A treia variantă din Moldova, județul Suceava, plaiul Muntele, comuna Mălini, dict. de Măriuca Nistor, sună așa :

Înger, îngerășul meu !
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu.
Și din zi și din noapte,
Pân-la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce, apără-mă,
Înger bun, deșteaptă-mă,
Doamne, miluiește-mă,
Cu crucea păzește-mă !

A patra și cea din urmă variantă, auzită de la Marioara Cârja, româncă din orașul Suceava, sună precum urmează :

Înger, îngerășul meu !
Sluguța lui Dumnezeu
Ferește-mi sufletul meu.
Peste zi și peste noapte,
Pân la ceasul cel de moarte.
Cruce-n casă,
Cruce-n masă
Cruce-n tuspătru cornuri de casă,
Cruce-n cer, cruce-n pământ,
Cruce-n locul un-mă culc !

O altă rugăciune, care asemenea e îndătinată de-a o învăța și a o rosti copiii cei mici, înainte de cină și de culcare, e aceasta :

Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n patru cornuri de casă.

¹ Păze-mi = păzește-mi.

² Dict. de un român din Vicovul de Sus.

Dumnezeu cu noi la masă,
Maică sfântă la fereastră.
Îngerașul mă păzește,
Sfânta cruce mă-ntărește.
Îngerașul mi-i lumină,
Sfânta cruce mi-i hodină !¹

O altă variantă a acestei rugăciuni sună astfel :

Cruce-n casă,
Cruce-n masă
Cruce-n tuspaturu cornuri de casă.
Șede Sfântul Nechita în casă
La mijloc de masă
Cu sabia scoasă.
Cu straietele scurte,
Scurte, mohorâte,
Șede și citește
Ne-ncetat din zori.
Până-n cântători.
Și din cântători
Pân la răsăritul soarelui...
Soarele a răsărit
Mă uitai spre răsărit
Văzui *Unghîța* (?) venind
Trei picușuri, o picătură
Cerule tot s-o luminat.
Dumnezeu s-o bucurat².

O altă variantă a acestei rugăciuni, din districtul Năsăudului, în Transilvania, sună așa :

Cruce-casă,
Cruce-n masă.
Că nu-i casă,
Că-i cetate
Cu ușile-nferecate
Cu ferestrele-nziuate.
Șede Minu
Cu Vârtolominu
De mă străjuește
Din miază noapte
Până-n cântători.
Din cântători
Până-n răsărita soarelui.
Din răsărita soarelui
Se fac două luminele :
Una se ruga lui Dumnezeu

Pentru sufletelul meu.
Și de ziuă și de noapte,
Până-n ceasul cel de moarte.
Cruce sfânt-adormi-mă,
Înger bun, deșteaptă-mă.
Sus în naltul cerului
E o biserică albă.
În biserică cine șede ?
Luca vangelescu³
Ține mâna dreaptă
Ține-o carte albă
Ține mâna stângă
Ține-o carte sfântă
Cum cetia,
Așa grăia :
— Auziți

¹ Din Mitocul Dragomirnei, com. de St. Saghin.

² Diçt. de Florea Curcan, agricultor din Bosanci, districtul Sucevei.

³ Luca Vangelesc = Evanghelistul Luca.

Voi sfinți
Precum ați auzit
De Domnul Cristos
Răstignitu-l-o
Trei cuie de fier bătutu-i-o
Trei picuri de sânge picuratu-i-o
În pahar sprijinitu-i-o
În obraz izbitu-i-o...

Sede Sfântul Nechita
Cu cămașă scurtă,
Cu sabia zmurtă¹.
Când în carte cânta,
Lacrimile-și vărsa
Mere de aur se făceau
Îngerii le strâneau
La Dumnezeu în cer le suiau².

În fine, a treia rugăciune, cu mult mai lungă decât cele precedente, dar care, după cum prea lesne ne vom încredința din cuprinsul ei, e o compilație din trei alte rugăciuni, care așisderea trebuie să fie răspândite în popor și care se rostește mai mult de cătră copiii ce au fost atacați de *Samcă* sau mai bine zis care au avut *răul copiilor*, sună precum urmază :

Înger, îngerașul meu !
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu.
Roagă-te din zi, de noapte,
Pân-la ceasul cel de moarte !
Iar când moartea nemiloasă,
A veni cu crunta-i coasă
Sufletelul să mi-l ieie
Atuncea să mi se deie
Luminiță mândră-n mână
Și precistanie-n gură
Tămâiță învălită
Cu ceară acoperită
La sfânta biserică dusă
Și pe sfânta cruce pusă...
Mama mea, când m-a născut
Pe cruce că m-a făcut
Pe cruce m-a botezat,
Sfânta cruce m-apărat
De duhul cel necurat
Șapte zile și mai bine.
Dumnezeu e tot cu mine
În toate sfintele zile...
Trei surori de-ale lui Lazăr
Una Malina,
Una Mădălina,
Una dalba Rusalina
Dimineață s-au sculat
Și pe câmp că s-au luat.
Pe câmpul Salimului

Și-a Ierusalimului
Și după ce s-au luat
Acolo c-au căutat
Nouă floricele.
Dară ele
Floricele
N-au găsit,
Ci-au găsit
O mic-albiniță.
Și din albiniță
S-a făcut ceruță
Și din ceruță
S-a făcut o luminiță.
Luminița s-a aprins,
Raiul s-a deschis,
Dumnezeu a-nvins,
Pe noi ne-a cuprins
Și din gur-a zis :
— Cine-a ști și-a spune
Astă rugăciune
Tot la lună,
La săptămână,
Sufletelul și l-a scoate
Din câte rele din toate.
Din negură,
Din păcură,
Din broaște cât vacile
Păingeni cât casele.
Din năpârci cât fașii
Și din șerpi cât brazii³.

¹ Smurtă = scoasă.

² „Gazeta Transilvaniei“, an. LI, Brașov, 1888, nr. 112.

³ Din Vama, com. de G. Luncan, stud. gimn.

O variantă a acestei rugăciuni și anume a părții din urmă, care se numește de către popor „*Rugăciunea Sfintei Vineri*“, sună astfel :

Sfânta Vineri, Vinerea,
C-ești la față tinerea
Inima-ți încărunța,
Nime nu se pricepea.
Numai trei fete fecioare
A lui Lazăr sorioare :
Una Maria Malina,
Una blândă Mădălina
Și-una d-alba Rusalina.
Ele, cum mi te-au văzut
Îndată s-au priceput
Și în câmp că mi s-au dus
De la Rusalim spre-apus.
Pe la revărsat de zori,
Să găsească nouă flori
Nouă flori bune de leac.
Ele flori bune de leac
Orișicât
S-au trudit
N-au găsit.
Ci-au găsit
Pe la-nserate

Nouă lumânări curate.
Luminile s-au aprins,
Raiul s-a deschis,
Cristos a învins,
Maică-sa a răs
Și din gur-a zis :
— Cine-a ști și-a spune
Astă rugăciune
A Prea Sfintei Vineri
Totdeauna joi seara
Câte de trei ori
Și vineri dimineața
Câte patru ori
Scos îi va fi sufletul
Din negură,
Din păcură,
Din văpaia focului,
De supt talpa iadului
Din viță,
În viță,
Până într-a șaptea viță“¹.

Afară de rugăciunile până aici înșirate mai este încă una, numită „*Rugăciunea săptămânei*“, care sună precum urmează :

Sântă Luni !
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumnezeu lăsată.
Mă închin ție,
Ajută-mi mie !
Sântă Marti !
Cu rugă rugată,
Cu inima plecată.
De Dumnezeu lăsată.
Mă închin ție,
Ajută-mi mie !

Și tot așa pentru fiecare zi ce urmează până duminică. Iar când ajunge la această, zică :

Sântă Duminică !
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumnezeu lăsată.

¹ Dict. de Florea Culcanu, agricultor în Bosanci, districtul Sucăveii.

Mă închin ție,
 Ajută-mi mie !
 Precum ai ascultat
 Și ai ajutat
 La 40 de mucenici
 Și la 40 și cinci
 De mânăstiri.
 Și mă închin ție,
 Ajută-mi și mie !
 Și mă închin
 Și la Maica Domnului,
 Să-mi ajute-a zice
 Aceste cuvinte.
 Cu luare aminte.
 Seara culcându-mă
 Și dimineața sculându-mă !¹

Am spus mai sus că fiecare copil capătă la botez un *inger păzitor*. De aceea, când cineva în decursul vieții sale se lasă înduplecat și condus mai mult de alții decât de mintea sa, sau când se teme de toată nemica, când e din cale afară fricos, se zice că e *slab de inger*. Din contră, când e din cale afară prea curajos, îndrăzneț sau chiar răutăcios, când se răstește cu cuțitul asupra cuiva, voind a-l străpunge, atunci se crede că ingerul fuge de dânsul².

Românii din unele părți ale Transilavinei însă cred și spun că fiecărui om i se dă la nașterea sa nu numai un inger ca, conducător și apărător în această vale a plângerii, ci totodată și un *spirit rău*, un *diavol*, care stă cu ingerul păzitor în necontenită luptă ; și faptele omului atârnă apoi de la împrejurări după cum adevă un un capătă putere asupra altuia³.

Spun româncele din unele părți ale Bucovinei că nu e bine ca *luminile de botez* să se dea cuiva, ci să ardă numai în casa, unde se află copilul de curând botezat.

De aceea, *cumătrii cei mari*, adevă nașii, nicicând nu lasă *luminile de botez* preotului, ci le duc cu sine la casa părinților copilului botezat⁴.

Din contră, în Țara Românească, este datina ca din luminarea de la botezul unui copil să se oprească o bucată, ca să o arate copilului când se va îmbolnăvi, căci i se va face bine, iar restul să se lase la biserică⁵.

Cele trei lumânări însă de pe marginea *putinei* (cristelniței), adevă a vasului în care se botează copilul, se păstrează, că dacă se deoache să-l afume din ele⁶.

După ce s-a întors acasă, *luminile de botez*, în unele părți din Bucovina și mai ales în acelea unde nu este datină să se întoarcă cu dânsle

¹ Dict. de Mărioara Corjan, româncă din orașul Suceava.

² „Șezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 125 : „Sătenii au credința că fiecare suflet are pe lângă el un inger, care îl apără de rele ; când sătenii fac răutăți și mai ales când se răstesc (adică voiesc a da, rădicând mâna) cu cuțitul, ingerul se de-părtează de om“.

³ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 25.

⁴ În Ilișești și alte sate.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 27.

⁶ *Ibidem*, p. 26.

aprinse, se pun pe masă, ca să ardă. Și dacă cel botezat e fată, trebuie luminile să ardă în trei seri dupăolaltă, ca să se mărite. Dacă nu ard, nu se mărită. La băieți, nu e numaidecât de trebuință, ca să ardă². În alte părți, tot din Bucovina, cum s-au întors de la botez, cumătrii aprind și le dau nepoatei. Aceasta, luându-le, le stinge.

În comuna Calafindești, districtul Siretului, după ce s-au întors de la botez, moașa, cum intră cu copilul în casă, se pune cu dânsul pe laiță cu capul mesei pe o perină ; pune apoi copilul pe o pâne și o bucată de sare ce se află pe masă. După ce l-a pus, vine tatăl copilului cu un pahar de băutură și cinstește cu dânsul pe moașă.

Moașa zice :

— Să te văd sănătoasă, nepoată. Dumnezeu să te rădice cū sănătate și cu bratele pline. Cum am ajuns la botez, așa să ajungem și la cununie !

— Cinstește.

Nepoata, luând paharul dires și cinstind la cumătru, respectiv la cumătra-mare, zice :

— Să te văd sănătos (sănătoasă) ! Dumnezeu să-ți dea sănătate și mult bine că ne-ați stat într-ajutor.

Acum, moașa strigă pe tatăl copilului și dându-i-l pe acesta, zice, să-l crească cu ușurință și cu bucurie.

Cumătrul, dacă sunt doi cumetri, cinstește la celălalt cumătru, cumătrul la bucătăriță, adică la femeia care a stat nepoatei de ajutor și a făcut bucatele trebuințioase pentru cumătrie. După aceasta cintesc pe rând la toți cei ce se află în casă³.

În comuna Crasna, întorcându-se moașa de la botez cu copilul în brațe înaintea cumătrilor, cum a ajuns și a intrat în casă, se duce cu copilul drept la masă, la mijlocul căreia se află de mai nainte pusă o pâne întregă, netăiată și se așează în capul acesteia, chiar și în cazul acela când copilul ar plânge orișicât de tare. Cumătrii, așezându-se așisderea împrejurul mesei, pun luminile stinse de-a curmezișul acesteia. Vine apoi o femeie și aprinzând o lumină o dă cumătrului mare: Ceilalți cumătri aprind luminile de la acesta. Vine după aceasta nenele copilului și ia șipul cu paharul, care asemenea se află de mai nainte puse pe masă și cinstește pe moașă, *bea un pahar de bine* ; moașa cinstește pe cumătrul cel mai bătrân, acesta pe ceilalți cumătri și așa, pe rând, până ce a umblat paharul pe la toți și fiecare trebuie să bea de bine. După ce s-au părânda toți, moașa se scoală de la masă și luând pânea de pe masă precum și copilul, se duce la patul nepoatei și închinându-i copilul, zice :

— Poftim cu noroc și sănătate cu voie bună creștere ușoară să-ți trimită Dumnezeu !

După aceasta îi dă copilul și pânea.

Tot așa fac și cumătrii, dându-i luminile.

Mama, primind copilul, pânea și luminile, sărută mâna moașei mulțamește atât acesteia cât și cumătrilor, zicând :

— Mulțamesc moșică dragă și d-voastră cumătrilor și nănașilor. Cum ați ajuns de l-ați botezat așa să ajungeți să-l și cununați !

Cinstește apoi și ea, atât pe moașă cât și pe cumătri.

¹ Din Dorna, dict. de V. Diacu.

² Dict. de Catrina Racolța.

După aceasta, dacă *cumătria* nu se face în aceea zi, își iau rămas bun și se duc cu toții pe acasă ¹.

În Frătăuțul Vechi, districtul Rădăuțului cum se întorc de la botez, unul de acasă, orișicare, pune o perină pe masă, moașa pune copilul pe perină, iar la capul lui *pâne* și *sare*. După aceasta, nenele copilului cins-tește pe moașă, iar moașa pe cumătri cei mari. Fiecare trebuie să cins-tească cât un pahar de bine în sănătatea copilului. După ce a cins-tit fie-care, aprind luminile și dacă sunt mai multe cumătre sau cămătri iau copilul, dimpreună cu luminile, pânea și sarea, se duc apoi la nepoată și închinându-i-le, zic :

Poftim cumătră, pruncul acesta
Pe care l-am botezat
Și încreștinat
Și-n lege l-am băgat.
Ți-l dăruim dumitale
Cu pâne și cu sare,
Cu darul sfinției sale
Crește-l ușor
Și sănătos !²

După această prezentare și închinare urmează masa sau mai bine zis *cumătria* despre care vom vorbi în capitolul XVI.

În alte părți ale Bucovinei, moașa, cum intră în casă, înmânează copilul nou botezat mamei sale, zicând :

— Bine v-am aflat ! bine și noroc să dea Dumnezeu pruncului nou-născut ! și creștere ușoară și de asemenea și d-tale, nepoțică dragă, sculare ușoară și-nsănătoșire. !

Să-ți fie brațele pline,
Casa cu noroc și bine !
Acesta bine să crească
Dumnezeu altul să vă dăruiască !
Precum ați ajuns pe acesta
De l-ați botezat
Și încreștinat
Așa să ajungeți
Ca să-l și creșteți
Și să vă învredniciți,
Ca să-l și căsătoriți !

La care răspund părinții :

— Dă Doamne, moșică dragă !... Dumnezeu să te audă !... să-ți fie cuvântul deplin și să ajungi și d-ta cu noi la toate cele ce ne-ai urat nouă și pruncului ³.

¹ Dict. de Anița Ursachi.

² Dict. de Zamfira Ignătoaiei.

³ Com. de G. Tomoioagă.

În comuna Vama, districtul Câmpulungului, sosind nănașul cu finul său acasă, îl închină mai întâi pe la icoane zicând :

Să fii, finule, cinstit
De toți oamenii iubit,
Ca și sfintele icoane !
Toți să se uite la tine
Și așa să ți se-nchine,
Cum se-nchină la icoane !

Apoi, întorcându-se către părinți, le urează zicând :

Să trăiți cumătrilor !
S-ajungeți
Să vedeți
Pe acest fin căsătorit
Și deplin gospodărit.
Și s-ajunți să vedeți.
Și fiii fiilor săi,
Adecă pe nepoței !

După aceasta, dezbrăcându-se de cotoc și puindu-l pe masă cu părul întors în sus, așează pe finul său deasupra cojocului și iarăși urează :

Finule, să trăiești !
Și să crești
Și să te-nmulțești
S-ai atâtea oi cu miel
Și vaci cu vișei
Și noroc
Câți peri în acest cojoc !¹

În Transilvania, după ce s-au întors de la botez, pune moașa pe copil de-a dreptul pe masă și cheamă pe părinți, ca să-l ia de acolo și anume dacă e fecior pe tatăl său, iar dacă e fată pe mama sa ².

În alte părți, tot din Transilvania, după ce au sosit acasă, copilul se predă prin-o cuvântare sărbătorească din partea cumătrilor, mamei sale iar aceasta, primindu-l îl pune pe masă, care e foarte frumos acoperită primind în același timp darurile din partea celor de față. O masă animată încheie apoi această zi însemnată, la care se înțelege de sine că nu lipsesc datinele și părerile superstițioase. Așa, de exemplu, dacă-i pică cuiva în timpul ospățului, cuțitul sau furculița jos și se implântă în pământ, e un semn rău, căci se crede că, copilul va muri de o moarte nenaturală. Dar în ziua aceasta nici vitele domestice nu sunt trecute cu vederea, din contră, gospodarul de casă le dă de astă dată nutreț mai bun, zicând în același timp : „mâncați și vă rugați pentru copilul meu !“. În unele locuri, înainte de masa de la *botejune*, cumătrul mare aruncă paserilor mei saș grâu, care a stat trei zile și trei nopți în leagănul copilului, zicând : ..s

¹ Com. de Nicolaie Lucan, cant. bis. din Vama.

² Com. de Rom. Șimu.

cânte tatălui ceresc laudă și onoare și să-l roage, ca să-i dea copilului sănătate !¹

Datina din urmă ne revoacă în memorie datina romanilor de a da măruntaie de purcel *strigelor* pe care le credeau ei că sunt un fel de paseri urâcioase de noapte².

În Țara Românească, după ce un copil este botezat, adus acasă de la biserică, se pune pe o baligă de vacă din obor, apoi se duce măsă și-l ia de-acolo. Aceasta se face, ca să aibă copilul parte de vite³.

Tot în Țara Românească, un copil, după ce s-a botezat, în ziua aceasta se pune lângă el unde doarme un fier, o mătură și se presară tărâțe și spuză din foc ca să nu vie *Mama Pădurii* să-l omoare sau să-l pocească⁴.

După toate acestea, urmează *cumătria* sau, cum se spune în Transilvania, *ospătarea*, despre care vom vorbi mai la vale.

În Macedonia, îndată după botez, în biserică chiar, se îmbracă copilul cu fustănice, punându-i și fesa pe cap. și apoi nașa îl ia pe brațe precum și două lumânări aprinse împodobite cu dantele roșii și verzi, pe care le ține una într-o mână și alta în cealaltă ; și așa merge până la casa lehuzei. Când intră în odaie lehuzei, face mai întâi cu o lumânare aprinsă semnul crucii pe pragul ușii, zicând :

„*Tihi bună s-âncerdisască părinții s-bănează să-i măcăm numta* (noroc bun, să se bucure părinții, să trăiască, să-i măncăm nunta, adică să măncăm la nuntă), iar de va fi fată : *și la fecior să dea Dumnezeu !*“.

După rostirea acestor cuvinte pune lumânările aprinse într-o pâne anume, ca inima copilului să fie curată și să fie belșug la casa lui.

Dacă se întâmplă de se sting lumânările pe drum, atunci cred românii macedoneni că, copilul n-are să fie cu noroc, iar dacă nu se sting și e timp frumos în acea zi, atunci copilul va fi cu noroc.

Dimpreună cu moașa și cu nașii sau *nunii* merg și toți cei ce au fost invitați la botez, acasă la lehuză și o feticită ; apoi li se servește cafea, rachiul, lucumi, nohot, stafide, tigăni și vin, apoi se pun la masă⁵.

În fine, trebuie să mai amintim încă și aceea că, dacă, copilul nou-născut arată simptome de moarte, moașa sau și altă persoană poate să-l boteze și fără de preot ; și asta din cauză ca, copilul să nu meargă neîncreștinat în cealaltă lume unde, prefăcându-se în *moroi*, l-ar aștepta cele mai crâncene torturi.

În cazul acesta e deajuns ca moașa sau cine este, să-l stropească cu apă sfințită și să-i rostească corect formula botezului.

Atât în Bucovina cât și în Transilvania și Ungaria, după cât îmi este mie cunoscut în astfel de cazuri băieților li se dă numele *Ioan* și copilelor *Maria*, și deci formula botezului acestuia sună așa :

„Botează-se robul lui Dumnezeu *Ion (Maria)* în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh Amin“⁶.

¹ Wlislöcki, *op. cit.*, p. 11.

² Preller, *Röm. Myth.*, t. II, p. 233.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 28.

⁴ *Ibidem*, p. 28.

⁵ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 48.

⁶ Com. de mai mulți români din Bucovina ; Aurel Chintoanu, stud. gimn. din Chiciediu, comitatul Solnoc-Debăca : „De cumva pruncul născut este slab, moașa face forma botezului, turnând apă pe mână în semn de cruce și apoi stropindu-l pe cap și punându-i numele. Aceasta se zice în popor a *închina pruncul* nou născut“.

Și dacă un copil astfel botezat moare, se-ngroapă de cătră preot ca și oricare alt creștin, iar dacă nu i se rostește formula, dacă moare, ne-ncreștinat, îl îngroapă, de regulă, moașa și anume într-un ungher al țintirimului.

În părțile Oraviței, fiind copilul slab și nefiind speranță de viață, i se dă un nume, închinându-l la o icoană din chilie, ca nu cumva murind să fie pierdut pe cealaltă lume ¹.

În Macedonia, de se întâmplă ca copilul să fie grav bolnav și în pericol de moarte, de nu poate să vie în grabă preotul să-l boteze, femeile ce s-ar fi aflând acolo îl botează, turnând apă peste el, făcându-se una nașă și zicând : „*Lupul să-l măcă, vru să îi ți-l iea pe patizat, tata, mama, creștini ași fură, și cu creștin ași mi fac* (lupul să-l mânânce (dracul) vru să mi te ia nebotezat, tata, mama, creștini îmi fură, eu creștin mă fac).

Apoi spun mai multe rugăciuni, *Tatăl nostru, Sfinte Dumnezeule* și altele.

Dacă copilul moare nebotezat, se îngroapă de moașă și tată în afară de cimitirul bisericii, fără sicriu și pus numai pe o scândurică negeluită ².

¹ A. Iana, *op. cit.*, p. 483.

² T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46—47.

Numele de botez

În cele mai multe părți locuite de români este datină ca părinții să nomineze singuri pe nou-născuții lor copii, în altele îi nominează nănașii și iarăși în altele, mai ales când copiii se nasc în vreo zi însemnată li se dă, de regulă, numele sfântului sau sfintei respective, care se serbează în ziua aceea, în credință că, dacă nu li s-ar da numele acestora, sfântul sau sfânta respectivă, s-ar supăra și atunci ar fi rău de nou-născuții copii.

Unii părinți, mai ales când le-au murit copiii cei dintâi, le dau celor ce s-au născut în urmă numele ce-l poartă ei, alții al moșilor și strămoșilor, iar alții al unui dintre neamuri, care are mai mare noroc de copii decât dâșii.

Cei mai mulți inși însă, atât dintre părinți cât și dintre nănași, nu se uită nici la ziua în care s-a născut cutare copil, nici la împrejurarea că cei mai dinainte le-au murit, ci caută un nume care le convine și le place lor mai tare și pe acela îl dau apoi fiilor, respectivi finilor săi ce au să se încreștineze. Dar, după cum ne vom încredința din șirele următoare, și aceștia aleg, mai totdeauna numele unui sfânt mai însemnat, anume ca, copilul, când va fi mare, să știe când are să-și serbeze ziua onomastică.

Preoții, care botează pe asemenea copii, trebuie apoi la săvârșirea tainei sf. botez să se acomodeze dorinței exprimate de părinți și nănași.

Au fost însă totdeauna și mai sunt încă și în ziua de azi foarte mulți preoți, care nu vor nicidecum să ia în considerare dorința exprimată de părinți și nănași de-ar fi aceea orișicât de îndreptățită, ci ei fiecărui copil nou-născut îi dau numele sfântului de rând, în care zi s-a născut sau în care se botează copilul/respectiv. Ba unii preoți merg și mai departe, ei adecă, dacă au oareșicare antipatie sau mânie asupra părinților, ori dacă copilul ce are să se boteze e născut de fată mare, aleg numele cele mai întortochiate și mai urâte și apoi cu numele acelea îi botează.

De-i frumos și totodată consult, din punct de vedere pastoral să o facă aceasta, nu e treaba noastră s-o discutăm aici. Una însă totuși trebuie s-o amintim. Sunt adecă mulți părinți care, blânzi și răbdători fiind, din firea lor, deși nu a căpătat copilul lor numele dorit de dâșii, nu mai spun nimărui nemică, ci se mulțămesc numai cu atâta, că imediat după încreștinare îi schimbă numele ce l-a primit la botez cu altul, cu care îl numesc apoi cât trăiește sau, în cazul cel mai favorabil, îi întortoacă numele astfel că nime nu-l mai poate cunoaște de unde se trage, bunăoară ca *Nicanor*, în *Canonir*, *Dămiân*, în *Diamin*, *Veniamin* în *Vehamin*. Sunt iarăși mulți părinți, care nu se mulțămesc numai cu atâta, ci ei, văzând

că copilul lor a primit un nume, ce nu le convine defel, nu numai că rezonează asupra preotului ci încă, când li se naște alt copil fie acela bolnăvicios ori sănătos și tare ca tunul, înduplecă pe moașă, ca să-i rotească mai întâi formula botezului și abia după aceea îl duc la preot, ca să-i cetească rugăciunile uzitate la botez.

Nu e bine să fie omul totdeauna prea îngăduitor. Dar și când e din cale afară încăpățânat încă nu e bine, căci, după cum am văzut din cele expuse mai sus, prin încăpățânare de multe ori ajunge la un rezultat cu totul contrariu voinței sale.

Dacă preoțimea, din capul locului, cum au început a se încreștina românii, i-ar fi lăsat pe aceștia în pace să-și aleagă ei înșiși numele, după cum le-au apucat din moși, strămoși, dacă o parte de preoți nu s-ar fi ținut strict de cărțile bisericești, iar altă parte și mai ales cei de naționalitate străină, n-ar fi dat copiilor acestora nume de acelea care le-au convenit și plăcut lor mai mult, atunci de bună seamă că astăzi am întâmpina la români cu mult mai puține nume de botez de origine străină și cu mult mai multe de origine romană, de cum provin în realitate. Așa însă numele de botez, uzitate în timpul de față la români, le putem împărți în patru părți principale, după epocile în care au fost ele prima oară adoptate și întrebuințate de români și anume după

- I. *Epoca romană.*
- II. *Epoca slavonă.*
- III. *Epoca fanariotă.*
- IV. *Epoca română.*

În șirele următoare noi vom reproduce vreo câteva nume de botez, care sunt mai uzitate la români și cu deosebire la cei din Bucovina.

Zicem numai vreo câteva, căci dacă am sta să le reproducem pe toate, atunci n-ar încăpea în cadrele unui capitol, ca cel de față, ci ne-ar trebui spre scopul acesta un spațiu cu mult mai mare și totodată un timp și studiu mai îndelungat.

Vom începe, deci, mai întâi cu cele din :

I. *Epoca Romană*

Sabin = Sabinus

Corjin = Corvinus ¹

Login = Longinus

Marin fem. Marina ≡ *Marius*

Sorin = Solinus

Macsin = Maximus, dim. Maximinus

Casian ≡ Cassius

Constantin ≡ Constantinus, *Costandin*, dim. *Costandinaș*, presc. *Tantin*, *Tintin*, *Tică*, dim. *Ticuță*, *Dinu*, *Dinuță*, *Ginu* ; nume de familie *Constantinescu*, *Dinu*, *Dinulescu*.

¹ Aceste două, în timpul de față, provin mai mult ca nume de familie.

O doină din Transilvania și anume din Țara Oltului în care provine numele *Dinu*, sună precum urmează :

Măi bădiță *Dinule*,
Pe tine *Dinul* te cheamă
Eu-ți duc dorul fără seamă.
De nu te-ar chema *Dinul*,
Nu ți-aș mai duce dorul.
Dine, cu a ta mândrie
M-ai adus la sărăcie.
Intru-n casă, focu-i stins
Ies afară, lemne nu-s.
Și mergând și pe la șură
Nu văd pic de-adunătură,
Ca să ia pasărea-n gură.
Și mergând și pe la șop
N-am aflat fân nici un strop,
Cât să ia pasărea-n cioc¹.

Costan ≡ *Constans*, se rostește și *Costân*, dim. *Costănaș*, *Costănel*, *Costăniță*, *Costănuță*; presc. *Stan*, *Stană*, *Stănilă*, fem. *Stancă*, dim. *Stănică*, *Stăncuță*; nume de familie: *Stăncescu*, *Stănescu*, *Stanciul*;

sate: *Costâna*, *Stănești*, *Costea*, presc. din *Constantem* dim. *Costei*, *Costică*, *Costiță*; nume de familie: *Costaș*, *Costescu*; sate: *Costești*.

Aci trebuie să notăm că în timpul prezent rar care preot mai dă copilului numele *Constans*. Poporul însă nu l-a uitat nici acuma și de aceea îl dă el adeseori copiilor, care au primit la botez numele *Constantin*.

Crăciun; nume de familie: *Crăciun*, *Crăciunaș* și *Crăciunescu*.

Iacob ≡ *Iacobus*, dim. *Iacobuță*, *Iacobuț*; ca nume de batjocură *Coblea*; nume de familie: *Iacoban*; sate: *Iacobeni*, *Iacobești*.

Ștefan ≡ *Stefanus*, dim. *Ștefănaș*, *Ștefănel*, *Fănel*, *Ștefănică*, *Fănică*, *Ștefănuță*, *Fănuță*, *Ștefăniță*, *Făniță*, *Ștefănuță*, *Fănuță*, presc. *Fană*, în Banat și *Cenă*; nume de familie: *Ștefănescu*, sate: *Ștefănești*.

Nicoară ≡ *Nicolaus*, se întrebuintează în timpul de față mai mult ca nume de familie: *Nicorescu*, rutenizat: *Nicorovici*; sate: *Nicorești*.

Andrea ≡ *Andreas*, dim. *Andreas*, *Andrieș*, *Andrieucă*, *Andrieuță*, *Andrieuță*, altmintrelea și *Andrei*, *Udrea*.

Luca ≡ *Lucas*, nume de familie: *Lucași*, *Lucan*.

Ioan ≡ *Ioannes*, *Ion*, *Onu*, *Ona*, *Onea*, *Oncea*, *Oncu*, dim. *Ionaș*, *Ionașcu*, *Ionel*, *Ionică*, *Nică*, *Nicu*, *Nicuță*, *Nicuțu*, *Cuță*, *Ioniță*, *Niță*, *Nițu*, *Nițucă*, *Ionuțu*, *Nuțu*, *Ionete*; fem. *Ioana*, dim. *Ionica*, *Ionuța*, *Ioanca*; nume de familie: *Onea*, *Oncea*, *Oncescu*, *Onciul*, *Oncu*, *Onișor*, *Onigă*, *Ionașcu*, *Ionescu*, *Nuțu*; numele sfântului: *Sânt-Ion*.

Lazăr ≡ *Lazarus* dim. *Lazărel*, *Lăzărică*; nume de familie *Lăzăreanu*, *Lăzărescu* și *Lăzăroi*.

¹ Doine, strigături și chiuituri culese de mai mulți învățători zeloși, Brașov, 1891, p. 172.

Petru ≡ *Petrus*, provine adeseori *Petru* și *Petrea*, dim. *Pătraș*, *Pătrașcu*, *Petrică*, *Petrucă*, *Pietrucă*, *Trucă*, *Trucu*, *Pietruță*, *Truță*, *Pietrișor*, *Pietriucă*, *Pietruc*, *Pietrușcă*, *Trușcă*; aceste patru din urmă se întrebuintează, mai mult printre răzeșii din Bucovina, districtul Storojinețului, care vin adeseori în atingere cu rutenii din acest district. Sărbătoarea : *Sân-Pietru* și *Sân-Chietru*; nume de familie : *Pătraș*, *Pătrașcu*, *Pietrișor*.

Florea = *Florianus* se întrebuintează și ca nume de familie; dim. *Florin*; fem. *Floarea*, dim. *Florica*; nume de familie : *Florea*.

Dumitru ≡ *Demetrius*, *Duñitru*, *Mitru*, *Dumitraș*, *Duñitraș*, *Nitraș*, *Dumitrică*, *Mitrică*, *Trică*, *Dumitriță*, *Mitriță*, *Dumitrel*, *Mitrel*, *Mitică*, *Dumitruț*, *Duñitruț*, *Truțu*, *Mitu*, *Mita*, *Tuță*, *Tuțu*, *Trucă*, *Tia*, *Dumitruță*, *Mitruță*, *Nitruță*, *Nitruț*, *Truță*; fem. *Dumitra*; în vechime trebuie să fi fost și *Medru*, căci dacă n-ar fi fost așa, poporul n-ar numi sărbătoarea acestui sfânt *Sâ-Medru*; nume de familie; *Dumitrașcu*, *Dumitrescu*.

Toader = *Theodorus*, *Todor*, *Tudor*, *Tudorin*, *Tuður*, dim. *Toderaș*, *Toderele*, *Todirele*, *Tudorele*, *Todorică*, *Todorică*, *Toderiță*; fem. *Tudora*, *Tudorița*; nume de familie : *Todorean*, *Todoran*, *Toderescu*; sate : *Toderești*; sărbătoarea; *Sân-Toader*.

Georgiu ≡ *Georgius*, *Giurgiu*, *Giurgia*, *Giurge*, *Gheorghe*, dim. *Gheorghieș*, *Gheorghită*; nume de familie : *Giurgiuveanu*; orașe : *Giurgiu*, *Sân-Giurgiu*; sate : *Giurgești*; sărbătoarea : *Sân-Georgiu*.

O doină poporană din jurul Barcăului, în Biharia, în care provine mai de multe ori numele *Giurge*, se începe astfel :

Strigă *Giurge* din *Giurgești*
De la porcii cei domnești :
Nime-n lume nu-l d-aude
De și graiul lui pătrunde
Până chiar la maică-sa
În pragu vecină-sa.
Mă-sa din grai îi grăia :
— Ce ți-i ție *Giurge* meu
Tragu-mă-n norocul tău ?
Opincile ți s-au rupt
O merindea ți-o trecut ?
Giurge din grai îi grăia :
— O măicuță, maica mea :
Merindea nu mi-a trecut,
Opincile nu s-au rupt,
Ci mă topește un dor
Un dor că vreu să mă-nsor...

Iar o baladă, de pe valea Crișului Negru, în care provine numele *Giurgiu*, se începe așa :

Frunză verde de urzică
Strigă, Doamne, cine strigă ?

¹ Antoniu Papp, *Doine populare*, în „Familia“, an. XXV, Oradea Mare, 1889, p. 439.

Strigă *Giurgiu* dintre lunci
 De la boi și de la junci
 Nime-n lume nu aude
 Strigătele sale crude.
 Numai sacă maică-sa,
 Din grădina soro-sa.
 Ea tare se îngrozea,
 Pân-la dânsul se ducea
 Și din grai așa grăia :
 — Ce ți-i ție *Giurgiu* meu,
 Ce-a ajuns pe capul tău ?...¹

Marcu = Marcus, dim. *Mărcuț*, *Mărculeț*, *Mărcușor* ; nume de familie : *Marcu*, *Mărcuț*.

Domnica = Dominica-ae, dim. *Domnicuța*.

Maria = Maria-ae, dim. *Marica*, *Mărioara*, *Măriorica*, *Măricica*, *Măriuca*, *Măriucuța*, *Măriuța*, *Mărița*, *Mărițica*, *Mărițuca*, *Bia* ; sărbătoare : *Sântă-Măria Mică* și *Sântă-Măria Mare*.

Numele acestea, precum și derivatele sale întâlnim foarte adeseori nu numai în vorba de toate zilele, ci și în poezia populară.

Iată câteva exemple :

O doină din Bucovina se începe astfel :

Mărioară de la țară,
 Nu lăsa omul să moară
 Pentru-un pic de gurișoară !

Altă doină, din Transilvania și anume din Țara Oltului, sună precum urmează ;

Măriuțo, bărbat n-ai,
 Tu, gurița, cui o dai ?
 Dă-mi-o mie, lele *Marie*
 Pân s-o coace poama-n vie
 Atunci ți-o dau și eu ție.

A treia doină, tot de acolo :

Măriuțo, șurțuri multe,
 Zi mă-ti să te mărite.
 Că și eu încă mă-nsor
 Să-mi fac casă cu pridvor
 Grădină cu foișor.
 Și-n grădină-mi fac fântână,
 Să spele *Măriuța* lână.
 Ea mi-o spală, ea mi-o-ndrugă,
 Să facă lui *Ghiță* *glugă*².

¹ M. Pompiliu, *Balade populare române*, Iași, 1870, p. 41.

² *Doine, strigături și chiuituri*, culese de... Brașov, 1891, p. 173—174

A patra doină din România, județul Vlașca, comuna Ungureni. se începe așa :

— Și-am zis verde sălcioară
Marițico, Marioară,
Căci n-ai tindă și cămară,
Să mă găzduiești diseară.
— Și-am zis verde costrele,
Ba am tindă și bordei,
Să găzdulesc doi și trei¹.

Titiana = Tatiana, masc. *Tatin* = Tatius. Probabil că în legătură cu numele acesta stă și planta numită de popor *Iarba lui Tatin* sau simplu *Tatin*, lat. *Symphytum consolidum*.

Domnița = Domitia.

Gracina = Agripina, *Gracina* și *Grachina*.

Matrona = Matrona.

Vioara, dim. *Viorica*.

Margareta = Margarinta.

Irina, lat. *Irena*, dim. *Irinuca*, *Irinuța*.

Păuna, masc. *Păun*, dim. *Păunaș*, *Păunel*, acest din urmă și ca nume de familie.

Amândouă numele acestea provin foarte adeseori și în literatura poporană, cu deosebire în cântece, un semn că sunt foarte răspândite și întrebuințate.

O horă din Bucovina în care provine numele *Păuna*, sună așa :

Frunză verde și una
Se mărită *Păuna*
Și rămâne grădina.
Grădina cu florile,
Stratul cu garoafele².

O doină din Transilvania și anume din comitatul Albei de Jos, în care provine numele *Păunaș*, sună precum urmează :

— Păunaș, peană rotat,
Unde mergi așa gătat ?
— La mândruța într-alt sat.
— Țipă peana, păși mai tare,
Că mândruța ta mai moare.
Frate-so-i ține lumină,
Soru-sa plânge-n grădină.
Mumă-sa pânză-i croia,
Tatăl-său casă-i făcea.

¹ „Sezătoarea”, an. I, Fălticeni, 1892, p. 113.

² Marian, *Poezii populare române, II Doine și hore*, Cernăuți, 1875. p. 215.

— Lasă tată sălaşul
Că mi-a venit drăguțul.
Dragul mamei, drag frumos
Și de la moarte mi-o-ai scos¹.

Ana = Anna-ae. dim. *Anica, Anicuța, Anița, Anițuca, Anuța, Anca, Ancuța, Rarița, Rarițuca.*

Pulcheria = Pulcheria-ae, *Porchira, Prochira*, dim. *Pulcherița*, aceasta e de proveniență mai nouă : *Fira, Firuca, Firuța* ; nume de familie : *Porchireanu.*

Catrina = Catharina-ae, presc. *Trina*, dim. *Catrinuța, Catinca, Tinca, Catincuța, Tincuța, Cuța, Catîța, Tița* ; o fată sau femeie naltă și bolocănoasă ; *Catrinoi.*

II. Epoca slavonă

Vasile = Basilius, dim. *Vasilică, Silică, Lică, Vasilicuță, Licuță, Vasilcu*, acesta totodată și ca nume de familie, *Viliciu, Vilică.* (Vezi despre acestea două și „Familia“, nr. VIII, p. 280), *Țilică, Țilea.*

Iacov = Iacobus, nume de familie : *Iacoviță.* Poporul de rând nu-l întrebuițează mai defel, ci numai unii dintre răzeși, la care provine și numele de familie citat.

Niculai, dim. *Niculăeș, Niculică, Culică, Niculuță, Culiță, Nicoluță, Niculcea* ; nume de familie : *Niculcea, Niculiță.*

Grigore, Gligore, dim. *Grigoraș, Grigoriță, Grigoruță, Grigoruț, Gogu, Goguțu, Goruțu* ; nume de familie : *Grigoraș, Goraș, Grigoreanu, Grigorescu, Grigorcea, Gorcea.*

Ilie, Ilea, dim. *Iliaș, Ilieș, Iliucă, Iliuță, Iliuț, Iluță, Iluț, Luță* ; nume de familie : *Iliuță, Luță* ; sat : *Sânt-Ilie.*

Gavril, Gavrilă, dim. *Gavrilaș, Gavriluță, Gavriluț, Vriluță* ; nume de familie : *Gavrilescu.*

Pavel, Pavăl, Păvălaș, Păvălucă, Păvăluc, Pavelică ; nume de familie : *Pavelea.*

Alexandru, Lisandru, dim. *Alexandruță, Druță, Sandu, Sănduțu, Duțu* ; fem. *Sanda* ; *Alecu, Alecuțu.*

Mihail, vsl. rus. Mihail, Mihailo, Mihali : *Mihai, Mñihai, Nihai, Mni-hăeș, Mihăilă, Mñihăilă, Nihăilă, Mihăilă, Mñihăiță, Nihăiță, Mihăicuț* ; *Mihalaciucă*, acestea două uzitate mai ales în Transilvania. *Mihaluță, Mñihăluță, Nihăluță, Mihălucă, Nihălucă, Mihăilaș, Mihălaș, Mnihalăș, Mihă-lău, Mihi, Miu* ; nume de familie : *Mihăilă, Mihăiescu, Mihăilescu, Mihăileanu, Mihuță* ; sate : *Mihalcea, Mihăileni.*

Ileana = Helena, dim. *Ilenuța, Nuța, Ilenuca, Ilinca, Ilincuța, Ilen-cușa, Ilionca, Leana, Lena, Nena.*

Odochia, Dochia, Odoca, Odochița, Dochița, Chița.

¹ *Doine, strigături și chiuituri*, culese de... Brașov, 1891, p. 14.

Paraschiva, Chiva, Părasca, Părăscuța, Paraschița, Paraschițuca, Chița, Pachituca.

Mardalina = Magdalena, Mădălina, Mădălinuța, Nina.

Vârvara, Vârvărica, Vârvăruca, Vârvăruța.

Samuil, Samoil, Samuilă, Samoilă, Șamolea, Samolaș, Molică.

III. Epoca fanariotă

Costandachi = Constantin, Costachi, Costăchel, Costăchiță.

Dumitrachi = Dumitru, Dumitrache, Mitralache, Trache, Tachi, Tăchiță.

Petrache = Petru, Petrachi, Pătrachi Pătrăchel, Trachi.

Manole = Emanuil, Manoilă, Manuilă, Manolachi, Lachi, Manolaș.

Mihalache = Mihai, Mihalachi, Lachi.

Aice trebuia să notăm că toate numele care se sfârșesc pe *achi* sau *ache* provin numai la românii de prin orașe și la răzeși, la țărani însă numai rar.

Marghioala = Maria, Ghioala, Marghiolica, Ghiolica, Margolița, Lița.

Gheorghe = Giorgi, Ghiorghias, Ghiorghies, Ghiorghică, Ghiorghită, Ghiță, Ghiorghiuță, Ghițucă, Ghiorghiliță, Ghiorghiuță, Ghiuță, Iuță, Ghiorea, Goga, Goguță, Guță ; nume de familie : Ghica, Ghiorghiu, Gheorghescu, Ghiorghianu, Ghițescu, Ghiuță ; sat : Georghiteni.

Spiridon = Σπειριδιών, Schiridon, Scriedon, Scridon, Scridonaș, Scridonel, Scridonucă, Scridonuță.

Nichifor = Νικήφορος, Chifor, Chifur, Chiforaș, Chiforel.

Nechita = Νικήτας, Nichita, Nichituța ; nume de familie : Nichituș, Nichiteanu.

Garofa = Garofina, Garofița.

Pintelei = Πανθελείον, Pântea, Pinteia ; acesta din urmă și ca nume de familie.

Frosina = Eufrosina, Frosinca, Frosincuța, Frosinuța, Frăsina, Sinuța.

Lisaveta = Elisabeta, Saveta, Savetca, Savetcuța, Veta, Vetuca, Vetuța, Savetuța, Saftă, Săftica, Săftița, Săftuța.

Smaranda = Smarandița, Mandița, Maranda, Marandița, Maranduca, Maranduca.

Zamfira, Zamfirica, Zamfiruca, Zamfiruța, Zanchira, Fira, Firona ; masc. Zamfir, Firu, Fircă ; nume de familie : Zamfirescu.

Rucsanda, Rucsanduca Casandra, Căsăndruca, Căsăndruța.

IV. Epoca română

În această epocă o parte bunicică de părinți și nănași, până chiar și din mijlocul poporului de rând, au început a da fiilor, respective finilor, nume de origine română.

Tot așa fac și unii preoți în comunele păstorite de dânsii.

Partea cea mai mare însă nici acum nu se poate dezbăra, cu totul, de numele și diminutivele străine, cugetând pe semne, în mintea lor cea corcită, că dacă se vor împoțta în pene străine vor arăta cu mult mai frumoși și nobili de cum sunt în realitate ¹.

Să sperăm însă că, în curând, fiecare român adevărat va veni la cunoștință că haina străină, nu numai că nu-l încălzește, ci încă îl și deformează !.

¹ Vezi despre materia aceasta și *Numele române*, în „Gazeta Transilvaniei“, an. LV, Brașov, 1891, nr. 118 : „Un popor, ce nu-și știe istoria străbunilor săi poate să cadă în oarba eroare, de a iubi mai mult ce e străin, cugetând că e mai bun decât ce e al său. Și aci în mare parte aparține poporului rustic, care neavând *luminători* în sânul său, care să-l deștepte, nu știe sârmanul că se numără și el între ale popoare. Ba, de exemplu, când bietul țaran aude pe preotul său, pe învățătorul său sau pe alt inteligent din sat, strigându-și băieții cu numele de *Ianoș ! Șandor ! Marișca !* cugetați că nu cade în osânda de a crede că al lui nume de *Ion, Grigore, Toader*, sunt prostești și neînsemnate, că vezi Doamne, de ar fi de ceva, domnul ista încă și-ar pune la copii nume de *Ion, Grigore, Toader*, sunt prostești și neînsemnate, că vezi pune la copii nume de *Ion Grigore*, etc. Numai un popor care își cunoaște istoria și și-o iubește cu pasiune își va iubi cu pasiune numele, portul, datinele și cântecele sale. Credeți că în timpurile vechi ale noastre când erau foarte puțini, ba de loc inteligenți în popor, poporul era mai curat în criteriile sale de naționalitate. Mai demult erau preoți care erau români întru toate, adevăci nu se deosebeau întru nimic de poporul de rând și astfel fiind, au susținut criteriile de naționalitate în român. Bazați pe acest adevăr, susținem aci, că, de ex. înainte cu 100, 200 de ani mai târziu erau mai multe *nume romane* în poporul nostru. Atunci, în timpurile întunecate, românul trăia ca rustic și în rusticitatea sa își apăra numele și moșia.

Ah ! ce timp era atunci
Când românii ca păstori
Țara lor și-o apărau
Ca și bravii luptători.

Vedeți că îndată ce unele familii române, trecând la altă confesiune sau nobilitându-se, ori făcându-se grafi și baroni, lăsându-și națiunea, își lăsară și numele“.

Mărturiile

În Țara Românească este datină că, în decursul botezării unui copil și anume când cântă preotul „*câți în Cristos s-au botezat, în Cristos s-au și îmbrăcat, aleluia!*“ nașul, carele a ținut copilul în brațe și, în numele finului, de trei ori „*s-a lepădat de Satana*“, să bage mâna în pungă ca, după ce a plătit preoților și dascălilor, să mai împartă bani și celor ce au stătut de față la împlinirea tainei botezului, și anume tuturor persoanelor ce se află în biserică, fără deosebire de bogat sau sărac.

Firescul înțeles, ce se atribuie împărțirii acestor bani, e că cei ce i-au primit sunt „*martori*“ care pot atesta la orice împrejurare că într-adevăr noul născut a îmbrățișat religia creștină, cu toate dogmele și după toate riturile bisericii. De aici apoi și numirea de „*mărturii*“ dată monedelor dăruite. Câte s-au împărțit, atâtea „*mărturii*“ va avea copilul despre autenticitatea botezării sale. Dacă, prin vreo necurată ispită, mai târziu s-ar îndoii de acest fapt, apoi toți câți au primit „*mărturii*“ la a lui creștinare și care s-au legat pe tăcute s-o constate la vreme de nevoie, se consideră ca fiind gata să „*mărturisească*“ că, în adevăr, copilul cutare, în anul, luna, ziua și biserica cutare s-a împărțășit cu marea taină a botezului.

La țară, s-a obișnuit să se dea întotdeauna numai monede de aramă. Dacă nașul e om cu dare de mână, apoi împarte de argint și trebuie să fie bogat de tot, ca să împartă de aur. Acest din urmă caz se întâmplă foarte rar și numai în cercul restrâns al avuților familiei când botezarea se face acasă.

În epoca fanarioților și în tot timpul cât a circulat în România moneda turcească, cei bogați da mahmudele, icosari și nisfiele de aur. De multe ori, între mărturiile date personal micului fin, se vedeau constantinași și vechi monede de o adevărată valoare pentru numismatică. Adesea, nașul hărăzea copilului bani de aur bătuți de greci și de romani, ca lucruri fără nici un preț pentru el nepriceputul. „Ce mai treabă — își zicea dansul — de-al de aceste au și țigani!“

Cât despre sărăcime, la care datinele se păstrează totdeauna mai cu tărie, sărăcimea da lăscăi de argint și de aramă. Când se întrebuintă moneda nemțească, *mărturiile* consta, în orașe ca și pe la țară, din *firfirici* de 13,22 și 23 de parale; cei bogați se suiau chiar până la jumătate de „*șfanț*“ sau „*sorocoveț*“.

Particularitatea de căpetenie a mărturiilor era de a fi străpunse și legate de o mică cordea ori bandlică roșie sau albastră, innodată cu fundă. Astfel se fixa cu un ac pe pieptul asistenților de la botez și erau pur-

tațe toată ziua, mai cu seamă de rudele și musafirii casei, care prăznuiau noua cumătrie.

Azi, în sfârșit, sătenii mai săraci împart bani românești de câte 10 ; cei mai bogați dau monede de 50, în argint. Cât pentru bogați, obiceiul a luat o altă față ; căci, pentru fiecare botez, anume se fac medalii de argint sau de aur, pe care se înscriu data nașterii, anul și numele noului născut, ziua botezării, uneori chiar și numele nașului.

Înțelege oricine marea deosebire dintre mărturiile monedă și mărturiile medalii. Cele dintâi au fost, sunt și vor fi întotdeauna cheltuite astfel încât, de ne-am ține la stricta-le însemnare, putem zice că, copilul botezat rămâne fără „mărturie“, în caz de a avea nevoie de aceste documente autentice pentru a-și constata creștinarea. Scopul dar, nu e câtuși de puțin ajuns, căci menirea lor e de a fi păstrate ca probe pipăite despre îndeplinirea riturilor religioase, pe când în practică se transformă în niște bani dați de pomană, care, îndată după ieșirea din biserică, pot trece din mână în mână și călători ca orice ban, din pungă în pungă.

Și în adevăr, din cauza acestui din urmă rezultat, unită cu o interpretare despre care va veni vorba mai la vale, mult și de mulți s-a tot crezut că „mărturiile de botez“ n-au fost născocite pentru altceva decât ca să fie o pomană, nu se știe pentru sufletul căruia răposat. Chiar preoții nu le știu de altă însemnare ; căci dintre câți am avut ocazia să cercetez în această privință, toți mi-au explicat lucrul în acest înțeles, că sunt niște bani dați de pomană, ceea ce, precum vom vedea, e cu totul departe de adevăr.

Nu e însă tot astfel și cu mărturiile-medalii. Printr-însele, scopul datinei se îndeplinește de minune ; căci, neputând fi cheltuite, rămân în păstrarea celui ce le-a dobândit ca, la vreme de trebuință, să probeze faptul spre pomenirea căruia au fost anume pregătite. Împărțirea lor dar nu mai are caracterul unei pomeni în bani, ci o valoare genealogică, ca însemnătatea unui soi de registru numismatic, foarte apropiat de intenția cu care s-a statornicit vechiul obicei.

În urma acestor expuneri, e locul să ne întrebăm : unde și de când s-a început datina, în ce chip și pentru ce serviciu ?

Ca multe din vechile instituii ea își are originea în credințele religioase, în mitologia greco-romană. A ei închipuire pare-mi destul de isteată, ca să merite a ne atrage băgarea de seamă. De aceea, voi și stăruirui asupra-i pe cât se cuvine acestor repezi cercetări.

Nu poate fi îndoială că nașterea omului a fost totdeauna considerată ca un fapt de mare însemnătate, la cei vechi ca și la moderni, la păgâni ca și la creștini, la sălbatici ca și la civilizați. Analele feluritelor popoare înregistrează cele mai ciudate obiceiuri păzite înainte ca și duoă nașterea copilului. Aici, tatăl trebuie să ajuneze și să postească cu lunile, pentru ca pruncul să fie ferit de o moarte prematură, de vitiuri și de infirmități corporale ; colo e nevoit să ia locul lehuzei și să rabde de la rude și prieteni mulțime de neajunsuri ; dincoace noul născutul e primit cu zgomotoase petreceri, aiurea cu duioase lacrimi.

Spiritul greco-latin se știu depărta chiar de la început de eresuri atât de complicate și se mulțămii numai să puie nașterea omului sub bunăvoitoarea ocrotire a dumnezeirii.

Când dar noi dăm azi copilului numele sfântului a cărui zi e sărbătorită, în timpul când s-a născut, nu facem decât să urmăim, pe neștiute, acest spirit religios și bisericesc, crezând negreșit că punem pruncul sub

imediată protecție a sfântului în ziua căruia s-a născut și al cărui nume l-am adoptat pentru micul din fașă.

Bătrânii greci nu mergeau atât de departe și nici romanii, deși o puteau face prea bine ca politeiști ce erau. Ei, fără a da nume de zei și semizei, puseră nașterea copiilor sub auspiciile *Junonei*, această suverană a zânelor, cum o numește Pindar. Junona însă deși suverană și tocmai pentru că era suverană, nu asista la toate nașterile. Cu această misiune era însărcinată fiica sa *Ilitia*, sora *Ebiei*, a tinereții. Copilul dar nu se naștea fără religione. Din contră : ieșea în lume profesând religiunea politeistă, căci nu-și datora viața după credințele de atunci, decât divinităților Olimpului. Dacă, dar, la noi creștinarea vine după trei zile și chiar mai târziu la dâștii autoritatea religiunii se arăta și se exercita chiar din primul minut.

Pe aceeași *Junonă*, totdeauna suverană, romanii o numeau *Lucina*, pentru motivul că asista la nașterea copiilor. Lehuzele se adresau la ea zicându-i : *Juno Lucina, fer opem, serva me, obsecro*, „*Juno Lucina*, le conjur, dă-mi ajutor și-mi slujește“ !

Iată credința religioasă, veche ca și însăși rasa greco-latină. De la dânsa până la datină nu era decât un pas, și preoții politeismului nu întârziară să-l facă.

Neapărat că *Junona*, cea atotputernică și atotștiutoare, ținea prea bine minte câte nașteri se întâmplau pe zi și noapte, deoarece lua act de dânsel prin mijlocirea *Ilitiei*. Cu toate acestea, registrele dumnezeiești nu erau la dispoziția nimăru pe pământ, și oamenii trebuiau să știe și dâștii ceea ce știa Junona. Preoții dar — căci mulțime de instituțiuni cărora spiritul cel practic al romanilor le-a dat un caracter civil, la început nu erau decât privilegiul exclusiv al preoților — preoții se văzură siliți să țină și dâștii o statistică oarecare despre numărul celor născuți, ca și de al celor răposați.

Dar regulata păstrare a „actelor stării civile“ nu e lucru ușor chiar în zilele noastre. Și apoi religia, care pretutindeni s-a silit să aibă în mâinile sale orice instituțiuni sociale, nu se îndura să dea un caracter profan acestei statistici atât de importante.

Atunci, printr-o dibăcie foarte des întrebuițată, ridicară un templu zânelor Junona — *Ilitia*, menit să servească drept cancelarie de înregistrare a nașterilor pe care divinitățile le aveau sub a lor ocrotire. Acest depozit, această arhivă sfântită nu avea însă registre de conținut și de păstrat, ci monede de aramă de cele întrebuițate în primele timpuri ale vechii Rome. Căci, la nașterea fiecărui copil, ca și la moartea fiecărei persoane — părintele de familie depunea în templu o monedă de acestea, ca să servească drept document constatator de actele nașterii, făcute cu ajutorul *Junonei Lucine*. Câte monede se aflau depuse într-o lună, sau într-un an, atâția copii se născură la Roma : statistica primitivă, ce e drept, dar ușoară și plină de câștig ! Iar fiindcă în chipul acesta se dă *Junonei* o nouă atribuție, apoi se dete și un nou titlu, ca protectoare a nașterilor se numea *Lucina* ; ba ca protectoare a statisticei prin monede se numi și *Moneda*. Cei ce vor să consulte texturile, pot găsi în această privință mulțime de amănunte în Cicero, Ovidiu, Tit Liviu, Plutarh, Valerius Maximus, Macrobius și Solinas ; eu unul le trec cel puțin aici, spre a nu obosi pe cititor.

Iată dar în rezumat originea monedelor date în memoria nașterii copilului. Datina dar avu, de la început, un caracter religios însă un scop

profan în realitate, căci sub formă fățișă ținea locul „registrelor de stare civilă“ și înlesnea posibilitatea unei statistici mai mult sau mai puțin regulate, care constata mișcarea populației și numărul locuitorilor.

Când instituțiunea trecu din mâna preoților într-a censorilor, darea monedelor rămase ca obicei, ca deprindere și cu atât mai mult cu cât nici o lege scrisă nu veni s-o desființeze, deoarece nu prin legi scrise fusese înființată. Și astfel se păstră până la ivirea creștinismului când noua dogmă neputând-o șterge cu desăvârșire, se mulțami s-o supuie — ca pe toate riturile și datinile păgâne — unei prefaceri de formă, unor schimbări numai superficiale.

În periodul martirilor și persecuțiilor, adepții noii religii urgisite erau nevoiți să se strângă pe furis în adâncă noaptea tăcere, prin case retrase, prin pivnițe boltite, prin scorburi depărtate. Aici își făceau rugăciunile, aici îndeplineau sfintele taine, aici botezau pe noii născuți sau pe noii convertiți.

Era dar lucru firesc ca datina împărțirii monedelor de botez să fie păstrată. Căci, pe de o parte, servea a constata numărul celor ce îmbrățișau creștinismul prin primirea botezului, adică progresele noii dogme, iar pe de alta, da acestui act înfățișarea unei pioase ceremonii, la care „martirii“ noului botezat dobândeau un dar în valoarea curentă, cu care putea trăi de azi până mâine, ei care erau izgoniți din afaceri, răstigniți pe cruce, aruncați în mijlocul fiarelor sălbatice sau arși de vii pe piețele publice.

În al doilea period soarta își schimbă pasul. Sub împăratul Constantin cel Mare, creștinismul, din prigonit cum era, deveni prigonitor. Goana în contra păgânătății fu tot atât de amarnică din partea-i, căci pe lângă pofta de răzbunare a atâtor suferințe mai era și năzuința de a stârpi un inamic pe jumătate surpat, care nu mai trăia decât prin obiceiuri și prin credințe domestice.

Acest trist și sângeros capitol e de domeniul istoriei religioase. Faptul neîndoios e că, creștinismul ar fi șters cu desăvârșire orice amintiri, orice superstiții, orice instituțiuni păgâne. O îndoită pedică îi stete însă împotriva : întâi de toate, deveniseră o a doua fire a lumii romane, și apoi că nu se găseau altele mai potrivite, care să le înlocuiască. În această situație, creștinismul nu putu decât să le prenoiască, să le schimbe forma și uneori înțelesul.

Cât despre preoți, erau și ei ca preoții tuturor religiilor. Dacă printre dânsii s-au găsit bărbați cu talent, oratori, filosofi și scriitori de valoare, apoi marea lor majoritate nu erau nici sfinți, nici mai dezinteresați decât pontificii, sacrificatorii și augurii politeismului. Astfel, în ducerea monedelor la biserică găseau și ei o nimerită ocazie de a face averi. Obiceiul dar fu menținut. A-l fi combătut era fără nici un folos. Și, ca să nu samene întocmai cu cel păgânesc, avură priceperea de a-l despărți în două :

1. La botez, mărturiile rămaseră numai pentru asistenți și li se dete greșita însemnare de pomană. Cele destinate preoților sau comunității religioase, adică detronatei Junona Monede, fură înlocuite cu o plată în numerar, ceva mai mare decât o simplă monedă de aramă și dată personal servitorilor altarului.

2. Cât despre înmormântări, biserica găsi că cea mai bună statistică e tragerea clopotului, care era în stare să vestească tuturor încetarea din

viață a oamenilor. Astfel, afară de „ortul popii“ se mai adause și „ortul clopotului“, al cărui glas de aramă se însărcina să ție locul registrelor scrise negru pe alb.

Rezumând dar faptele, le putem înșirui în modul acesta :

La început, *mărturiile de botez* fură simple monede de aramă, duse la templu în chipul unei declarații de naștere ; sub creștinism serviră ca mijloc de control pentru numărul noilor creștinați, iar în urmă ca daruri de pomană, pe când azi încep a-și relua adevărata lor însemnare aceea de a fi niște documente genealogice în sânul familiilor, ceea ce e un progres rațional și moralizator.

↓ Aceste diferite transformări au fost firești și neapărate. Un lucru însă a rămas statornic în tot timpul : numele : căci, în tot timpul existenței lor, *mărturiile* au avut înțelesul de „*dovadă*“, capabilă de a constata fie nașterea, fie botezarea individului.

În sfârșit, o altă particularitate demnă de observat este tăria cu care li s-a păstrat caracterul religios, chiar atunci când, ca azi bunăoară, legile civile le fac prisositoare și fără de folos ¹.

¹ G. Dem. Teodorescu, *Arheologia literară*, în „Convorbiri literare“, an. XI. Iași, 1877, p. 305—310.

Schimbarea numelui

Dacă un copil e atacat și maltratată de vreun spirit necurat sau e cuprins de vreo boală grea și nu se poate degrabă mântui de dânsa, românțele din Bucovina îndătimează a-i schimba numele de botez și a-i da alt nume, crezând că prin aceasta atât spiritul cel rău cât și boala se depărtează de la dânsul și se însănătoșează.

Procedura acestei schimbări de nume e următoarea :

Unul dintre căsași ia pe copilul bolnăvicios și-l dă unei vecine sau altei femei din sat.

Femeia, luând copilul, se duce cu dânsul până la un loc, îi schimbă numele de botez, se întoarce apoi îndărăt și-l dă mamei sale zicându-i că i-l dăruiește, totodată îi spune și cum se cheamă, adecă numele ce i l-a dat ea.

Mama copilului, dintru început, se face că nu voiește a-l primi zicând că ei nu-i trebuiește astfel de copii sau că are prea mulți ; mai pe urmă însă totuși îl primește și din minutul acela apoi nici ea nici ceilalți căsani nu-l primesc mai mult după numele său de botez, ci după numele care i l-a dat femeia cea străină.

În alte părți, tot din Bucovina, dacă unele femei n-au noroc de copii, dacă le tot mor, atunci ca nu cumva și cel nou născut să le moară, îndătimează de a-i vinde.

Vânzarea aceasta se face astfel :

Femeia respectivă, dacă bunăoară nu are noroc de fete, caută pe o femeie care a avut mai multe fete și pe toate le-a crescut mari.

Femeia aceea vine la fereastră și întrebă :

— N-aveți cumva vreo copilă ?

— Ba avem ! — răspunde cea din casă — dar nu avem noroc să trăiască !

— Vindeți-mi-o dară mie că eu, mulțămită Domnului, am noroc destul !

— Bine !... și-o vând bucuroasă... cât mi-i da pe dânsa ?

— Cât ceri ?

— Dă... ce să-ți spun !... cam mult, căci doară-i bujor de copilă, nu alta !...

— Atâta pot să-ți dau pe dânsa, mai mult nu !...

— Adă banii încoace !

Femeia cea străină întinde acuma prin fereastră un pușor sau vreo cățiva cruceri.

Mama copilei ia banii prin fereastră și tot prin aceasta îi dă copila.

Străina, luând copila în brațe, încunjură cu dânsa casa și apoi intră prin ușă înăuntru. Intrând în casă, zice :

— Nu mi-ți primi de mas, căci sunt străină și de departe, și nu știu încotro să mai apuc... și apoi mai am și copila aceasta cu mine și nu sunt în stare, ca să merg mai departe cu dânsa...

— Ba te-om primi, de ce nu ! — răspunde mama copilei... poftim treci mai aproape.

Femeia pune copila pe pat sau jos, dacă e mai mărișor, iar ea se așează pe o laiță sau pe un scaun, ca să șadă, simulând că ar fi foarte ostenită de drum.

— Da cum se numește mititica ? — întreabă acum mama copilei. Femeia îi spune numele ce i l-a dat.

Cu aceasta se mântuiește apoi toată procedura vânzării și schimbării numelui și atât străina cât și mama copilei cred că, copilul, astfel vândut, trebuie să trăiască.

În orașul Câmpulung numele copilului bolnav se schimbă astfel :

Mama sau și un neam de aproape al copilului stă cu acesta în casă, lângă una din ferești, iar cel ce voiește să-l cumpere stă afară, tot la fereastra aceea.

Cel din casă zice, pronunțând numele schimbat al copilului :

— Iacă, aici ai pe N. ți-l vând cu atâția și atâția cruceri ! Cel de afară, dându-i crucerii ceruți, ia copilul pe fereastră în brațe și-l duce pe ușă îndărăpt în casă.

Astfel se repetă procedura aceasta de trei ori dupăolaltă ¹.

Tot așa se schimbă numele copiilor și în Vicovul de Sus, precum și în alte comune din districtul Rădăuțului, cu acea deosebire numai că românii din comunele ultime sunt de părere că, copilul vândut rămâne, după drept, celui ce l-a cumpărat și dacă părinții săi voiesc mai târziu ca, copilul vândut să fie iarăși al lor, trebuie să-l răscumpere asemenea prin fereastră, căci la din. contră, dacă nu-l răscumpără, pe cealaltă lume n-au parte de dânsul ².

Datina schimbării numelui de botez nu numai că există și în Moldova, ci ea trebuie să fie totodată și foarte veche la românii din această țară, ca și în Bucovina, căci iată ce spune Pr. S.S. episcopul Melchisedec în privința ei : „Despre acest fiu al Marelui Ștefan, *Bogdan al doilea*, observăm că el mai avea și supranumele de *Vlad*. De aceea, într-o mulțime de urice ale Marelui Ștefan el se amintește cu amândouă aceste numiri... Obiceiul de a avea două numiri, unul din botez, altul adaos pe urmă, din motive superstițioase, există și astăzi în poporul român. Când un copil zace de o boală grea și îndelungată, mai ales însoțită de spasmuri, mamele schimbă numele bolnavului, crezând că prin aceasta ar ascunde oarecum copilul de spiritul cel rău, carele, după credința lor, produce boala. Cu modul acesta, copilul rămâne în toată viața cu două nume, unul cel din botez, altul cel superstițios.

În cazul de față poate că numele de *Vlad* să se fi adaos lui *Bogdan cel Mic*, spre a-l deosebi de *Bogdan cel Mare*, și a continuat uneori a se numi astfel și după moartea fratelui mai mare Bogdan“ ³.

¹ Com. de V. Burduhosu, stud. gimn.

² Com. de V. Turtureanu, preot.

³ „Biserica ortodoxă“, an. VI, București, 1882, p. 690—691.

„De nu-i trăiește copiii, — scrie El. Sevastos, cu privire tot la românii din Moldova — pe copilul ce i-a mai rămas îl vinde pe fereastră unui norocos la copii sau strânge petice de la nouă case neprimenite de face rochiță copilului, ca să trăiască“¹.

Cu privire la românii din Țara Românească, G.I. Ioneanu scrie următoarele :

„Ca un copil să trăiască, îl cumpără vreo familie de la părinți“².

În Transilvania și Ungaria și anume în comitatul Solnoc-Dobâca și al Sătmarului, numele de botez al unui copil se schimbă, mai cu seamă atunci când copilul respectiv capătă *amețeală*, *îmbătăciune*, sau *stropală* de la cel Necurat, adică de la Dracul.

Schimbându-i numele de botez cu un alt nume nou, se crede, că Dracul îl pierde din vedere și nu știe în veci, mai mult, merge la dânsul³.

De multe ori însă îndătimează românii a schimba numele de botez al copiilor săi nu numai din cauza vreunei boli grele, ci, după cum am arătat în capitolul XII, și din cauza că nu le convine numele, care l-a dat preotul sau pentru că nu sunt în stare să-l rostească cum se cade⁴.

În cazul acesta, cred ei, că, copiii cărora li s-a schimbat numele, vor crește mai ușor și nu se vor bolnăvi așa de lesne.

În Macedonia, când într-o familie nu trăiesc copiii, ci mor de mici, este asemenea datină, ca și în cele mai multe părți din Dacia Traiană, să se ia copiii și să se arunce pe fereastră în brațele cuiva și apoi mamele lor se fac că-i cumpără cu 5 sau 10 parale, aducându-i în casă, nu pe fereastră, pe unde s-au scos, ci prin o alta sau pe ușă⁵.

Din această datină se vede că și la românii din Macedonia trebuie să existe schimbarea numelui cu scop ca să le trăiască copiii nou-născuți.

Numele cele mai uzitate, cu deosebire la românii din Bucovina, care se dau copiilor din cauză de boală sunt mai ales de acelea, care nu se află prin cărțile bisericesti și în special nume de fiare sălbatice, precum pentru băieți : *Lupu*, dim. *Lupușor*, *Ursu*, dim. *Ursulică*, *Ursache*, iar pentru copile : *Lupă* și *Ursă*⁶.

¹ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 45 ; vezi și Ion Creangă, *Scrieri, Povești*, Iași 1890, p. 149 : „Tot Stan mă cheamă, dar de la o boală ce am avut când eram mic mi-am schimbat numele din *Stan* în *Ipate*, și de atunci am rămas cu două nume“.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 12.

³ Com. de Elia Pop, învăț. în Șomcuta Mare și Aurel Chintoanu, stud. gimn. „Se întâmplă că numele cel dintâi se schimbă la copiii care au amețeală sau și alte boli, crezându-se că după aceasta îl lasă boala“.

⁴ Pretutindenii uzitat, Ioan Popovici, învățător în Opațița, în Banat, ne scrie : „Pe la noi încă se schimbă numele de botez al copiilor și al fetelor din cauza următoare : Unii părinți, când li se botează copiii, spun moașei, ca să spună nașului cum să pună numele la pruncu ce se botează. Dacă nașul și preotul adoptă propunerea, bine, părinții sunt bucuroși, iar dacă nașul e capricios și preotul un bigot sau încăpățânat, pun nume nepotrivite cu dorința părinților și cu equitatea timpului. Și ce urmează de aici ? Supărarea părinților se duce până într-acolo că ei schimbă cu totul numele de botez al copiilor și-i strigă, după cum le vine lor mai bine la socoteală“.

⁵ Burada, *Obiceiuri la nașterea copiilor...* în *op. cit.*, p. 50.

⁶ Com. de mai mulți români și românce din Bucovina și Moldova. V. Turtureanu, preot, ne scrie, între altele, și acestea : „Părinții schimbă numele, dacă copilul e bolnăvicios și ca să nu moară îi dau alt nume. Ca să nu moară, copiii se vând, pe câțiva bani, unuia, căruia îi trăiește copiii, care are parte de dânsii, prin fereastra casei, la care ocazie se dau cu deosebire numele : *Lupu*, *Lupa*, *Ursu*, *Ursa* etc.

Cum că într-adevăr numele acestea sunt cele mai uzitate se poate foarte lesne cunoaște încă și din următoarele nume de familie, care s-au format de la cuv. *lup*, *lupă* și *urs*, *ursă* și care asemenea sunt foarte răspândite în Bucovina : *Lupu*, *Lupan*, *Lupei*, *Lupulesei*, de la *Lupuleasa*, soția lui *Lupu*, de ex. *Nicu Lupulesei*, *Lupanca*, *Lupașcu*, presc. *Pașcu*, de la care *Pașcanu*, din *Pășcănel*, orașul *Pașcani* și *Pașcău* din Moldova ; *Lupășcean*, *Lupuscean*, *Lupescu* ; *Lupa*, *Lupii*, de ex. *Toader a Lupii*. *Ursu*, *Ursaca*, *Ursachi*, *Urseanu*, *Ursuleac*, *Ursulică*, *Ursuleanu*.

Românii din Munții Apuseni ai Transilvaniei, adică *moșii*, cred despre urs, ca și românii din Bucovina, că, călcând pe cineva pe șele e scutit de boli și că pe cel cu numele de *Ursu* nu l-ar găsi moartea. De aceea, la moși și la crișeni numele de *Ursu*, *Grozavu*, *Lupu*, *Gura-Lupului*, *Poravu* etc. înlocuiesc numele de botez *Petru*, *Ioan*, *Niculăe* etc ¹.

Numele înșirate mai sus le dau românii și de aceea, deoarece ei cred că, precum nu se atinge nici o boală sau alte rele de fiare sălbatice, așa să nu se apropie și atingă nemică și de cel cu numele schimbat și precum se înfioară animalele nerăpitoare la vederea celor răpitoare, așa să se înfioreze și să se înfricoșeze toate spiritele necurate, precum și toate bolile de cel cu numele schimbat ; în fine, precum nu urmărește un animal domestic sau nerăpitor pe unul răpitor și nu-i dă în cale, tot așa și spiritul necurat sau boala să nu urmărească pe cel cu numele schimbat și să nu-i vie în cale, nici să deie în urma lui sau a numelui său, nici să-i strice, nici să-l afle în vreun fel oareșicare, ci să-l piardă din vedere și să nu-l mai afle nicipând, fie chiar și după moarte.

Numele ce le capătă, în chipul sus arătat, le rămân apoi pentru toată viața, așa că mulți inși și mai ales femeile numai la ziua onomastică țin numele primit la botez, alții, din contră, nici atunci, ci abia la moarte li se știe numele cel adevărat, și ci o fac aceasta mai mult numai de frica spiritelor celor necurate, ca nu cumva *acesiea să le strice*.

¹ Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 147.

Cumetria

În cele mai multe părți locuite de români este datină că, în ziua în care se botează copilul nou-născut, părinții acestuia, de bucurie că au căpătat un nou făt, să dea un prânz, o masă. Și, deoarece, masa aceasta se dă mai mult în onoarea cumătrilor mari, de aceea se numește ea, mai pretutindeni în Bucovina și Moldova, *cumătrie*.

Cumătria se face în unele părți din Bucovina ziua și anume nemijlocit după botez sau mai bine zis după ce s-au întors cumătri cu copilul de la botez, în care caz se numește ea și *botejune*; în altele, în aceeași zi seara, și iarăși în altele, precum bunăoară în ținutul Dornei, dacă copilul se botează vineri, cumătria se face sâmbătă seara, iar dacă se botează sâmbăta, atunci se face duminică seara; mai pe scurt, când le vine părinților copilului mai bine la socoteală.

În timpul acela, când moașa cu copilul și cu cumătrii pleacă la botez, tatăl copilului sau și altul oareșcine din casă, se duce prin sat și pofteste pe cei mai de aproape înnemuriți, precum și vecini, la cumătrie.

Tot în timpul acela nepoata, dacă este deplin restaurată, iar de nu, o altă femeie, care ține locul de bucătăriță, prepară bucatele trebuincioase pentru cumătrie.

După ce s-au întors cumătrii cu copilul și cu moașa de la botez și au cinstit, fiecare pe rând, câte un pahar de băutură, după cum s-a arătat mai sus în capitolul XII și după ce s-au adunat acum și toți cei poftiți, bucătărița sau cine este, începe a aduce bucatele și a le pune pe masă, iar gospodarul și gospodina de casă a pofti pe oaspeți, ca să se așeze la masă.

Bucatele cele mai uzitate la această ocazie sunt, în zile de fruct: *zeamă, sarmale, friptură și plăcinte*, în zilele de post: *borș de pește, găluște, pește și vârzare*.

Cum s-a pus sorbitura, toți cei adunați, afară de cei de casă și de moașă, se așeză la masă și anume în cele mai multe părți bărbații de o parte, iar femeile de cealaltă parte a mesei.

După ce s-au așezat cu toții și mai cu seamă cumătrii și neamurile acestora, tatăl copilului, luând un pahar, închină la cumătru sau cumătra mare, iar dacă sunt mai mulți cumătri, apoi la cel mai vârstnic dintre dâșii, zicând:

— Nănașule sau cumătre! bine-ai venit la noi cu sănătate!

— Bine v-am aflat cu sănătate! — răspunde cumătrul, bine și noroc să dea Dumnezeu peste tot locul și mai ales noului nostru finuț!

— Să trăiți!... Precum ați ajuns de l-ați creștinat, așa să ajungeți să-l și cununați!

— Dă Doamne !

Apoi, închinând și cinstind toți, câți se află la masă, unul după altul câte un pahar de băutură și *dându-l fiecare de bine*, anume ca, copilul botezat să fie curat, încep a ospăta din bucatele puse și a se petrece cât se poate de bine.

Când se pun însă *sarmalele* sau *găluștele* pe masă, atunci moașa aprinde lumina de botez ; dacă sunt două, le aprinde pe amândouă, le pune alătura într-o cofiță și dimpreună cu aceasta le pune pe masă. Iar când le pune pe masă, zice :

Bună vremea la dumneavoastră
Cinstiți meseni și gospodari,
Dar mai ales la cumătri iști mari !
Iată că v-aduc lumini frumoase
Strălucite, luminoase,
Înainte domniilor voastre
Să șadă,
Să ardă.
Să vă vedeți de vioși,
De bucuroși
Și de frumoși.
Să le priviți,
Să cinstiți
Și să vă veseliți.
La ele să cătați,
Să ospătați
Și să vă bucurați !

După aceasta, ia moașa copilul de la nepoată și înfășindu-l și împodobindu-l, dacă e vară, frumos cu flori, se duce cu dânsul iarăși dinaintea cumătrilor mari și închinându-l acestora, zice :

Bună vremea la dumneavoastră
Cinstiți meseni și gospodari,
Dar mai cu de-ales
La dumneavoastră, cumătri mari !
Bine v-am găsit sănătoși
Și vioși !
Iată v-aduc un fin al dumneavoastră
De la nănași *pocinoc*,
De la Dumnezeu noroc !
Poftim, cumătră mare
Dăruiește finului dumitale
Ce te trage inima.
Ce-i voi, ce ți-a plăcea !

Cumătra mare, răspunde :

Mulțămim, moșică dragă !
Mulțămim că l-ai adus
Și-naintea mea l-ai pus.
Iar să-l văd cât îi dă mare

De isteț și de frumos
De voinic și sănătos !

După aceasta, cumătra mare ia peste masă copilul din brațele moașei, îl sărută pe frunte și-l dă apoi altei cumătre și tot așa una de la alta, iar cea de pe urmă cumătrului mare, acesta la al doilea cumătru ; tot așa până ce se perindă toți oaspeții câți se află la masă și fiecare cumătru și cumătră, respectiv oaspe, începând de la cumătra mare, care l-a luat întâiași dată în brațe, dă copilului câte un dar bănesc după putință de la 50 cr. până la 1 sau 2 fl. Iar când îi dau darul, zic :

Poftim, moșică dragă
De la noi cam puțintel
De la Dumnezeu mai mult !

După ce s-au perindat în chipul arătat, îl dau iarăși moașei, îndă-răpt.

În unele locuri este datină ca darurile pentru copil să se adune abia după ce cumătrii mari, dimpreună cu ceilalți oaspeți, au mâncat și băut de ajuns. Atunci, moașa pune copilul nou botezat sau pe masă di-naintea oaspeților sau pe brațele cumătrilor, iar aceștia, ținându-l pe brațe, îi pun pe piept 1 fl. până la 2 fl., adică cât pot. Ceilalți oaspeți, câți se află la masă, asemenea îi dăruiesc câte ceva, fiecare după putere și după cum îl trage inima, zicând :

De la noi pocinoc
De la Dumnezeu noroc !

Sau :

De la noi puțintel
De la Dumnezeu mai mult !

După ce a dat acuma fiecare, cât a avut să deie, moașa ia și leagă banii adunați în tulpanul cu care a fost copilul învălit ; apoi, luând și pe copil de pe masă sau din brațele cumătrilor, unde a stat tot timpul cât a durat adunarea banilor, și zicând către cumătrii mari :

Cum ați ajuns de-ați botezat
Așa să ajungeți să cununați
Și iarăși să botezați !

Îl duce și-l dă, dimpreună cu banii, mamei sale.

Mama copilului numără, cum poate, toți banii câți s-au strâns și apoi spuind câți sunt de toți, mulțamește cumătrilor și moașei, precum și celorlalți oaspeți pentru ajutorul primit.

După ce s-au strâns darurile pentru copil și s-au dat mamei acestuia, moașa ia un talger pe care se află o plăcintă și-l pune pe masă.

Aceasta înseamnă ca oaspeții să mai deie câte un dar bănesc.

Oaspeții nu se pun de pricină. Ei aruncă și pe talgerul acesta câte vreo câțiva cruceri.

Banii aceştia sunt meniţi pentru moaşă, care îi şi strânge, cum a dat fiecare cât a avut să deie ¹.

În Frătăuţul-Vechi, districtul Rădăuţului, când vin *plăcintele*, atunci se aprind luminile de botez, care le-au fost stâns mai nainte de aceasta nepoata şi, aşezându-le într-o cofiţă, se pun pe masă. Tot atunci cumătrul sau cumătra mare, dacă nou-botezatul este băiat, strigă :

— „Ne trebuie cioban la oi!“ iar dacă este copilă : „ne trebuie o gănscărită!“.

La auzul acestor cuvinte, moaşă, dacă nou-botezatul e băiat, îl învâleşte într-un cojoc cu perii întorşi, îi pune un tulpan pe cap şi aşa îl dă apoi cumătrului care, luându-l şi puindu-i în tulpan 1—3 fl., îl dă bărbatului său femeii de lângă dânsul, aceasta altei femei şi tot aşa merge copilul, din mână în mână, până ce ajunge iarăşi la cumătrul cel mare şi fiecare îi dăruieşte câte 10 sau mai mulţi cruceri, adecă care cât poate şi voieşte.

După ce a dăruit fiecare, cât a avut să dăruiască, dau copilul dimpreună cu darurile moaşei.

Moaşă, mulţămind cumătrilor mari precum şi celorlalţi meseni pentru darurile primite, ia atât copilul cât şi banii dimpreună cu luminile aprinse şi le dă nepoatei.

Nepoata, mulţămind aşişderea tuturor, pune copilul lângă sine, strânge banii, care sunt legaţi în tulpan, iar luminile le întoarce moaşei care, din nou, le pune pe masă ca să ardă.

După aceasta pune moaşă o franzolă pe un talger şi o dă cumătrului.

Cumătrul, luând talgerul, implântă vreo câţiva cruceri în franzolă. Tot aşa fac şi ceilalţi oaspeţi pe rând.

Dând toţi, cât au avut să deie, ia cumătrul iarăşi talgerul, pune pe dânsul două pahare pline de băutură şi le închină apoi moaşei.

Moaşă, luând talgerul cu banii şi cu paharele, mulţameşte tuturor pentru dar, dă apoi un pahar bucătăritei, închină ea la un cumătru, iar bucătăriţa la alt cumătru şi apoi cinstesc amândouă de bine băutura din pahar.

Banii adunaţi în franzolă sunt meniţi pentru moaşă, care-i şi strânge.

Sfârşindu-se şi aceasta, cumătrul mare taie plăcintele puse mai înainte de aceasta pe masă, şi puindu-le pe *sahane* le împărţeşte pe la oaspeţi.

Sfârşind de mâncat şi plăcintele, stâng luminile de botez, se scoală de la masă şi luându-şi fiecare rămas bun, se duc cu toţii pe acasă, căci cu aceasta se încheie cumătria ².

În Bosanci, districtul Sucevei, după ce au stat oaspeţii 2—3 ore la masă, cumătrul sau cumătra mare, luând un talger, dăruieşte nou-născutului prunc, pe care i l-a dat moaşă în braţe, 1—3 fl., care îi aruncă în talger, apoi toţi ceilalţi îl imită, dăruind şi ei câte 20—30 cr., pe care asemenea îi aruncă în talger.

¹ Dict. de Catrina Racolţa, româncă din Calafindeşti, satul în districtul Siretului.

² Dict. de Zamfira Ignătoaiei.

Sfârșind de dat fiecarele ce l-a tras inima, ca să deie, pune cumătrul mare talgerul cu banii strânși pe pieptul copilului și astfel îl predă mamei sale, zicând :

— Poftim cumătră, grijiți și păstrați, să aibă finuța noastră de salbă și cercei. De la noi puțin, de la Dumnezeu mai mult, însutit și înmiit !¹

— Mulțămim, cumătre, mulțămim ! — răspund cei de casă.

De unde v-ați cheltuit
Dumnezeu să vă-mplinească

Însutit
Și-nmiit !
Să trăiți,
Să sporțiți,
Tot din fin
În fin !

Cum ați ajuns să-l botezați,
S-ajungeți să-i cununați !

— Amin !... Deie Dumnezeu ! răspund cumătrii.

Apoi, aducând moașa o *pupăză*, adecă un colac lungăreț, anume spre acest scop făcut, zice către cumătra mare :

Poftim, gospodari cinstiți
Cum stați aici și cinstiți
Tot așa binevoiți
Și-n pungă mâna băgați,
Părale albe cătați !
Și de mărunte n-aflați
Chiar și-ntregi să luați.
În pupăză le-implântați
Și moșichei i le dați
S-aibă și ea în ist an
Măcar de un peștiman
Și moșoiul de-un caftan
Că așteaptă mai de-un an.
Fiți buni, fiți buni și-nplântați
Nicidecum să n-așteptați
Ca să fiți prea mult rugați.
Că și moașa, de trăiește
Fiecărui trebuiește
Azi la unul, mâni la altul
Și tot așa la-ntreg satul !

Aceasta și multe altele înșirându-le moașa, fiecarele implântă câte

vreo câțiva cruceri în pupăză. Iar după ce s-au perindat cu toții și moașa și-a strâns banii, se dau mâncările cele din urmă și iarăși încep a ospăta, a cinsti și a se veseli, ca și la început, până ce sosește timpul, ca să se scoale de la masă și să se ducă fiecare pe acasă ¹.

¹ Com. de G. Tomoioagă.

În satul Balaceana, districtul Sucevei, cum s-au întors cumătrii și cu moașa de la botez și s-au adunat toți cei ce au fost poftiți la cumătrie, moașa pune pe masă întâi mai multe șipuri de rachiu. După aceasta așează mâncările și anume întâi : răcitură, dacă e zi de fruct, iar dacă e de post apoi tot câte un blid de răcitură, dar de pește și unul de rasol. Sfârșind toți oaspeții de mâncat din acestea, strânge moașa blidele de pe masă și pune altele cu *zeamă de găină*, iar în post *borș cu pește* și rasol cu sfeclă. În fine, vin plăcintele sau vărzările și dimpreună cu dânsule friptura sau pește prăjit.

Când pune moașa plăcintele, atunci nănașul cere de la dânsa, ca să-i aducă copilul nou botezat.

Moașa ia copilul, îl învălește într-o *boniță* (pieptăraș) și venind cu dânsul dinaintea nănașului zice, în caz când copilul începe a plânge, că strigă să-i dea ei, ca să aibă din ce-și face altă boniță mai frumoasă și mai călduroasă.

Nănașul promite finului său o oaie sau o mieluță. După aceasta, pune pe pieptul copilului 1 fl. sau care are putere și mai mult. Afară de aceasta îi mai promite încă și o vițică sau o vacă cu lapte, pe care i-o și dă mai pe urmă.

După aceasta, ia moașa copilul de la nănaș și-l pune pe masă dinaintea celorlalți oaspeți. Pune pe pieptul lui un *tălgerel de ceară*, făcut în formă de cruce, iar cei ce se află la masă pun în acest tălgerel câte 20—40 cr., zicând unul că-i dă de cioareci sau ițari, altul de pălărie, dacă e băiat, de catrință, tulpan etc., dacă e fetiță.

Ia apoi cumătrul mare o plăcintă și o bucată de găină de pe masă, înfige în plăcintă un *puișor* (10 cr.) sau și mai mult și o dă apoi moașei.

Moașa, luând plăcinta și jucând cu dânsa în mână, se duce pe la ceilalți oaspeți și fiecare îi dăruiește, după împrejurări și putere, câte mai mulți cruceri.

Sfârșindu-se și aceasta, ia moașa copilul și-l dă mamei sale, dimpreună cu banii adunați ; apoi începe a cinsti pe oaspeți de buna creștere și norocirea pruncului ¹.

În Fundul Moldovei, districtul Câmpulungului, unde se face *cumătria* sau *botejunea* abia la o săptămână sau două după botez, adică abia după ce s-a însănătoșit și rădicat nepoata din pat, sosind ziua hotărâtă, tatăl copilului se duce pe la cei ce voiește să ia parte la cumătrie, și fără a-i cinsti cu vreo băutură oareșicare îi poștește zicând :

Poftim să faceți un bine
Să veniți până la mine,
Că fac astăzi botejune !

Cei poftiți, dar mai cu seamă femeile, gătindu-se, iau cu sine ouă, câte un blid de brânză sau făină de grâu, iarna câte vreo câteva fuioare de cânepă, iar vara câte-o legătură de lână și apoi se duc la botejune. Ajungând la starea locului, dau cele aduse femeii de casă, zicând :

— Poftim de sănătatea sau de sufletul lui N.N.

Nepoata, luând darurile aduse și strângându-le, mulțamește fiecăruia indeosebi pentru dânsule.

¹ Com. de Mich. Jemna, stud. gimn.

După ce s-au adunat acum, se pun cu toții la masă și anume nănașul, adică cumătrul cel mare, pe o ladă sau pe un scaun înalt, iar ceilalți oaspeți în două rânduri împrejurul mesei.

Sfârșindu-se un rând sau două de bucate, mama sau tata ia pe copilul nou-botezat și se duce cu dânsul dinaintea nănașului, anume ca să-i deie un dar oareșicare.

Nănașul, precum și toți ceilalți, care se află la masă, încep acum a da câte un dar copilului și anume în mâna celui ce-l ține în brațe, zicând : — Poftim de curea, pălărie, cușmă etc. dacă e băiat, de tulpan, mărgele etc., dacă e copilă.

Aici trebuie să observăm că românii din Fundul-Moldovei au datină de-a aduna daruri în timpul cumetriei numai pentru copiii oamenilor celor sărmani, nicicând însă și pentru a celor avuți, ca în alte părți ale Bucovinei.

După ce s-au adunat banii pentru copil și după ce i-au înmănat părinților, ia nănașul un mălai și implântă într-insul vreo câțiva cruceri. După dânsul implântă și ceilalți oaspeți, pe rând, câte unul sau mai mulți cruceri, de jur împrejurul mălaiului, pe care îl dau apoi dimpreună cu banii moașei, pentru care s-au strâns.

După adunarea banilor mai stau, mai ospătează și mai cinstesc puțin, istorisind în același timp diferite istorioare și cântând diferite cântece de bucurie sau de jale, după cum e fiecare dispus și apoi luându-și rămas bun se duce fiecare pe acasă ¹.

În ținutul Dornei este datină ca darurile menite pentru un copil să se deie înainte de masă.

Moșa din acest ținut, când vede că bucatele sunt gata, înfașă copilul, după ce l-a înfașat îl stârnește ca să plângă, și apoi îl pune pe masă dinaintea cumătrului, respectiv a cumătrei mari, zicând că-i trebuie bani de ciobote, opinci etc. și de aceea plânge.

Fiecare dintre cei de față, începând de la cumătrul mare, pun banii lângă dânsul, zicând unii că îi dau pentru pâne și pentru sare, iar alții :

Eu dau pentru sănătate,
Că-i mai bună dintre toate !

Nănașul trebuie numaidecât să deie ceva, căci, de nu, moșa îl infrică, că-i duce băiatul, adică finul acasă.

Banii îi strânge mama copilului.

După aceea, puindu-se bucatele pe masă, încep a se ospăta și a se veseli, a grătula, a cinsti și a bea, atât în sănătatea copilului nou-născut și a părinților săi, cât și în sănătatea cumătrilor mari, a moașei, precum și a celorlalți oaspeți câți se mai afla la masă ².

Gratularea cea mai îndătinată, care se rostește, de astă dată, cumătrilor mari și mai cu seamă din partea oaspeților adunați, e cea următoare :

Cumătre (sau cumătră) mare !
Precum ai ajuns să botezi
Așa să ajungi să și cununi.
Să ai tot fin de fin,
Să-ți fie voia deplin !

¹ Dict. de Paraschiva Lehaciu-Leușteanu.

² Com. de Vasile Diacu.

În cele mai multe părți Bucovinei este datină de a se închina și a bea cu paharul, deci cumătra mare, când îi vine de astă dată rândul, voind a da petrecerii un aer cât se poate de vesel, luând paharul zice :

Dragu-mi-i paharul plin
Și badea nu prea bătrân.
Dragu-mi-i paharul ras
Și bădița nu prea gras !

Bărbatul, căruia i s-au adresat aceste cuvinte, voind a constrânge pe cumătra mare, ca să bea întreg paharul, zice :

În fundul paharului,
Sănătatea omului.
Deci, cine nu bea de dușcă
Acela moare de pușcă !

Și cumătra cea mare mai bine bea întreg paharul decât să moară de o moarte așa de rea.

În ținutul Săliște, din Transilvania, au o seamă de inși datină de a rosti, precum la mesele cele mari de la nunți, așa și la această ocazie, următoarele versuri :

Ce frumoasă adunare
Toț de cel ce scourg pahare.
Deci, cel ce bea să trăiască
Cel ce nu bea să plesnească.
Cel ce bea e un om bun
Cel ce nu bea e nebun.
Cel de bea e om voinic
Cel ce nu bea e calic.
Cel ce bea e om voios
Cel ce nu bea-i ticălos.
Cel ce vinul nu va bea
Nici în rai nu va intra
Că și sântul Petru zice :
Beți vinul să nu se strice !¹

În părțile de la munte, unde adeseori se întrebuințează *plosce*, în loc de șiburi, neavând destule pahare la îndemână, beau și din *plosca*. Deci, cel ce a primit *plosca* zice :

Cui îi voia să nu moară,
Pute plosca subsuoară.
Cui îi voia să trăiască,
Plosca să n-o părăsească !

Mult, puțin, e pretutindeni cunoscut că românul, până ce nu-i închina și cinsti tu mai întâi, până atunci nu voiește să bea, căci zice el : trebuie să știe omul din ce mână a băut, din bună sau rea. Drept aceea, dacă

¹ Com. de B. Iosof.

ai închinat la dânsul și n-ai gustat măcar cât de puțin, nu primește paharul, ci zice :

Nu mi-i vina,
Nu-ntind mâna.
Când mi-i vina,
Totdeauna !

O seamă de români, care sunt mai avuți, fac adeseori cumătrie cu lăutari, de cumva aceea nu pică în vreun post, și cu deosebire în săptămâna mare. Iar dacă, din întâmplare, nu pot căpăta lăutari, se mulțimesc și numai câte c-un cimpoieș sau fluierar, să aibă numai cine le cânta.

O astfel de cumătrie cu lăutari, la care, de regulă, ia parte și preotul dimpreună cu dascălul, dintre care cel dintâi stă în fruntea, iar cel de-al doilea în cornul mesei, se numește *cumătrie grasă* sau *cumătrie în genunchi*, va să zică până la genunchi de plină.

Cumătriile în genunchi, care se fac, de regulă, după ce s-a însănătoșit cumsecade nepoata, durează cu mult mai lung decât cele de rând și voia cea bună e cu mult mai animată¹. În timpul mesei cântă nu numai lăutarii, ci adeseori și oaspeții, diferite cântece, iar după ce s-au sculat de la masă prind a și juca.

Unul dintre cântecele uzitate la această ocazie, și mai ales în timpul mesei, e și cel următor :

Lelea albă ca omătul
Se iubește cu cumătrul.
Da cumătra să nu știe,
Vorbă-n casă să nu fie.
Lelea albă cum e cașul
Se iubește cu nănașul,
Da nănașa să nu știe,
Lungă vorbă să nu fie.
Brădănaș cu vârful verde
Cumătra sprâncene negre
Cine-o vede mintea-și pierde².

Alt cântec, care asemenea se cântă în decursul mesei de la cumătrie, sună astfel :

Frunză verde de-alămâe
Dragă mi-i cumătra mie.
Da cumătru și mai tare
Că i numele mai mare.
Da cumătra să nu știe,
Lungă vorbă să nu fie³.

¹ „Dacă în decursul unei cumetrii — ne scrie Ionică al lui Iordachi Isac, din Mahala — se întâmplă prea mare chef, dacă oaspeții sunt deopotrivă peste fire bine dispuși, e un semn că copilul pentru care se face cumătria, nu va trăi lung timp“.

² Din Crasna dict. de Marioara Bărbuță.

³ Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

In fine, al treilea cântec sună așa :

Dragu-mi-i câmpul cu flori
Și cumătrul uneori.
Dragu-mi-i câmpul cu iarbă
Și cumătra câteodată.
Când ninge și viscolea,
Cumătru la noi venea.
Acuma-i cald și frumos,
Cumătru la noi n-a fost.
Și-amu mult e cald și bine,
Cumătru la noi nu vine.
Frunză verde pipigoi
Poftim cumătre la noi,
Că noi suntem bucuroși
De cumătrii cei frumoși.

Ba la cumătriile cele grase, când veselia și voia cea bună a ajuns la culme, nu odată auzi și pe tatăl copilului adresându-se atât cătră nevasta sa cât și cătră cumătrii cei mari și zicând :

Să trăiesc și eu și tu
Și cumătru seleacu,
Și vițelul de sub vacă
Și cumătra, că mi-i dragă !

Sau așa :

Izvoraș cu apă rece,
De-ar da Dumnezeu să sece.
Să rămâie numai tina,
Să dau mâna
Cu vecina.
Cu vecina,
Nu-mi dă mâna.
Cu cumătra, totdeauna !

La cumătrie, după cum am amintit și mai sus, iau parte numai bărbați și neveste, adică numai cei căsătoriți. Deci, dacă anume sau numai din întâmplare intră și vreun fecior în casă, unde se ține cumătria, atunci moașa, cum dă cu ochii de dânsul, îl ia și ascunde cușma, anume ca să poată dormi copilul și să ajungă, ca să poarte și el cușmă sau pălărie. Precum mai înainte, în decursul mesei și mai după aceea, în decursul jocului, îndăținează de-a cânta diferite cântece, tot așa îndăținează și după ce s-a sfârșit cumătria și anume când cumătrii își iau rămas bun și voiesc să se pornească spre casă.

Așa, cumătra mare, când își ia rămas bun de la cei de casă, cântă :

Frunză verde lemn de nucă,
Mi-a venit vremea de ducă ;
Mi-a fost vremea mai de mult,
Dar eu nu m-am priceput !

Sau :

Cântă cucul pe butuc,
Vine vremea să mă duc.
Sara bună, eu mă duc
Nu vă fac nici un bucluc !
Sara bună, eu vă las !
Nu vă fac nici un năcaz !
Sara bună, nu de tăt ¹
Că mai am gând să vă văd !

Sau :

Vreme mi-i de mers acasă
Holercuța nu mă lasă
Sara bună, nu de tăt
Cam de gând să vă mai văd !

Sau :

Sara bună, mi-aș lua
Nu mă-ndur de dumneata
Cumătriță, draga mea !
Sara bună, eu mă duc
Mulțămim, gură de cuc.
Sara bună, nu de tăt
Că am de gând să te mai văd !

Mama copilului, care voiește ca, cumătrii, respective cumătra, să mai stea ca să mai petreacă împreună și să se mai veselească, zice :

Cumătră, cireș-amară
Fă-mi cu ochiu pân-afară.
Cumătră, cireașă dulce
Fă-mi cu ochiu când te-i duce !²

Cumătra, nu numai că-i face cu ochiul, dar lunându-și din nou seara bună, dă numaidecât să se pornească.

Mama copilului urmează :

Dragu-mi-i, boieri, de voi
C-ați venit până la noi.
Și mi-i drag de dumneavoastră
C-ați venit la casa noastră.
Da de-acum mai dragi mi-ți fi
Că și mai des mi-ți veni !

¹ Tăt = tot, se aude foarte adeseori în Bucovina în vorba de toate zilele cât și în poezia populară.

² Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

În sfârșit, văzând mama copilului, că, cumătrii nu glumesc, ci vor numaidecât să plece spre casă, ia un șip de rachiu și petrecându-i până la poartă, cântă :

Cumătrița mea cea dragă
Mi-a trecut acum de șagă.
Cumătră, cumătră hăi,
Când aud de sara bună
Mi se uscă limba-n gură !

Dacă între cei ce-și iau rămas bun se află vreo nevastă străină, fără părinți, frați și surori, atunci numai ce-o vezi și pe aceea rădicându-și vocea și cântând :

Voi nu vă prea fuduliți
Și la mine încă veniți,
Că voi prea bine mă știți
Că eu is fără părinți.
Și veniți în sărbători,
Că eu is făr-de surori.
Și voi tot nu mă uitați,
Că eu is cea făr-de frați !¹

Ajunși la poartă mai beau câte un rând sau două de pahare și apoi se despart, întorcându-se căsașii în casă, iar ceialați ducându-se fiecare pe la locuințele lor.

În unele părți ale Moldovei, câteva zile după botez, un prieten al casei umblă cu o garafă cu rachiu, intră în fiecare casă, zice câteva vorbe de cinste pentru gazdă, apoi umplând paharul îl închină fiecăruia dintre gospodari și-i pofteste pe sară, la cumătrie. De obișnuit, vorbele ce se zic la asemenea împrejurări sunt de felul următor :

— Jupânul nănaș și jupâneasa nănașă, împreună cu ai lor cumătri, se închină la cinstita fața domnieivoastre ca la un mândru codru verde și vă pofteste să osteniți desară până la gazda domniilor-sale, că li s-a născut prunc tânăr și frumos și de mare veselie s-a umplut casa lor. Tare se vor supăra cinstiții nănași și întreaga cinstita adunafe, dacă veți da greș la aceasta.

Gazda răspunde prin câteva vorbe, arătând că nu va lipsi de la adunare și înapoind paharul, ca să-l îndulcească, trimisul îl ia iarăși și zicând : „*Mulțămim*“, îl dă *de dușcă*, iar poftitorul adaugă : „*să vă fie de bine*“.

Odată cu amurgul serii încep a se aduna, unul câte unul, cei poftiți la cumătrie, bărbații cu femeile lor, căci și în Moldova numai gospodarii se poftesc la asemenea petreceri.

Sosind la casa de cumătrie, bărbații se strâng grămadă de o parte și femeile de altă parte, fiecare ceată vorbind de ale sale.

În vremile de demult, bărbații vorbeau de cumpenele războaielor, de vitejiile domnilor și ale boierilor ; fiecare își spunea povestea întâm-

¹ Din Călinești, districtul Rădăuți.

plărilor sale în bătăliile cu turcii, cu tătarii, cu ungurii sau cu Litfa. Astăzi, grăiesc despre nevoile lor, despre jidovul crășmar, despre ciocoi, iar cei din părțile muntoase mai mult despre întâmplările cu dihania de urs.

— Umblam — zice unul — după o găină sălbatică ce de multă vreme o auzisem codcodocind prin *smidă*¹, când la capătul plaiului, colo, știi, drept bradul cel părilit... he ! he ! răspunde altul ce stă cu ochii țintă la povestitor... numai iacă o dihanie cătu-mi-ți-i namila stătea în cărare parcă-mi aținea calea ; aprind într-însa, că Doamne îndămână-mi mai venea, și chitesc drept în frunte încât nici n-a mai mișcat. Era un urs bârz țintat în frunte, pare-mi-se că tocmai acela, care mai astă primăvară mi-a luat un cârlan de m-a durut în suflet — știi cârlanul cel *terfin*.

— Dar dumitale ți-a mers bine — răspunde un altul — că în loc de o zeamă de găină te-ai ales cu o piele de urs, dar mie mi s-a sfetit mai rău ; era despre seară și mă dusesem să-mi aduc boii ; scobor pe *jghiab*² când, la capătul *tarniței*³, iacă dihania de urs ; după ce-mi supsesse boul, îl movilise și acum ședea nepăsător deasupra pe *partamuri*⁴ ; așa m-am aprins de mânie, văzându-mi boul pierdut, încât mi-am zis în mine : de acum tot una mi-e : ori eu, ori el ; pun mână pe o țîșitură și strigând înfricoșat, ca să-i iau apa de la moară, am și repezit într-însul. N-a stat dihania de pricină, ci a rupt-o la fugă. Ești și om fioros — adaugă răsând, un altul. Ba nu, bre, — răspunse iarăși altul — da era urs de cei furnicoși, care fuge de-și scoate ochii, când vede omu.

La aceste vorbe, dau cu toții un hohot de răs și altora li se taie pofta să mai povestească vitejii cu urșii.

În vremea aceasta, între femei, ca de la găgăitul găștelor, nu se mai înțelege nimic, vorbesc toate deodată, chicotesc și rād cu hohot.

Așa merge rānduiala, până când gazda sau nānașa pofteste la masă, în capul căreia se așează nānașul și nānașa și apoi tot părechi, bărbat și femeie, după cum sunt de frunțași, până se încheie masa. Mānāncă, beau și se veselesc mai multe ceasuri, glumind și rāsând asupra jidanului din sat sau despre vreun prostatic ce s-a pribegit la masă.

Pe la sfârșitul mesei se dreg paharele cele dulci, întâi drege nānașul și pune ceva mai mult în pahar mai fāgāduind copilului acolo în fața tuturor o vițică ; apoi încep ceilalāți a pune bani în pahare, după puterile lor.

Cu acești bani își scoate gazda cheltuielile mesei și uneori mai prisoște ceva.

După ce se sfārșesc paharele dulci, oaspeții încep a se ridica de la masă.

În toată vremea cât ține masa, doi balauri negri ca dosul ceanului cāntă unul din scripcă și altul din cobzā, felurite cāntece de țară cum și altele împāmāntenite, precum sārbeasca, corābeasca și ruseasca. Din când în când, câte un oaspe chefăluit întinde un pahar de vin scripcarului ori cobzarului, zicāndu-i :

¹ *Smida* e o pădure de brazi arși, în care au crescut tufe noi :

² *Jghiabul* este o cărare prin valea dintre doi munți.

³ *Tarnița* este un drum bātut de oi sau de vite, printr-un lac greū de umblat.

⁴ *Partamuri* se numesc bucāțile dintr-o vitā ruptā de urs, pe care acesta le face grāmādă și apoi se suie deasupra lor, faptā ce se numește „a movili“.

— Bea, balaure că ți-l torn în cap !

Țiganul se scoală, închină și el, dar cine bagă de seamă închinăciunea țigănească ?

După rădicarea mesei stă tot temeiuil cântecelor și a jocurilor. Flăcării ameteți saltă legănat, cântă din gură, glumesc, prujesc și chiuie, bătând cu picioarele de răsună pământul. Acum își deschid dragostele tot mersul lor ; prin inimile femeilor trec când săgețile iubirii, când ale temutului. Unele cântă în pilda altora :

Nu știu țese, nu știu coasă
Dar nu-mi pasă, că-s frumoasă.

Cântec mestecat cu laudă și batjocură, pe care nici o femeie de țară nu-l primește cu mulțămire, cel puțin în ochii lumii.

Este în sufletul românului un fond însemnat de întristare, care se revarsă prin versul duios și trist al cântecului său și prin vorbele ce zice la cântare. Acest suflet a presurat note triste chiar și în cântecele menite pentru veselie. Iar *Doina* este culmea tuturor ; ea închide într-însa inima întregă, are ceva a sufletului singuratic și jalnic, pe care nu-l pot zugrăvi nici un cuvânt în limba grăită, afară poate de *dorul*, care se apropie întrucâtva prin mulțimea întrebunțărilor lui. Până la acest cântec toți sunt veseli, sorbind unul din bucuria altuia, dar de îndată ce se aud sunetele străbătătoare ale doinei, se lasă de mână și de după gât și fiecare se ascunde în adâncurile jalnice ale sufletului său. Țiganii lăutari au ghicit aceste însușiri ale românului, de aceea, pentru a scăpa de batjocurile și șăgile dupăcite ce pornesc din veselia zburdalnică, ei încep un cântec de *inimă albastră*, care pune pe gânduri până și pe cei mai zurbagii, iar unii, cei mai cu foc, încep să strige lăutarilor că au nimerit-o „*căci parcă le ia cu căușul de la inimă*“.

Sfârșindu-se astfel de cântece și îndesând cocoșul cântările sale, oaspeții încep a se împrăștia în vreme ce unii mai slabi dorm duși unde i-a apucat vremea ¹.

În județul Sucevei, precum și în alte județe din partea de sus a Moldovei, cumătria se face sau nemijlocit după botezul nou-născutului copil sau la vreo câteva zile după aceea, când, atât părinții copilului cât și nănașii săi, invită pe rudeniile lor cele mai de aproape, ca să ieie parte la dânsa.

După ce s-au adunat toți cei invitați și după ce s-au așezat la masă, moașa, înfășând copilul în scutecele cele mai frumoase ce le are, se duce cu dânsul la cumătrii cei mari, adică la nănașii săi, care stau în capul mesei și prezentându-l lor, zice :

Din găoază din rogoz
O ieșit ist făt frumos.
Și cere scufă și salbă.
Să se ducă-n lumea albă.
Cere cal de călărie
Și o stea la pălărie,

¹ Al. Lambrior, *op. cit.*, p. 2—5.

Ca să treacă de pustie ;
 Și mai cere un cal breaz,
 Că-i fecior de om viteaz ;
 Dă-i măicuț-un oboroc,
 Ca să-și cate de noroc.
 Și mai dă-i măicuț-o sită,
 Ca să-și cate de ursită ;
 Și mai fă maic-o plăcintă,
 S-o mîncăm până la nuntă.
 Ca grăul N.N. să crească
 Și-ntru mulți ani să trăiască !

După rostirea acestei *urări* fiecare mesean scoate și dă câte un dar bănesc pentru copil și anume mai întâi nănașii săi, apoi rudele și vecinii.

Mai pe urmă și anume după ce au stat cu toții un răstimp bun la masă, după ce fiecare a gustat din bucatele aduse și puse pe masă și a cinstit cât a voit și i-a plăcut, moașa ia o pâne sau un mălai, merge cu dânsul mai întâi la cumătrii cei mari apoi la fiecare oaspe îndeosebi și făcând diferite glume, cere ca să-i deie și ei câte un dar pentru osteneala ce-a avut-o.

Și, fiindcă așa-i datina din moși-strămoși, nime nu se pune de pricină ci fiecare scoate câte vreo câțiva bani, cât îi lasă inima, și-i împlântă în mălai.

Cu adunarea acestor bani se încheie apoi cumătria, se scoală cu toții de la masă, și luându-și rămas bun de la părinții copilului, căruia îi doresc viață îndelungată și nepătată, minte sănătoasă, fericire și toate cele bune, pleacă fiecare mulțămît, spre locuința sa ¹.

În Țara Românească ² și în Transilvania se dă asemenea pretutindenii după botez câte un prânz mai mare sau mai mic, după cum e și starea părinților pruncului. Cu acea ocazie se fac apoi, ca și în Bucovina, unele prezente, parte în bani parte în naturale. Pe unele locuri banii se aruncă sau în scaldă sau în leagănul pruncului.

De la cei prezenți, prețum și de la aceia, care vin mai târziu în casa pruncului, se ia somn, adecă se taie nițel păr sau se pune câte un bănuț la pernă ³.

¹ Dict. de mai multe romănce din satele Mălini și Rădășeni. Vezi și „Gazeta Săteanului“, foaia cunoștințelor trebuincioase agricultorului și poporului, an. III, Râmnicul-Sărat, 1886, p. 187.

² „Lumina pentru toți“, an. III, București, 1888, p. 473 : „După botez, nașul merge acasă la părinții noului-născut, unde se face masa, la care vin rudele și prietenii, atât ai nașului cât și ai părinților pruncului și dau câte un dar pruncului.“

³ Com. de Georgescu, inv. în Secadate ; — „Gazeta Transilvaniei“, an. LV, Brașov, 1892, nr. 207 : „Afară de botezul real, se mai fac, în Ilva Mare și așa numitele „botejuni“. Atunci, gazda casei vestește pe aceia, pe care îi dorește să-i aibă la botejune, care în cazul acesta este un ospăț de prieteni. Cei chemați se întrunesc la care chemătorului, care îi ospăță bine. Atunci, fiecare oaspe își ține de datorie să cinstească gazdei o vițea, una ori mai multe oi, bucate, ba și bani. Acei oaspeți, care cinstesc o vițea, un mînz, o vacă (nu și cei care cinstesc oi, capre, bucate, bani) intră în cumătrie cu gazda casei. Acesta, la caz de nevoie, la cumătri aleargă mai întâi după sfat și ajutor“.

În părțile Oraviței, din Banat, se face asemenea după botez un prânz, la care ia parte nașul, moașa sau alte neamuri, care venind roagă de sănătatea nou-născutului, aducând daruri, cu care ocazie zic : „Eu dau puțin, Dumnezeu să dea mai mult, zile multe, noroc și fericire“¹.

În alte părți din Banat, după botezarea unui copil, tatăl acestuia, dacă e cu dare de mână, pregătește un prânz mare, numit *gostie*, la care pe lângă nași și moașă mai cheamă încă și pe bărbatul moașei, apoi pe vecini, prieteni și rudenii, uneori aduce chiar și lăutari.

După ce au prânzit și s-au veselit cu toții, fiecare oaspe înainte de a-și lua ziua bună și a se porni spre casă, caută și scoate vreo câțiva bani, care cât se-ndură și, după cum îi e și puterea și punându-i la capul micului botezat, zice :

— Eu îți dau puțin, Dumnezeu să-ți dea mai mult !

Rostind cuvintele acestea, dă mâna cu cei de casă și, luându-și rămas bun de la dânșii, se pornește încotro s-a îndreptat.

Nemijlocit însă, înainte de pornire, *găzdoia* casei dă nașului sau nașei, ca dar, o maramă frumoasă, iar moașei o *pogace*, pe care sunt grămădite cărnuri fripte, aluaturi fine, iar deasupra ca la 8—10 *rifi* de pânză fină, al cărei mijloc vine drept deasupra pogacei și a aluaturilor, iar capetele se trag (târie) pe jos. Pogacea și pânza aceasta trebuie s-o ducă moașa până la sine acasă ținând-o mai sus decât umărul, alătura cu capul, iar capetele pânzei lăsându-le să se târâie după dânsa ca un șlep după o doamnă, anume ca cine va întâlni-o pe drum, să stea locului, să-i admire darul și să poată zice : „mare și frumos dar i-au dat !“.

Cu aceasta apoi, petrecuți fiind nașii și moașa de către părinții copilului și de lăutari până la un loc, uneori chiar și până acasă, se gătește *gostia* sau actul botezării.

Cei mai săraci, dacă nu pot în ziua botezării da și ei un prânz, ca cei bogați, hotărăsc a-l da pe altă duminică sau sârbătoare, uneori chiar și la 2—3 săptămâni. Atunci, fac și ei o mică *gostie*, dar totdeauna mai pe sărăcie și mai cu puțin zgomot².

În Ungaria, asemenea e datină de a se da un *ospăț* în onoarea cu-mătrilor mari și a moașei, dar mai cu seamă numai după botezul unui *prunc* (băiat).

În decursul ospățului acestuia, care, cu puține abateri, se face mai tot așa, ca și în celelalte părți locuite de români, nepoata e datoare să spele mâinile moașei, ceea ce se face așa : toarnă apă curată într-un bliid și apoi, luând cu mâinile sale apă de-aceea, spală cu dânsa mâinile moașei ; iar după ce i le-a spălat, îi dă o ștergură nouă, ca să se șteargă. Atât ștergura aceasta cât și o năframă asemenea nouă, care i-o dă mai pe urmă, rămân ale moașei ca dar pentru osteneala sa, precum și pentru mâncarea ce i-a preparat-o și i-a adus-o cât timp a fost bolnavă.

Spălarea mâinilor moașei, de către nepoata sa, trebuie în orice caz să se întâmple în viața aceasta, căci dacă nu se întâmplă, atunci moașa în cealaltă lume e toată până în coate *sângioasă* :

¹ Aurel Jana, *op. cit.*, p. 483.

² Com. de I. Popovici.

Dacă nepoata a neglijat în decursul vieții sale actul acesta al spălării și s-a întâmplat să moară, atunci moașa se duce la dânsa până a nu se înmormânta și neamurile ei o spală pe mâni și o șterge cu pânza ce se află pe fața repausatei¹.

În fine, în Macedonia, după botez se pune masă la martori și în timpul mesei se aduce un vas cu vin, la fiecare oaspe care aruncă înăuntru bănișori sau parale, menite a se coase pe scufița copilului. Celelalte formalități se fac, ca și la românii din Dacia Traiană, fără nici o deosebire².

¹ Com. de Elia Pop, învățător în Șomcuța-Mare.

² D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 88—89 vezi și T.T. Burada, *Obiecturile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

Scăldăciunea

În decursul cumătriei sau nemijlocit după aceasta urmează, de regulă, *scăldăciunea*, numită altmintrelea și *scăldușă* sau *scăldușcă*; adevărat copilul nou născut se scaldă de cătră *cumătrii mari*, nașii copilului, care l-au ținut la botez.

În cele mai multe locuri din Bucovina însă este datină de a se scălda copilul de cătră cumetrii cei mari abia a doua zi sau chiar a treia zi după botez și aceasta din cauză, ca să nu se șteargă prea degrabă *mirul de pe dânsul*, ci să doarmă cel puțin o noapte în mir¹.

În acele locuri, unde se scaldă a doua sau a treia zi, mai există încă și acea credință că pe copilul botezat nu e nimăru iertat să puie mâna, până ce nu-l scaldă nănașa sa².

Scăldăciunea se face, în cele mai multe țări din Bucovina, astfel:

A doua zi, după botez sau cumătrie, coala când se apropie soarele spre amiază se adună la casa nepoatei mai multe femei dimpreună cu cumătra sau cumătrul mare, adică cu cel ce a ținut copilul la botez.

Dacă cel ce a ținut copilul la botez e bărbat, vine, de regulă, dimpreună cu soția sa, dar nu aduce nici un dar, dacă e femeie, atunci vine, de regulă, fără de bărbatul său, dar aduce cu sine și de astă dată, ca și mai înainte la botez, pelinci, fașă, un tulpănaș, un brău, o perniță, toate acestea, noi³.

În Boian, districtul Cernăuțului și în Vicovul-de-Sus, districtul Rădăuțului, nașa aduce, de regulă, finului său de astă dată, ca dar: o fașă, un *scutec*, și o bucată de pânză nouă, ca de vreo 3—4 coți de lungă pentru pelinci, precum și o *căpătușcă*⁴ albă și una cu flori⁵.

În Fundul Moldovei, districtul Cîmpulungului, dacă nașul copilului e femeie, când merge să scalde copilul de mir, duce următoarele daruri: o păreche de dăsăguți, un scul de lână albă ori laie, apoi *scutece*, o fașă și un *tulpănaș* de legat capul copilului, care sunt puse într-o traistă nouă și cât se poate de frumoasă. Pe lângă acestea mai duce încă și o *oală nouă*.

Obiectele prime sunt menite pentru înfășurarea copilului, iar oala, de încălzit scăldătoarea într-însa.

¹ Com. de mai mulți inși precum și de V. Turtureanu, preot: „Scăldăciunea, numită altmintrelea *scăldușcă*, se face totdeauna a doua zi după botez pentru că la botez pruncul se miruiește și de aceea, în acea zi nu se cade a scălda sau a spăla copilul, căci se spală mirul de pe dânsul“.

² În Stroiești, com., de I. Berariu, paroh și exarh.

³ În Calafindești și Frătăuț-Vechi.

⁴ *Căpătușcă* = basma.

⁵ Com. de V. Turtureanu, preot.

Dacă cel ce a botezat e bărbat, toate lucrurile acestea le duce nevastă sa, care scaldă totodată și copilul. Dacă n-are soție le duce o soră sau altă femeie. Iar dacă e sărman și n-are lucruri de acestea în casa sa, trebuie să le cumpere de la alții căci de dus, fie avut ori sărman, fiecare trebuie să le ducă ¹.

După ce s-au adunat acum toate femeile, câte au avut să se adune, căci bărbații, afară de cumătrul mare, mai nicăieri în Bucovina nu e datină ca să ia parte la *scăldăciune*, moașa prepară scăldătoarea (scăldușca), adecă toarnă apă curată și ne-ncepută în oala cea nouă, care a adus-o cumătra cea mare, respectiv soția cumătrului, anume spre această scop de acasă și care înseamnă ca, *copilul să aibă glas ca și oala cea nouă, când se cumpără din târg*, și apoi o pune la foc, ca să se încălzească. În același timp, pune în oala cu apă încă și următoarele plante sau semințe de plante, precum : *busuioc*, câteva *fire de grâu*, *mărar*, *mintă*, *româniță*, câteva *botii* (botie) sau *măgălii de mac*, *sămânță de cânepă*, precum și una sau mai multe *pene* de orișice fel de pasăre.

Busuiocul îl pune de aceea ca nou-născutul și mai ales dacă e copilă, să fie atrăgătoare și iubită ca busuiocul.

Firele de grâu, ca să aibă cinstea grâului ; și, precum e grâul cel mai ales și mai căutat dintre toate pânelor albe, așa fie și copilul mai ales, mai căutat și mai văzut dintre toți oamenii.

Mărarul, să fie plăcut ca mărarul în bucate.

Minta și românița, ca să crească ușor și să fie sănătos.

Botiile de mac, ca să poată ușor și bine dormi.

Sămânța de cânepă, ca să crească iute ca, cânepa ; iar

Penele, ca să fie ușor ca pana, precum și pentru aceea ca toate să le priceapă și învețe ușor, și tot așa să trăiască în lume.

Tot așa fac și moașele românce din Macedonia ; acelea încă pun în scăldătoare, după ce s-a botezat copilul, *busuioc*, ca să fie *mușat* (frumos) *paradzi* (parale) de argint, ca să fie avut și *sare*, ca să aibă *hare* (să fie plăcut) ².

După ce s-a încălzit scăldătoarea astfel preparată, o ia de la foc și o toarnă într-o vânuță sau covățică numită altmintrelea, în unele părți atât din Bucovina cât și din Moldova, *albie*, dim. *albiuță* ³, în care mai pune încă și o leacă de *agheasmă*, puțin lapte dulce o bucățică de *zahăr*, precum și unul sau două *ouă*.

Apa sfințită sau *agheasma* înseamnă ca, copilul să fie ca aceasta de curat.

Laptele dulce, ca să fie și frumos ca laptele, precum și pentru aceea, ca să-i fie viața dulce ca laptele, să trăiască bine în lume.

Zahărul, mai ales dacă e copilă, anume ca să fie lumii dulce ca acesta ; iar ouăle, care rămân întregi până a doua zi, când le sparge mama copilului și așa sparte le pune apoi în scăldătoare, însemnează ca să fie curat, plin și sănătos ca oul.

¹ Dict. de Paraschiva Lehaciu-Leușteanu.

² T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 41.

³ Dict. de Anița Pletosu, româncă din Rădășeni, jud. Suceava.

Mai tot aceste obiecte îndătimează a le pune în scalduşă şi românele, respectiv moaşele din unele părţi ale Moldovei, precum bunăoară cele din judeţul Suceava ¹.

În Ţara Românească, când se scaldă copilul pentru prima oară de la botez, i se pune în scaldătoare o bucată de pâne şi una de slănină de porc, anume ca, *copilul să crească ca pânea în cuptor şi să se ingraşe ca un purcel*. I se mai pune încă şi o coardă de vioară ca în viaţa lui să cânte frumos ².

Ia apoi, tot moaşa, copilul şi-l vâra în scaldătoare. După ce l-a vârat, cumătra, respectiv cumătrul mare, naşul copilului, ia lumina de botez, o aprinde şi apropiindu-se de vasul în care se află copilul *pică* (picură) dintr-însa în scaldătoare, în forma crucii, câte de trei ori în fiecare loc şi anume : întâi la cap, apoi la picioare, după aceea în partea dreaptă şi pe urmă în cea stângă.

Dacă sunt doi sau mai mulţi cumătri, atunci picură fiecare pe rând, aruncând în acelaşi timp câte unul sau şi mai mulţi florini în scaldătoare.

Vin apoi, pe rând, toate femeile câte se află de faţă şi stropind copilul cu puţină apă, aruncă şi ele în scaldătoare câte vreo câţiva crucerii sau puişori, după cum sunt de avute.

Banii aceştia, care sunt meniţi pentru moaşă ³, însemnează că, copilul să fie *bănos* şi *norocos* cât va trăi.

Jar luminile le pun pe masă, unde le lasă să ardă până mai pe urmă.

După aceasta, cumătra mare scaldă singură copilul. Dacă sunt mai multe cumătre, îl scaldă fiecare pe rând. Iar dacă naşul copilului e bărbat, atunci îl scaldă nevastă-sa, în lipsa acesteia moaşa sau şi altă femeie. Totuşi şi nănaşul trebuie să toarne măcar o leacă de apă pe copil ⁴.

După ce l-a scaldat şi spălat cumsecade, ia cumătra cea mare *crijma* în care a fost pus după ce s-a scos din botez, o moaie în scalduşcă şi şterge cu dânsa copilul, mai întâi pe la toate încheieturile, unde a fost uns cu mir, apoi în gură ca să nu-i pută, pe subsuori, ca să nu asude şi la urechi, ca să audă bine ⁵.

Nespălându-l cumătra cumsecade cu *crijma*, în gură, subsuori şi în urechi, se crede că, copilul, cât trăieşte, îi pute gura, asudă foarte tare şi nu aude bine ⁶.

În Boian şi Mahala, districtul Cernăuţului, dreptul de a scâlda pe cel botezat, întâia oară după botez, îl are numai nănaşa. Alte femei şi cu deosebire mama copilului nu se cuvine nicidecum să-l scalde de mir, pentru că, după credinţa românilor din aceste două comune, ar fi un mare păcat, când l-ar scâlda altă femeie şi nu nănaşa-sa.

¹ Dict. de Ana Pletosu, din comuna Rădăşeni : „Scaldătoarea, numită altminterlea *scalduşă*, o face moaşa din apă ne-ncepută. După ce o pune în *albiuţă* şi o *stâmpără*, pune într-însa, grâu, zahăr şi pene, ca să fie uşor ca pana”.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 27—28.

³ Datina rom. din Calafindeşti, Ilişeşti, Frătăuţul-Vechi şi Suceava ; — vezi şi Dljanschi, *op. cit.*, p. 76.

⁴ În Calafindeşti dict. de C. Racolţa ; — în Frătăuţul-Vechi, dict. de Zamfira Ignătoaiei ; apoi în Ilişeşti.

⁵ În Fundul Moldovei întrebuintează românele în loc de *crijmă*, spre scopul acesta, ori şi în ce fel de pânză curată. Com. de Paraschiva Lehaciu-Leuşteanu.

⁶ În Fundul Moldovei, com. de P. L. Leuşteanu.

Drept aceea, nănașa după ce atât ea cât și ceilalți meseni care voiesc, au aruncat mai întâi, câte unul sau mai mulți cruceri în scăldătoare, moaie cornul crijmăi în scaldă și picură copilul cu dânsa în gură, de trei ori, anume ca să nu se prindă de dânsul nici un rău, apoi picură cu lumina de botez, care arde în tot timpul scăldării, în scăldușcă câte trei picușuri ; la cap, la picioare și la ambele mâini, în forma crucii. După aceasta, scăldându-l și spălându-l cum se cuvine, ia *triplicul*¹ și busuiocul care a fost legat la lumina de botez, precum și crijma, ale cărei cornuri le îndoieste la un loc și prinzându-le pe toate acestea laolaltă, le moaie în scaldă și șterge cu dânsule pe copilul scăldat la urechi, la mâini, subsuori, în *stinghiuri*², precum și la toate celelalte încheieturi ale corpului.

După ce l-a scăldat și șters, în chipul cum s-a arătat, îl scoate din scăldătoare, prinzându-l cu mâinile de ambele umere ale obrazului, anume ca să crească înalt și drept și să-i fie grumazul lung, apoi aruncându-l pe scutece și pelinci, ca să fie sprinten, îl înfașă, îl strânge de nas și-i face de trei ori cruce peste corp. După aceasta, îl pune pe o perină curată și-l acoperă cu crijma, dacă e băiat, așa ca fața să-i rămâie descoperită, iar dacă e copilă o acoperă și pe față, anume ca să fie rușinoasă.

Astfel acoperit și-n locul unde l-a pus îl lasă să stea până după scoaterea și aruncarea scăldătoarei în care s-a scăldat³.

În Poiana Stampii, districtul Dornei, sfârșind nănașa copilul de scăldat și scoțându-l din scăldătoare, îl înfașă în pelincile și scutețele ce le-a adus anume spre acest scop de acasă sau în pânza și brăul, care l-a adus la botez, și după aceea, îl duce și-l dă mamei sale, zicând :

Poftim ține-l !
 Să fie voios,
 Sănătos
 Și frumos ;
 Lucrător,
 Ascultător
 Și-ndurător ;
 Să trăiască
 Și să crească ;
 Să fie harnic foc,
 Să aibă mult noroc.
 Iar dumneata cumătră
 Ca o mamă adevărată
 Să trăiești,
 Să poți să-l crești
 Și să-l povățuiești !

Iar dacă e copilă, zice :

Poftim ține-o !
 Să fie voloasă,
 Sănătoasă
 Și frumoasă ;

¹ *Triplică* se numește un sculișor de ață răsucită, de culoare albă, roșie și albastră.

² *Stinghiuri* se numesc încheieturile de sus ale picioarelor.

³ Com. de V. Turtureanu și Ionică al lui Iordachi Isac.

Lucrătoare,
Ascultătoare
Și-ndurătoare ;
Să trăiască
Și să crească
Să fie harnică foc
Și să aibă mult noroc ;
Iar dumneata cumătră
Ca o mam-adevărată
Să trăiești,
Să poți s-o crești
Și s-o povățuiești !

Mama copilului, primindu-l, sărută mâna cumătrei, dacă aceasta e mai bătrână decât dânsa și mulțamește, zicând :

Mulțumim cumătră,
Că l-ai botezat
Și l-ai creștinat
Dumnezeu ți-ajuta !... ¹

În Frătăuțul-Vechi, după ce-l scoate din scăldătoare, îl așează pe lână unui pieptar, anume ca să fie îmbrăcat ca oia și apoi îl pune alăturea cu maica sa ², iar în Fundul Moldovei după ce-l încinge cu fașa, sub care pune 50 cr. sau 1 fl., îl ia în brațe și lumina de botez în mână, apoi sărutându-l atât pe dânsul cât și lumina, îl duce la mama sa și dându-i-l acesteia, zice :

— Poftim de sufletul meu !

Iar dacă nu l-a botezat femeia, ce i-l dă, ci bărbatul ei sau altcineva, zice :

— Poftim de sufletul bărbatului meu sau de sufletul lui N. care l-a botezat !

Mama copilului, primindu-l, îi sărută mâna și-i mulțamește ³.

În fine, în Macedonia, unde scăldușca e asemenea uzitată, a doua zi după botez, cum a scăldat nănașa copilul, cum l-a pus în scuteci de lână, lucrate în casă și țesute la amândouă capetele cu roșu, și cum l-a înfășat cu șitoare, de care se anină un inel de aur ori de argint, îl ia în brațe și ducându-se cu el la maică-sa, zice :

Nună de la mine hilin (fin), de la Dumnezeu creștin ! ⁴

După ce a predat acum cumătra mare copilul maicei sale, moașa, scoțând banii, care i-au aruncat mai nainte cumătrii, precum și ceilalți meseni, din scăldătoare, ia covățica sau vănuța cu scăldușca în care a fost scăldat copilul, ca să o scoată afară. În același timp, cumătra sau soția cumătrului mare, luând lumina de botez aprinsă într-o mână, iar un șip de rachiu fiert cu miere, precum și un pahar în cealaltă mână, merge în urma ei, iar celelalte femei câte se mai află la scăldăciune, prinzându-se de mână și formând un fel de danț se duc cu toatele în urma lor, petre-

¹ Dict. de mai multe românce, de loc, din Poiana Stampil.

² Dict. de Zamfira Ignătoaiei.

³ Dict. de Paraschiva Lehațiu-Leușteanu.

⁴ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 42 și 48.

cându-le până la o apă mergătoare, dacă se află vreo atare prin apropiere,¹ sau în grădinița cu straturile însă, de regulă, în pomăt, unde este, și anume tot jucând, cântând¹ și strigând :

Hopa, hopa,
C-a zis popa :
Să jucăm
Și să cântăm
Să ne învățăm
Bine-n lume să făcem,
De rău să ne apărăm.
Să nu facem nicicând rău
Să fie lui Dumnezeu
Nepăcut
Și urât ;
Să facem numai frumos,
Să placă și lui Cristos.
Să facem numai plăcut,
Să placă Duhului sfânt.
Și să facem numai bine,
Să placă la orișicine².

Sau așa :

Hop, leliță cu suman
Cu trei ace-n peștiman :
Unu pișcă,
Unu mișcă ;
Unu-mpunge, unu scoate,
Unu strigă că nu poate ;
Unu face
Cum îi place³.

Cum au ieșit din casă, afară, cântă :

Ușoru-i cu floare-n găță,
Greu e cu copil la țăță.
Mai bine cu floare-n față.
Decât cu copil în brață.
Că eu floare n-am purtat,
Cu copil m-am desteptat⁴.

¹ Datina româncelor din cele mai multe comune din Bucovina, precum din Boian și Mahala, com. de Ionică al lui Ionachi Isac și de V. Turtureanu : „Mai nainte de a prezenta copilul nănașului sau nănașei, moașa scoate și varsă scaldătoarea într-un loc curat sub un pom sau o tufă etc. Femeile merg toate împreună cu moașa și cu nănașa cu lumina de botez aprinsă“. — Din Vicovul-de-Sus și Voitinel, com. de Dumitru Cârdei, agricultor : „Femeile merg cu scaldușca afară, cântând și jucând, ca să joace și el bine și o toarnă apoi la un pom, ca să crească ca pomul de mare“.

² Din Crasna, dict. de Anița Ursachi.

³ Din Mahala, com. de Ionică al lui Iordachi Isac, agricultor.

⁴ Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Ajungând în pomăt se opresc la un măr sau păr sau și la alt pom verde, sănătos și frumos, care se află la un loc curat (unde nu-s pomii, la o răchită sau la un soc, iar în grădina cu florile, la un trandafir etc.) și acolo apoi toarnă scaldătoarea la trupina pomului respectiv, anume ca, copilul să crească, să-nflorească și să rodească, ca pomul, iar la loc curat de aceea, pentru că aceasta e cea dintâi scaldătoare de când s-a miruit și mirul e sfânt, apoi și pentru aceea că în scaldătoare se află și agheasmă. Iar când o toarnă, zice :

Să crească mare ca pomul și să fie sănătos (sănătoasă) ca dânsul !

Tot așa fac cu apa din scaldătoarea aceasta și româncele din Macedonia, acelea încă o aruncă la loc curat, cu acea deosebire numai că ele, de obicei, n-o duc s-o verse mai departe în afară de streșina casei, ca nu cumva să se verse peste *albele* sau *hărăsitele* (ursitele) despre care am vorbit mai sus ¹.

Cum a aruncat scaldătoarea, moașa prăvale covățica, adecă o întoarce cu gura în jos și punându-se pe dânsa să șadă, zice :

S-a răsturnat covata,
Să trăiască nepoata ;
Și s-a răsturnat deodată,
Să mai facă înc-o fată.
S-a răsturnat pe-un picior
Să mai facă și-un fecior ².

Cumătra mare, dimpreună cu celelalte femei, puindu-se și stând roată împrejurul moașei, încep asemenea a cânta și a zice :

Joacă moașa pe covată,
Să mai aibă câte-o fată.
Joacă moașa pe știubei,
Să mai aibă *nepoței* ³.
Să trăiască nepotul,
Să mai facă și altul.
Să trăiască nepoata,
Să mai facă și alta.
Nepotul dac-a trăi,
Noi bine ne-om veseli.
Cu fete și cu feciori,
Că de-acestea ne-a fost dor.
Să jucăm, s-ne-nveselim,
Tot de acestea ne gătim
Și nepotul să trăiască,
De-acestea să ne gătească !⁴

Apoi, încunjurând pomul și jucând, atât împrejurul lui cât și al moașei, care șade și acum pe covată, chiuié :

Dragul mării sugător
Să trăiești, să crești ușor,

¹ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 41.

² Din Mahala. com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

³ Moașa, atât pe copiii ce-i moșește cât și pe părinții acestora, fi numește *nepot-nepoată*.

⁴ Din Stroești, com. de I. Berariu.

Să fii tatii de bun spor
Și mării de ajutor
De pe vatră pe cuptor !

Dacă cel scăldat e copilă :

Draga mămuchli păpușă
Să trăiești, s-ajungi mătușă,
Să fii bună jucăușă
Cu gunoiul după ușă !¹

După a treia încunjurare și anume după ce au sfârșit de chiuit următoarea chiuitură :

U, iu, iu nănașă mare
Ia și suflă-n lumânare,
Doar-a arde și mai tare
Să zvârlim cea scăldătoare
În grădina cu florile,
Să strângem nurorile !²

încetează de jucat, cumătra stinge lumina, iar una dintre femeii ia niște bețe și începe a scormoni cu dânsele, ca și când ar ara, spre semn ca cel nou-născut să aibă noroc la arătură, își face apoi barbă, spre semn ca cel nou-născut să fie preot, în fine, umblă cu niște ciucălăi în mână spre semn ca cel nou-născut să fie avut ³.

În Boian și Mahala, dacă nou-născutul e băiat, fac o mulțime de șăgi cu lucruri bărbătești, precum : cosesc, adună, căpițesc, îmblătesc etc., iar dacă e fată fac lucruri femeiești, precum e și ocupația femeilor, adică piap-tână, scarmână un cojoc, toc, cos cusături și multe alte mai fac ⁴.

Apoi, sculându-se moașa de pe covată, le provoacă să sară peste aceasta, anume ca să aibă și ele câte o fată sau fecior zicând :

Hai, săriți peste covată,
S-aveți și voi câte-o fată.
Dar săriți cam nălțișor,
S-aveți și câte-un fecior.

Nevestele, care doresc să aibă copii, încep acum a sări una după alta peste covată, făcând și de astă dată o mulțime de glume ⁵.

În Suceava, din contră, întorcând moașa covățica sau vănuța, fiecare femeie, mai ales cele tinere, în loc să sară, se pun să șadă pe vănuță ; aceasta însemnează că, în curând, o va învrednici Dumnezeu și pe dânsa cu un astfel de odor ⁶.

Am amintit mai sus că la scăldăciune iau parte numai femeile și cu deosebire cele mai de aproape înnemurite cu nepoata, dimpreună cu

¹ Com. de Tomoioagă, cant. bis.

² Din Valea Putnei, com. de V. Tocariu.

³ Com. de G. Tomoioagă.

⁴ *Idem*.

⁵ Com. de V. Turtureanu.

⁶ Dljanschi, *op. cit.*, p. 75.

cumătra cea mare și numai *limpede* acestea ies cu scaldătoarea și se duc cu dânsa, ca s-o arunce la un loc curat. Bărbații nu au datină de a lua parte la scaldăciune, cu atât mai puțin la scoaterea scaldătoarei. Și dacă nașul copilului e bărbat, atunci în locul lui iese cu scaldătoarea numai soția sa cu moașa și cu celelalte femei, iar el rămâne în casă. Deci, dacă se întâmplă să se amestece printre femei și vreun bărbat, atunci vai de capul lui, ce mai fac cu dânsul. Mai întâi, încep a-și bate joc de dânsul, cântându-i diferite câtece sarcastice, precum :

Frunză verde de alună
Cat la deal, dealul răsună,
Lelița pe gârl-adună.
Ce să fac să mă-ntălnesc
Două vorbe să-i vorbesc,
Inima să-mi răcoresc ?
Ia m-oi da dipe un corciu
Și m-oi trage-ncet pe josu.
Ca s-o prind și s-o sărut,
C-alta nu-mi trebe mai mult.
Că-i lucru nepriceput !¹

Apoi, de-a fi orișicât de voinic, femeile, întăritate, încep a-l trage încolo și-ncoace, a-l lua în tot chipul peste picior, astfel că bărbatul, scăpat cu mare greu dintre dânsule, își face cruce și nu mai are curajul altădată a se mai vârî la această întâmplare printre femei, ba el învață și pe alții, ca să se ferească de dânsule, cu ocazia ducerii și aruncării scaldușei².

Iar, după ce s-au săturat acum de jucat și de făcut diferite comedii, ia cumătra mare șipul cel cu rachiu, îl pune pe un *sahan*, umple un pahar și închină mai întâi la moașă, bea puțin rachiu dintr-însul, iar restul îl aruncă pe pomul la a cărui rădăcină a aruncat scaldătoarea. După aceasta, luând moașa paharul închină la una dintre femeile de față aceea la alta, și tot așa, una la alta, pe rând, până ce au ajuns la cea din urmă. Dacă sunt două sau mai multe cumătre mari, atunci cinstește fiecare atâtea rânduri de pahare de bine, câte cumătre sunt. Iar când a ajuns rândul la cea din urmă, și după ce a băut și aceasta, se prind iarăși de mână și încep, din nou, a juca și a cânta :

Frunză verde de omăt,
Beau holercă și mă-mbăt
La cumătru prin pomăt.
As mai bea și-o țâr-de bere,
Că, cumătru-i cu putere !³

După ce au luat în cap sau cum spune proverbul, după ce au prins ciocărlanul de coadă :

De-aș putea cânta ca, cucu
Nu m-aș mai strica cu lucru.

¹ Din Crasna, dict. de Anița Ursachi.

² În Bosanci și alte sate, com. de G. Tomoiogă.

³ Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

D-aşa cânt ca ciocărlanu,
Prăpădesc vremea cu anu !¹

Sau astfel :

U, iu, iu
Şi buhuhu
Pân-la anu
Şi altu !
Pân-la anu
Şi ciobanu !²

După ce au cinstit toate, femeile *înfloresc* pe moaşă cu diferite flori, dacă e vară, iar dacă e iarnă, o *înfloresc* numai cu unul sau mai multe fire de busuioc uscat. În acelaşi timp, îşi pun şi lor câte un fir de busuioc la ureche. Uneori, în timp de vară, nu numai că o *înfloresc*, ci voinde a face mai mult haz şi voie bună, prind a o urzica pe mâni. pe picioare, mai pe scurt pe unde apucă, astfel că unele moaşe, fiind nerăbdătoare şi țăfnoase, prind a plânge de usturime şi ciudă. Apoi încep iarăşi a juca, a chiui şi a face diferite comedii. Pe urmă, ținându-se de mână, moaşa cu şipul şi cu paharul într-o mână, iar cu covătica în alta şi cumătra mare cu lumina aprinsă mergând înainte, se întorc, tot jucând şi făcând chef. până în pragul uşii ³.

În satele de peste Prut şi anume în Boian şi Mahala, după ce au aruncat scăldătoarea şi au sărit peste covată şi după ce au făcut diferite şegi şi au cântat mai multe cântece glumeţe, nevestele de faţă iau pe moaşă şi o pun în covătică şi astfel o duc apoi, pe sus, până în casă, unde zic celor de faţă că moaşa a voit să fugă cu ciobacă, iar ele, alergând după dânsa, au prins-o şi-au adus-o în casă.

Moaşa, cum a intrat în casă, se duce, petrecută fiind de o mulţime de glume, râsete, drept la copil, unde l-a fost pus şi lăsat cumătra cea mare înainte de a scoate scăldătoarea afară, îl ia cu perină cu tot în braţe şi ducându-l, dimpreună cu lumina cea de botez aprinsă, îl dă nănaşului sau nănaşei sale, adecă celui ce l-a ținut la botez, zicând :

Cinstite cumătre mare !
Poftim un cioban la oi,
Că pe dealuri şi pe văi
Toată vara le-ar purta
Şi le-ar paşte şi-nturna ;
Pe dealul cu florile
El ar paşte oile,
Pe valea cu carpenele,
Ar înturna caprele
Caprele-s iuţi de picior,
Dar şi el e sprintenior.
Ciobănaşu-i mititel,
Dar fiindcă-i uşurel

¹ Din Crasna, dict. de An. Ursachi.

² Din Frătăuţul-Vechi şi Calafindeşti.

³ În Calafindeşti, dict. de C. Racolţa.

De picior fi bun și
Măcar că e mititel.

Iar, când îl pune pe mâna cumătrului, zice :

Cinstite cumătre mare !
Poftim, că finul cel mare
Cere numa o oaie mare.
Iară cel mai mititel
Cere-o vacă cu vițel,
Vre-a mânca lapte și el !

Nânașul, luând copilul în brațe, și puind deasupra crijmei pe piept
1—2 sau și mai mulți florini, după cum e și starea sa materială, zice :

Poftim, moașă, de-un purcel
Să aibă parte de el !

Banii aceștia rămân ca dar pentru fin.

Moașa, mulțămind nânașului pentru darul primit, îl ia iarăși în brațe și de astă dată îl duce și-l dă mamei sale, adecă nepoatei, cu banii și cu lumina de botez cu tot, urându-i, în același timp, să trăiască, până ce-l va vedea mare și pus în cale.

Nepoata, adică mama copilului, luându-l și mulțămind nânașului pentru dar, iar moașei pentru osteneala sa, o cinsteste cu un pahar de rachiu.

Moașa, primind și cinstind paharul de bine, și nemaiavând deocamdată alt oficiu de împlinit, se duce și se așează și ea la masă în rând cu celelalte femei ¹.

În Crasna, la întoarcere, ducând pe moașă asemenea pe covățică, ca și cele din Boian și Mahala, îi cântă următorul cântec, până ce ajung la pragul ușii și dau să intre în casă :

Leliță secerătoare
Seceră vara la soare,
Durere de mijloc n-are.
O pus seceră-n pământ
Și se suie-n deal la vânt,
Ca să-i treacă de urât !²

Ajungând la pragul ușii, gospodarul de casă le iese cu o lumină aprinsă înainte și le întrebă pe unde au călătorit și ce au făcut.

Femeile răspund că au fost de au turnat scaldătoarea la trupina unui arbore, anume ca, copilul care s-a scaldat într-însa, să crească și să rodească ca arborele respectiv, în bine și în abundență, și precum arborele își lățește ramurile sale, așa să se lățească și înmulțească și seminția nou-născutului copil.

După aceasta, lăsând moașa covățica în tindă, intră cu toatele în casă și se așează la masă. Cumătra mare pune lumina pe masă, ca să ardă. Apoi desface crijma de la lumină și îmbrobodește pe nepot cu dânsa,

¹ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac și de V. Turtureanu.

² Din Crasna, dict. de Ana Ursachi.

iar cordeluța sau bumbăcelul cu care a fost crijma legată la lumină, leagă copilul la grumaz ca să nu se deoache. Ia după aceea, și lumina și o dă nepoatei, iar nepoata, primind-o, o stinge și o strânge.

În Frățăușul-Vechi, cum s-au înturnat și-au intrat în casă, iau copilul de pe pieptarul pe care a fost pus înainte de a ieși cu scaldătoare, îl înfașă în obiectele cele noi, care le-a adus oumătra mare la cumătrie, iar cele vechi le dă la o parte. După ce l-a înfașat, îl dă nepoatei, zicând :

Poftim, cumătră, finul
Cu pâne și cu sare,
Cu darul sfinției sale.
Eu l-am scaldat
L-am spălat
L-am îmbrăcat
Și l-am înfrumusețat.
Iar dumniata-l ține
Și mi-l crește bine
Cu noroc și sănătate,
Ca să ai dintr-însul parte!

După ce i-a dat copilul, moașa stinge luminile în *grindar*. Mama copilului, primindu-l răspunde :

Mulțămim, cumătră !
Cum ai ajuns de l-ai botezat
Și încreștinat,
Așa s-ajungi să-l și cununi.
Iar lumin-aceasta
Cum ai făcut-o
Și-ai gătit-o
Și-ai împodobit-o
Așa s-o vezi și-n ceea lumie
De gătită
Și-mpodobită !¹.

Așezându-se după aceasta la masă, moașa cinstește la cumătră sau cumătrul mare, zicând :

Precum ai ajuns
A-l boteza
Și a-l scaldă
Așa să ajungi
A-l și cununa !

— Să dea Dumnezeu ! — răspunde cumătra. Apoi, luând paharul cinstește la nepoată, nepoata la o femeie, femeia la gospodarul de casă, iar acesta la cea mai bătrână și mai cu vază dintre muierile prezente și tot așa până ce trece rândul pe la toate. Apoi, încep a mânca din bu-

¹ Dict. de Zamfira Ignătoaiei.

catele ce sunt puse pe masă și a se veseli, a cânta și a istorisi câte de toate ¹.

Către finea mesei, vine *bucătărița* cu mâna dreaptă legată, iar în mâna stângă duce un talger cu o bucătică de pâine și dând-o cumătrii începe a se văita că s-a fript și s-o miluiască mesenii, ca să se poată vindeca, pentru a le putea face și alte dăți mâncări și mai bune. Toți mesenii sau mai bine zis mesenele pun în pâine cât voiesc și dau talgerul cu crucerii înapoi. După aceasta, *masa se sparge* și fiecare se scoală și se duce acasă ².

Cumătra mare își ia, de regulă, rămas bun printr-un cântec.

În Moldova, județul Suceava, cumătra mare, suflându-și mânecele, picură mai întâi cu lumina de botez în scaldătoare în cruciș, apoi îl spală cu *sprîjmela* ³ prin urechi, ca să audă bine și să nu fie zoios și colbăit, la nas, ca să fie în toată vremea curat și *zbicit*, la gură, ca să nu pută, subsuori, ca să nu se opărească, pe palmi, ca să nu asude și în urmă la toate *încheieturile* mâinilor și ale picioarelor, ca să fie spornic la lucru și îndemânic la umblat.

După ce l-a scaldat și șters în chipul cum s-a arătat, tot cumătra mare îl scoate din scaldătoare, îl înfașă și încinge cu *șitoare* ⁴ și apoi îl duce și-l dă, gata, înfașat, maicii sale.

Moașa, care în tot timpul acesta a stat de o parte, ia acuma apă curată, toarnă nănașii pe mâni, ca să se spele și după ce s-a spălat îi dă un prosop, ca să se șteargă.

Cumătra mare, la rândul său, cum s-a șters, scoate un franc care e merit pentru moașă, și-l pune pe albiuță.

Moașa, strângând francul, ia albiuța cu scaldătoarea și, fiindcă aceasta e cu mir, o scoate afară și o aruncă la un loc curat ⁵.

În unele părți din Banat, unde este datină de a se boteza copiii mari cu seamă duminica, nu se scaldă mai mult în ziua aceea ci, ca și în cele mai multe comune din Bucovina, abia a doua zi după botez. A doua zi dimineață însă, scaldându-se și fiind scaldătoarea aceasta cea dintâi după botejune, nu se duce și leapadă acolo unde s-au lepădat celelalte scalde, până la botez, ci, fiind prima scaldătoare după botejune *unsă*, adică fiind copilul uns de preot cu mir sfințit de arhiereu, se duce, ca și în Bucovina și Moldova și se leapadă la rădăcina unui pom roditor, în loc curat, și tot așa se face și cu celelalte scalde, câte două în toată ziua, ce urmează în decurs de un an; acelea încă se duc și se leapadă tot la rădăcina celui pom; sau cel puțin în apropierea lui ⁶.

În ținutul Dornei, scaldăciunea se face totdeauna în aceeași zi în care s-a scaldat copilul și anume nemijlocit înainte de a se pune bucatele pe masă sau mai bine zis înainte de începerea cumătriei.

Scaldătoarea o prepară moașa din apă curată, adusă dintr-un pârâu curat, o încălzește într-o oală nouă, asemenea curată, o pune într-o covățică curată, în care mai pune încă și *lapte dulce*, precum și *apă sfințită*

¹ În Calafindești, Bosanci și Ilișești.

² Dlujanschi, *op. cit.*, p. 76.

³ *Sprîjineală* = crijmă.

⁴ *Șitoare* = cingătoare, chingă.

⁵ Dict. de Ana Pletosu, din Rădășeni, și M. Nistor, din Mălini.

⁶ Com. de Ioan Popovici, învățător în Opațița.

de preot. Aceste obiecte se pun de aceea că, copilul să fie bun, iutișor, să crească degrabă și să doarmă bine.

După aceasta face cruce asupra scăldătoarei și apoi bagă băiatul înăuntru.

Când e acum băiatul în scăldătoare, picură nănașa sau nănașul, adecă cel ce l-a botezat, cu lumina de botez, în scăldătoare și anume de la dreapta la cap, apoi din stânga la picioare, de la stânga la cap și pe urmă de la dreapta la picioare. Această picurare se repetă de trei ori după-olată. După ce a picurat, aruncă bani de argint pentru moașă, în scăldătoare.

Dacă cel ce l-a botezat e bărbat, atunci îl scaldă moașa, iar dacă e femeie, atunci îl scaldă femeia respectivă, și tot ea îl scoate, îl înfașă și-l pune pe masă, iar apa în care a fost copilul scăldat, n-o scot în aceeași zi afară, ci o păstrează până a doua zi dimineața, când apoi o scoate moașa și o aruncă într-un loc curat.

Când pune nănașa copilul pe masă, atunci toți cei adunați se află la masă.

După ce l-a pus pe masă așterne un tulpan pe piept și fiecare dă, ca dar, câte ceva băiatului și anume îi pun pe piept de la 50cr, până la 2 fl. Cine n-are bani, dă și pânză. De multe ori însă, și anume cei mai avuți, dăruiesc pruncului, tot atunci, câte o *oai*e sau *vițică* pe care s-o ție și s-o crească în norocul pruncului botezat de dânșii. În multe locuri vita dăruită se ține și se crește astfel că înmulțindu-se și vânzând prăsila copilului sau copila respectivă e în stare mai pe urmă să-și cumpere o falce și mai bine de pământ.

După ce a dat acum fiecare ce a avut să dea, ia moașa copilul dimpreună cu banii, și-i dă nepoatei. Aceasta mulțamește tuturor pentru cele dăruite și primite.

Finindu-se și aceasta, ia moașa o bucată de pâne și mergând cu dânsa la fiecare oaspe, începând de la cumătra sau cumătrul mare, zice :

Cine n-a dat părăluța
I-a mușca mâța mânuța ?

Făcând aceasta, fiecare înfige în pâne câte unul sau mai mulți cruceri. Banii aceștia sunt ai moașei.

După ce a adunat acum și moașa partea sa, se începe masa. Stăpânul de casă cinstește mai întâi la nănași sau cumătri și de acolo merge pe rând.

Astfel, tot mâncând, bând și veselindu-se, stau la masă ca la vreo două, până la trei ore. Apoi, mulțămind cu toții gospodarului și gospodinei de casă, se scoală de la masă și pornindu-se mai întâi cumătra sau cumătrul cel mare înainte, iar ceilalți după dânsul, se duce fiecare la ale sale, dorind încăodată însănătoșire grabnică nepoatei și creștere ușoară pruncului.

În fine, mai e de observat încă și aceea că, dacă moare copilul, îndată după ce a fost botezat, atunci nu se scaldă defel, nici nu se face cumătrie ¹.

¹ Dict. de Măriuca Ursaca și Vasile Diacu, din Dorna.

Scăldătoarea nepoatei

La o săptămână după scăldăciune, pe unele locuri cu mult mai înainte de aceasta, iar în altele chiar și a treia zi după naștere, scaldă moașa pe nepoată.

Scăldătoarea aceasta se face astfel : se pune într-o căldare mare ca la 4—10 cofe de apă, precum și diferite plante și anume : *mintă neagră, mărar, româniță-bună, gălbinele* de cele ce miroasă frumos, *tămâiță, zmeurică* (seredă) *sulcină, nalbă, poala Sântă-Măriei, calapăr, lemnul Domnului, toaie și stroh de fân*. Atât apa cât și plantele acestea se încălzesc bine, până ce iese toată puterea dintr-însele, apoi se toarnă într-o vană mare în care se lasă, până ce se stămpără. După aceea, se scoală nepoata, se vâră în vană și stând în picioare, moașa o spală peste tot corpul.

Nemijlocit după aceasta, ieșind din vană, se îmbracă într-o cămeșă curată ; se încinge bine și se îmbroboade. Iar moașa, luând apă sfințită, i-o toarnă în vârful capului și prinde și cu aceasta a o spăla pe obraz, pe mâni, pe picioare și pe piept, anume ca să fie curată, pentru că înainte de a se scărda și spăla cu apă sfințită se consideră de *necurată*, precum și pentru aceea, ca să poată face mâncare, să-i fie încuviințat a umbla pe lângă casă și a aduce apă de la fântână, pentru că până ce nu se scaldă nu-i este nicidecum iertat să prindă ceva în mână sau să iasă afară.

Sfârșind moașa de scărdat și de spălat pe nepoată, începe acum aceasta a spăla mâinile moașei tot cu apă sfințită și anume de aceea pentru că și moașa, după ce a rădicat copilul, încă se ține de necurată. După ce a spălat-o îi dă, în loc de ștergar, o păreche de mâneci de pânză nouă și subțire de fuior, ca de doi coți de lungă, sau și de călți, după cum adecă e și nepoata de avută, puindu-le pe mâni, începând de la grumaz și până la vârful degetelor și cu acestea se șterge apoi moașa pe mâni¹.

Mânecele acestea, care rămân moașei ca dar din partea nepoatei, înseamnă ca ea să aibă în cealaltă lume, cu ce acoperi stropiturile de sânge cu care a fost stropită, după ce a strâns păcatele femeii, adecă după ce a rădicat copilul.

Dacă n-ar căpăta mânecile acestea, în cealaltă lume s-ar vedea toată împropșată cu sânge.

Moașa, după ce s-a șters², împătorește mânecile bine, le strânge

¹ În Calafindești, dict. de Catrina Racolța și în Fundul Moldovei, dict. de P. L. Leușteanu.

² O seamă de moașe nu se șterg în mânecile acestea, ci într-un ștergar sau altă pânzătură.

și le pune de o parte. Iar mai pe urmă, după ce le-a dus acasă, își face dintr-însele o cămeșă sau un cămeșoi.

Sfârșind și aceasta, ia moașa copilul nou-născut, îl desfașă și-l petrece de trei ori, așa gol cum este, prin cămeșa în care l-a născut mă-sa, și anume bătându-l prin poale și scoțându-l prin gură. Petrecerea aceasta se face cu scopul ca, copilul să nu capete răul copiilor sau *Samca*, nici să nu se umple de rofii ¹.

După petrecerea copilului ia moașa cămașa și o spală în scaldătoarea, în care s-a scaldat nepoata, iar după aceasta, luând scaldătoarea împreună cu toate plantele ce au fost puse într-înșea și scoțind-o afară, o aruncă într-un loc retras, pe unde nu umblă nici oamenii, nici vitele, anume ca să nu calce într-înșea și să se bolnăvească ².

O seamă de femei leapădă la ocazia aceasta și cămeșa în care au născut, anume ca să nu capete copilul *boală lumească* ³.

În unele localități din Moldova, județul Suceava, unde este datină de a se scălda nepoata cam de comun a treia, a opta sau a noua zi, pun în scaldătoarea acesteia, dacă e iarnă : *stroh de fân, vâzdoage* sau *bonce*, *sg. boncă, boz* și *busuioc*, iar dacă e vară ; *cătușnică, româniță, mătură de grădină, boz, ovăs, mălin și vetrice* ⁴, precum și alte flori de câmp, care după ce se fierb întâi într-un cealon, se lasă până ce se potolesc și apoi nepoata se scaldă cu apă de aceasta.

Scopul punerii acestor plante e, după cum spun unele, ca nepoata să se întărească și să se scoale mai degrabă ⁵.

După scaldare, nepoata dă moașei, ca și în Bucovina, o bucată de pânză cât ar putea face două mâneci la o cămeșă dintr-înșea. De acest petec de pânză se șterge apoi moașa, după ce s-a spălat mai întâi pe mâni. Dacă nepoata nu-i dă nemică, atunci moașa, venind mai pe urmă, se spală și se șterge de cămeșa nepoatei, anume ca toată necurățenia s-o dea de pe dânsa pe nepoată, precum și pentru aceea, ca să nu rămâie necurată pe cealaltă lume.

Se mai dă moașei, tot la această ocazie, încă și un căuș sau strachină plină cu făină și sare deasupra. Dacă noul-născut este fată, se pune peste toate un fuior de cânepă, ca să aibă păr mare. Căușul sau strachina plină înseamnă ca, copilul să ție degrabă capul în sus ⁶.

În Țara Românească, la trei zile după facere, moașa scaldă pe lehuză în albia în care moaie și cămașa cu care a făcut, frecând în același timp corpul lehuzei, ca să-i piară petele de pe față ⁷.

O seamă de femei, tot din Țara Românească, și anume acelea care au născut întâi băiat, taie poalele cămeșii cu care a născut și le dau la fete mari, să treacă de două ori prin ele, ca să se mărite curând ⁸.

¹ Dict. de Paraschiva L. Leușteanu.

² *Idem.*

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 9 ; *Boală lumească* ≡ *frețe* ≡ *sifilitică*.

⁴ *Vetricea* e o plantă înaltă cu frunza mărunțică, floare glabenă care crește pe priloage și pe haturi.

⁵ Com. de A. Pletosu, din Rădășeni și de M. Nistor, precum și de alte românce din Mălini.

⁶ „Șezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1882, p. 53.

⁷ Ioneanu, *op. cit.*, p. 14.

⁸ *Ibidem*, p. 8.

Unele femei din Bucovina însă, dar mai cu seamă moașele din această țară, taie tivitura de la poalele cămeșii, în care a născut nepoata și o dau fetelor mari, ca să se încingă cu dânsa, crezând că fata, care se va încinge cu o atare tivitură, asemenea se mărită degrabă.

În Banat, de cumva moașa împreună cu *nepoata de buric* ori și numai una dintre ele voiește ca respectiva nepoată să nu mai nască alți prunci, moașa, nu mult după naștere, spală pe nepoată, o îmbracă în altă cămașă, iar cămașa pătată, dimpreună cu buricul tăiat al nou-născutului prunc, precum și cu cuțitul sau foarfecele cu care l-a tăiat, le duce și le îngroapă pe toate la un loc lângă o *moghilă*, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le, în același timp, ca numai atunci să mai nască nepoata N. alt prunc, când se vor dezgropa lucrurile îngropate de ea.

Murindu-i nepoatei respective pruncul și voind să aibă acum alt prunc, se duce la moghila din cestiune și dezgroapă toate lucrurile îngropate acolo, în credință că, prin aceasta, desface vrăjitura făcută la îngroparea lor și că, prin urmare, va putea iarăși căpăta alt prunc. Și, de cumva lucrurile amintite nu sunt putrezite, e cu atât mai sigură în desfacerea vrăjiturei. Dar ea, ca să fie și mai sigură, nu se lasă numai cu atât, ci mai încearcă încă și unele întorsături cu cămașa, ori mănâncă vermulețul ce se află cam de comun în polamida spinoasă ce crește vara în grâu ¹.

Tot în ziua aceea, în care s-a scăldat nepoata, scoate moașa și paiele și fânul pe care a născut aceasta, le duce într-un loc îndosit, pe unde nu umblă vite și oameni, și acolo apoi le aprinde și le arde. La loc deschis însă nu le duce nicicând, pentru că pe acolo lesne ar putea să călce oamenii și vitele, și apoi, amăsurat credinței poporului, s-ar bolnăvi, ar tuși, căci și-n paiele acestea încă s-au strecurat păcate de ale nevestei ce-a născut. ²

Tot așa fac și nevestele din Moldova. Acestea adecă, cum au luat pe nepoată din pat și au scăldat-o, îndată scot și patul, în care a născut, duc paiele dintr-însul într-un loc, pe unde nu umblă nimene, le aprind și în locul lor pun altele noi ³.

În Ungaria, comitatul Sătmarului, cum se împlinesc trei zile de la naștere, merge moașa la nepoata sa, ia *gozul* din pat, îl scoate din casă și-l duce în ogradă, departe și aprinzându-l zice fetelor și feciorilor de prin vecini, pe care i-a chemat cu puțin mai înainte de aceasta :

— Săriți câte de trei ori desculți și numai în cămeși peste acest goz aprins !

Fetele, *buntuzuind* focul aprins și sărind peste dânsul, zic :

— Așa să umble feciorii după noi cum sar scânteile acestea !

Iar feciorii, făcând asemenea, spun :

— Așa să se bată fetele după noi, cum se bat scânteile acestea de picioarele noastre !

După aceasta, duc în pat alt goz nou, apoi se pun la masă și se ospătează.

Acesta se cheamă ospățul, când își plinește moașa serile.

Scurt după aceasta, spîntecă moașa câteva haine mai moi și mai slabe, pe care le-a adus de acasă, face dintr-însele *fâșii* și le duce spre a

¹ Com. de Ios. Olaru.

² Datinele românilor din Bucovina.

³ Dict. de M. Nistor și de alte românce din Mălini.

înfășa pe noul său *nepot* sau *nepoată*, căci astfel numește ea pe copiii nou-născuți și *ridicați* de dânsa ¹.

În fine, în acele locuri, unde nepoata se scaldă a treia zi după naștere, tot într-acea zi, ia moașa și *casa* sau *locul*, în care s-a aflat copilul, care până atunci s-a păstrat într-o oală sau *ciob*, pune într-însul trei fire de piper, trei de tămâie, trei de usturoi și-l îngroapă într-o *bortită*, de regulă, sub prispă cu gura în sus, anume ca femeia ce l-a avut să mai nască încă și alți copii. Dacă însă se îngroapă cu gura în jos femeia nu mai are alți copii și atunci e păcatul moașei, care l-a îngropat astfel.

Firele cele de piper, precum și celelalte obiecte se îngroapă dimpreună cu locul, de aceea, ca nemică rău să nu se poată apropia de *locul copiilor* și pe urmă și de dânșii.

În același loc, unde se îngroapă *casa* și în același timp, când se îngroapă, se aruncă în unele părți ale Bucovinei, precum bunăoară în Fundul Moldovei și scaldătoarea în care s-a spălat întâia oară copilul nou-născut și care de multe ori se păstrează până a treia zi în același vas, în care s-a păstrat și locul ².

În alte părți, tot din Bucovina, este datină că, îndată ce o femeie *a născut*, moașa îl stropește cu agheasmă, îl pune într-o oală și-l îngroapă asemenea într-un loc scutit, de regulă, în tindă după ușă. În casă însă nicicând, căci se crede a fi păcat ³.

În Moldova, județul Suceava, *locul*, după ce-a ieșit cu desăvârșire, se strânge întâi într-o covată, iar după aceea se îngroapă și se astupă bine cu lut, după ușa tinzii sau într-o șură undeva, anume ca să nu dea niște câni de dânsul și să-l mănânce, căci, dând și mâncându-l ar fi mare păcat, deoarece e sânge de creștin ⁴.

În Țara Românească, în locul unde se îngroapă *casa*, se pune și o para de argint, ca să aibă copilul care a stat în acea casă, noroc la bani ⁵.

Cu scaldarea nepoatei sfârșește apoi și tot serviciul moașei, mai ales dacă scaldarea aceasta este urmată după scaldăciune.

¹ Com. de Elie Pop.

² Dict. de P. A. Leușteanu.

³ Dict. de Mariuca Ursăca, din Dorna.

⁴ Dict. de M. Nistor și alte române, din Mălini.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 13.

Înbisericirea

Am amintit mai sus (cap. VIII) că fiecare muiere, după nașterea unui copil, e considerată de către popor ca necurată și, ca atare, șase săptămâni sau patruzeci de zile nu-i este de fel iertat a se depărta de lângă casă.

Împlinindu-se cele șase săptămâni, cea dintâi cale, ce o face este aceea că, luându-și copilul, se duce cu dânsul la biserică parte ca să i se citească *rugăciunea de 40 de zile*, după care-i este apoi permis de a merge oriunde ar voi, parte ca să i se *înbisericească* sau *înbisericeze* copilul nou născut, adică să ia început de a intra în biserică.

Mai nainte de aceasta însă, cu o zi sau două, e datină ca fiecare nepoată să se scalde și să se curețe. Iar în dimineața zilei, când voiește să plece la biserică, se spală și se îmbracă în hainele cele mai curate ce le are. Tot așa face ea de astădată și cu copilul său, cu acea deosebire numai că acestuia îi pune sub față o bucatăică de sare și una de pâne.

După ce s-a pregătit în chipul arătat, ia copilul în brațe sau, dacă nu e în stare singură a-l duce, îl dă altei femei, ca să i-l ducă și așa se pornește la biserică.

Ajungând la biserică nu intră îndată înăuntru, ci așteaptă la pragul acesteia, până ce iese preotul din biserică, ca să-i citească *rugăciunea de 40 de zile*.

Ieșind, preotul începe a-i citi *rugăciunea de 40 de zile*, în care timp femeia stă cu copilul în brațe în genunchi pe pragul bisericii.

Sfârșind *rugăciunea* prescrisă de citit, ia preotul copilul din brațele mamei sale, care acuma se scoală din genunchi, face cu dânsul semnul crucii înaintea ușilor bisericii zicând :

„Înbisericează-se robul (roaba) lui Dumnezeu N. în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în veci vecilor, amin“.

Apoi, băgându-se cu dânsul în biserică, zice :

„Intra-va în casa ta, închina-se-va către biserică cea sfântă a ta“.

După ce a intrat în biserică și anume când a ajuns în mijlocul acesteia, sau mai bine zis în despărțitura bărbătească :

„Înbisericează-se robul lui Dumnezeu..., prin mijlocul bisericii te va lăuda“.

În fine, când ajung dinaintea ușilor altarului :

„Înbisericează-se robul lui Dumnezeu !“

După aceasta îl închină pe la toate icoanele împărătești și apoi, dacă copilul este de parte bărbătească, intră cu dânsul pe ușa de către amiază și în altar, unde îl atinge cu capul de tuspătru laturile mesei celei sfinte, și-l scoate pe ușa de către miez-noapte în despărțitura bărbătească, unde-l pune apoi sau dinaintea ușilor împărătești sau dinaintea tetra-

podului. Dacă însă e de parte femeiască nu-l bagă defel în altar, ci îl închină numai dinaintea icoanelor împărătești și apoi punându-l în unul din locurile mai sus indicate, se-ntoarce în altar.

Tot așa se face înbisericeirea și-n județul Sucevei din Moldova, cu acea deosebire că aici nici copilele nici băieții nu se bagă în altar, ci se închină numai pe la icoane, iar după ce s-au închinat îl duce preotul în despărțitura femeiască și acolo îi pune înaintea icoanei Maicii Domnului sau îi dă maicii sale în mână ¹.

Mama copilului, după ce i s-a citit rugăciunea de 40 de zile, intrând și ea în urma preotului în biserică, în cele mai multe locuri ținându-se de epitrahirul preotului, se duce până în mijlocul bisericii și acolo așează până ce preotul îi înbisericește și închină copilul pe la icoane. Iar după ce i l-a înbisericit și l-a pus acum jos se apropie de copil, bate trei mătăanii, sărută icoana de pe tetrapod și, după aceasta, îl rădică de jos și se întoarce cu dânsul în despărțitura femeiască.

În multe locuri este datină ca nănașul sau nașa copilului, dacă se află în biserică, să bată cele trei mătăanii, să rădice copilul de jos și să-l dea apoi mamei sale.

Mama, după ce a rădicat copilul sau l-a primit din mâinile nașului și s-a dus cu dânsul în despărțitura femeiască, sărută mâna tuturor femeilor celor mai bătrâne decât dânsa, iar cu cele ce sunt de-o seamă cu dânsa se sărută în gură și abia după aceasta se postează într-un loc, unde stă apoi până ce se sfârșește liturghia.

O seamă de femei, care sunt ceva mai avute, plătesc înainte de aceasta preotului o liturghie, atât pentru sănătatea lor cât și a copilului nou-născut.

La sfârșitul liturghiei, copilul nou-născut și înbisericit se împărtășește cu sf. taină a comunicăturii. E însă de observat că la comunicătură nicidecum nu-l ține mama sa, ci în unele sate e datină de a-l ține nașul sau nașa, iar în altele, de regulă, unul dintre epitropii bisericii.

Tot aici trebuie să amintim că în unele comune *lumânările*, ce s-au întrebuintat la botez și care au ars neîntrerupt prin tot decursul *cumătriei*, precum și vreo câteva zile și nopți după aceasta, nu le păstrează mai mult în casă, ci nepoata, când se duce prima oară cu copilul la biserică ia cu sine și lumânările acestea, pe care, după împărtășirea copilului, le dăruiește bisericii cu scop, ca să ardă la icoana Maicii Domnului sau la patronul copilului. Și mai cu seamă se observă aceasta, când nou-născutul e copilă, crezându-se că dacă lumânarea de la botez stă prea mult în casă, nearsă, atunci și copilă, după ce crește mare, nu se poate mărita degrabă, ci trebuie mulți ani să stea fată, pentru că și lumânarea ei de la botez a stătut prea mult nearsă ¹.

Dacă mamei copilului i s-a citit rugăciunea de 40 de zile înainte de ce s-au împlinit șase săptămâni de la naștere, sau dacă e cumva bolnavă, atunci aduce copilul nou-născut la biserică altă femeie, ca să se înbisericeze și să se împărtășească cu sfintele taine.

După ce s-a împărtășit copilul de astădată cu sfintele taine, nu se împărtășește mai mult, până după al șaptelea an, afară de aceasta mai e

¹ Dict. de Ana Pletosu, din Rădășeni.

² Com. de G. Tomoioagă.

de observat încă și aceea că după ce s-au împărtășit, spiritele, cele necurate nu au mai mult putere de a-l cerceta pe acasă și a-i face vreun rău. Totuși ele și după aceasta pot mult rău să-i facă, dacă nu se păzește cumsecade de locurile acelea, unde spiritele cele necurate petrec mai cu plăcere.

Drept aceea, fiecare mamă luătoare de seamă caută ca, copilul său nicicând să nu măie sau să doarmă, fie ziua, fie noapte, pe haturi, în corburile gardurilor, în unghere, pe sub soci, în case de mai mulți ani părăsite, prin cetății dărâmate, în pivnițe, în râpi, în lunci, pe păraie, pe movile de hotară, în păduri unde s-a întâmplat vreo moarte grabnică ori s-a spânzurat cineva sau s-a înecat sau s-a înjunghiat sau a fost ucis de tâlhari, pentru că toate locurile acestea, după credința poporului, sunt necurate, deoarece spiritele cele necurate și rele petrec și joacă pe dânsule. Și mulți copii până la 7 ani, ba, adeseori, chiar și oamenii în vârstă, mâind peste noapte sau dormind pe asemenea locuri, s-au nenorocit, sculându-se, din sănătoși, cum erau mai înainte, mulți, gângăiți, schimosiți, ba chiar și nebuni ¹.

Unele mame, care sunt mai avute, după ce li s-a citit rugăciunea de 40 de zile și după ce s-au întors de la biserică acasă, de bucurie că au scăpat de la așa numita „cușcă“, adevă de oprirea, ca să umble undeva fără rugăciunea aceasta, dau și puțină masă, însă numai în cercul cel mai restrâns familial.

În Ungaria, unde este datină a se citi femeii ce-a născut rugăciunea de 40 de zile ca și în celelalte țări locuite de români, mama copilului, când iese din biserică, spre a se întoarce acasă, merge la icoana Maicii Domnului și ia de la aceasta vreo câteva flori veștejite cu scopul, ca să le puie în ciupă, în credința că, făcând aceasta, copilul va fi bun, va dormi mai toată ziua și nu va plânge mai nicidecum ².

În Macedonia, luând nepoata în ziua a 40-a de la naștere *niclu* (pruncul) cu dânsa, merge la biserică ca *s-li dă preftulu ifchii* (să-i dea preotul binecuvântare).

După ce a dat preotul pruncului binecuvântarea îndătinată maică-sa, întorcându-se cu dânsul acasă, trece pe la trei fântâni și înmoaie în tustrele turta cea frământată de un copil, a treia zi după naștere, despre care am vorbit mai sus și după ce vine acasă o mănâncă, ca să-i vie lapte cu îmbelșugare pentru hrana copilului.

De ordinar, nepoata nu merge de-a dreptul acasă, după ce iese din biserică, ci se duce la nașă, care cele mai de multe ori pune parale și zahăr în sânul copilului, ca acesta să fie dulce la vorbă și bogat.

Ce se atinge de împărtășire trebuie să observăm că în Macedonia este datină ca, copilul nou-născut să se împărtășească, îndată după botez și nu mai pe urmă, în timpul înbisericii, ca-n țările române dincoace de Dunăre, și dacă în momentul când i se dau sfintele taine nu plânge, moașa îl pișcă de trup sau îl strânge de nas, ca să plângă, de aceea, fiindcă se crede că, prin plâns, cere de la Dumnezeu să se creștinească ³.

¹ Com. de G. Tomoioagă.

² Com. de Elia Pop.

³ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în op. cit., p. 48—49.

În fine, trebuie să mai amintesc încă și aceea că o parte din credințele și datinele înșirate în capitoul de față erau uzitate și la o seamă de popoare din antichitate.

Așa, la grecii cei vechi femeia nu ieșea din casă pentru a se duce la templu decât după 40 de zile de la naștere ¹.

La iudei muierea născătoare se consideră după nașterea unui fiu de necurată prin șapte, iar după nașterea unei fiice, prin patrusprezece zile și era îndătorită, în cazul dintâi, a nu se depărta de casă prin patruzeci, iară în cazul al doilea prin optzeci de zile. După decursul acestora aducea la templu un sacrificiu de curățire. Această datină iudaică a trecut mai pe urmă și în biserica creștină în formă de rugăciunea cea de curățire, ce se face la muieri la patruzeci de zile după naștere ².

¹ Censoinus, capit. 11.

² Isid. de Onciul, *Manual de arheologie biblică*, Cernăuți, 1884, p. 150.

Colăcimea

În cele mai multe părți ale Bucovinei și Moldovei este datină ca părinții noilor născuți și încreștinați să ducă nănașilor, respective cumătrilor, colaci ca semn de recunoștință și mulțumită pentru că le-au ținut fiii la botez.

„A da și a primi colaci — scrie V. Alecsandri — este una din vechile datini ale țării. În toate împrejurările cele mai însemnate ale vieții omului, la *naștere*, la *botez*, la *înmormântare*, colacii nu lipsesc, și iau proporții de mărime potrivită cu starea omului. Când se naște un copil și se botează, părinții duc colaci nașului“¹.

Despre acei părinți care n-au dus, nici nu au de gând să ducă, colaci pentru fiii lor și mai cu seamă pentru cei ce au repausat, se crede că au foarte mare păcat și că pruncul mort nu e mai mult al părinților nici nu se roagă lui Dumnezeu pentru dâșii. Din contră, dacă părinții au dus nănașilor colaci pentru dânsul, atunci e fiul lor drept și se roagă pentru dâșii înaintea lui Dumnezeu².

De la *colacii* aceștia, care, în genere, sunt făcuți din făină albă și curată de grâu și care sunt cu mult mai mari decât cei de rând, se numește datina aceasta, în cele mai multe părți ale Bucovinei, *colăcime*. Pe unele locuri însă se numește și *cumătrie*, din cauză că mai toți cei se iau parte la dânsa sunt *încumătriți*.

Colăcimea se face în orișice zi de peste an. Cele mai multe ori însă facerea ei atârnă de la voința și împrejurările sanitare și materiale ale nănașilor. De comun, nănașii așteaptă, până ce au mai mulți fini și abia după aceea poftesc pe părinții acestora la colăcime, anume ca speșele să fie mai mici și mai ușor de purtat.

Unii cumătri fac colăcime a doua zi după Paști, când în cele mai multe sate din Bucovina este datină de a se duce nu numai neamurile cele mai apropiate ci și cumătrii unul la altul cu pască, alții în ziua hramului bisericesc sau în altă sărbătoare mare și iarăși alții îndătimează a o face în ziua patronului, mai pe scurt, fiecare când apucă și când îi vine mai lesne și mai bine la socoteală.

Pe lângă părinții finilor din botez și pe lângă finii din cununie, care, de regulă, încă aduc colaci, dacă cumva n-au adus mai înainte, se poftesc la colăcime, de către cei ce o fac, mai totdeauna, și alte persoane și mai cu seamă neamurile cele mai de aproape și amicii cei mai intimi.

¹ V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 101—102.

² Com. de G. Tomoiogă.

Finii din cununie vin și aduc colaci totdeauna singuri. Pentru cei din botez, fiind încă prea mici, vin și aduc colaci părinții lor. Toți ceilalți însă, care mai sunt poftiți, nu aduc nici un dar.

Dacă copilul botezat trăiește, părinții acestuia, respectiv cumătrii nănașilor săi, duc de regulă *patru colaci mari*, făcuți, după cum am mai spus, din făină albă și curată de grâu ¹.

Pe alocurea obișnuiesc a duce numai *doi colaci*, ba pe la orașe și prin unele sate din apropierea acestora, în loc de colaci, niște *pupeze lungărețe* ca și *pomenele* (asemenea un fel de colaci lungăreți) de care duc și dau câte 8—10 sau 12.

Toți colacii, care se prepară pentru colăcime, se-mpletesc, de regulă, în câte patru, șase sau opt *impletături* și uneori se fac, după cum am mai spus, așa de mari că înainte de a-i băga, ca să se coacă e de lipsă să taie și să lărgească gura cuptorului. Afară de aceasta unii îi *înfloresc* încă și cu felurite flori, făcute asemenea din aluat și apoi îi bagă în cuptor, ca să se coacă.

Colacii aceștia însemnează ca viața pruncului nou-născut, să fie îndelungată și, precum e colacul rotund și deplin, așa și viața pruncului, să fie rotundă și deplină. Și cu *cât s-au nemerit* și ghicit colacii mai bine, cu *cât au crescut* mai tare și s-au făcut mai rumeni și mai frumoși, cu atât și bucuria celor ce i-au făcut e mai mare, căci se crede că, cu cât reușesc colacii mai bine, cu atât și viața fiului, pentru care se duc ei nănașilor, va fi mai fercită și îndestulată de toate bunătățile ².

Cine nu e în stare să facă și să ducă colaci, acela duce, în locul lor, una sau două pătrări de grâu ³.

În ziua colăcimei și anume înainte de a se porni părinții cu colacii la cumătri, se adună mai mulți dintre neamuri, la aceștia și împodobesc colacii cu felurite flori naturale, se înțelege dacă e vară, apoi pun printre dânșii turte dulci, smochine, stafide, o bucată de zahăr, ba de un timp încoace chiar și zaharicale, precum și 2—4 oca de săpun, care înseamnă ca finul sau fina să fie curată. Apoi, toate acestea, dimpreună cu colacii, care sunt așezați unul peste altul, se acoperă cu un șal, tistimel sau tulpan frumos, ori cu o bașma frumoasă de mătăasă ori cu o năframă frumos cusută.

Pe alocurea, cumătrii mai îndătimează a spune înainte ce fel de gust au și cam ce le-ar plăcea să le aducă, precum : materie de o rochie, o față de mindir, fete de pernă sau un brâu de șam de încins. Deci, părinții fiilor botezați de dânșii cumpără și-nvălesc colacii și cu de acestea ⁴.

Obiectul cu care se acoperă, atât colacii cât și celelalte lucruri înșirate, însemnează ca finul sau fina, să fie modești ⁵.

În unele locuri, precum în Mahala, Crasna, Bosanci, Ciocănești, Cărlibaba, pe lângă colaci și unele din obiectele înșirate mai sus, mai duc încă și o huscă de sare, un tălgerel nou, un pahar și un șip cu rachiu sau cu vin, care asemenea se pun deasupra colacilor și se învălesc c-un șervet sau c-un tulpan.

¹ În Crasna, Calafindești, Bosanci, Ilișești și alte sate din Bucovina.

² Com. de G. Tomoioagă.

³ În Crasna com. de M. Bărbuță ; în Fundul Moldovei, com. de P. L. Leușteanu și în Ilișești com. de mai mulți inși.

⁴ În Bosanci și Mahala com. de G. Tomoioagă, apoi în Ciocănești, com. de G. Burcuteanu.

⁵ Com. de G. Tomoioagă.

Dacă copilul botezat a murit, înainte de ce au apucat părinții săi a duce colaci pentru dânsul, atunci duc totdeauna fiecărui cumătru numai *câte trei colaci*, nicicând cu soț, iar năframa, șervetul, tulpanul sau ce este, îl pun, de regulă, sub colaci anume ca aceștia să fie descoperiți. Rareori se învălesc, dar și atunci, numai cu un *tulpan alb*, care înseamnă nevinovăție. Tot pentru copiii cei morți mai duc încă și un *pomișor* pe care îl împodobesc cu *luminile*, nuci, mere, pere, perje, turte dulci, covrigi și pupeze făcute din făină de grâu, precum și un șip plin cu mursă sau o ulcicută cu apă, care se dă de sufletul copilului repausat, *ca să-și ude și răcorească sufletul în cealaltă lume*¹.

Pomul sau *pomișorul* acesta, încărcat așa de frumos, înseamnă *pomul raiului*, pe care crede poporul că stă sufletul în cealaltă lume, pe care și-l închipuie, când ca o păsărică, când ca un om ce stă la umbra unui pom, crezându-se că fiecare suflet are pomul său².

Pomul se pune, de regulă, între cei trei colaci și așa se duce³.

În unele locuri, precum bunăoară în Mahala, Bosnaci și Stroiști, dacă moare finul, nănașul trebuie să-i ducă sălașul la mormânt, iar după înmormântare cumătrii îi dau la *praznicul*, ce se face pentru sufletul repausatului, un rând de colaci sau pomene, împreună cu un pom, asemenea celui descris mai sus, precum și un șal sau tistimel. Iar nănașul, cum primește pomul, îndată îl împarte mai tot printre oaspeții ce stau la masă, de sufletul finului repausat⁴.

În fine, mai e de-nsemnat și aceea că, dacă a murit un copil, părinții săi nu așteaptă până ce cumătrii i-or pofti la colăcime, ci, când au ei timp și putere, atunci se duc dânsii cu colaci. În cazul acesta, cumătrii, vrând nevrând, trebuie să facă colăcime. Și dacă li-i de petrecere, mai cheamă și pe alți cumătri și fini, dacă nu, petrec numai ce ce au venit. În cazul acesta însă colăcimea nicicând nu durează mai mult de 2—3 ore⁵.

Pregătiți fiind, cu toate cele necesare, după cum s-a arătat mai sus, cum a sosit timpul ca să plece, se îmbracă sărbătorește, iau colacii și pomul, adecă fiecare ce are să ducă și se pornesc cu dânsii la cumătri săi mai bine zis la colăcime.

Ajunghând la starea locului, cum au intrat în casă și au dat bună ziua sau bună seara, închină colacii stăpânului sau săpânei de casă prin o orăție potrivită.

În caz că aducătorul colacilor să nu fie orator bun, atunci îi închină altul în locul lui, care e mai isteț și mai bun de gură, zicând :

Bună ziua,
Bună ziua !
(Bună seara,
Bună seara !)
La d-ta, cumătre mare
Și la d-ta, cumătră mare !
Ne-arătăm cu colăcei
Colăcei-s mititei,

¹ În Crasnă și Ilișești.

² Com. de G. Tomoioagă.

³ În Crasnă și Ilișești.

⁴ Com. de I. Beraru și G. Tomoioagă.

⁵ Dict. de M. Bărbuță.

Dar mândri și frumușei.
Că-s făcuți din grâu frumos
Ca și fața lui Cristos.
Colacii ni-s mititei
Dară voia noastră-i mare
La fața domniei-tale.
Și voia noastră-i deplină
Ș-inima încă ni-i bună
Poftim de-ntinde mâna,
Că ți-i vina !
Uită-te în sus și-n jos
Și la fața lui Cristos.
Să lași inimă păgână
Să iei inimă română,
Să prinzi colacii în mână.
Uită-te-n fundul covățelei
Găsi-vei funia vițelei... !
Cum ai ajuns a boteza,
S-ajungi a-l și cununa !¹

Sau așa :

Poftim, de la noi puțin
De la Dumnezeu mai mult
Că el îi cel mai avut !
Binevoii și primiți
De altele vă pregătiți !
Că vrând bunul Dumnezeu
El viață îndelungată
Cu de toate îndestulată
Și sănătate v-a da,
S-ajungeți a-l cununa !²

O variantă a orației acesteia sună :

Bună vremea la dumneavoastră !
Am auzit
Că-i Dumnezeu cu d-voastră:
Și am venit
Și noi la dumneavoastră
Ar fi fost vremea mai de mult,
Dară finii dumneavoastră
Nu s-au priceput.
Dar amu vi se închină,
Cu noroc și voie bună
Și cu niște colăcei
Frumușei
Ca și fața lui Cristos
Să vă fie de bun folos.

¹ Din Valea Putnei, com. de V. Tocariu.

² Com. de G. Tomoioagă.

Colăcei-s frumușei,
 Dar cam mititei.
 Însă voia lor li-i mare
 Și de-or trăi,
 Colăceii i-or mări
 Și pe dumneavoastră v-or mulțami.
 Pe lângă toate aceste
 Încă ceva mai este
 Sub tolișorul covățelei
 Este funicica vițelei
 Vițelei celei peștrițe ;
 Să trăiți,
 Să le-o dăruiți,
 Să fiți mulțamiți
 Și dumneavoastră fericiți !¹

Dacă copilul pentru care s-au adus colacii nu trăiește, atunci în locul orațiilor de mai sus se ține cea următoare :

Ne-arătăm cu colăcei
 Colăcei de grâu frumos
 Ca și fața lui Cristos.
 Colăcei-s cum i-a dat
 Dumnezeu cel prea-ndurat,
 Dară voia noastră-i mare
 Către fața dumitale ;
 Voia noastră îi deplină
 Că-i dăm din inimă bună.
 Poftim, cumătră, de-i primește
 Pentru numele lui Dumnezeu
 Și de sufletul lui N².

În unele localități din Moldova, precum bunăoară în comunele Rădășeni și Mălini din județul Suceava, plaiul Muntele, este datină de a se închina cumătrilor mari trei feluri de colaci și anume : *colaci de mort*, *colaci de scaldătoare* și *colaci coperiți*.

Cei de mort se-nchină, ca și-n unele prăți ale Bucovinei pemijlocit după repausarea și înmormântarea copilului de curând botezat în decursul praznicului ce se dă pentru sufletul defunctului și anume, îndată după ce s-au dat colacii preotului funcționar.

Cei de scaldătoare care constau, de regulă, din opt oca de pâne și o garafă de vin sau rachiu, îi duce tatăl copilului, dimpreună cu moașa, a treia zi sau la o săptămână după botez și închinându-i cumătrilor, zice moașa, care îi închină :

Bună vremea cumătri mari !
 Se-nchină finii dumneavoastră
 Cu colaci de grâu frumos
 Fața Domnului Cristos !

¹ Din Vama, com. de Niculai Lucan, cantor bisericesc.

² Din Poiana Stampii, dict. de Petrea lui Serghie P. ...

Cum vedeți, colaci-s mici
 Pentru că și fini-s mici,
 Dară voia lor li-i mare
 Asupra feții dumneavoastră !
 Ei se roagă să-i primiți
 Dară să nu bănuți,
 Că dacă finii dumneavoastră
 Or crește mari și-or trăi
 Și colacii i-or mai mări.
 Voia dumneavoastră or implini
 Și dumneavoastră-ți cheltui.
 Poftim !.. să vă fie de bine !
 Dar nu uitați nici de mine !

Colacii coperiți se duc în genere la jumătate de an sau la un an.
 În ziua hotărâtă pentru ducerea acestora, ia opt oca de pâne, jumătate
 de oca de orez, jumătate de oca de săpun, jumătate de oca de zahăr,
 două păpuși de smochine, o litră de coarne de mare, o garafă de vin sau
 rachiu, toate acestea se pun într-un paner, se acoperă cu o *casencă*¹ sau
 cu un *bariz*, din care cauză se și numesc *colaci coperiți* și apoi mai în-
 vitând încă și pe alți inși, care asemenea au să ducă colaci, merg cu toții
 la cumătrii mari și cum ajung, zice moașa :

Bună vremea, cumătri mari !
 Iacă se-nchină finul dumneavoastră
 Fața Domnului Cristos.
 Cu colaci de grâu frumoși
 Dacă finul dumneavoastră o trăit
 Și-o mai crescut
 Și colăceii s-au mai mărit
 Voia dumneavoastră o-implinit
 Ca și dumneavoastră s-aveți de cheltuit.
 Poftim, primiți
 Și să nu bănuți,
 Ci să vă grăbiți
 Colacii să-i luați
 Și să căutați,
 Că-n fundul covățelei
 Este și funia vișelei !²

Sau așa :

Bună vremea, cumătru mare !
 Iacă se-nchină finul dumitale
 Cu colăcei
 Frumusei !
 Colăceii-s cam mititei,
 De-abia-l țin în mână de grei.

¹ *Casenca* e un fel de tistimel de lână, cu flori pe margini.

² Dict. de Anița Pletosu, româncă din Rădășeni.

Da se roagă cumătrii dumneavoastră
Cătră cinstită fața dumneavoastră
Că, după cum is ei ostenitori
Să nu fiți bănuitori
Ci să fiți binevoitori
Și de colaci primitori.
Poftim, să vă fie de bine !
Și să vă-ndurați a pune
În fundul covățelei
Funicica vițelei.
Da de-ar fi și-o cărlănică,
Că nu-i trebuie funicică !¹

În comuna Broșteni și împrejurime, ducerea colacilor se sărbătorește cu multă curățenie și duh plecat de cătră săteni.

Cei ce nu dau nașilor colaci de botez, când mor, se crede că sufletul lor e oprit la *vămile văzduhului*, sau pătimizește cine știe ce greutăți în lumea cealaltă.

Cam același lucru se întâmplă și celor ce nu dau colacii de nuntă.

Dacă părinții unui copil nu pot da cumătrului colacii de botez, a-ceștia le lasă cu limbă de moarte, să-și dea colacii. Se crede asemenea că și părinții copiilor, ce nu dau colacii de botez, sufăr pe ceea lume din astă pricină.

Acest obicei se sărbătorește, cam în toate locurile din munții Moldovei, sâmbătă seara sau duminică, nu se ține în seamă însă adeseori vremea.

Cumătrii sau finii duc cumătrilor ori nașilor cam următoarele lucruri : doi, trei colaci mari sau în locul colacilor se poate duce câteva oca de făină de grâu, o bucată de zahăr, stafide, smochine, săpun, o păreche de cioboțele femeiești, o casâncă, ori un tulpăniș ș. a.

Lucrurile acestea se pun pe o masă, se acopăr și după ce vorba în-cepe și găzdașii își mântuie pregătirile, unul din săteni descoperind colacii, cheamă pe cumătri ori pe nași și le închină colacii zicând :

Bună vremea,
Bună vremea,
Cumătre Ioane !²
Iacă se închină
Finii dumneavoastră
Cu niște colaci de grâu frumoși
Ca fața lui Cristos.
Și c-o buticică de vin,
Să vă fie cheful deplin ;
Da-ți primi și de holercă,
Să nu vă fie rău nemică
Și-o băsmăluță de mătasă
Pentru fața dumneavoastră aleasă.
Colăceii is cam mici,
Dar voia li e mare

¹ Dict. de Mariuca Nistor, româncă din Mălini.

² Aici se pune gradul de înrudire ce are închinătorul colacilor cu gazda.

Asupra feței dumneavoastră
 Se roagă să-i primiți
 Și să nu bănuți,
 Că de vor trăi
 Colacii vor mări.
 În dosul colacilor
 Este funia vacilor
 Și căpăstrul cailor.
 E funicica vițellor
 Și coșărașul mieilor.
 De nu credeți
 Puneți mâna și vedeți,
 Că eu drept nu spun
 Decât odată în an.

Unii închinători zic următoarea închinăciune :

Bună vremea,
 Bună vremea.
 Domnilor cumătri mari !
 Iacă seara a-nserat
 Și noi colăcei c-aceștia
 Nu am închinat ;
 Iată se arată cumătru d-voastră
 Și cu finii dumneavoastră
 Cu niște colăcei
 Mândri și frumoși
 Ca fața lui Cristos.
 Colăceii is mititei
 Însă voia li e bună și mare
 Asupra fețelor domniei-voastre.
 Finii și cumătrii de-or trăi
 Colăceii vor mai mări
 Și voia dumneavoastră vor îndeplini.
 Dumneavoastră
 După cum ați fost ostenitori
 Și cheltuitori
 Poftim, fiți buni și primitori.
 Poftim, de-asupra pe colăcei
 O basma mândră de șase lei.
 La dumnealor le-ar fi fost
 Vremea mai demult,
 Dar ei nu s-au priceput...
 Dumnealor ar fi făcut
 Colacii cât de mari,
 Da nu au avut
 Grău la hambariu.
 Poftim dumneavoastră

Colacii îi primiți
 Și la fini ceva dăruiți ;
 În dosul colăceilor,
 Coșărașul mieilor
 Funicica vacilor
 În dosul colacilor,
 Poftim, că mai avem
 Un butoi cu vin,
 Ca să fie cheful deplin.
 Dar fie și de holercă
 Să nu vă fie de rău nemică.
 Vremea a fost să aducă
 Acestea mai de mult,
 Dar nu s-au priceput
 C-au trimes carăle
 În jos la Hârlău
 Și-a fost drumul rău ;
 A fost drumul grunzuros
 Și-au picat buțile din car jos.
 Și-au umplut fundurile,
 Unghiurile.
 Și doagele,
 Pârloagele.
 Și cercurile,
 Bâlcurile ;
 A rămas o buticică oloagă
 Dintr-un fund și-o doagă
 Am întins mâna
 Și-am luat și eu una.
 Am venit acasă la cumătri
 Să o ducem să cinstim,
 Să ne fie la toți cheful deplin ¹.

¹ „Șezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 36—38.

În împrejurimea Somecutei-Mari sau Chioar, comitatul Sătmar, în Ungaria, unde este asemenea datină de a se duce cumătrilor mari *colaci de nănași*, se răspunde la masă prin-o staroste, astfel :

Cinstiți boieri de cinste !
Este rând
Și cuvânt
De la Dumnezeu cel sfânt
Întâia oară.
Și-a doua oară
Este rândul
Și cuvântul
Maicii
Precistii
Și-a apostolilor
Și-a tuturor sfinților :
Iar a treia rând
Este cuvânt
De la gazdele de loc,
Da-le-ar Dumnezeu noroc.
Cinstiți cumătri mari !
Ai nănașilor celor mari...
Știm noi drept și-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat.
Că doară noi am avut
Nu tocmai tare de mult
O odraslă din trupul nostru
Care-n maica mănăstire
Prin rostul nănașilor
Și-a preotului de loc
A primit sfântul botez.
Dar una noi nu știm,
Cu ce să le mulțămim.
Și-ună nu ne pricepem,
Ce o să le întorcem ?
Întorcă-le Dumnezeu
Cu mia
Și cu suta !
Dar și noi tot le răspundem
Doi colaci de grâu frumos,
Ca pelița lui Cristos
Și strigăm toți la Cristos !
Să dea Dumnezeu noroc
Și viață la *poroboc*
Și cu doi potilați lați
Tocmai din târg cumpărați
Din târg de la Țiligrad ;
Niște zadii de mătasă

Să le poarte sănătoasă,
Cinstita gazdă de casă.
Știm drept și adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat
C-am avut, din întâmplare
Și-o cinstită moașă mare
Dumnezeu să ni-o trăiască
Ca și de-acum să moșească.
Și la dânsa nu putem
Zóala să i-o întorcem.
Întorcă-i-o Dumnezeu
Dar noi tot îi răspundem
O pâne de grâu curat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat
Și-o zadié de mătasă,
Ca s-o poarte sănătoasă.
Avut-am și-un ceteraș,
Înăltuț și drăgălaș
Fără de care
N-am fi fost în stare,
Treab-aceasta s-o făcem.
Și lui încă-i răspundem
Cu colac de grâu frumos,
Ca pelița lui Cristos
Să strige și el la Cristos.
Să dea Dumnezeu noroc
Și creștere la *poroboc*.
Iar știm drept și-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat.
C-am avut și un chemător,
Om voinic și cu bun spor
Care pe toți ne-a chemat
Și aici ne-á adunat
Și pân-ce ne-a adunat
Sărit-a el multe garduri,
Trecut-a multe prilazuri.
Îi răspundem deci și lui
Un colac de grâu frumos,
Ca pelița lui Cristos.
Să strige și el noroc
Și creștere la *poroboc* !
Știm drept și-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat
C-am avut și un socaciu

Fără pic de fund la gaci¹
Care mult s-a mai trudit
Și mult pe mâinuri s-a fript
Tot puind
Și luând
Oalele de la foc...

Ii răspundem deci și lui
Un colac de grâu frumos,
Ca peița lui Cristos.
Să strige și el la Cristos,
Ca să dea mult noroc
Și creștere la poroboc!²

Cumătrii, primind colacii și prinzându-i în mână, în caz dacă trăiesc finii, pentru care li s-au adus, mulțămesc din toată inima părinților, dorind în același timp finilor viață îndelungată, sănătate, noroc, fericire și mai ales dacă sunt avuți, promițându-le în schimb pentru colacii aduși un vițel, o vițică sau o juncă, un miel, o cârlană sau o oaie etc. ; mai pe scurt, ceea ce le dă mâna, ce pot, pe care în scurt timp o și trimis finului căruia i s-a promis.³

De multe ori se întâmplă că nănașii, neavând copii proprii, testează la ocazia aceasta toată averea lor unuia sau altuia dintre finii botezați de dânsii, care apoi, după moartea nănașilor, o și capătă în stăpânire⁴.

Dacă însă finul, pentru care s-au adus colacii, a murit, atunci zic : „Dumnezeu primească să fie de sufletul lui N. !“

Atât colacii cât și pomișorii, care s-au adus pentru finii repausați, cum i-au luat din mâna celor ce i-au adus în cele mai multe locuri din Bucovina îi și împart între toți oaspeții adunați. Iar *luminile*, căci în cazul acesta se aduc și luminile de la botez, le lasă să ardă până spre sfârșit. Iar când ajung spre sfârșit, iau mucerile ce mai rămân și puindu-le sub masă le lasă acolo să ardă mai departe până ce se sting singure de sine.

Unul dintre cei patru colaci, care se aduc pentru finii cei vii, nănașii îl întorc părinților cu scop, ca să-l dea finilor, iar dacă aceștia s-mărișori și au venit și ei dimpreună cu părinții lor la nănași, atunci li se dă lor colacul în mână.

În unele părți împărțirea aceasta a colacilor și a pomilor urmează mai târziu și anume atunci când voiesc cei ce i-au adus, să se ducă pe acasă.

După ce s-au adunat acum toți cei ce au avut să aducă colaci, după ce i-a închinat fiecare cum a știut, gospodarii de casă i-au colacii aduși de pe masă și-i pun în alt loc, iar în locul lor pun pe masă diferite bucate, poftesc apoi atât pe cumătri cât și pe ceilalți inși, ce se mai află de față, ca să ocupe loc la masă și anume pe cei mai înaintați în vârstă și mai cu vază în sat îi pun să șadă în fruntea mesei, iar pe cei mai tineri împrejurul acesteia.

După ce s-au așezat cu toții, cumătrul cel mare, stăpânul de casă, luând un pahar de rachiu cinstește la cel mai bătrân dintre oaspeți, aceasta la cumătra mare, iar cumătra la cine o trage mai întâi inima, și tot așa cinstindu-se unul pe altul, bând și ospătând petrec în voie bună, cam de la vreo dou-trei ore de după amiază și până hăt târziu noaptea.

¹ *gaci*, cuv. germ. = izmene.

² Com. de Elia Pop, învățător în Șomcuta Mare.

³ În Ciocănești, precum și în alte sate din munții Bucovinei. Vezi și V. Alecsandri, op. cit., p. 102 ; — „Șezătoarea“, an. I., Fălticeni, 1892, p. 39 : „Cumătrii ori nașii, primind colacii mulțămesc finilor și tuturor colăcarilor și le făgăduiesc în fața tuturor ori o juncă ori două, trei oi și altele“.

⁴ Din Stroiești, com. de I. Berariu.

Dacă cumătrul mare, căruia i s-au adus colaci, e un om vesel și petrecător, și dacă mai e încă și avut, atunci face colăcime și cu lăutari. În cazul acesta, de multe ori, după ce s-au sculat de la masă, nu se duc îndată pe acasă, ci se apucă la joc, care nu odată durează chiar și până a doua zi dimineața. Nefiind lăutari dindămână, se mulțămesc și numai cu un cimpoiaș sau cu un fluerar care știe bine zice din fluier sau din trișcă, să aibă numai după cine juca.

Cât timp stau la masă, atenția lor nu e îndreptată numai la mâncare și băutură, din contră glumesc și istorisesc fel de fel de lucruri și întâmplări, atât din sat cât și de prin împrejurime.

Iar unii, după ce au prins o leacă în cap, încep a cânta și felurite cântece precum :

Holercă cu secărea,
Vai de mine cum te-aș bea
N-are cine mă-mbia.
Îmbia-m-a oarecine,
Că i-a fi milă de mine !

Sau astfel :

Holercuță, draga mea,
Pus-am gând că nu te-oi bea
Unde văd pe alții bând,
Văd inima-n mine-arzând !

Dacă vreunul a băut cam mulțisor și începe a-i fi rău, ceilalți, observând aceasta, zic, în glumă :

„A prins ciocârlanul de coadă“, sau „s-a uitat cam lacom în fundul paharului“ și de aceea „s-a cam deochiat“, dar lasă că acuș îi va trece și nu i s-a mai întâmpla nemică !

După masă sau, mai bine zis, după încheierea întregii petreceri de la colăcime, colăcarii, adecă părinții și finii, care au adus colaci, își iau rămas bun de la găzdași și pornesc apoi spre casă, ducând fiecare cu sine veselia, precum și un car de minciuni.

Cumătrilor și nănașilor le pare bine de finii ce au, dacă au semne de buni gospodari, iar finii duc cu ei mângâierea sufletească că la vămile văzduhului și pe cealaltă lume nu vor fi supuși la munci ori oprîți în drumul lumii fericite de copacii de botez ori de nuntă. ¹

¹ „Vezi „Sezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 39.

Creșterea

Românca țarancă, de-ar fi orișicât de bogată și ar avea¹ orișicât de mulți copii, ea nici pe unul nu-l dă pe mâinile altei femei, ca să i-l lăpteze și crească, nicicând, nu-și caută și năimește *doică* sau *mamoă*, ci numai dacă-i încuviințează sănătatea, îi nutrește și crește ea singură. Fiecare româncă, avută ori sârmană :

Copil dacă dobândește
Cu lucru în mână-l crește.
Îl leagăna cu piciorul
Și din brâu toarce fuiorul.
Cu o mână îi dă țâță,
Cu alta focul atâță¹.

De face de mâncare pentru bărbatul său sau pentru lucrători, de caută de vite, de păsări sau de alte animale domestice, de lucră la cânepă sau țese pânză trebuitoare pentru îmbrăcăminte a familiei, de grijește în casă sau pe afară, mai pe scurt, de ar fi orișicât de învăluită și necăjită, ea nicicând nu uită de copilul său, ci amuș, amuș aleargă la dânsul să vadă ce face, de nu plânge sau poate îi trebuie ceva și, după ce-l caută și îngrijește, se apucă iarăși de lucru.

Iar dacă se duce în câmp, la prășit sau la secerat, la adunat fân sau la cules cânepă, ea nu-și lasă copilul de țâță acasă, ci-l ia, totdeauna, cu sine și ajungând la starea locului, îndată caută o tufă sau îi face o colibuță de buruiene, îl pune acolo la umbră și se dă apoi la lucru și lucră din toate răspuțurile. Iar când începe copilul a plânge aleargă la dânsul, îi dă de supt, îl dezmiardă puțin și adormindu-l, se apucă din nou la lucru și lucră, neîncetat, până ce apune soarele.

Și cu toate că, copiii româncelor țarance sunt, așa zicând, din momentul nașterii lor și până ce cresc mari, expuși la o mulțime de neajunsuri și neîndemânări, cu toate că foarte adeseori sunt expuși vântului și răcelii, ploii și arșiței soarelui totuși experiența de toate zilele ne arată că ei sunt înzecit mai sănătoși și mai voinici decât ai celor care îi cresc cu cea mai mare băgare de seamă și fereală, atât de umbră cât și de soare, după cum merge vorba.

Cunoscută ni-i încă și aceea că partea cea mai mare a copiilor de țaran sunt cu mult mai isteți și mai ajunși de cap la orișice învățătură, decât ai celor dintr-o stare mai înaltă.

¹ A. Pann, *Povestea Vorbei*, t. II, București, p. 153.

Dacă priceperea și de multe ori chiar și mijloacele unui țaran ar ajunge până acolo ca să-și poarte copiii săi la școală, atunci foarte lesne am avea ocazia de a ne mândri cu unii dintre cei mai deștepți și culti bărbați.

Să sperăm însă că, în curând, îndemnul și năzuința după învățatură va prinde rădăcini adânci și în sânul poporului român de la țară.

Până atunci să ne întoarcem iarăși la modul creșterii copiilor de cătră româncele noastre.

Un străin, scriind despre datinele și credințele românilor din Transilvania spune în privința creșterii copiilor următoarele :

„Trecând în sfârșit pentru femeia sărguincioasă cele șase săptămâni de lehuzie, ea iarăși ia parte activă în câmp și în pădure, în casă și prin ogradă, la afacerile bărbatului său, pe când sugătorul adeseori rămâne zile întregi singurel, ca cucul acasă, și, adeseori, capătă abia seara de mâncare.

Cu toate acestea copilul prosperează măcar că, adeseori, e luat și dus de cătră părinții săi cale de mai multe zile pe pășunile muntoase, unde nu o dată e destul de expus viforelor, care nu arareori chiar și-n dricul verii vâjje pe câmpiile cele înalte ale Carpaților ; el crește și prosperă asemenea florilor de pe munții înguste sale patrii, de cătră tatăl și maica sa foarte puțin căutat și îngrijit, ba chiar prea puțin băgat în seamă. Despre o relație intimă între mamă și copil nici vorbă nu poate fi la români, de aceea, în genere luat, le și lipsesc lor cântecele de leagăn, precum și cele de copii, care ni le înfățișează poezia populară a celorlalte națiuni, prin adâncimea sentimentului și a intimității sale, într-un chip atât de excelent“¹.

Pe câte șire, mai pe atâtea neadevăruri, și mai ales în ceea ce privește relația și intimitatea dintre mamă și intimitatea dintre mamă și copilul său sugător pe de o parte, iar pe de altă parte că românii n-ar avea mai defel câtece de leagăn !

Ce se atinge de intimitate, am spus chiar la începutul acestui capitol și o mai repet încodată, că româncele adevărată numai rar când se desparte bucuroasă de copilul său sugător și ea e totdeauna cu gândul la dânsul, ca să nu i se întâmple o nenorocire.

Sunt, nu-i vorbă, și de acele mame cari nu-și prea bat capul cu copiii lor, dar numărul acelora, după câte știu eu, e foarte mic în comparație cu totalitatea româncelor.

Ce se atinge de cântecele de leagăn, apoi acestea nu pe afară și atât mai puțin la lucrarea câmpului pot fi auzite ; ci ele trebuie căutate în casă lângă leagăn, de la care și-au căpătat și numirea. Însă acolo e cam greu a le asculta și mai greu a le aduna, pentru că, cântecele ce le cântă româncele fiului sau fiicei sale sunt mai mult niște dorințe sau taine ale inimei sale, niște acorduri duioase, cari nu prea bucuroasă le descoperă ea altora, cu atât mai puțin unui străin.

Au și românii destule și prea destule cântece de leagăn, dar precum pentru multe altele, așa și pentru acestea nime până acum nu s-a îngrijit să le dea publicității și poate că nici nu i-a dat nimănui până acum mâna de a se apropia de copilul ce abia a început să ațipească și a constrânge pe maica acestuia, ca să i le dicteze.

¹ Wislocki, *op. cit.*, p. 11.

În șirele următoare însă noi ne vom convinge că și românii din toate țările, încă au felurite cântece de leagăn.

Mai nainte însă de a reproduce unele cântecele de leagăn, care ni-s nouă cunoscute, să vedem cum și din ce este compus leagănul româncelor? și ce fel de numiri mai are acesta la români?

Leagănul româncelor e, în genere, foarte simplu. El este compus din două scândurele mai lungi și două mai scurte, în forma unei lădițe sau, mai bine zis, a unui secrieș (copârșeu) ori coș de căruță, care e așezat și întărit pe două picioare (tălpi), semi-cercuale pe care se leagănă, încolo și încoace. La fund e, de regulă, mai îngust, iar la gură mai larg și fără de acoperiș.

Se mai fac leagăne încă și din nuiele, în forma unei coșerci (corfe) lungurețe. Dar și acestea încă au tălpi semi-cercuale, pe care se leagănă.

În unele părți din Transilvania, leagănele din urmă se acată cu niște funii de grindă și așa se leagănă ¹.

Româncele cele sărmane întrebuințează, în loc de adevăratul leagăn, adeseori și o covățică, care în unele părți din Bucovina și Moldova și mai ales de la țară, se numește *albiuță*. Româncele mai inteligente, precum și țărăncile cele mai avute au adoptat, de un timp încoace, leagănul uzitat la germani.

O seamă de românce îndătimează de a culca pe fiii lor și în pat. Însă aceasta, după credința poporului român din Transilvania, nu e bine, din contra, e păcat ca un inger curat să doarmă într-un pat întinat ².

Asemenea nu e bine de a se pune un copil în leagănul altuia, căci *ia crescutul aceluși copil* ³.

Scândurelele din care se compune un leagăn, sunt, în genere, de *brad* sau de *paltin*, iar nuielele de *alun* sau și de *răchită*.

Din alt lemn, afară de cele înșirate până aici, nu e bine să se facă, leagănul. Dovadă despre aceasta avem următoarea doină din Transilvania:

Frunză verde săcărea,
Maică măculița mea!
Când ai fost cu mine grea.
Maică rău îți mai părea.
Dară dacă m-ai făcut,
Ție bine ți-a părut.
Mi-ai făcut plapon de lână
Fașia de mătrăgună
Și leagăn de magheran,
Să mă leagăn de măgan ⁴.

În leagăn se așterne, de regulă, un păier mic umplut mai ales, cu fân sau cu paie de grâu sau de secară și la cap se pune o perinută.

Fiecare mamă însă trebuie să ia foarte bine seama ca printru fânul sau paiele din paier să nu fie *neghină* sau vreun *spin*, căci acestea pot

¹ Com. de R. Simu, învățător în Orlat.

² Com. de R. Simu.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 24.

⁴ Iuliu Moldovan, *Poezii populare*, în „Gazeta Transilvaniei“, an. LI, 1888, nr.

să-i fie nu numai de stricăciune, ci și de augur rău. De aceea, zice un cântec din Transilvania :

Maică, când m-ai legănat
 Maică, rău m-ai blăstămat.
În leagăn mi-ai pus neghină,
Să nu am în veci hodină
Și sub periniță spini,
Să trăiesc între străini...¹

Și acum, după ce am văzut cum și din ce-și fac românii leagăn pentru copii lor, și cum îl îngrijesc, să trecem la *cântecele de leagăn*².

Am amintit mai sus că româncele, când sunt foarte învăluite și ocupate cu lucrul, rareori îndătimează de a adormi pe copiii lor cu cântece. Nu tot așa fac ele și în zile de sărbătoare, când n-au de lucru, sau serile când au sfârșit tot lucrul pe afară și când s-au retras în casă. Atunci ne mijlocit, după ce i-au scăldat, înfășat, li-au dat de supt și i-au culcat în leagăn, încep a-i legăna și a-i adormi prin cântecele lor. Ele dulci și melodioase, în care cuvinte ca *nani-nani* și *liuliu-liuliu* răsună ca o duioasă dezmierdare.

Iată unul dintre cele mai frumoase cântece de leagăn prin care îndătimează româncele din Moldova a-și adormi feciorașii lor :

Nani, nani, copilaș
 Dragul mamei fecioraș !
 Că mama te-a legăna
 Și mama te-a căuta.
 Ca pe-o floare drăgălașă,
 Ca pe-un îngereț în fașă.
Nani, nani, cu mama
 Că mama te-a descânta
 Să te faci un viteaz mare
 Ca Domnului Ștefan cel Mare

Să fii vrednic la război
 Să scapi țara de nevoi.

Nani, nani, puiul meu
 Ferici-te-ar Dumnezeu !
 Să fii oacheș și frumos,
 Ca un soare luminos.
 Fetele să te-ndrăgească,
 Flori în calea ta să crească³.

Aria cea mai răspândită pe care se cântă versurile acestea e cea următoare :

¹ Iuliu Moldovan, *Chiuituri populare*, în „Gazeta Transilvaniei“, an. LI, Brașov. 1888 nr. 142.

² V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 381.

³ T. T. Burada, *Almanach musical*, an. II, 1876, Iași, p. 72.

Cuvântul *nani* cu care se începe cântecul reprodus, precum și multe alte cântece de leagăn ale românilor, ne aduce aminte de cântecele de leagăn sau *nenia* cu care mamele romane adormeau pe pruncii lor ¹.

Și mamele italiene încă îndătimează, ca și româncele noastre, a le-găna pe copiii lor cu un fel de *nani-nani*. Ele cântă următoarea strofă :

Dormi, dormi, nel mio seno
Il mio cuor culla sera
Fa la nina, nana na ².

Dacă sugătorul e *fetișoară*, atunci mamele din unele părți ale Mol-dovei îl adorm prin următorul cântec :

Nani, nani, copiliță
Draga mami garofiță.
Că mama te-a legăna
Și pe față te-a spăla
Cu apă de la izvoare,
Ca să fii ruptă din soare.
Nani, nani, drăguliță
Crește-ai ca o garofiță.
Să fii naltă trestioară,
Albă ca o lăcrămioară.
Blândă ca o turturea
Și frumoasă ca o stea ³.

Un cântec din Bucovina, care asemenea se-ncepe cu *nani, nani*, și care se cântă atât băieților cât și copilelor, sună așa :

Haida, nani	Tu adormi ;
Nani, nani	Eu te leagăn
Puiul mării ;	Linșor
Puiul mării •	Tu te culcă
Cel de curcă	Binișor.
Eu te leagăn	C-a veni domnul
Tu, te culcă ;	Cu somnul
Puiul mării	Să-mi adoarmă
Cel de rață	Puișorul.
Eu te leagăn	Și-a veni doamna
Tu te-așează ;	Cu perina
Puiul mării	Să-mi adoarmă
Cel de domn	Duduca ⁴ .
Eu te leagăn	

Alt cântec, tot din Bucovina, care așisderea se începe cu *nani, nani*, sună precum urmează :

Nani, nani
Dragui mami.

¹ Horatiu, epist. I, 1, 62 ; Carmen, 3, 28, 16. — Phaedri 3, prolog 10.

² Apud, V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 382.

³ Idem, p. 381.

⁴ Din comuna Balaceana, com. de Mihai Jemna, stud. gimn.

Nani, dragul meu și dormi
Dimineața să te scoli.
Să fii mami de-ajutor
De pe vatră pe cuptor
Tătuții de prășitor.

Unele românce din Bucovina, pe lângă cuvântul dezmierdător *nani*, întrebunțează foarte adeseori în cântecele lor de leagăn și cuvântul *liuliu*.

Iată un astfel de cântec, în care provin amândouă cuvintele de mai sus :

Haida *liuliu*, puiule
Puiule, puiule !
Haida *liuliu* cu mama
Că mama te-a legăna
Și din gură ți-a cânta.
Ți-a cânta un cântecel,
Scurticel și frumușel,
Doară-i crește măricel
Și te-i face voinicel.
Haida *liuliu*, *nani*, *nani*
Liului, *liuliu*, puiul mami.
Că mama ție ți-a zice
Un cântec mândru, duios
Ca s-adormi, să fii frumos
Părinților de folos ;
Haida *liuliu*, băiețel
Dragul mami mățățel,
Doară-i crește mărișor,
Să fii mami de-ajutor.
Haida *nani*, *palicaș*¹
Doară-i crește mai degrabă,
Să fii tatii bun de treabă !²

Un alt cântec de leagăn, tot din Bucovina și anume din comuna Crasna, sună așa :

Hai *liuliuțu*, pui de pește
Hai *liuliuțu* și-adormește,
Să te poată mama crește
Să-i fii slujbă cu nădejde
Să fii mami de-ajutor
Și tătuții de bun spor ;
Să fii mami iarna-n casă,
Tătuții vara la coasă.
Mână dreaptă de-ajutat
Orice lucru de lucrat :

¹ *Palicaș* e un cuvânt de dezmierdare, însă românce ce-a dictat cântecul nu a știut să spuie ce înseamnă.

² Din Bălăceana, com. de Mihai Jemna.

De-adus apă cu cofița,
De-aprins seara luminița ¹.

O variantă a acestui cântec, cules asemenea din Crasna, sună astfel :

Hai liuliutu dragul mami
Puiul mami, scumpul mami !
Hai liuliutu și-i dormi,
Doară mai măruț vei fi.
Hai liuliutu și-adormește
Și-adormește, pui de pește
Doar te-ar putea mama crește,
Să fii mami de-ajutor
Și nenuțului de spor
Mămuții tale în casă
Iar nenuțului la cossă.
De-adus apă cu cofița,
Seara de deschis portița !²

Altă variantă, tot din Crasna, sună precum urmează :

Dragul mami pui de pește
Haida liuliu și-adormește,
Să te poată mama crește,
Să te crească mărișor,
Să fii mami de-ajutor
Și tătuchii de mult spor
Să scoți boii din ocol
Pe Frian și pe Bujor
Și la jug să mi-i înjugi
Și la plug să mi te duci.
Boii că mi-i înjuga
Și cu tata că-i ara
Grâu de vară-i semăna
Și-a da Dumnezeu și-a fi
Cât băiatul va trăi
Și colaci frumoși vom face
C-așa băiatului place !

La un băiat, ceva mai mărișor :

Haide liuliu, lulișor !
Dragul mami puișor
Doară-i crește mărișor,
Să mi te văz că grăiești
Să nu mă mai necăjești.
Că destul pieptul mi-ai supt
Și țâțele mi le-ai rupt.
Fă-te mărișor și crești,
Că tot dragul mami ești.

¹ Dict. de M. Bărbuță.

² *Idem.*

Și tu-n câmp că mi țe-i duce
Mama mâncare ți-aduce.
Și după ce mi-i lucra
Îi sta puțin și-i mânca
Și tata s-a hodini
Cât cu tine-a mai trăi.
Numai dacă-i asculta
Cum a zice tătuca
Dumnezeu s-a bucura
Și ție hrană ți-a da ;
Cât îi fi și-i mai trăi,
Nemică nu ți-a lipsi ¹.

Altul :

Dragul mamei, Ionică,
Puișor de rândunică !
Haida liuliu și te culcă
Doar te-ar putea mama crește,
Să te deie la neveste ! ²

La o copilă :

Haide liuliu draga mamei
Draga mamei, puica mamei !
Haida liuliu de-mi adormi
Dimineața să te scoli,
Să fii nenii de-jutor
Și mamei lucru cu spor.
Câte flori au fost pe șes
Fetele că le-au cules.
Și le-au strâns în mănunchele
Și le-au pus în sân la piele
Și le-au strâns în mănunchi mare
Pe la așfințit de soare
Și mi le-au pus subsuoară
Ca, copila să-mi adoarmă.
Și se va culca cu soare,
Să-i pară noaptea mai mare...
Și așa mi-a adormit
Puiul mamei cel iubit,
Că singură n-a știut
Noptița când a trecut ³.

Altul :

Draga mamei copilită,
Scumpa mamei garofiță.

¹ Amândouă cântecele acestea, culese din comuna Crasna, mi le-a comunicat cumnatul meu Sam. Petrescu, paroh și exarh.

² Din Mahala, com. de Ionică al lui Iordachi Isac, agricultor.

³ *Idem.*

De-ar ști mama cui te crește,
Nu ți-ar mai trage nădejde !¹

La un copil, a cărui mamă a murit :

Haida liuliu, dragul tatii
Căci amu nu-i țâța mamil !
Țată rea și acră
Amu te apleacă
Și mână străină
Amu te alină !²

La un copil de fată mare :

Frunză verde mărăcine,
Când iese fata la lume
N-asculte cine ce-i spune.
Dacă-i spune un flăcău
Ea să-l ție tot de rău.
S-asculte pe tatăl său
Tatăl său n-o-nvață rău
Da o-nvață tot de bine,
Să nu joace-n joc cu nime.
Jocul cela nu-i curat
Multe fete c-a-nșelat
Gâțe goale n-au purtat
Pe părinți i-au rușinat.
Când se-ncep hramurile
Ele plâng cu zilele.
Cât îi vara de frumoasă,
Ele șed la umbră-n casă

Și blastămă jocurile
Și toate petrecerile :
— Câte jocuri am jucat
Lacrimi atâte-am vărsat.
Bădișor, ce mi-ai fost drag,
Să vii pân la al meu prag.
Că tu dacă mi-ii veni,
Eu frumos te-oi milui.
C-o cojiță de mălai
Uscată, de nouă ai
C-o strachină de cenușă
De-asupra cu cărbunași,
Să ști cum iubești și lași.
Cine iubește și lasă,
N-ar mai avea tică-n casă..
Aibă moarte de cuțit,
N-aibă loc nici în mormânt³.

Altul :

Petrișor uscat pe culme
Câte fete sunt în lume
Nu-i nici una amărâtă
Ca fata cea-ncluită
Și de lume despărțită.
Când flăcăii merg la joc,
Ea pune scăldușca-n foc.
Când flăcăii joacă roată,
Ea s-apeacă pe covată
Și tot plânge și oftează
Multe lacrimi mai vărsează.
Și se primblă pe la poartă,
Pare că ar fi plouată.
Cu mânil subsuoară,

Cu focșor la inimioară.
Când flăcăii vin pe-acasă,
Ea atunci scăldușca varsă.
Fetișoară-ncluită
Și de lume despărțită !
Cine mi te-a învățat,
Pe părinți de-ai rușinat,
Pe neamuri de-ai supărat ?
— Măiculița din cel sat
Pe la toate zorile
Pe la strat cu florile !
— Păsăruică-n cuiburele
Copii mici în covățele
Leagănă-i, puică, și taci

¹ Din Mahala, com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

² Din Crasna, com. de Sam. Petrescu.

³ Din Mahala, com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

Că ți-au fost feciorii dragi.
Feciorii la joc s-or duce
Iar tu-i suspina și plânge ;
Feciorii-n joc or juca,
Tu-i plânge și-i legăna :
Haida liuliu, dragul mamei
Dragul mamei, puiul mamei !
N-ar ajunge zile bune
Cel ce te-a făcut pe tine.
El îi dus în cătănie,

Numai vestea lui să vie
Trupu-acolo să-i rămâie.
Și-atuncea el să se-nsoare,
Când voi fi eu fată mare.
Și-atuncea să se cunune,
Când voi ieși eu la lume ;
Cum mi-a legat mânele
Și scurtat drumurile,
Scurte-i-se zilele !¹

Ca și românele din Bucovina și Moldova tot așa adorm pe fiii și fiicele lor și românele din Transilvania, Banat și Ungaria cu aceea deosebire numai că acestea, adeseori încep cântecele lor cu cuvântul *abua* și *bua*, în loc de *nani* sau *liuliu*.

Iată unul, din Transilvania:

Bua, bua cu mama !
Că mama te-a legăna
Și frumos ți-o descânta :
Bua, bua puiul mamei,
Dragul mamei frumușel
Până-i crește măricel².

Altul, tot din Transilvania, și anume din Coahalm :

Bua, bua, bua
Puiu mamei.
Drag, frumos,
Crești luminos !
Să fii prea norocos
Să trăiești nepăcâtos ;
Pentru tine mă năcăjesc
Și-n lume mă amărăsc
Să te cresc,
Să te măresc !

Al treilea, tot de acolo :

Bua, bua, bua puișor
Și-al meu drăguț fecior.
Fă-te mare mărișor,
Ca să-mi fii de ajutor
Și să-mi iei boul de corn
Și la-ntors și la ogor ;
Pentru tine mă căznesc,
Ca să te cresc,
Să te măresc ;
Haide luică

¹ Idem.

² „Gazeta Transilvaniei“, an. LIV, Brașov, 1891, nr. 92, în „Foileton“.

De mi-l culcă.
Și tu cioară
De mi-l scoală.
Și tu pește
De mi-l crește.
Și tu rață
De-l răsfață.
Și tu țarcă
De-l îmbracă.
Numai mare să se facă,
Să crească,
Să-mbătrânească !
Pe lume să vecuiască !...¹

Iată unul și din Banat :

Bua, bua, Ionaș
Dragul mamei copilaș.
Taci și dormi încetișor
Sufletul meu pușor ;
Până ziua te-a trezi
Pe-al ei piept te-i odihni...
Bua, bua, păunaș
Scumpul mamei ingeraș².

Altul, din Ungaria și anume din împrejurimea Șomcutei Mari, comitatul Sătmar :

Abuă-te cu mama
Că mama te-a legăna
Cucă-te³ tu pititel
Și te scoală plugărel.
Cucă-te tu și te-abuă
Și te scoală mâni la ziuă.
Bătu-le-ar fi Dumnezeu
Trâmbele de la belceu
Care m-am legănat eu
Să nu se legene nime
Să fie plătit cu mine.
— Leagăna lele și taci
Dacă ți-a plăcut să-l faci !⁴

Ce se atinge de cuvântul *bua* al româncelor din Banat și Ungaria, trebuie să amintim aici că el, deși mai rar, provine și în Bucovina și anume în două forme adică *bua* și *boa*.

¹ B.P. Hasdeu, *Dicționarul limbii ist. și pop. a românilor*, t. II, p. III, din *Adenda*.

² Alexandru Onaciu, *Cununa*, novelă populară, în „Familia”, an. XI, Budapesta, 1875, p. 74.

³ *Cucă-te* = culcă-te. Tot așa rostește verbul acesta și româncele din Bucovina, când voiesc să-și adoarmă copiii.

⁴ Com. de E. Pop, învățător din Șomcuta Mare.

Un cântec din satul Bosanci, districtul Sucevei, în care provine acest cuvânt, sună așa :

Hai *bua*, malcă, *bua*
Că maica nu te-a lăsa
Ci ea mi te-a legăna
Și din gură ți-a cânta.
Și ți-a cânta-ncetișor,
Un cântec mic scurțișor
Și vei crește mărișor.
Ți-a cânta un cântecel,
Scurticel și frumușel,
Doară-i crește măricel
Și te-i face voincel !¹

Un alt cântec, din orașul Câmpulung, în care provine cuvântul *bua* se începe astfel :

Haide lului și-abua
Că mama te-a legăna

Se întâmplă adeseori, ca dormind unii copii, ziua, când înserează, fugindu-le somnul, nu pot să doarmă. Deci, mamele lor, văzând că prin cântece de seamă celor arătate mai sus nu pot defel să-i adoarmă, și voinđ în urmă și ele a dormi, încep a cânta un fel de cântece prin care provoacă felurite vietăți ca să le vină într-ajutor, spre adormirea copiilor. precum :

Vină rață
De-l ia-n brațe.
Vină știucă
De mi-l culcă.
Vină somn
De-l adormi.
Vină pește
De mi-l crește².

Mai tot prin aceste cuvinte își adorm copiii și românele din unele părți ale Transilvaniei :

Vină rață
Și-l ia-n brațe.
Și tu găscă
De-i dă țâță.
Vină *dulcă*
Și mi-l culcă.
Și tu somn
De mi-l adormi.

¹ Dict. de o româncă din Bosanci.

² Din Siret și Bălăceana.

Și tu pește
De mi-l crește !¹

Iar o variantă a cântecului acestuia, tot din Transilvania, sună așa :

Haidă rață
De-l ia-n brațe.
Și tu măță
De-i dă țăță.
Și tu luică
De mi-l culcă.
Și tu somn
De mi-l adormi.
Și tu pește
De mi-l crește.
Că, copilul
Trebuiește !²

Dacă, din întâmplare, tatăl copilului e înrolat la oaste și se află departe de casă, atunci mama adormind copilul, cântă :

Liui, liui, liui și iară liui
Liui, liui, liui că tata nu-i.
Că tatăl copilului
Pe drumul Sibiului.
Și tatăl băiatului
Pe drumu-mpăratului³.

Nemijlocit însă, după versurile acestea, mama întristată, zburându-i gândul la bărbatul său, care se află cine știe unde, printre străini, pe când ea trebuie să stea singură acasă și să caute de toate cele trebuincioase, schimbă cântecul său cel dulce, de mai nainte, prin altul trist și cântă :

Cine n-are noroc, n-are
De cum naște până moare.
Nice eu nu am avut,
De când mama m-o făcut !⁴

Sunt o seamă de bărbați, care, uitându-și datoria de soț și părinte, petrec mai mult prin crâșme decât pe acasă. Ba, nu-î destul atâta. când se întorc acasă se încep la ceartă și chiar la bătaie cu soțiile lor, neluând în considerație că acestea, pe lângă munca de pe lângă casă, mai au încă de a căuta și de copii.

Și cu toate acestea multe femei, care au avut nefericirea de a avea astfel de bărbați, fiind răbdătoare și ascultătoare, în loc să se pună

¹ Com. de I. Georgescu, învățător în Secadate.

² Com. de Rom. Simey.

³ Com. de I. Georgescu

⁴ Idem.

de pricină, își caută de trebi, dezmiardă și adorm pe micii și nevinovații lor copii, ca și oricare mamă fericită, cu aceea deosebire numai că, atari mame nu odată sunt necesitate de a adormi pe copiii lor prin cântece de seama celui următor :

Puișor de rândunea,
Mută-ți cuibul de-acolea.
C-a veni tătuța bat
Și-a găsit cuibul stricat
Și-o să ni-l deie de cap !... ¹

Dacă trecem de la românii din Dacia Traiană la cei din Macedonia vedem că și românele din această țară încă își dezmiardă și adorm copiii, ca și surorile lor de dincolo de Dunăre. Ba, ce e și mai băttător la ochi, mamele macedonene încep cântecele lor de leagăn tocmai ca și cele din Dacia Traiană cu, cuvântul *nani* :

Iată un cântec și din acele părți :

Nani, nani, bunlu
Nani, nani ficiorlu
Nani, nani, *hina* ²
Nani, nani, papa,
Că va jină tata
Va s-aducă *hitse* ³
Și *bilbitse* ⁴.

Altul, tot de acolo :

Nani, nani, tu mândușă
S'jină somnul de la ușă
Ș'ni li ficiorlu di gușă
Ș-ni-l ducă tru grădină
Să-li cântă nă ghirăchină :
— Ghine mi vie niclu a nielu
S-ni-l bag iu voiu eu
Tru grădină trandafil
Sum trandafil și garofil.

Nani, nani, în leagăn
Să vină somnul de la ușă
Să-mi ia ficiorul de gât
Să mi-l ducă în grădină
Să-i cânte o *ghirăchină* ⁵ :
— Bine-mi vine micul meu
Să mi-l pun unde vreau eu
În grădină sub trandafir
Sub trandafir și garofil ⁶.

Sunt mulți copii, din firea lor foarte răi, care măcar că sunt destul de sănătoși și voinici și măcar că, capătă toate cele trebuincioase la timp totuși plâng, neîncetat, dând maicelor veșnic de lucru. Cu toate acestea însă fiecare mamă, în timpul scaldării, lăptării și a legănării copilului său, caută dacă-i cu putință, a fi cât se poate de liniștită, voioasă și bine dispusă, ca să nu strice copilului. Iar dacă împrejurările nu-i iartă

¹ Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

² X⁷va.

³ *hitse* = smochine.

⁴ Gustav Weigand, *Die Sprache der Olympo-Walachen*, Leipzig, 1888, p. 117.

⁵ Un fel de pasăre.

⁶ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

a fi totdeauna liniștită și bine dispusă, atunci cel puțin se ferește în timpul acesta a-și blăstăma copilul, prea bine, știind că

...Blăstămul de mumă
E rău ca ghiara de ciumă.

sau :

...Blăstămul de mumă
Tot ca rana cea de ciumă.

pe când :

...Blăstămul de la tată
În lume n-a fost vreodată.
Așa-i în Țara Românească
Unde-i pânea voinicească,
S-aibă să se pomenească¹.

De aceea, mamele, care au copii foarte răi și voiesc a avea tihnă, mai degrabă fierb băciulii de mac și sucul acestora le dau apoi de băut și-i scaldă într-insul, decât să-i blasteme. Și copii, îmbătați fiind, de sucul cel amețitor, dorm duși.

Mama nerăbdătoare, care nu se poate reține de a-și blăstăma copilul, nu numai că nu-și ajută nemică prin aceasta, ci, din contră, poate foarte mult să strice micului și nepriceputului său sugător, căci, după credința generală a poporului, blăstămul părintesc totdeauna pică pe capul fiilor săi.

Dovadă despre aceasta avem și următorul cântec din Bucovina, comuna Todirești :

Maica mea, când m-o făcut,
Foarte bine i-o părut.
Dară ea, când m-o scăldat,
Foarte rău m-o blăstămat.
Maică ! cu blăstămul tău
Am apuns eu așa rău !².

Alt cântec din Moldova județul Suceava, comuna Mălini, sună așa :

Mama, di-nceput
Când ea m-o făcut
Bine i-o părut ;
Când m-o legănat
Ea m-o blăstămat.
Tot blăstăm cu plâns,
De mine s-o prins.
Ea că m-o scăldat

¹ D. Vulpian, *Poezia populară pusă în muzică, culegere din toate țările române*, București, 1886, p. 14—15.

² Com. de Ioan Avram, stud. gimn.

Cu apă de iaz,
Să fiu de năcaz.
Cu apă din rât.
Să fiu de urât ¹.

Iar o doină din Transilvania, care asemenea ne-arată cât de rău e, când o mamă își blestemă fiii, sună precum urmează :

O mămuță, mama mea,
Vai de inimioara mea !
Vai și de zilele mele
Una-i bună, zece-s rele.
Fi-ți-a, mamă, și păcat
Că amar m-ai blăstămat
Când, mamă, m-ai legănat :
Să am casa cucului
Și odihna vântului !
Fi-ți-a, mamă, și păcat
Că pe când m-ai legănat
C-un picior mă legănai,
Cu gura răă blăstămai,
Să n-am cină cu-așezare
Nici odihnă la mâncare !²

Ba, ce este încă și mai mult, nici măcar în glumă, în răs, nu este unei mame iertat a-și blăstăma copiii săi, dacă voiește cu aceia să fie fericiți, necum într-adins, căci zice o altă doină, tot din Transilvania :

Rău, maică, m-ai blăstămat
Vinerea pe nemâncat.
Maică cu blăstăm de foc,
Ca să n-am nici un noroc.
Nu știu cum m-ai blăstămat,
Ce de min-rău s-a legat :
Ori în răs, ori într-adins,
Că de min-tare s-a prins !³

După ce au crescut copiii mai mărișori, după ce *au ieșit acum din pelinci* și au început a se târâi dintr-un loc într-altul și-a *gongăni*, mamele lor le fac *cămeșuici*, precum și alte vesminte copilărești cu care îi îmbracă.

Româncele din Bucovina fac deopotrivă atât pentru băieți cât și pentru copile *cămeșuici* (*cămeșuțe*). Cele din Transilvania însă fac pentru băieți *cămeșuțe*, iar pentru copile *iuite* ⁴.

Prima cămeșuică, după credința românelor din Bucovina, nu e bine să se facă din pânză nouă, ci dintr-o cămeșă veche, ca să trăiască mai mult

¹ Dict. de M. Nistor.

² Iuliu Bugnariu, *Doine și hore pop. din jurul Năsăudului*, în „Familia“, an. XXII, Oradea Mare, 1886, p. 43.

³ V. Alesiu, *Poezii populare*, în „Convorbiri literare“, an. XXII, București, 1889, p. 919.

⁴ Com. de I. Georgescu.

și anume, dacă e băiat, dintr-o cămeșă bărbătească, iar de e copilă din una femeiască.

După credința româncelor din Transilvania însă nu e bine de a se face nou-născutului cămeșă din pânză nouă, din cauză că, capătă *răul copiilor* sau *fras*. Tot după credința acestora nu e bine de a se acoperi copilul cu cârpa din cap, pentru că și-n cazul acesta încă capătă *fras* ¹.

După credința româncelor din Țara Românească, din contră, dacă un copil mic se ține acoperit la față, făcându-se mare, va fi *rușinos* ².

Și numai atunci, când se duce copilul undeva din casă, bunăoară în șezătoare sau în alt loc, e bine de a se pune ceva negru peste dânsul, ca să nu se sperie ³.

Româncele din Țara Românească voind ca, copilul lor să trăiască cea dintâi cămașă o fac din pânză de căpătat de la trei case ⁴. Dar prin gura celei dintâi cămeși, ce se face unui copil, să se treacă de trei ori foarfecele cu care a fost croită, ca să fie copilului tare ca foarfecele ⁵.

Asemenea fac și româncele din Transilvania. Acestea *fiecare cămeșă nouă* a unui copil, înainte de a se îmbrăca acesta cu dânsa, o *scutesc*. Lasă adică un cuțit, ca să cadă cu vârful în jos printr-însa ⁶.

Tot așa fac și româncele din Macedonia. Iată ce ne spune în privința aceasta D. Bolintineanu : „Cea dintâi cămeșă, ce se pune unui mic copil, muma înainte trebuie să treacă printr-însa un fier oarecare ca, copilul să fie tare ca fierul“ ⁷.

Acoperământul de cap al copiilor de țată se numește de cătră româncele din Bucovina *căiță și scufiță*, iar de cătră cele din Transilvania *căță și gugiu* și spre a feri pe copil de deochi pun, de regulă, pe dânsul un semn special, o *cordeluță roșie* sau un *bănuț*, ca *oamenii* ⁸ și femeile care deoache, văzând semnul să-și aducă aminte și să nu-l deoache ⁹.

Afară de cămeșă și *căiță* mai întrebuițează româncele spre îmbrăcarea copiilor săi încă și multe alte îmbrăcăminte precum : *tulpănașe, un brăușor, colțunași* etc.

Cele mai multe românce însă cred că nu e bine să se încalțe un copil cu ciorapi, până nu împlinește anul, *căci va face mă-sa altul curând* ¹⁰.

Asemenea nu e bine ca un copil, până nu împlinește anul să se îmbrace cu haine pe dos, *căci i se întoarce anusul* ¹¹.

Mai departe, nu e bine, în timp de un an, să apună soarele pe hainele copilului, că apoi capătă *spaimă*. În sfârșit, femeia să nu bată hainele unui copil cu mâiul, până la un an, *că se face copilul bătăuș* ¹².

Aceasta în privința îmbrăcămintelor !

¹ Com. de R. Simu.

² Com. de Ioneanu, *op. cit.*, p. 12.

³ Com. de R. Simu.

⁴ Com. de Ioneanu, *op. cit.*, p. 12.

⁵ *Ibidem*, p. 20.

⁶ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 27.

⁷ D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 114.

⁸ Atât românii din Bucovina cât și cei din Transilvania numesc bărbații, spre deosebire de femei, și *oameni*.

⁹ Com. de I. Georgescu.

¹⁰ Ioneanu, *op. cit.*, p. 21.

¹¹ *Ibidem*, p. 25.

¹² Com. de R. Simu.

Să trecm acum la alte datine și credințe.

Atât românele din Bucovina cât și cele din Moldova și Transilvania cred și spun că nu e bine a legăna leagănul gol, căci aceasta aduce copilului moarte timpurie ¹.

Asemenea nu e bine ca în leagănul copilului să se culce altcineva, că-i ia somnul ².

Din contră, când copilul se scoală din albie, se dă jos și-și leagănă, covăta, mama sa va mai face copii ³.

Când începe un copil, întâia oară, să meargă în picioare, atunci românele din Țara Românească taie locul de unde se ridică în sus de jur împrejur cu un cerc anume, ca să taie piedica copilului, ca să poată merge ușor ⁴.

În Bucovina, din contră, când e copilul acum așa de mărișor, că se trage pe jos, dar nu poate încă îmbla, atunci, voind să îmble mai degrabă îl ia unul dintre căseni într-o duminică dimineață de mânuțe și-l duce în picioare până la prag. În același timp ia și mă-sa un foarfece într-o mână, iar în cealaltă vreo câteva pene de găină și mergând înaintea lui taie toate penele.

Făcând aceasta crede și zice că-i taie piedica și că din momentul acela copilul poate mai degrabă și cu mai mare ușurință umbla.

Iar când îl văd prima oară că s-a sculat și prinde a umbla singur în picioare, exclamă : *pomu, pomu*, sau *copăcel, copăcel*, ceea ce înseamnă : să crească și să stea ca un copăcel drept în picioare ⁵.

În Banat, când o româncă vede că copilul ei e acum destul de mare și tare, ea să poată umbla în picioare, cu toate acestea tot nu umblă, așteaptă până ce vine o țigancă (cortoroșiță) la cerșit. Atunci, cum intră țigancă în casă, una dintre femeile, ce se află de față, o ia cu vorba, iar mama copilului, ducându-se în sobă și luând de grabă *bătele țigancii*, le bagă și le pune oareunde în casă, zicând :

„Astea pot sta și în casă, nu numai în sobă (tindă) !“.

Nemijlocit, după rostirea acestor cuvinte, o altă persoană ia copilul, ce nu poate umbla, în brațe, iese cu dânsul în curte, îl pune călare pe un băț de-al țigancii, care asemenea l-a luat cu dânsa când a ieșit afară și astfel apoi, ținând copilul de mânuțe, ca să nu cadă, îl poartă încolo și încoace călare pe băț, zicând :

„Cum este de umblătoare țigancă, așa să fie și N. de umblător !“.

După ce l-a purtat în chipul acesta de trei ori încolo și încoace, se întoarce cu copilul în casă și pune bățul la locul său de unde l-a luat.

Despre toate acestea însă țigancă nimic nu trebuie să știe, căci, dacă știe, în zadar le-a fost toată osteneala, iar dacă nu știe se crede că, copilul, în urma acestei proceduri, în scurt timp va începe a umbla în picioare ⁶.

¹ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26 ; „Sezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 126 : „Când legini albia copilului, fără ca el să fie în ea, copilul moare“.

² „Sezătoarea“, an. I, 1892, p. 52.

³ Idem, p. 172.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 16.

⁵ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac și alți români din Bucovina.

⁶ Com. de I. Popovici.

În Macedonia, când copilul începe a merge, mama sa îi cântă :

Bor, bor pi t'ubor
Cu cămeaşa di fullior.
Bor, bor pi t'urzică
Cu cămeaşa burungică.

Când copilul nu umblă în picioare la timp, i se leagă degetul cel mare de la piciorul drept de degetul de la piciorul stâng cu un fir de lână roşie, apoi se pune copilul pe pragul uşii, cu un picior de o parte şi cu celălalt de cealaltă parte a pragului şi acolo pe prag, cu o secure, i se taie firul drept în jumătate ; în acel moment, o femeie, prevestită de ceea ce trebuia să se facă, vine şi întreabă : „*da ce faci acolo ?*“ — „*Tai frica copilului !*“ — i se răspunde.

În Magarova şi în alte locuri mai este şi acest obicei : două femei iau copilul, una de o mână şi alta de cealaltă mână, şi-l duc în mijlocul ogrăzii şi acolo culeg o mână de surcele şi după ce le leagă cu o sfoară le pune în spatele copilului, apoi îl duce la pragul uşii şi acolo copilul pune un picior de o parte a pragului şi celălalt de cealaltă parte şi așa, sub picioarele copilului, o femeie începe a tăia cu un topor, atunci cealaltă femeie o întreabă : „*da ce faci acolo ?*“ — „*tai frica copilului !*“ îi răspunde ; aceasta se face în trei sămbete dimineaţa, surcelele tăiate se aruncă în drum pentru ca, copilul să umble pe cale mai curând ¹.

Când începe un copil întâia oară a vorbi şi zice *tată*, se crede că mă-sa va mai face un băiat ; iar dacă zice *mamă*, va mai face o *fată* ².

Când un copil nu poate degrabă vorbi, spun româncele din Bucovina, că e bine a i se da de mâncat pâne din traista unui cerşetor. Drept aceea, când vine vreun cerşetor şi se întâmplă că are pâne la dânsul, mama copilului, ce nu poate vorbi, se roagă să dea o bucăţică şi copilului său.

Cerşetorul, lunând o bucăţică de pâne şi dând-o copilului zice :

Na-ţi pânea de la moşul ca mai degrabă să vorbeşti ! ⁴.

Româncele din Banat, din contră, au datină de a duce pe copiii lor, care nu pot degrabă vorbi, la biserică şi acolo apoi roagă pe *crâsnicul* ⁴ bisericii, ca să ia restul apei, ce o întrebuiţează preotul la sf. slujbă şi cuminicătură şi să-l toarne în *zvonişorul* ⁵ cu care *zvoneşte* (clopoţeşte) el în altar la diferite acte, în decursul sf. liturghii.

Crâsnicul, ştiind prea bine care e cauza acestei cereri, nu se pune de pricină, ci cum se sfârşeşte sf. liturghie ia apă din cestiune şi turnând-o în *zvonişor* o dă cu acesta de trei ori de băut copilului, zicând :

Doamne ! ajută fiului tău N. ca, cum sună *zvonişorul* cu sunetul lui, așa să sune cu gura şi glasul fiului tău. N. şi, precum *zvoneşte* *zvonişorul* din altarul tău, așa să *zvonească* cu glasul său fiul tău N. şi să i se dezlege lui gura şi limba şi vorba, precum ai dezlegat gura lui Zaharie preotul şi a preamărit minunile tale, Doamne !.

¹ T. T. Burada, *Obiceiurile la naşterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 49—50.

² În Bucovina şi Ţara Românească, vezi Ioneanu, *op. cit.*, p. 16.

³ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

⁴ *Crâsnic* = sfânt = făt = pâlimar.

⁵ *Zvonişor* = clopoţel.

Făcând aceasta se crede că i se dezleagă copilului limba și începe apoi a vorbi ¹.

Când un copil, care poate umbla în picioare, *umblă de-a-bușile*, se crede că *vin rudele* ².

Totdeauna trebuie de păzit mâța, precum și copiii din casă, dacă mai sunt, ca să nu treacă peste copilul nebotezat, pentru că, trecând mâța peste dânsul, *copilul se spurcă*, iar dacă trec ceilalți copii până la botez, precum și după aceasta, copilul *închircește* și nu crește și rămâne *titirez ori ghebos*, ori cu altă sminteală și pricină ³.

Tot așa cred și spun și româncele din Moldova, precum și cele din Țara Românească, că dacă pășește cineva peste un copil, respectivul copil nu mai crește ⁴.

Copilul peste care ai pășit cumva cu intenție, spun româncele din Transilvania că nu mai crește deloc, până când nu-l depășești ⁵.

Dacă trece cineva peste un copil sau îl măsoară cu cotul, îi aduce prin aceasta moarte, ori cel puțin îl face să *închircească* ⁶.

Asemenea nu e bine să se dea cu vreo mătură sau ghem în vreun copil, căci și în cazul acesta nu mai crește ⁷.

Copiii cei foarte înțelepți și deștepți, după credința românilor din Bucovina și Transilvania, nicicând nu trăiesc lung timp.

La un copil nu se întărește moalele capului, până nu va putea zice piatră ⁸.

Când un copil se lovește la cap de ceva, să se toarne în acel loc apă, *ca să nu iasă cucui în cap* ⁹.

La copilul care se va uita în oglindă mai nainte de a împlini anul, spun româncele din Țara Românească că-i ies dinții anevoie ¹⁰, iar cele din Macedonia, până ce pruncul nu împlinește trei ani, nu-l lasă să se uite în oglindă din cauză că, după credința lor, se îmbolnăvește de boala „*cade din afară*“ (ducă-se pe pustii, epilepsie) ¹¹.

Pe primii dinți, ce ies unui copil, să dea tatăl său cu bani de argint, apoi acei bani să-i dăruiască copilului, *ca să nu-i miroasă gura vreo-dată* ¹².

Când ies pentru prima oară dinții la copii, româncele din Macedonia pun la foc grâu de fierbe, care apoi se împarte la rude sau vecini, luându-se mai întâi din el vrea douăzeci de boabe, care se înșiră pe o ață roșie și se leagă la gâtul copilului, pe care o poartă așa, până ce-i ies patru dinți, apoi ața aceea se aruncă într-un loc curat. ¹³.

Când unui copil îi cresc dinții, mai întâi în falca cea de jos e, după credința româncelor din Bucovina, un semn că, copilul respectiv are să

¹ Com. de I. Popovici.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 24.

³ Com. de G. Tomoicagă.

⁴ Ioneanu, p. 25 : „Nu e bine să pășească peste vreun copil, căci nu va mai crește“.

⁵ El. Sevastios, *Cătătorii...*, *op. cit.*, „să nu pășești copilul că nu mai crește“.

⁶ „Calendarul poporului“, pe anul comun 1889, an. IV, Sibiu, 1889, p. 72.

⁷ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 27.

⁸ Ioneanu, *op. cit.*, p. 26.

⁹ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰ *Ibidem*, p. 22.

¹¹ *Ibidem*, p. 25.

¹² T. T. Burada, *Obiceiurile...*, p. 45.

¹³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 21.

¹⁴ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, *op. cit.*, p. 49.

trăiască lung timp, iar când îi ies întâi în falca cea de sus, atunci se crede că are să moară degrabă.

Tot în Bucovina e datină ca mamele, când văd cel dintâi dinte ieșit, să zică : „*dintre nou în cap sănătos !*“¹

Când un copil doarme cu șezutul în sus, *cobește a moarte*. Asemenea și copiii care plâng mult încă *cobesc a moarte pentru ei sau vreun părinte al lor*².

Copilului mic să nu i se taie unghiile până nu împlinește anul, căci spun românii din Țara Românească că *se învață hoț*³, iar cei din Moldova zic că n-are cu ce se apăra de Necuratul.

Copilul mic să nu se pupe niciodată la șezut, căci, când se va face mare *va întoarce dosul la cel ce l-a pupat*⁴.

Nu-i bine ca mama să sărute pe copil nici pe palmă, căci atunci se face tâlhar, nici la ceafă, căci se face rău.

Când sărută copilul la gât, mama macedoneancă îi zice :

„*Ni ti bașă dada tru gușă să nu îți năirești după ușă*“ (te sărută mama pe gât, ca să nu te superi stând după ușa)⁵.

Până la 40 de zile de la naștere, nepoata, după datina și credința româncelor din Macedonia, trebuie să se ferească de a se întoarce cu spatele la copil, căci dacă nu ar face una ca aceasta atunci copilul s-ar îmbolnăvi de *gâlbenare*⁶.

De multe ori mamele, după ce le-au început copiii a umbla și a părepe, nu numai că-i dezmiardă și drăgostesc, ci totodată, având timp din trecut se și joacă cu dânșii. Atunci, voind a-i face să râdă, poartă degetele mâinii drepte pe lângă dânșii, ca și când s-ar mișca vreo vietate ceva și zic :

Merge Bolea pe-ici pe-ici
Și face hap-hap de ici !

Iar când rostesc cuvintele din urmă îi prinde cu degetele de un picioruș sau mânuță și copiii râd.

Dacă mititeii, cu care se joacă, sunt copile, atunci zic așa :

Vine Bolea pe părete
Și mănânc-un pumn de fete.

sau :

Merge Caua pe părete
Și mănâncă șapte fete.

sau :

Merge Borza pe părete
Și mănânc-un car de fete.

¹ Dict. de mai multe române din Bucovina.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 24.

³ *Ibidem*, p. 25 ; „Șezătoarea“, an. I, Făticeeni, 1892, p. 199 : „Copiilor mici să nu li se taie unghiile, că n-au cu ce se apăra de Necuratul“.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 19.

⁵ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 46.

⁶ *Idem*, p. 44.

Când dezmiardă pe copiii cei frumoși sau le arată vreun obiect frumos, atunci spun că ei sau obiectul respectiv e *cicea*, adică frumos, plăcut.

Dacă un copil se apropie de vreun obiect de care ar putea să se împiedice și să pice sau să vrea să se suie într-un loc, de unde lesne ar putea să cadă și să se zdruncine, atunci româncele din Bucovina, făcându-l atent, ca să se ferească, spun : „bâca ! — feri că-i da bâca, —nu te sui, că acuși ii da bâca !“ sau „*hopa-i da !*“ adică : ia seama că-i pica, îi cădea jos !

Iar dacă a căzut, exclamă : *hopa !* ceea ce înseamnă, că, copilul n-a căzut, ci ar fi sărit. Aceasta se zice anume, ca să nu plângă.

Neputându-l prin această simplă exclamare opri de la plâns, din cauză că prea rău a căzut și s-a pălit, atunci îl ia degrabă în brațe și, vrând nevrând, începe a-i arăta diferite jucării doară-l face, ca să tacă. Așa, luându-i o mânășă și arătându-i toate degetele pe rând, începând de la cel mare și sfârșind cu cel mic, zice :

Iesta-i urs,
Iesta-i ursoaică.
Iesta-i lup,
Iesta-i lupoaică,
Iesta-i pui de iepuroaică !

Sau arătând mai întâi între degetul cel mare și cel arătător :

Aici șede-un iepuraș
Aiesta-l grijește
Aiesta taie lemne
Aiesta face foc.
Aiesta face plăcinte
Aiesta zice : miau, miau, mămucă
Dă-mi și mie-o buchiță !

Sau așa :

Iesta-i iepuraș
Iesta doarme dus
Iesta-l fugărește
Iesta îl împușcă
Iesta zice : mia !
Unde-i mama mea ?
Cea cu coadă lată,
Vine să mă bată.
Cea cu coadă lungă,
Vine să mă-mpungă !

După ce a rostit versurile acestea întinde mâna spre dânsul, ca și când ar voi să-l împungă, făcând în același timp „*buu !*“.

Copilul, fiind atent la cele ce i le arată și spune mama sa, nu numai că uită de plâns și durerea căsunată prin căderea sa, ci totodată, când rostește mama sa cuvintele din urmă ale versurilor citate sau „*buu !*“, începe a râde și a spune mamei sale, ca să mai facă odată așa.

Mama mai repetă de vreo câteva ori jucăriile de mai sus, apoi, puindu-l cu picioruțele pe căputa picioarelor sale și ținându-l de mânuțe, ca să nu cadă, începe a-l huțuța în sus și în jos și a zice :

Huța, huța,
Cu căruța,
Pân-la lelea Măriuța.
Și-unde-a fi drumul mai greu
O pune și calul meu !

sau :

Dura, dura cu căruța,
Pân-la lelea Măriuța.
Măriuța nu-i acasă,
Numai fata cea frumoasă.
Cu cercei de ghiocci,
Cu salbă de nouă lei !

Făcând și aceasta și văzând că, copilul a uitat acuma, cu totul, de plâns, îl pune iarăși jos și-și continuă trebile.

Când devin copiii prea obraznici, când prind a fi neascultători, atunci îi amenință cu *Babaua*¹, spaima copiilor.

Aceeași căutare și purtare de grijă și mai tot aceleași dezmierdări și jucării, care le aflăm la româncele din Bucovina și despre care am vorbit până aici, le întâmpinăm și la româncele din celelate provincii locuite de români.

Iată ce ni se spune în privința aceasta, mai cu seamă despre româncele din Transilvania :

„Când sunt copiii ca de un an și jumătate, când prind acum a umbla singuri în picioare, a rosti vorbe bine articulate și lesne de înțeles, de la această vârstă începând înainte, jucăriile mamei sunt întocmite cu plan educativ pentru băiat și totodată instructiv.

Copilul ar tot fugi prin casă, de multe ori însă, fiind ud pe jos, ori rece, mama, ca să-l ferească de răceala, ce l-ar putea îmbolnăvi, ori de oboseala prea mare împreună cu multele trânte, ce le dă de pământ, îl ia frumos de jos, îl pune pe genunchile stâng, îl ține cu mâna stângă la spate, ca să nu cadă, iar cu dreapta ia pe rând, câte un degețel de al copilului, începând de la cel mare și zice :

Iesta la vițel
Iesta la purcel
Iesta la găște
Iesta la rațe
Iesta, sfârc acasă !

și când zice „sfârc acasă ! sfârc ! gâdilă pe prunc încet pe la foale ; el râde cu hohot, uită a se cere jos și zice : „fă mamă !” semn că-i place

¹ Sub cuv. *Boale, Cataboale, Cauă, Borză și Babauă*, înțeleg românii din Bucovina un fel de ființe mitologice.

astă distracție instructivă pentru el, că învață vorbe noi și încă cadențate, cum place urechii copilului.

Cei mai mulți copii de-ai țăranilor noștri, până la această etate, cunosc deja aceste patru animale, deci le face o deosebită plăcere auzindu-le exprimate numele și nevăzându-le. Ba, de-i pruncul în laune rele, vrea chiar să vadă aceste animale și, deci, plângând, zice numele uneia ori al-țeia : *ței* (viței) mamă !, *cei* ma-mamă !. De-i în laune bune, iar zice : „mamă, *ței*, fă *ței*, mamă“ ! Apoi, încetul cu încetul, se obișnuiește urechea atât cu versurile acestea, de ar vrea să le tot audă, și de câte ori observă că e desculț, de i se văd degetele, cearcă singur să zică punând mânuța pe degetele picidruțelor : „*ței*, *cei*, *fâr*, *fâr casă* !“. Firește că numai mai târziu, când e aproape de trei ani, știe întreg versurelul legat de degetele picioarelor.

Copilul e *plictisit*. Mama-i cântă, dar nu-l poate scoate din plictiseală. Atunci, își ia refugiul la altă distracție. Prinde cu degetul cel mare și cel arătător de la mâna dreaptă pielcăluța dosului mânei băiatului și trăgând-o în sus, cu mână cu tot, cântă :

- Pițigaie, gaie
- Ce duci în tigaie ?
- Un picior de oaie !
- Cine ți l-a dat ?
- Popa din Bărgău
- Țină-l Dumnezeu !¹

La vorbele „*Țină-l Dumnezeu !*“, îi lasă mânuța în jos și-l gădilă frumos la foale, prin ce îi strănește răsul și copilul sare din plictiseală și râzând, zice : „fă, mamă !“.

— Cum să fac, dragul mamei ?

— Fă popa ! Că din toate cuvintele auzite, singur cuvântul *popă* i-a rămas în memorie, căci îl mai auzise.

Mama râde voioasă, că a ținut „*puiul mamei*“ ceva în minte și-i mai face odată și iar odată, până se urește ori că o răpește vreo ocupație.

Dar băiatul are lecție : numai ce-l vezi singur la degete, numărându-le : „*găce*, *rațe*, *fâr*, *fâr* !“... ori : „*ței*, *cei*, *fâr*, *fâr* !“, căci sfârul nu-l uită, numai nu-l poate exprima. Ori că cearcă câte un cuvânt din versurelul al doilea, numai îl vezi că, cu dreapta își prinde pielea dosului mâinii stângi și zice : „*popa*... *popa*“... apoi se ciudește că nu mai știe zice, deci întreabă pe mama sa. Și mama, de are timp, îi împlinește voia, de nu are, îl mângâie, că „*mintenaș*“, iar copilul consolat zice și el „*naș*“.

E seară. Mama, obosită de lucrul de peste zi, ar adormi, dar *puiul mamei*, cel de doi ani, a adormit și la zi lui nu-i e somn, el s-ar juca. De stinge mama sa lumina, el se scâncește, cere apă, sau se cere jos. Deci, biata mamă, iar aprinde lumânarea, gândindu-și : cu de-a tăria nu poți face pe nime să doarmă, nu mi-a fi nemică de voi mai sta o leacă cu el. Aprinde lumina, îi face tot ce știe, copilul e voios, dar și somnul parcă fuge de la el. Biata mamă se plictisește cât a mai repetat : *ăsta la viței și Pițigaia-gaia*... Dar, deodată, îi vine o idee nouă. Pe părete sunt două

¹ Atât datina cât și versurile acestea sunt uzitate și în Bucovina.

umbre : a ei și a copilului. Atrage atenția copilului, el nu se sparie, apoi mama își preumblă degetele pe părete imitând mersul păianjenului și zicând :

Merge goanga pe părete
Și-apucă copilul de ureche !

iar la vorbele „de ureche“, îl prinde cu degetele frumos de ureche, firește nu să-l doară, căci cum ar face mama cu voia ceva durere la „*puiul mami*“ ? Iar copilul năbușește într-un râs voios propriu etății lui copilărești.

Astfel se mai continuă și astă jucărie un bun scopot, iar când vrea mama să o întrerupă copilul se scâncește și zice : „*fă, reche, mamă !*“. Face și *reche* mama, face și *cal* și *fel* și „*popă gău*“, până, în urmă, copilul doarme dus și nu se mai deșteaptă până a doua zi, colo la prânz, când vorbea cea dintâi e... „*papă mamă !*“.

Mama își ia pușorul în brațe, îl sărută, îl dezmiardă pe brațul stâng, îl ține aproape de inimă, iar cu mâna dreaptă descoperă mămăliguța de pe masă.

Copilul, văzând-o, zice râzând voios „*ligă*“. Iar mama poate oare să nu-i facă un versurel, până-i caută lăptișorul „care-i călduț lângă foc ? Nu ! Ea, când își aude pușorul zicând „*ligă*“, deloc începe, dezmiardându-l :

Mămăligă
Fiartă-n glugă
Dă la slugă,
Să nu fugă.

Copilul râde voios, zice și el după mama sa :

Ligă
gugă
dă sugă
nu fugă !

Mama râde și-l dezmiardă cu dragoste, îi dă cu lingurița mămăliguță cu lapte repetându-i versurelul, iar el după fiecare îmbucătură repetă cât putea ține în minte din el.

De aci încolo, de câte ori vede pe mama, umblând de dăra mănării, totdeauna îl auzi zicând :

Ligă
fiartă gugă
dă sugă
să nu fugă.

Ba, adesea, jucându-se prin casă, numai se trezește recitându-și versul favorit al mămăligii.

După ce se urește, jucându-se pe jos, se cere în brațe.

Mama, dacă numai o lasă necazurile îi și împlinește cererea, îl ia în brațe, îi pune degetul pe frunte și zice : „*aramă*“, iar copilul repetă

„*aramă*“, apoi îi pune degetul pe nas și zice „*cataramă*“, copilul după ea „*ramă*“, apoi îi pune degetul pe buza de sus și zice : „*bumb*“ ; când copilul dă să repete „*bumb*“ trage degetul peste buza de jos și astfel băiatul respică „*brumb*“ și râde că el, voind să zică *bumb*, a zis *brumb* ¹.

Micuța mamei e cea dintâi la părinți.

Orice nume să-i fi pus popa, când a botezat-o, nu-i destul de potrivit pentru dragostea mamei.

Ea-i zice : mică, dragă, scumpă, bună. Cu aceste nume se deșteaptă micuța. Când o întreabă cineva colea, când se apropie de anul al doilea, cum te cheamă, drăguță ? ea răspunde dezmiertată : scumpă, dragă, bună.

Mama varsă lacrimi de bucurie, când o aude astfel răspunzând și toți ai casei sunt voioși de istețimea micuței. Iar ea, fugind prin casă, repetă : mică, dragă, scumpă, bună, dragă, mică, bună, scumpă !

E seară. Toți sunt în casă. Așteaptă cina. Tata șade pe un scaun ori pe pe o laviță. Micuța umblă ca o rățucă, de la unul la altul.

Scaunele și lavițele oamenilor noștri sunt mult mai suse-n picioare decât să ajungă, cele ce șede pe ele, cu picioarele jos.

Micuța s-ar urca la tatăl său în brațe, merge lângă el și i se suie pe picior. El o prinde de mânuțe să nu-i cadă de pe picior și o huțuță pe picior, cântându-i : „*hintă, hintă*“ !

Copilița încă cântă după tată-său : „*hintă, hintă* !“ ba de o pune jos scâncește și suindu-se, iar, pe picorul tătâne-său, zice : „*face tata hinta* !“

Mama o îngână :

Face tata hinta, hinta
Copila mănăcă plăcinta !

Copila aude, uită hinta și strigă : „*mama hinta cinta* !“ Cei din casă râd, iar ea repetă : *hintă, cinta* ! ².

Așa-și crește poporul nostru copiii săi cu : cântece, dezmiertări, și diverse jucării, până ce-i vede mari !

În fine, merită a fi însemnat aici încă și aceea că, în Bucovina, copiii, de la naștere și până la un an, se numesc fără deosebire de gen, *cocă*, dim. *cocuță*.

Celelalte numiri ale copiilor sunt și anume pentru băieți : *băiat* (mai ades *băiet*), *băiețel* și când e mai mare *băietan*, *băiețan*, care e foarte uzitat în Bucovina și ca nume de familie ; apoi *băiețandru*, *copil*, *copilaș* și când e mai mare *copilandru*, *ficiorel*, *ficioraș*, *ficioruș* și abia când a ajuns în etate de peste 18 ani *ficior*, *ficior holtei* sau simplu *holteiu*, *june*, *junișor*, *junișan* ; de la 18 ani în sus se mai numește încă și *flăcăuaș*, *flăcăuandru* și *flăcău*, *flecău* ; *prunc*, *pruncuță*, *pruncușor*, *prunculiță*, *făt*.

¹ Tot așa fac și românele din Bucovina.

² „Gazeta Transilvaniei“, an. LIV, Brașov, 1891, nr. 32, în „Foileton“.

Pentru copile : *băiată, băiețică*, se întrebuințează mai mult în Transilvania ; *copilă, copiliță*, și după ce a crescut mai mărișoară : *copilandră ; pruncă, pruncuță, pruncușoară, fetiță, fetuță, fetișoară* ; după ce a crescut mai mare : *fătuică, fetișcană*, iar când i-a sosit timpul de măritat : *feată, feată-n floare, feată-mare* și *fătoc* sau *fătoi*, dacă e înaltă și robustă.

Românii după cum am văzut, au multă dragoste pentru copii lor. De aceea, când un copil e singur la casa omului el este numit *unicelul* ; când sunt doi, ei sunt chemați *ochii capului* ; iar dacă moare vreunul dintre dâșii, părinții zic, plângând, că *l-a îndrăgit Dumnezeu*¹.

¹ V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 18.

Bolile copiilor

Cele mai însemnate boli de care suferă copiii de față sunt, după spusa poporului, următoarele: *deochiul*, *plânsorile*, *răul copiilor*, *ceasul rău cu spăriat*, *roșafa*, sau *roșiile*, *aripele*, *bubele dulci*, *părul porcului*, *junghiul*, *plesnele*, *focurile*, *sochotele*, *rastul*, *gălbenarea* și *babițele*.

Dacă un copil a căpătat vreuna din aceste boli, mama sa caută toate chipurile și mijloacele cum l-ar putea mai degrabă vindeca și scăpa de boala ce l-a cuprins. În cazul însă când singură nu-și poate da rând sau nu este în stare, ca să-l vindece, atunci cheamă pe o babă știutoare care, după credința poporului, cunoaște mai bine chiar și decât oricare medic învățat toate bolile, precum și toate ierburile care de ce leac sunt bune. Și, dacă nici aceste babe știutoare, care se pricep la vindecarea oricărei boli și care pe lângă diferite plante vindecătoare mai întrebuințează pentru fiecare boală îndeosebi încă și câte unul sau mai multe descântece, nu pot să-l vindece pe cel bolnav, atunci nimene nu mai e în stare să-l vindece, fără numai Dumnezeu.

Așa crede poporul și dintru ale sale e greu a-l scoate. Încă mult timp va mai trebui să treacă la mijloc, până ce se va putea aduce la cunoștință și pricepere că cele mai multe dintre mijloacele ce le întrebuințează el spre vindecarea unei sau altei boli sunt bazate numai pe tradiție sau închipuire, nicidecum însă mijloacele adevărate și binefăcătoare.

În șirele următoare noi vom descrie fiecare dintre bolile înșirate mai sus și vom arăta totodată și modul cum se vindecă ele de către poporul nostru. Vom începe mai întâi cu

Deochiul. Între toate bolile câte s-au înșirat mai sus, *deochiul*, numit altmintrelea în Bucovina încă și *deochiare* sau *deochitură*, ocupă locul prim.

Toate popoarele vechi și moderne au crezut și cred că privirea ochilor are o putere magică și periculoasă, care nu se poate înlătura decât numai cu niște ceremonii particulare. Această superstiție se urcă în vremile vechi până la indieni, care numesc deochiul *drichti-docha*¹.

Ea este răspândită în Scoția², Britania, Franția, Portugalia, Polonia³ și mai cu deosebire în Italia unde napolitanii pun cel mai mare crezământ în *jettatura*.

¹ Chesnel, *Dict. des superstitions*, p. 664.

² Migne, II, 880.

³ W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26—27; „Credința în ochiul rău, ὀφθαλμὸς βασικαὸς. Plaut. *Conviv.* I. Quaest, 7; „*obliquus oculus*“, la Horațiu, ep. I, 14, 37; italienește „mal' ochio“; porugalește „olho mau“; spaniolește „mai elojo“; englezește „evil eye“ și polonește „uroki“ — s-a răspândit peste toată lumea.

Pliniu ¹ ne vorbește de vrăjitorii iliriani a căror privire ametea și putea să dea chiar moartea.

Tot Pliniu, vorbind despre deochi, zice : „E de însemnat că acești oameni au câte două pupile în fiecare ochi“ ².

Fiindcă locuitorii Pontului aveau niște ochi mari, melancolici, ardenti și serioși, dăduse ocazie la mai mulți fiziologi din veacul clasicității, ca să se ocupe mai înadins cu eroarea cauzelor pentru care acest popor era așa de renumit pentru deochiare. Pliniu ne și amintește de un anumit Filarch, care astfel scrie despre ei : „după cum se știe, ei au într-un ochi o pupilă geamănă, iar în celălalt icoana unui cal“ ³.

Anticii credeau asemenea că oarecare femei din Sciția puteau omori cu privirea ⁴.

În toată Abisinia se crede și astăzi în deochi și, când vreo persoană de distincție vrea să bea, o slugă îi pune înaintea ochilor o pânză, ca să-l apere de ochii răi ⁵.

În Peloponez, de abia se naște copilul și moașa îi acoperă capul cu un văl și pune pe frunte puțin noroi, luat dintr-un vas, unde apa a stat mult timp ⁶.

Arabii, turcii și israeliții ⁷ au și ei credința deochiului.

Ba credința aceasta se întinde nu numai asupra copiilor celor frumoși, ci chiar și asupra semănăturilor câmpului și a animalelor, care asemenea pot fi deochiate.

Romanii, ca și românii, o credeau aceasta, după cum prea lesne putem judeca din următorul vers al lui Virgiliu : *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos* (Nu știu ce ochi mi-au amestecat mieluseii) ⁸.

Spaniolii însă au mers și mai departe. Batele Migne ne spune că un spaniol avea ochi atât de negri încât, uitându-se fix la ferestrele unei case, îi spârgea geamurile ⁹.

Dar să ne întoarcem iarăși la români. Aceștia cred că, mai cu seamă, un copil de țată nici unei boli nu e așa expus ca *deochiului*. De e grăsuț și frumușel, de are ochi vioi și *nu e scump la răs*, cum se uită cineva lung la dânsul, mai cu seamă însă o persoană *rea de ochi*, sau una cu *ochii albi*, sau una cu *sprâncene îmbinate*, și nu va zice îndată „să nu-i fie de deochi“, stupind, în același timp, asupra lui, îndată se deoache. Asemenea, dacă se miră cineva deun copil sau îl laudă că e frumos, bun, isteț etc, încă se deoache ¹⁰.

Și dacă nu s-ar întrebuița imediat diferite mijloace, copilul deochiat lesne ar putea nu numai să se bolnăvească, ci chiar să și moară.

¹ Hist. nat. VII, 13.

² Hist. nat. I. VII. 2.

³ Niculaie Densușianu, *Scrutări mitologice la români*, în „Familia“, an. IV, Budapesta, 1868, p. 223.

⁴ Montaigne, I, 20.

⁵ Curios, théolog, p. 147.

⁶ Migne, II, 879.

⁷ Laisnel, *Traditions et légendes du centre de la France*, I, 268.

⁸ Asemenea și la Aulus Gellius, în „*Noctes Atticae*“, IX, 4.

⁹ Migne, II, 879, apud Djuvara, *op. cit.*, p. 250—252.

¹⁰ Vezi și W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26.

Drept aceea, românele, știind prea bine că numai copiii cei din cale afară urâți și schilozi nu sunt expuși deochiului pentru că la aceștia nime nu se uită uitându-se, pe când toți ceilalți se pot foarte ușor deochia, întrebuintează, din capul locului, nemijlocit, după naștere, după cum am văzut mai sus în capitolele premergătoare și după cum vom vedea și mai la vale, diferite prezervative.

Așa, fiecare mamă, când cineva se uită prea lung la copilul său, se roagă celui ce se uită, ca să nu se mire, ci să-i spuie, ca să nu-i fie de deochi și să scuipe de trei ori spre dânsul ¹.

Românele din unele părți ale Transilvaniei, după cum scrie W. Schmidt, voind a apăra pe copii lor de influența deocherii sau a lucrărilor contra acesteia, pe lângă întrebuintarea mijloacelor arătate mai sus, mai îndătimează încă de a-i da pe un timp scurt unei țigănci sau unei femei recunoscute ca vrăjitoare, spre alăptare ².

Alte românce, tot din Transilvania și anume din comuna Gârbova-de-Sus, pun pe cineva, ca să le scrie un fel de cârtică numită *Număruș*, pe care copiii o poartă apoi ca amulet la grumaz ³.

De multe ori însă nu numai privirea cea rea poate fi cauza deocherii, ci și alte împrejurări.

Așa românele din unele părți ale Munteniei nu arată pe copiii lor cei mai mici în oglindă, până nu împlinesc anul, căci, după credința lor, arătându-se, *se deoache singur văzându-și chipul* ⁴.

Alte românce, din contră, nu sărută pe un copil mic, până nu împlinește anul, căci și din această cauză încă se deoache lesne ⁵. Și iarăși altele, nicicând, nu pun doi copii mici față în față, pentru că, după credința lor, asemenea se deoache ⁶.

Dacă însă cu toată precauțiunea și prezervativele întrebuintate copilul totuși se *deoache*, atunci nu le rămâne altă nemică de făcut decât să caute, cât mai degrabă, ca să-l vindece.

Mijloacele cele mai bune și mai folositoare contra deochiului sunt, după credința poporului, mai întâi *stingerea cărbunilor*, iar după aceea *descântecul de deochi*.

Drept aceea, nu e mai nici o româncă, cu atât mai puțin o moașă, care n-ar ști stinge cărbuni.

Deci, oricare mamă, care presupune că, copilul ei e deochiat, ia îndată nouă cărbuni aprinși și-i stinge într-un pahar cu apă ne-ncepută. Dacă cărbunii sfârâie și zvârcolindu-se se cufundă în apă, e un semn că, copilul a fost deochiat. De aceea, mama ia apă în care s-au stins astfel de cărbuni și care e bună de leac și o parte dintr-însa o dă copilului bolnav de băut, iar cu cealaltă parte îl spală pe tâmple, pe piept și pe cap.

¹ În Bucovina și la Djuvara, *op. cit.*, p. 251.

² W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26.

³ „Familia“, an. XIX, p. 64 : „De de ochi singur el știa să apere pe copiii oamenilor, prin aceea că le făcea *Numărușul* la care singur se pricepea în întreg ținutul. *Numărușul* așa se face, că se scrie mai întâi aceea ce trebuie. După aceea, hârtia se împăturea frumos, se pun trei fire de tămâie și trei de piper, apoi coșându-se într-un petic curat de pânză, s-acață de grumazul copilului, ca să-l poarte cum porți o salbă bunăoară. De *deochi* n-ai grijă cât trăiești“.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 20.

⁵ *Ibidem*, p. 26. — Asemenea nu e bine să se pupe un copil la tălpile picioarelor, căci *va face păduchei*. (Ioneanu, *op. cit.*, p. 20).

⁶ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

Dacă copilul n-a fost deochiat atunci cărbunii plutesc deasupra apei. În cazul acesta, copilul trebuie să fie de altă boală bolnav și, prin urmare, trebuie să caute alte mijloace de vindecare.

Datina de a stinge cărbuni se găsește și la francezi ¹ și are asemenea obârșie păgână, ca și credința în deochiere.

Euripide ² și Atheneu ³ ne spun că grecii făceau apă lustrată (cum am zice agheasma lor), cufundând în apă ordinară de băut un tăciune luat de pe rugul, pe care arsese victima sacrificială zeilor ⁴.

Neajutându-i copilului bolnav *stingerea cărbunilor*, cu toate că de pe cufundarea acestora prea bine se poate ști că e deochiat, atunci îi descântă de deochi ⁵.

Numărul descântecelor de deochi e foarte mare. Colecții întregi s-ar putea face dintr-însele. Cu toate acestea, însă noi, în șirele următoare, vom reproduce numai trei și anume : unul din Bucovina, iar celelalte două din Transilvania, crezând că pentru studiul de față și acestea vor fi de ajuns.

Descântecul din Bucovina sună precum urmează :

De-i deochiată Maria ⁶
De față mare
Curată,
Necurată
Cu ochii de vârgolac ⁷
Pleznească-i țatele,
Să-i curgă sângele.
Să se mire dihania,
Cum s-o mirat ea de Maria.
De-i deochiată Maria
De femeie curată,
Necurată
Cu ochii de vârgolac
Pleznească-i țatele,
Să-i curgă laptele.
Să se mire dihania,
Cum s-o mirat de Maria.
De-i deochiată Maria
De om curat,
Necurat
Cu ochi de vârgolac
Pleznească-i boășele,

Să-i curgă sângele.
Să se mire dihania,
Cum s-o mirat de Maria.
De-i deochiată Maria
De câmp mândru inflorit
Florile să-i picce,
Iarba-i se usuce.
Să se mire dihania,
Cum s-a mirat de Maria.
De-i deochiată Maria
De codru mare-nfrunzit
Codrului frunza să-i picce,
Copații i se usuce.
Să se mire dihania,
Cum s-a mirat de Maria.
De-i deochiată Maria
De apă curată,
Necurată
Să-i sece izvoarele,
Să-i piară vițele.
Să se mire dihania,
Cum s-a mirat de Maria.

¹ Laisnel, I, 83. Despre *stingerea cărbunilor* să se vadă mai pe larg S. Fl. Marian, *Descânțete populare române*, Suceava, 1886, p. 249.

² Herc. fur. V. 928.

³ Lib. IX, cap. 18.

⁴ Djuvara, *op. cit.*, p. 250—252.

⁵ Vezi W. Schmidt, *op. cit.*, p. 26—27 : „Dacă însă cu toată precauținea aceasta totuși se deoache sau arată urmările unei căutături rele, sau nu se cunosc cauzele indisponerii sale, atunci se întrebuintează un fel de descânțete proprii, care se rostesc ținând în același timp deasupra capului copilului cu mâna dreaptă un cutiț sau un foarfece“.

⁶ Aici se pune numele copilului deochiat.

⁷ În cele mai multe părți ale Bucovinei ființei mitologice, despre care se crede că mănâncă luna, i se zice *vârgolac*, în loc de *vârgolac*.

Da Maria să rămăie
Curată,
Luminată
Că argintul strecurat

Ca Dumnezeu ce-o dat-o
Ca maică-sa ce-o făcut-o
Ca soarele în senin.
Amin !

Românele din unele părți ale ransilvaniei, când văd că, copiii sunt deochiați, îi ling de trei ori pe frunte și zic :

Fugi deochi
Dintre ochi
Ca volbura peste cale
Și ca vântul peste mare !
Fugi deochi
Dintre ochi
Din tâmplele capului
Din fața obrazului
Și din zgârciul nasului.
Din baierile inimii
Din cap,
De după cap,
Din 99 de mădulari
Din 99 de incheieturi.
De va fi deochiat
De bărbat
Să-i crepe boașele,
Să-i curgă sângele.
De va fi deochiat
De nevastă cu băiat.
Să-i crăpe țățele
Să-i curgă laptele.
De va fi deochiat

De față mare
Să-i cadă părul,
Ca fuiorul.
De va fi deochiat
De vreun băiat,
Să-i crepe pulpele,
Să-i curgă sângele.
De va fi deochiat
De strigoii
Sau strigoaică,
Să mănânce fierul
Și oțelul.
Acest deochiat
Să rămăie curat
Și luminat
Ca Dumnezeu ce l-o lăsat.
Să-i fie de vorba mea
Și de graiul meu
Mai mult de la Dumnezeu !
Cum va plăti
Acelui ce-i zice
De cu drag
Și degrab
Așa-i va trece de curând².

Alt descântec, tot din Transilvania, sună așa :

Deochiul e iute ca vântul
Negrul și greu ca pământul.
Doi ochi răi că te-au văzut,
Doi ochi răi te-au deochiat.
Trei ochi buni ți-au ajutat :
Tatăl, Fiul și Duhul sfânt.
De la mine ești născut
De la mine-ți fie leacul !³.

Plânsorile. Dacă copilul de țată al unei femei, atât ziua cât și noaptea, nu poate defel dormi, dacă plânge și se varetă neîncetat, fără

¹ Acest descântec e dictat de Domnica Popescu, româncă din orașelul Ciudei, din districtul Storojinetului.

² Com. de Rom. Simu învățător în Orlat. Vezi descântecul acesta cu puține abateri și la W. Schmidt, *op. cit.*, p. 37.

³ Com. de Rom. Simu. Alte descântece de deochi să se vadă la S. Fl. Marian, *Descântece...*

ca să-l doară ceva, se crede că cineva, din nebagare de seamă sau din răutate însă mai ales că o altă femeie, care asemenea are copil mic, *i-a luat somnul* sau i-a trimis un fel de morb, care în cele mai multe părți ale Bucovinei și Moldovei se numește *plânsori*, sing. *plânsoare*, iar în ținutul Dornei, precum și-n unele părți ale Transilvaniei, *plâns rău* ¹.

Luarea somnului, după credința poporului din Bucovina, se poate face în mai multe chipuri și anume :

Femeia, care voiește a lua somnul, se duce la o casă, unde se află un copil de țată și fură o pelincă sau alt lucru de-al copilului aceluia sau var de sub fereastră, unde știe că doarme copilul respectiv, zicând :

— Eu nu iau copilul, ci somnul și odihna lui !

Rostind cuvintele acestea apucă obiectul furat, se duce cu dânsul acasă și-l pune în leagănul copilului său.

Făcând aceasta cugetă femeia că, copilul de unde a furat ea obiectele sus amintite, *i-a luat somnul*. Iar despre copil, din minutul în care i s-a luat somnul în chipul arătat, se crede că nu poate mai mult defel dormi, cum a dormit mai înainte, ci că *plânge mereu*, nouă nopți după-olaltă și, dacă nu i se desface, poate să și moară. Din contră, copilul, pentru care s-a luat somnul, doarme foarte bine.

Femeia căreia îi plânge tare copilul de țată, mai ales însă serile și voiește ca să nu mai plângă, pânđește unde se află la o casă cu copiii mici seara lumină și cum a zărit lumina, ia copilul în brațe și pâne și sare într-o mână și așa se duce apoi pe furiș, ca să n-o vadă nimeni în dreptul luminii de la casa respectivă, și cum ajunge, aruncând spre lumină pânea și sarea, rostește următoarele cuvinte :

Bună vremea, focușor
Arzător
Și-ncălzitor !
Am venit să-mi încălzesc
Mănuțele
Și picioruțele
Fetei mele N.
(Feciorului meu N.) ;
Să iau cina
Și hodina
De la casa
De la masa
Lui N. N.
Și de la toți căsenii
S-o dau fetei mele N.
(S-o dau feciorului meu N.).

Prin rostirea acestor cuvinte, crede ea, c-a luat somnul de la copiii, unde a ars lumina ².

¹ „Ungaria“ revistă social-științifică-literară, Cluj, 1892, nr. 9, p. 378 : „Sub „*plâns rău*“ se înțelege mai ales morbul copiilor, care nu dorm, ci incomodează pe părinți cu plâns continuu, mai ales noaptea. Se crede și aceea că, copiii respectivi ar fi săgetați de niște oameni cu ochi răi“.

² Dict. de Maranda Năstasi, româncă din Siret.

De multe ori însă se-ntâmplă că femeia, al cărui copil plânge, nu voiește să se ducă ea singură, ca să ia somnul, ci trimite pe o altă femeie, mai ales însă pe o babă bătrână, o vrăjitoare, care nu se teme a face cuiva rău. Deci, vrăjitoarea respectivă, luând copilul în brațe, o bucată de mămligă, precum și trei surcele într-o mână, se duce după ce a asfințit soarele, unde vede că arde lumina în casă și, ajungând, rostește, de trei ori dupăolaltă, cuvintele :

Focule,
Focșorule !
Na-ți somnul fiului meu,
Dă-mi somnul fiului tău !

și aruncă pe rând, după fiecare rostire, o surcică și câte o bucățică de mămligă spre casă.

După ce a făcut aceasta, se întoarce cu copilul acasă și culcându-l se zice că îndată ațipește și doarme cu mult mai bine, de cum a dormit mai nainte. Iar despre aceia, de la care s-a luat somnul, se crede și se zice că, din momentul acela, nu poate mai mult defel dormi sau numai foarte puțin și încă și atunci rău ².

Din cauza celor înșirate până aici, apoi, nu e nicidecum bine, după credința românelor, ca seara și noaptea din casa unde doarme un copil de țâță, să se vadă lumina pe fereastră sau pe aiurea afară, căci oamenii cei răutăcioși și cu deosebire vrăjitoarele, cărora nu le e nimic sfânt în lume, văzând lumina sau zarea de foc, încep a vrăji pe copil, iar copilul vrăjit de cătră o atare femeie fără de inimă, îndată capătă *plânsori* și atâta ce plânge, până ce se bolnăvește ².

Drept aceea, cum înserează, e bine ca să se astupe toate ferestrele, unde e copil de țâță în casă, ca apoi nime nu poate nimic să-i facă ³.

Mai departe cred și spun românele din Bucovina că din casa, unde se află un copil mic, *nu e bine să dea foc*, fiindcă *prin acesta poate să i se fure somnul și dacă se și dă, atunci să se arunce îndărăpt peste prag un cărbune din partea celui ce ia focul, anume spre a înturna somnul copilului nou-născut* ⁴.

Tot așa cred și spun și românele din Moldova.

„Când iei foc de la casa cu copii — scrie El. Sevastos — dai apoi un cărbune peste prag, *ca să nu iei somnul copiilor*“ ⁵.

Iar când vine cineva în casă, unde se află un copil de țâță, fie bărbat sau nevastă, tânăr sau bătrân, trebuie numaidecât *să lase somnul copilului*, adică *o baieră* sau orișice de la sine. Făcând aceasta, se crede că, copilului nu i se-ntâmplă nimic, din contră, dacă nu-i lasă nimic, foarte lesne poate chiar și pe nevrute respectivul să-i ia somnul ⁶.

„Când te duci la o casă cu copil în leagăn — scrie El. Sevastos, cu privire la românii din Moldova — îi dai somn din câteva fire de brâu, din blană sau o codiță ceva, în sfârșit, din ceea ce ai, zicând :

¹ Dict. de M. Bărbuță, din Crasna.

² Dict. de M. Nastasi, precum și alte române din Bucovina.

³ În Bucovina și Moldova vezi „Șezătoarea, an. I, Fălticeni, 1892, p. 52 ; „Unde-i copil mic în casă, trebuie noaptea astupate ferestrele, ca să nu fure cineva somnul copilului“.

⁴ Com. de G. Tomoioagă.

⁵ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 46.

⁶ Credințe rom. din Bucovina și Transilvania, com. de Rom. Simu.

— Să doarmă bine ca mine, să crească mare și gras ca mine !

Iar de ești slab, zici :

— Să fii gras, nu ca mine !¹

Ce se atinge de *trimiterea plânsorilor* apoi, aceasta se face astfel :

Femeia, al cărei copil n-are somn, când vede întâiași dată, undeva, lumină seara, se-ntoarce într-acolo cu copilul și zice :

Dragul mamei puișor,
Iată colo un focșor !
Deci, grăbește
Și pornește
De-ți încălzește
Picioruțele
Și mânuțele
Și-ți las-acolo :
Plânsorile
Strânsorile
Durerile
Și toate chinurile
Și neodihna.
Și-ți ia de-acolo
Odihna
Și creșterea
Și te-ntoarce-acasă
Sănătos
Și voios !

După rostirea acestor cuvinte, aruncă de trei ori pâne și sare în partea aceea, unde a văzut lumină !²

Alte românce, precum bunăoară cele din Boian, dacă are vreun copil *plânsoare*, adică dacă plânge neconținut și nu voiește nici să sugă, nici să doarmă, iau pe la însărate o bucățică de pâne, ies cu dânsa și cu copilul bolnav afară, caută în toate părțile prin sat și cum zăresc undeva foc arzând, îndată încep a purta bucățica cea de pâne împrejurul capului și a zice :

Ionică³, dragul meu !
Nu fi tu așa de rău.
Mergi la focul cel de colo
Și te vără pe fereastră
Și te du până la vatră
Și-ți încălzește
Mânuțele
Și tălpuțele
Și leapădă
Necina
Nehodina
Și-ți ia somnul ce-ți lipsește
Și spre casă te pornește

¹ El Sevastos, *călătorii...*, p. 46.

² Dict. de M. Nastasi.

³ Adică după cum e numele copilului bolnav.

Și vin-a casă
Și ștezi la masă
Și cînește
Și hodinește
Și somnul mi ți-l plinește !¹

În chipul arătat, după credința româncelor din Bucovina, *se ia somnul de la copii și li se trimite plânsori*.

Dar, precum în contra altor boli, așa și în contra plânsorilor și spre recăștigarea somnului întrebuintează diferite mijloace și descântece.

Așa, unele mame, voind a recăștiga somnul copiilor săi, iau paie din bârlogul unde dorm porceii și le pun în leagăn, altele fură ceva dintre lucrurile copilului, despre a cărui mamă presupun ele că ar fi luat somnul, și punându-le în leagănul copiilor săi cred că aceștia încetează de plâns, dorm ca și mai înainte și se restaurează văzând cu ochii² și iarăși altele îi scaldă în stroh sau cu somnoroasă³.

Unele, din contră, cumpără o ulcică nouă, se duc cu dânsa și aduc apă neînceptută de la trei fântâni, mai cu seamă de la fântânile care au ciutură ca, cu atâta, scoaterea apei să fie mai îndemnatică și mai lesnicioasă. Mergând și întorcându-se cu apa aceasta nu vorbesc cu nime nici un cuvîntel, nici nu se uită înapoi, căci, dacă se uită, cred ele, că apa aceea nu e de nici un folos.

După ce sosesc cu ulcica plină de apă acasă, spală copilul cu dânsa pe frunte, pe tâmple, pe mâni etc. îi dau vreo câteva picături să beie, iar restul ce rămâne se duc mai cu seamă la o casă unde e copil mic pe a cărui mamă au prepus că a luat somnul de la copilul lor și aici, sosind în dreptul unei ferești, unde doarme copilul acesteia, aruncă apa rămasă în ulcică în cruciș asupra ferestrei. Se apropie apoi de fereastră, zgândaște încet, ca să nu o audă, nici ș-o vadă cineva, o leacă de tencuială de pe părete, zicând :

— Eu nu iau copilul, ci somnul și odihna acestuia ! !

După ce a luat tencuiala se-ntoarce, băgând de seamă, ca să nu o vadă nime, acasă și pune tencuiala sub așternutul copilului în leagăn.

Prin această procedură cugetă mama copilului că și-a ajuns scopul că, copilul său iar are să doarmă bine și liniștit, ca și mai înainte.

Multe femei, deși au prepus pe cineva că acela ar fi luat somnul copiilor săi, sau le-ar fi trimes plânsori totuși nu vor să-l ia de la copiii acelora îndărăpt ci, mai degrabă, luând copilul cu plânsori în brațe, ia o bucățică de pâine și una de sare în mână, se întorc cu fața cătră pădure, dacă e vreo pădure prin apropiere de nu, apoi chiar și numai cătră un arbore și zic :

Bună vremea pădure !
Dumneata ai fete
Și eu am feciori
Hai, ne-om încuscri

¹ Dict. de Maria Rabulașca, româncă din Boian și com. de V. Turtureanu.

² Datina și credința românilor din Bucovina.

³ El Sevastos, *Călătorii...*, p. 48 : „De Copilul nu doarme, scaldă-l cu stroh sau cu somnoroasă și-i fă de plânsori“.

Și ne-om nemuri.
Ia de la feciorul meu
Plâsorile
Strânsorile
Întinsorile
Durerile
Și toate chinurile
Și neodihna
Și dă odihna
Și creșterea
Copacilor tăi
Feciorului meu !

Sau astfel :

Bună vremea,
Bună vremea
Mamă călătoare !
Hai, să ne-ncușcim !
Să nu nemurim.
Tu ai fată,
Eu fecior.
Na-ți plânsorile
Și strânsorile
Și-ntinsorile
Pociturile
Și răcniturile
Durerile
Și toate chinurile
Feciorului meu
Cu pâne și cu sare
Iar tu dă cina
Și hodina
Fetei tale
Feciorului meu !

Dacă copilul bolnav de plânsori e fată, atunci zice așa :

Tu ai fecior,
Eu am fată etc.

Din pânea și sarea cu care încunjură copilul când descântă, aruncă tot câte o bucățică asupra pădurii sau asupra arborelui, spre care descântă ¹.

Unele femei în loc de pâne și sare iau trei surcele și o bucățică de mămăligă într-o mână, iar copilul bolnav de plânsori în brațe și ieșind

¹ Dict. de M. Nastași.

după asfințitul soarelui cu dânsul afară se îndreaptă cu fața spre pădure, iar cu spatele întors spre casă și apoi cuvântează :

Mama, mama pădurii !
Na-ți somnul fiului meu
Și dă-mi somnul fiului tău !

Aceste cuvinte le rostește de trei ori și la fiecare rostire aruncă câte o surcică și câte o bucățică de mămăligă peste cap spre casă. Făcând aceasta cred că, copilul capătă somn ¹.

În Stroești, districtul Sucevei, când are un copil plânsori și nu poate defel dormi, *i se strigă somnul de regulă de la pădure, nicidecum* însă de la vreo casă, căci se crede a fi mare păcat, dacă i se strigă de la casă. Iar de la pădure i se strigă astfel :

Mama sau și altă femeie descântătoare ia pe copilul ce suferă de plânsori în brațe, precum și nouă cărbuni stinși în mâna dreaptă, iese apoi pe la asfințitul soarelui, atât cu copilul cât și cu cărbunii afară și întorcându-se cu fața spre pădure, zice :

Hu, hu, hure
De pădure
Ce-a mai mare'
Și mai tare
Peste toate pădurile :
Hu, hu, hure
De pădure
Na-ți plânsorile
Și-ntinsorile
Durerile
Și suferințele
Copilului N. în seamă.
Să se ducă plânsorile
Și întinsorile
Durerile
Și suferințele
Copilului N.
Iar tu dă liniștea
Și hodina
Fetei tale
Copilului N.
Ce-i de Dumnezeu născut
Și făcut
Să doarmă, să hodinească,
Nimic rău să nu gândească !

Pe când rostește cuvintele acestea zvârle cărbunii spre pădure.
După aceasta, întorcându-se cu copilul în casă, nu vorbește nimic.

¹ Dict. de M. Bărbuță.

Altă femeie însă, care se află în casă, cum o vede că intră înăuntru, întreabă : „Ce faceți ?“ ; Iar ea răspunde :

Ce să fac ? ia, fac și eu
Ce-a rânduit Dumnezeu.
Să doarmă, să hodinească.
Nemică să nu gândească.
Să doarmă ușor ca mielul,
Să se-ngrășe ca purcelul !

După aceasta, puind copilul în leagăn, zice amândouă împreună :

Dă, Doamne, așa să fie !
Aist copil să se culce.
Să doarmă, să hodinească.
Nemic rău să nu gândească
Că-i născut
Și făcut
În piele de lup învăscut !¹

Româncele din orașul Siret și împrejurime, când li-s copiii bolnavi de *plânsori*, îi dau după apunerea soarelui în brațe și ducându-se cu dânșii în grădină rostesc, de trei ori dupăolaltă, versurile ce urmează :

Mama câmpului !
Și tu ai copil
Și eu am copil.
Al meu mereu plânge,
Iar al tău nu plânge.
Din această seară
Al tău să plângă
Și-al meu să tacă !

În fine, unele, luând asemenea copilul în brațe, iar în mână trei baligi de cal și întorcându-se cu fața spre un deal, zic :

Soarele după deal
Plânsorile
Și strânsorile
Pociturile
Și răhniturile
În baligă de cal !

În timpul rostirii acestor cuvinte învârtesc cele trei baligi de cal împrejurul capului și apoi le aruncă.

După aceasta merg, până nu sfințește soarele, tot cu copilul în brațe, la găinărie și zic :

Bună vremea,
Bună vremea,
Cucoșule !
Na-ți pâne și sare

¹ Dict. de Anița Boca și de com. I. Berariu, exarh și paroh.

Și ia de la copilul meu

Plânsorile

Strânsorile

Și-ntinsorile

Pociturile

Răcniturile

Durerile

Și toate chinurile

Și neodihna

Și dă odihna

Și somnul

Nevestelor tale

Copilului meu !

Rostind cuvintele acestea, de trei ori dupăolaltă și tot de atâtea ori încunjurând copilul câte cu o bucățică de pâne și una de sare, de la picioare la cap, după fiecare încunjurare le aruncă jos ¹.

În Țara Românească când un copil n-are somn, mama lui iese afară cu vin, sare și pâne și ce casă va vedea întâi cu trei *ferestre*, aruncă cu acel vin, sare și pâne spre ele zicând :

„Nesomnul și neodihna copilului meu C. să fie la voi și în casa voastră, iar în casa noastră și la copilul meu C. să fie odihnă și somn și iată cu nesomnul și neodihna din casa noastră vă dau și pâne, sare și vin !“ ².

În alte părți, tot din Țara Românească, muma al cărei copil e bolnav de plânsori, îl ia pe acesta în brațe și o bucățică de mămăligă în mână, și apoi ieșind astfel în ogradă și întorcându-se cu fața spre pădure, zice, de trei ori, dupăolaltă :

Mama pădurii !

Am trimes un semn la tine

De la copilul meu

Să-ti dau strâns

Cu plâns

Și să-mi dai somnul

Și hodina fetii tale,

Ca să doarmă ca butucu

Și să tacă ca chiticu.

Cum dorm paserile în păduri,

Așa să doarmă copilul la mine !

După fiecare rostire a cuvintelor acestora, ia câte o bucățică de mămăligă, care a fost mai nainte când a ieșit în ogradă, ruptă în trei părți și o zvârle spre pădurea cătră a cărei mamă s-a adresat ³.

În Moldova, județul Suceava, comuna Heciu, când copilul plânge noaptea și nu se poate odihni, adecă când e *strâns* și are *plânsori*, atunci o babă care descântă ori mama copilului dacă știe, îi face de plânsori așa : seara, când asfințește soarele, ia copilul în brațe, iese cu dânsul

¹ Dict. de Maranda Nastasi.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 19.

³ P. Lupașcu, *op. cit.*, p. 45.

din casă și se duce în ogradă. Acolo, se prepară de trei baligi de cal și întorcându-se către asfințit, ia câte una, pe rând, din aceste trei baligi, o învârtă, de trei ori, deasupra capului copilului, zicând așa :

Soarele după deal
Strânsul
Și plânsul
Lui N. în baliga asta de cal.

Îl atinge cu dânsa peste frunte și o zvârle apoi către asfințit.

Așa se face cu toate cele trei baligi de cal.

Acest descântec se repetă în trei seri de-a rândul și copilului i se face bine, scapă de plânsori. Acest descântec se face la soare.

Unele femei rele la inimă, care nu se gândesc la păcat, fac tocmai ca și o seamă de românce din Bucovina, la alte femei cu copil mic, ori la orice altă casă chiar și fără de copil. Astfel femeia, care voiește să facă rău, ia copilul în brațe și trei boțurile de mămăligă, iese afară și unul din aceste trei boțurile de mămăligă, întinde mâna către fereastră, se întoarce către o casă încotro vede lumina la fereastră, ia pe rând câte unul din aceste trei boțușoare de mămăligă, întinde mâna către fereastră casei cu lumină, zicând așa :

„Cutare ! (numele copilului) vezi luminița aceea ?“. Tot ea răspunde „o văd mamă !“

„Du-te acolo și-ți încălzește mânuțele și tălpuțele, lasă-ți strânsul și plânsul, ia-ți somnul și hodina și vin la mama și te culcă și dormi ca mielul la oaie !“.

După rostirea acestor cuvinte îl atinge în frunte cu boțul de mămăligă, azvârlindu-l către casa aceea.

Așa se repetă de trei ori cu ficcare din acele trei boțuri de mămăligă, în trei seri de-a rândul și copilul se face bine.

Dar plânsorile fiind trimise acolo la casa aceea, ei nu mai pot avea somn și odihnă, nu pot dormi în nopțile acelea. De aceea, femeile de la țară, care au copii mici, cum înserează și aprind lumânarea sau lampa, pun țoluri pe ferestre, ca să nu se zărească lumina de afară spre a nu le trimete cineva plânsori, căci copilul atunci toată noaptea plânge și n-are somn ¹.

Româncele din unele părți ale Transilvaniei întrebuițtează în contra plânsorilor sau a plânsului rău, după cum numesc ele morbul acesta, următorul descântec :

Ieși duh rău
Din capul său,
Din oasele sale,
Din ciolanele sale.
Ieși și te du !
În munții cei pustii
Unde cocoși negri
Nu cântă.
Unde mâți negri
Nu umblă.
Unde câni negri

Nu latră.
Și om pământean nu este
Ieși și te du
Că te-oi blăstema
Cu 99 de cruci,
Cu 99 de vanghelii.
Ieși și te du
Pe părăul cel rău
C-acolo e lucru rău
Acolo junghie,

¹ „Sezătoarea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 121.

Acolo prejunghie.
Acolo amețește,
Acolo țepenește !
N.N. să saie,
Să răsaie

Ca un argint curat
Ca unu strecurat
Ca Dumnezeu ce l-o dat !
De la mine descântecul
Și de la Dumnezeu leacul !

Dacă *plânsul* s-a iscat din cauză că, copilul, care-l are, ar fi fost săgetat de niște oameni cu ochii răi, atunci nemijlocit după descântecul de mai sus, rostesc ca adăus, încă și pe cel următor :

Ieși săgetătură
Te-ajunge leșinătură !
Ieși cioacă neagră
Cu cușmă neagră,
Cu N.N. n-ai treabă !
De la mine descântecul,
De la Dumnezeu leacul !

În timpul descântării, copilul morbos se atinge pe cap, în cruciș, cu cociorva udată în apă.

Recăștigarea odihnei copilului se crede a se exopera încă și prin înfundarea hornului cu haine de ale sale, la cap i se pune sub perină câte o piatră. Hornul se astupă când nu e foc ¹.

Se poate însă foarte lesne întâmpla ca un copil să *n-aibă somn* și să plângă din altă cauză, nu numai din cauză că un bărbat sau o femeie oarecare i-ar fi luat somnul.

Așa, cine scoate un copil afară din casă mai nainte de a se împlini 50 de zile de la nașterea lui și se va arăta cu dânsul înaintea vitelor, când acestea vin sau se duc la pășune, spun și cred româncele din Țara Românească, că acel copil ia zbiretul vitelor și toată noaptea nu doarme ².

Deci, dacă un copil și-a pierdut în chipul acesta somnul și plânge noaptea, e bine ca seara să i se pună fașa de-a curmezișul drumului, ca vitele ce vin de la pășune să treacă peste ea, și astfel incingând copilul cu ea, *nu mai plânge* ; sau să se ia *somnișor* după tufe și să se lege la fașă și *atunci nu mai plânge* ³, sau să i se țină scutecul la stele și a doua zi să-l înfașe cu el că apoi *ii va veni somn* ⁴.

Dacă un copil de la nașterea lui plânge continuu o săptămână, e un semn că *il bântuie duhurile cele necurate* ⁵ ; prin urmare, după credința româncelor din Țara Românească, nu e bine ca un copil să se scoată din casă înainte de 40 de zile de la nașterea lui, căci scoțându-se se *lipește Mama Pădurii de dânsul* ⁶.

În fine, când cineva ține seara vreun copil în brațe să nu-l *aridice* în sus, mai mult decât statura celui ce-l ține, căci, dacă îl ridică mai sus, atunci nepoata va plânge mult ⁷.

¹ „Ungaria“, revista cit., p. 378.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 10.

³ *Ibidem*, p. 10—11.

⁴ *Ibidem*, p. 18.

⁵ *Ibidem*, p. 12.

⁶ *Ibidem*, p. 11.

⁷ *Ibidem*, p. 19.

Făcând cele înșirate până aici crede fiecare româncă, că, copilul său trebuie numaidecât să înceteze de plâns și să doarmă cu mult mai ușor și mai bine, de cum a dormit înainte de aceasta.

Tot aici cred că e locul cel mai potrivit de a aminti credința unor români din Bucovina, precum bunăoară a celor din Siret, care spun că atunci când plâng copiii cei mici prin somn, Maica Domnului îi amăgește că au murit mamele lor, iar când râd prin somn, atunci se bucură, căci Maica domnului le spune că n-a murit, ci numai i-a amăgit.

Copiii care râd în somn spun și cred românele din Țara Românească că îi mângâie Maica Domnului ¹.

Tot așa cred și românii din unele părți ale Transilvaniei. Iată ce ne scrie în privința aceasta Rom. Simu : „Când plânge copilul mic prin somn se crede că de aceea plânge pentru că i se arată Maica sfântă și îi zice : „*moare mama ta*“, și apoi întoarce vorba și zice : „*iacă mama ta !*“, după care vorbe copilul începe a râde“.

Ce se atinge de românii din Macedonia, la care asemenea se află credința aceasta, T.T. Burada ne spune următoarele :

„De se întâmplă să râdă copilul prin somn, nu-i bine ca mama sau altcineva să se uite la el, căci se crede că, atunci el vorbește cu îngerul, care îi spune că : i-a murit tatăl lui, și el îi răspunde râzând că : puțin îi pasă și, dacă, după ce a râs, se întâmplă de plânge, tot prin somn, atunci se crede că îngerul îi spune că : i-a murit mama lui și atunci copilul se mâhnește, căci știe că mama îl iubește cu mult mai mult decât tatăl. Și într-adevăr, femeia macedoneancă arată o iubire cătră copii, ce nu se poate descrie, în timp ce tata este departe de a o ajunge“ ².

În fine, românii din unele părți ale Transilvaniei, spun și cred că, copilul care plânge mult e rău când e mic, când va fi mare va fi bun, iar copilul care e bun când e mic, se crede că, când va fi mare, va fi rău ³.

În Macedonia noul-născut nu se culcă cu fața la lună, până ce nu împlinește un an, căci se crede că aceasta îl slăbește.

Iar de se întâmplă ca noul născut să plângă mult, într-una, femeile zic că-i *luat de lună* și pentru ca să nu mai plângă, recurg la următorul mijloc superstițios : iau un ou și-l sparg într-o strachină de lut, pe care o acoperă cu o cămeșă de-a noului născut și o pun să stea astfel sub un trandafir, o noapte întreagă. Dacă oul dispare, îl mănâncă mâțele sau alte dihăanii, femeile zic că l-a mâncat luna și nu mai are nimic cu noul născut, pe care apoi îl îmbracă cu acea cămașă și încetează de a mai plânge. Dacă oul nu dispare, femeile îl observă și dacă le pare cumva că găesc mici schimbări, se consideră aceasta ca o împăcare cu ea, când atunci cu toții se bucură, căci cămașa noului născut capătă putere de vindecare și e bună de leac.

Când muma voiește ca, copilul să nu mai fie ferit de lumina lunii, atunci îl scoate în fața ei și îl promite zicându-i : *ți-l dau slab și mic, s-mi-l dai gione mare* (ți-l dau slab și mic să mi-l dai voinic mare) ; din momentul acela copilul nu se mai ferește de lumina lunii și nici nu se teme că va fi *luat de ea* ⁴.

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 24.

² T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 45—46.

³ Com. de I. Georgescu.

⁴ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 45.

Deși nu pot spune cu siguranță totuși îmi vine a crede că în imbinare cu credința aceasta despre lună stă și următorul fragment dintr-o poezie poporană din Bucovina, comuna Costâna, districtul Sucevei, care mi l-a comunicat profesorul și colegul V. Bumbac :

Lună, lună,
Gărgăună
Ce-nserezi
În toate serile
Nu vezi
Cum șede Domnul pe pat
Și mănâncă pâine de furat ?
Și se roagă rugului
Și se-nchină cucului ?
Cere cal de călărie,
Să purceadă la domnie
C-a auzit
C-a făcut
Sora sa
Trei fețe
Logofețe :
Una o pierit,
Una o murit,
Una pe munți o fugit.
Munții s-o cutremurat,
Pietrile s-o despîcat,
În rai o alergat.
Raiul s-o deschis
Maica Precistă o în vis
Dumnezeu o răs !

Răul copiilor. Sub „*răul copiilor*“, numit altmintrelea și „*boala*“ sau „*răutatea copiilor*“, înțeleg românii din cele mai multe părți ale Bucovinei acea boală, ce constă dintr-un fel de cârcei de stomac, care frământă pe copii înăuntru și-i zgârcește uneori așa de tare, până ce-și fac ghem și le duc picioarele la gură. Alteori copiii, ce sunt torturați de această boală, fac spune la gură, schimbă fel de fel de fețe, ba adeseori, se schimosesc, adică li se sucește vreo mână, vreun picior, se-ncrucicează, li se strâmbă fălcile, li se slăbesc toate nervele și rămân apoi, dacă se întâmplă să nu moară, astfel schimosiți pentru toată viața. Încă cei mai mulți copii nu pot petrece și scăpa de această boală urăcioasă, ci mai degrabă mor ¹.

În Muntenia sau Țara Românească morbul descris mai sus, pe lângă „*boala*“ sau „*răul copilului*“ ² se mai numește încă și *apucat*, *încleștat*, *strâns*, *strânsură*, *strânsătură* și *încleștătură*.

¹ S. Fl. Marian, *Descânțete, pop rom.*, Suceava, 1886, p. 194—203. Tot acolo să se vadă mai multe descânțete de această boală.

² B.P. Hasdeu, *Dict. limb. ist. și pop. a rom.*, t. II, p. 1426.

Când vreun prunc se zvărcolește și plânsul îi este înăbușit de dureri, atunci babele și moaștele din Muntenia zic că : „e apucat de inimă sau de rinichi”¹.

„Răul copiilor” se capătă, după credința românilor din Bucovina, mai întâi și-ntâi din cauza spiritului necurat și răutăcios numit *Samca* sau *Avestița*, care torturează pe copii până ce-i cuprinde răul acesta, apoi din spaimă mare, din lovire fără de veste peste mâni și degete, prin răcnetul fără de veste asupra copiilor, prin bătaie în somn, prin sunet de pușcă și de trăznet, prin căderea dintr-un loc rău, prin opărire sau frigere la foc, prin plâns îndelungat, precum și când zac prea mult de altă boală².

Româncele din Bucovina, care voiesc a scăpa și vindeca pe copiii cuprinși de această boală răutăcioasă și periculoasă, iau trei fire de *hacimă* și le descântă, rostind pentru fiecare fir cuvintele următoare și împunându-le în același timp cu un cuțit :

Dimineața m-am sculat,
Pe față că m-am spălat,
Pe N. în brațe-am luat
Pe cale m-am mănecat.
Pe cale frumoasă,
Pe cărare grasă.
Eu că m-am pornit
Și m-am întâlnit :
Cu leul și cu leoaia,
Cu ursul și cu ursoaia
Cu lupul și cu lupoia,
Cu *Samca* și cu *Samcoaia*
Și cum m-am tâlnit
În loc m-ău oprit
Pe N. l-au zmintit,
Trupul i-o-ncordat
Spetele i le-o fărmat
Ceas de moarte că i-o dat...
Tu, leule cu leoaie,
Tu, ursule cu ursoaie,
Tu, lupule cu lupoie
Și tu, *Samcă* cu *Samcoaie*
Pe N. în pace-l lăsați

Și-napoi vă înturnați
N. s-adoarmă
Și să doarmă.
Somnul să-și plinsască.
Fața să-i rumenească,
Mai mare să crească.
Să fie gros
Și sănătos
Și voios
Ca Maica Domnului
Când l-o născut
Și cu maica sa
Când l-o văzut ;
Să nu rămâie rău de leac,
Nici cât un fir de mac
În patru despicat
În Mare aruncat...
Amin, amin, amin
Ca soarele în senin !
Descântecul de la mine,
Leacul de la Dumnezeu
Și de la Maica preacurată !

După aceasta, ia o leacă de unt, îl pune într-o tigăiță și descântându-l și pe acesta rostește cuvintele de mai sus, asemenea de trei ori după-oaltă. Apoi, duminicând firele de *hacimă* descântate mărunțel și punându-le în tigăița cu unt, ca să se prăjească, cum s-au prăjit bine, unge copilul cu amestecătura aceasta peste tot corpul, dar mai ales pe față și pe piept.

Făcând aceasta crede că, copilului trebuie să-i înceteze durerile și să se vindece de „răul” de care e cuprins³.

¹ G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 362—363.

² Com. de G. Tomoioagă și alți români din Bucovina.

³ Dict. de M. Bărbuță, din Crasna.

Românele din Moldova întrebuințează spre același scop următorul descântec, care se descântă, de trei ori după oaltă, într-o zi de sec, și mai ales luna, până a nu răsări soarele :

M-am pornit
La pădurea de fier
Și-am găsit
O pasăre de fier.
Și și-o făcut
Cuib de fier.
Și s-o ouat
Oua de fier.
Și-o scos pui de fier,
Cu clonțul de fier
Cu aripi de fier
Cu pene de fier
Cu totul de fier.
Și-o prins puii a cânta
Și-a se văieta :
— Vai de dâșii
Și de dâșii
Da ei ce-or mânca
Și ce-or bea
Că s-o văzut toți așa :
Cu clonțul de fier
Cu aripi de fier
Cu pene de fier
Cu totul de fier !
Da eu lor le-am zis :
— Puilor de fier !
Cu clonțul de fier
Cu aripi de fier

Cu pene de fier
Cu totul de fier
Ce stați de vă văietați ?
La N. iute alergați ?
Și ceasul rău îi luați.
Din piept,
De sub piept.
Din spate,
De sub spate.
Din inimă,
De sub inimă.
Din toate-ncheieturile,
Din toate ciolanele.
Că și eu voi ajuta
Ceasul cel rău l-oi lua
Și-n Marea Neagră vi l-oi da
El acolo va aștepta
Cu mese-ntinse,
Cu făclii aprinse.
Să vă vadă când îi bea
Și când îi mânca
Și-acolo-ți béa
Și acolo-ți mânca
Pân-veți sătura
Pe N. iar li-ți lăsa
Să rămâie curat,
Luminat
Cum e de Dumnezeu lăsat !

Unele române din Muntenia, scâldând pe copii „apucați“ în apă caldă și trăgându-i pe corp cu unt proaspăt, rostesc următorul descântec „de apucat“ :

Eu m-am sculat
Și-am plecat
Pe cale,
Pe cărare
Pe ulița mare.
La râul lui Iordan,
La fântâna lui Bogdan.
Să mă spăl
Să mă *linčiuiesc*
De boală
Să mă tămăduiesc.
Cum am pornit

Înainte mi-au ieșit :
Lupul,
Cu lupoaica.
Ursul,
Cu ursoaica.
Zmeul,
Cu zmeoaica.
Ginerele,
Cu gineroaica.
Eu fuga am dat
După miné s-au luat ;
Ușa am incuiat

¹ Dict. de Gafița a lui Nicolae Iacob a Luchi, din com. Mălini, jud. Suceava.

Dar pe ferest-au intrat
 În gură m-au apucat,
 Jos m-au trântit
 Oasele mi le-au zdrobit
 Sângele mi l-au sorbit.
 Am plâns
 Și m-am olicăit.
 Maica Precistă m-a auzit
 La mine a venit
 Și-așa mi-a grăit :
 — Fiule ce te jelești ?
 Și ce te olicăiești ?
 — Căci m-am sculat
 Și am plecat
 Pe cale,
 Pe cărare
 Pe ulița mare
 La râul lui Iordan,
 La fântâna lui Bogdan
 Să mă spăl
 Să mă linciuresc
 De boală
 Să mă tămăduiesc.

Cum am pornit
 Înainte mi-au ieșit
 Lupul,
 Cu lupoaica
 Ursul,
 Cu ursoaica.
 Zmeul,
 Cu zmeoaica.
 Ginerele,
 Cu gineroaica.
 Eu fuga am dat
 După mine s-au luat ;
 Eu uș-am încuiat
 Pe fereastră au intrat
 În gură m-au apucat
 Jos m-au trântit
 Oasele mi le-au zdrobit
 Sângele mi l-au sorbit.
 — Taci, fiule !
 Nu te mai jeli,
 Nu te mai olicăi.
 Că eu mi te-oi lecu
 Și mi te-oi tămădui¹.

Alte române, tot din Muntenia, descântă „de încheștat“, în următorul chip :

A plecat (cutare)
 Pe cale,
 Pe mare
 La râul lui Iordan,
 La fântâna lui Bogdan.
 Să se spele,
 Să se linciurească,
 De încheștat
 Să se tămăduiască.
 Cum a plecat
 După el s-au luat :
 Ursul,
 Cu ursoaica.
 Lupul,
 Cu lupoaica.
 Ginerele,
 Cu gineroaica.
 Zmeul,
 Cu zmeoaica.
 El fug-a dat
 În cas-a intrat
 Ușile

A încuiat
 Ferestrele
 A astupat ;
 Dar el nu s-au lăsat
 Și pe coș au intrat
 Cu dinții
 Cu undrelele
 Cu măselele
 Cu zimțelele ;
 La el s-au repzit
 De subțiori l-au zmăcit
 În pământ l-au trântit
 Oasele
 I le-au zdrobit
 Sângele
 I l-au sorbit.
 A plâns și s-a olicăit.
 Maica Precistă l-a auzit
 Pe scară de argint
 S-a scoborât
 La el a venit
 Și astfel i-a grăit :

¹ G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 362.

— Ce plângi (cutare)
 Ce te olicăiești ?
 — Cum să nu plâng
 Să nu mă olicăiesc ?
 Eu am plecat
 Pe cale,
 Pe mare
 La râul lui Iordan,
 La fântâna lui Bogdan.
 Să mă spâl
 Să mă linciuresc
 De bóală
 Să mă tămăduiesc
 După mine s-au luat :
 Ursul,
 Cu ursoaica.
 Lupul,
 Cu lupoaica.
 Ginerele,
 Cu gineroaica.
 Zmeul,
 Cu zmeoaica.
 Eu fuga am dat
 În cas-am intrat
 Ușile
 Am încuiat,
 Ferestrele
 Am astupat.
 Ei nu s-au lăsat

Ci pe coș au intrat
 Cu dinții
 Cu undrelele
 Cu măselele
 Cu zimțecele
 La mine s-au repezit
 De subsiori m-au zmăcit
 În pământ m-au trântit
 Oasele
 Mi le-au zdrobit
 Sângele
 Mi l-au sorbit !
 — Nu mai plânge
 Nu te mai olicăi
 Că eu te-oi tămădul
 Cu mâna
 Te-oi dezmierda
 Cu gura
 Ți-oi descânta
 Ca să rămâi curat,
 Luminat
 Ca-n ziua maica ce-a fapt
 Ca steaua
 Din cer
 Ca roua
 Din pământ
 Leac
 Și babei colac !

Descântecul acesta se rostește, de trei ori dupăolată, în timpul scăldatului. După ce s-a scăldat și descântat se oblojește cu foi de varză, se înfașă cu scutece și apoi se culcă, ca să se îndădușească, adecă să asude bine ¹.

Unii români, pe lângă cele înșirate mai sus, îndătinează de a pune să se citească copiilor de la 1—7 ani, care au *râul copiilor* sau *Samcă*, rugăciunea contra *Samcei*, despre care am vorbit în cap. IV și anume totdeauna la trei sfârșituri de lună câte de trei ori dupăolată, iar copilul, cărora i se citește, trebuie totdeauna să fie de față. Înainte de a se citi se afumă copilul și casa cu tămâie.

Pe lângă rugăciunea această mulți pun, ca să li se citească și *Visul Maicii Domnului* ², iar mulți tot spre acest scop pun sub căpătâiul copilului mic, de la nașterea lui și până la șase săptămâni împlinite, cartea care se numește *Avestița* sau mai bine zis rugăciunea în contra acesteia ³.

Ceasu rău cu spăriat. Sub „*ceasu rău cu spăriat*“ înțeleg românii din Bucovina acea boală, care sfarmă pe copiii cei mici în piept și-i face să

¹ G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 363.

² Dict. de C. Tonigariu, român din Fundul Moldovei, precum și alți români din Bucovina.

³ B. P. Hasdeu, *Dict.*, ...t. II, p. 1426.

tremure și din cauza căreia copiii slăbesc așa de tare de gândești că acuși-acuși au să moară.

Mulți copii, după spușă româncelor, se nasc cu această boală, și de cumva nu se descântă și vindecă înainte de ce se botează, toată viața lor nu se mai pot vindeca, ci așa rămân până ce mor.

Din naștere capătă copiii boala aceasta mai cu seamă atunci, când mamele lor, cât timp au fost îngreunate au fost foarte rău supărate și înveninate, iară după ce au născut au dat copiilor săi țâță stricată de supt.

După naștere însă capătă copiii boala aceasta numai atunci, când cad de undeva sau când, după ce au început acuma a pricepe, strigă cineva foarte tare asupra lor.

Un astfel de copil se numește *schimbat*, pentru că i s-a schimbat și înrăutățit sângele.

Mai pe scurt, „*ceasul rău cu spăriat*“ e cu alte cuvinte, aceeași boală care de către unii se numește „*răul copiilor*“.

Descântătoarea care voiește a vindeca pe un copil de această boală rea se duce într-o zi dimineața, până a nu răsări soarele, la un pârâu sau la o fântână, unde e mai dindemână și de acolo aduce apă neîncepută însă astfel ca nime să nu o vadă sau s-o întâlnească și apoi s-o întrebe unde se duce și dincotro vine. După ce aduce apa în casă și o pune într-o ulcică, rostește de trei sau de nouă ori, următoarele cuvinte :

Sub răchita răsădită,
Sede-o fată despletită.
Cu ochii boldiți,
Cu dinții rânjiți.
În spete drepte tăind
Lui N. ceas rău trimițând.
Ceasu rău cu spăriat,
Ceasu rău cu duh necurat.
— Fată despletită
De sub cea răchită
Nu te boldi,
Nu te rânji !
Ci te ia pe cale,
Pe cărare
Și du-mi-te-n mare ;
Acolo să locuiești,
Acolo să viețuiești
De N. să te despărțești.
Că acolo este
O mreană galbănă
Cu coada geamănă
C-un ochi de foc
Și cu unul de apă
Stânge pe cel de foc.

Așa să se stângă
Și ceasul rău,
Ceasul greu
Ceasul cu spăriat
Și cu duhul necurat :
Din fața obrazului
Din creierii capului.
Din inimă,
De sub inimă.
Din ficați,
De sub ficați.
Din carne,
De sub carne.
Din ciolane,
De sub ciolane.
Din toate ciolănelele,
Din toate încheieturelele.
Să nu rămâie rău de leac
Ca un fir de mac
În patru despicat,
În mare aruncat.
Descântecul de la mine
Leacul de la Dumnezeu
Și de la Maica Precista.

După ce a descântat apa, ia trei fire de usturoi și descântându-le și pe acestea pe rând, rostind la fiecare fir câte o dată versurile de mai sus, le împunge cu un ac. Pisează apoi firele mărunțel și, spălând copilul pe față cu apa astfel descântată, îl freacă cu usturoi, în care pune și o țărucă,

de apă, pe trup, iar restul apei îl varsă într-un loc neumbliat, anume ca să nu calce nimeni pe dânsa, ca nu cumva să se prindă boală și de acela.

O seamă de descântătoare iau vreo câteva rămurele dintr-o mătură părăsită și mai ales din una de cetină, pun copilului o prostire pe cap și afumându-l cu rămurelele aprinse rostesc cuvintele de mai sus de trei sau de nouă ori ¹.

Alt descântec de „ceas rău cu spăriat” sună precum urmează :

O sînecat
Și-o mănecat
Sân-Pavel și cu Sân-Petru
Pe cai buni o-ncălecat,
Arme bune și-o luat.
Și-o pornit
Și s-o suit
În dealuri
Și-n vârvuri
Butuci a fărma,
Pietere-a răsturna,
Văi a tulbura.
Sintă-Măria Mare
I-o văzut
Și-nainte le-o ieșit
Și din gură i-o-ntrebat
Și așa li-o cuvântat :
— Sfinte Pavele
Și Sîn-Petre !
Ce-ați încălecat
Și arme v-ați luat ?
Ce v-ați pornit
Și v-ați suit
În dealuri
Și-n vârvuri
Butuci a fărma,
Pietre-a răsturna,
Văi a tulbura ?
— Sintă-Mărie Mare !
Noi mergem
Să cercăm
Pe ceas greu,
Pe ceas rău,
Pe ceas rău cu spăriat
Cu duh necurat
Și împelițat,
Cu capul de drăc.
Cu ochi de lupoaié,
Cu gură de zmeoaié !
— Sfinte Pavele
Și tu Sîn-Petre !

Mergeți la Toader
De-l aflați
Și-l cercați
În creștele capului
În fața obrazului
În vinele grumazului
În vederea ochilor
În stupeșul urechilor.
În piept,
Sub piept.
În inimă,
Sub inimă.
În rărunchi,
Sub rărunchi.
În șele,
Sub șele.
În genunchi,
Sub genunchi.
În glezne,
Sub glezne.
În unghii,
Sub unghii.
În ciolane,
Sub ciolane.
În toate ciolănelele,
În toate-ncheieturelele.
Curând,
Mai curând
Cătați,
Cercați
Pe ceas greu
Pe ceas rău
Cu spăriat de mană
Pe ceas rău
Cu spăriat de tată
Pe ceas rău
Cu spăriat de străin
Pe ceas rău
Cu spăriat de vecin
Pe ceas rău
Plin de deochi

¹ Dict. de M. Bărbuță, din Crasna.

Pe ceas rău
 Cu Samcă
 Pe ceas rău
 Cu răul copiilor.
 Curând,
 Mai curând
 Cătați-l,
 Cereți-l :
 În creștele capului
 În vinele grumazului
 În fața obrazului
 În lumina ochilor
 În stușul urechilor.
 În piept,
 Sub piept,
 În inimă,
 Sub inimă.
 În rărunchi,
 Sub rărunchi,
 În șele,
 Sub șele.
 În genunchi,
 Sub genunchi.
 În glezne,
 Sub glezne.

În unghii,
 Sub unghii.
 În ciolane,
 Sub ciolane.
 În toate eiolănelele,
 În toate-ncheieturelele.
 Curând,
 Mai curând
 Pe cununile unghiilor
 Scoteti-l
 Pe rădăcina părului
 Măturati-l
 Cu măturile-l măturați,
 Cu caii îl fărmați,
 Peste mare-l dați.
 Acolo să locuiască,
 Acolo să vecuiască !
 Iar Toader să rămâie
 Curat,
 Luminat
 Ca argintul strecurat
 Ca Dumnezeu ce l-o dat
 Ca maica-sa ce l-o făcut
 Ca soarele-n senin
 Ca Maica Domnului, Amin !¹.

În fine, al treilea descântec de „ceas rău cu spăriat“ sună așa :

Ceas rău cu speriat
 Ceas rău cu duh neșurat !
 Eu te descânt
 De toate relele
 De toate spaimetele
 Și te întorc înapoi
 Din creștetul capului
 Din măduva ciolanului
 Din crierii capului
 Din fața obrazului
 Din vinele grumazului

Din stușul urechilor
 Până-n tălpile picioarelor.
 Din inimă,
 De sub inimă.
 Din rărunchi,
 De sub rărunchi.
 Din unghii,
 De sub unghii.
 Din toate ciolanele
 Și din toate încheieturile...

Descântătoarea, când rostește cuvintele acestea, afumă pe cel bolnav cu o bucăciță de petică, în care s-au șters ouăle roșii la Paști².

Roșata. Sub *roșată* sau *rofii* (sing. *rofie*, roștit și *rocie*) înțeleg românii din Bucovina un fel de bube roșii, care se fac numai la copiii cei mici, pe față și pe cap. *Rofiile* sunt de două feluri : *uscate* și *putrede*. *Uscate* se numesc acelea pe care se formează o pieleță uscată, care cade apoi în formă de solzi, iar *putrede* se numesc acelea, care nu prind pieleță defel, ci neîncetat punoiază și curge dintr-însele un fel de apă amestecată cu punoi.

¹ Dict. de D. Popescu, româncă din Ciudel.

² Com. de Ștefan Bodnărescu, stud. gimn.

Rofiile nu dor, ci numai ustură, din care cauză apoi copiii devin nerăbdători și mai ales când își mărișori și când încep a le zgâria și prin aceasta a le face să se cățelească și punoiază mai tare.

Rofiile, la o seamă de copii, se trec cu desăvârșire de la șase luni până la un an, iar la alții se înnoiesc până la șapte ani.

Mamele, care voiesc numaidecât să vindece *roșata* sau *rofiile*, iau într-o zi disdimineată până nu răsare soarele, o cofă, o oală sau o ulcică și ducându-se la o moară iau de acolo stropi ce cad de pe roțile morii, îi aduc acasă și încălzindu-i puțin, spală cu dâșii pe copil, la locul cu roșată, După ce l-au spălat pun restul în ulcică și-l duc de-l aruncă iar în locul acela, de unde au luat mări nainte stropii. Însă atât când se duc după stropi, cât și atunci când îi aduc caută ca să nu le vadă nime, căci apoi nu sunt de nici un leac.

Altele, din contră, vindecă copiii de rofii cu *rouă de pe iarbă*. Iau adecă copilul cu rofii, se duc cu dânsul în grădină și udând un petic curat cu rouă, șterg cu dânsul rofiile ¹.

Și iarăși altele, dacă știu că, copiii lor s-au umplut de rofii, din cauza unei românce, îi curată și vindecă cu *flori din Joia Mare*, cu care se-nfloresc ouălele, precum și cu petecele cu care se șterg ouăle înflorite și care se păstrează, anume spre acest scop, peste tot anul.

Florile bune pentru acest scop sunt : *sovârv*, *măr acru* și *frunze de măr acru*.

Pisează o creangă de măr acru, o fierbe ca la o oră, după aceea, freacă 1—2 frunze de sovârv și 1—2 frunze de măr acru, le pun pe toate acestea în apă, le lasă ca de azi până mâne și apoi cu apa aceasta, punând-o în scaldătoarea copilului și anume în trei rânduri de scaldă și, scaldând copiii se curată ².

Cu petecele cu care s-au șters ouăle, se afumă roșata. În același timp rostesc următorul descântec :

A venit omul roșu
Poroșu.
Și-a luat un topor roșu
Poroșu.
Și s-a dus la pădurea roșă
Poroșă.
Cu straie roșe
Poroșe.
S-aducă lemne roșe
Poroșe.
Să facă foc roșu
Poroșu.
S-a dus apoi după pește
Omul roșu
Poroșu.
Și-a aprins pește roșu
Poroșu.

¹ Dict. de M. Bărbuță.

² Dict. de Paraschiva L. Leușteanu.

Și l-a adus acasă roșu
 Poroșu.
 Și l-a curățit omul roșu
 Poroșu.
 Și l-a fiert în borș roșu
 Poroșu.
 Și l-a pus în strachină roșă
 Poroșă.
 Și-a luat o lingură roșă
 Poroșă.
 Și-a pofțit roșala la masă :
 — Pofțim roșală la masă !
 Iar pe N. mi-l lasă
 Curat,
 Luminat
 Ca de Maica Domnului lăsat !¹

Dacă copilul e umplut de rofii, din cauza unei țigănci, atunci se poate curăți cu *dohot de mesteacăn*. Bubele se ung cu dohot de acesta².

Cele mai multe mame însă nu întrebunțează nici un fel de mijloc spre vindecarea rofiilor, spunând că e cu mult mai bine, dacă se lasă așa, ca să se treacă ele singure de sine, pe când dacă cearcă să le vindece și nu știu cum, lesne pot să se puie pe ochi și atunci copiii orbesc sau pe creieri și atunci bolânzesc.

În fine, spun româncele, că toți copiii, care au rofii, după ce cresc mari se-ngrășă și capătă o față foarte frumoasă și rumenă.

Aripele. Când un copil se-ncoardă, bate din picioare și plânge foarte mult, cred româncele din Bucovina că a căpătat morbul numit „aripi”. Deci, mama, care voiește să-și vindece copilul de acest morb, ia, după ce l-a scos din scaldătoare, un foarfece și cu acesta taie scaldătorea, adecă apa în care l-a scaldat, de trei ori în cruciș, zicând că-i *taie aripele*. Făcând aceasta crede și spune fiecare mamă că, copilul nu se încoardă mai mult, ci, trecându-i morbul se liniștește, nu plânge mai mult și doarme bine³.

După credința româncelor din Moldova, aripele se pun în șele și de aceea se încordează și plânge copilul așa de tare.

Deci, maică-sa, voind a-i le scoate, îl pune cu pânțele pe palma stângă, iar cu dreapta îl spală și freacă pe spate cu lapte de țâță, până ce-i iese din piele niște boțuri ca tuleiele de gâină. După ce au ieșit boțurile acestea îi încetează toată durerea⁴.

Bubele dulci. Sub *bube dulci* înțeleg românii din Bucovina un fel de bubuțe, care se fac numai pe fața copiilor celor mici, mai ales pe lângă gură sau nas, dar care nu dor defel, ci numai apătoșează.

Româncele le vindecă, parte prin descântece și parte prin întrebunțarea altor mijloace.

Românca, care voiește a vindeca *bubele dulci* prin descântare, toarnă

¹ Com. de St. Bodnărescu.

² Dict. de P. L. Leușteanu.

³ Com. de mai multe românce din Bucovina.

⁴ Dict. de Ant. Pletosu, din Rădășeni și M. Nistor, din Mălini.

vinars curat într-un pahar și mestecându-l cu trei rămurele de mătură de mesteacăn, rostește următoarele versuri :

Alesu-s-au 9 frați
Din 9 tați
Cu 9 fărtați
Și plecară
Din pădurea mare
Pe cale,
Pe vale.
Cu 9 sape, săpând
Cu 9 cuțite, tăind
Cu 9 greble, adunând
Cu 9 vorbe, șoptind :
— Unde porniți ?
Unde grăbiți ?
Voi 9 frați
Din 9 tați
Cu 9 fărtați
Cu 9 săpi, săpând
Cu 9 cuțite, tăind
Cu 9 greble, adunând
Cu 9 vorbe, șoptind ?
— Am plecat la vale,
La *mărul* din cale ¹
Rădăcina să i-o săpăm,
Scoarța toată să i-o rădem

Cloambele să le adunăm
Și nouă vorbe să spunem,
Ca să putrezească,
Să nu mai înflorească.
— Nu mergeți la vale,
Nu la mărul din cale,
Că el e umbra voinicilor
Și zăcătoarea vitelor !
Voi 9 frați
Din 9 tați
Cu 9 fărtați
Înturnați !
Grăbiți la N.
La *bube dulci* a lui N.
Și le luați
Din crierii capului,
Din fața obrazului
Din 99 mădulări
Și din 99 încheieturi !
N. să rămâie curat,
Luminat
Cum e de Dumnezeu lăsat
Și de popa botezat !

După rostirea acestor cuvinte îmbie pe cel bolnav de *bube dulci* să guste *aiu* (usturoi) și să bea din vinarsul descântat. Apoi unge cu o alifie, făcută din untură de la trei porci și cu oțet din trei dughene *bubele dulci*.

Descântarea nicicând să nu se facă, când se mărește luna, căci în cazul acesta și *bubele dulci*, în loc să se vindece, mai tare se măresc ².

Româncele din Țara Românească, care voiesc să vindece pe copiii lor de *bubele dulci*, iar baligă de vacă, apoi pe copilul ce suferă de *bube dulci*, se duc cu el la vatră, unde se face focul și luând câte puțină, din acea baligă, ating peste buge de trei ori și descântă astfel :

S-a sculat sfânta Miercuri ³
De dimineață
Și-a pus masă
De mătasă
Și pe toate *bubele* le chemase,
Iar pe *bubele mici* nu le chemașe
Și ele se mânia

¹ *Mărul* din descântecul acesta înseamnă *pomul vieții*, la umbra căruia prosperă oameni și vite. Cei 9 frați din 9 tați însă de la aceeași mamă sunt în tot cazul ființe răutăcioase, deoarece ei neîncetat se muncesc a tăia pomul vieții. Cei 9 fărtați, care le stau mână de ajutor la opera lor de devastare nu pot nimene alții să fie decât feluritele lor puteri.

² Robert Prexl-Mühlach, *op. cit.*, p. 36.

³ Ori Vineri.

Rădăcina li se usca
Și în vârf se pomila (ofillea).

Apoi, baliga descântată se lipește la coș.

Alte românce, tot din Țara Românească, când descântă de *bubele dulci*, zic așa :

Toate bubele sau jurat
Că n-o mânca miercurea¹ dulce,
Numai bubele dulci s-au jurat
Și au mâncat.
De vârf să plece,
De rădăcină se sece.

Acest descântec se face numai miercurea și vinerea, pe nespălate².

Unele românce din Bucovina fierb crengi de *măr dulce* și cu sucult ce iese dintr-însele spală apoi *bubele dulci*. Altele iau fasole negre, le pun pe vatră, ca să ardă, apoi le pisează și cu pulbere de aceasta presară apoi *bubele dulci*, care în urma aceasta se potolesc și vindecă.

Părul porcului. Sunt o seamă de copii păroși pe spate. Între acești peri, spun româncele, că se află un fel de păr foarte mărunțel și ghimpos, care se numește *părul porcului* și care îi înghimpă pe copii așa de tare, că trebuie să se vaiete și să plângă.

Deci, ca să se mântuiască copilul de acest păr, mama sa trebuie înainte de a-l scălda, să-l ungă cu unt și să-l frece c-o peticuță muiată în lapte de-al său și atunci toți perii cei răi se prind de petică și pe copil nu-l înghimpă mai mult.

Junghiul. De multe ori pătimesc copiii cei mici și de *junghiuri*. Deci, româncele din Țara Românească, voind a afla *junghiul* la un copil, iau un gălbenuş de ou proaspăt și-l poartă pe tot corpul lui și unde se sparge, acolo cred ele că se află junghiul ; iar de nu se sparge nicăieri e un semn că n-are junghi³.

Dacă copilul are junghi, atunci iau un cuțit găsit, cu care se atinge copilul cruciș peste locul unde este durerea și descântă astfel :

Fugi junghi
Că te-mpung!⁴
Du-te-n padia fără iarbă
În rovina fără apă.
Acolo e casa ta,
Acolo e masa ta.
Junghi pripit
Junghi grăbit
Junghi cu țeapă
Junghi cu cuțit
Junghi pus
Junghi prepus
Junghiul *ielelor*

Ielelor-Șoimanelor.
Junghi de la mâna lui Dumnezeu
Junghi de 99 de feluri
Ieși de la (cutare)
Din os, în carne
Din carne-n piele.
Din piele să piei ;
Căci cuțitul te-ajunge
Te ajunge
Te-mpunge.
Să rămâie N. curat,
Curat, strecurat,
Ca roua din câmp,
Ca steaua din cer.

¹ Ori vineri.

² Al. Popescu, *Descântece*, în „Țara nouă“, an. II, București, 1886, p. 637.

³ Ionéanu, *op. cit.*, p. 20.

⁴ Aceste două versuri se rostesc de trei ori.

După ce au rostit cuvintele acestea, infig cuțitul în pământ și pe suferind îl mișcă din acel loc ¹.

Româncele din Bucovina, cum se conving că un copil are junghiuri, iau îndată *ața* ² de cânepă de vară, dintr-un fuior, ce a fost la crucea cu care umblă preotul la Bobotează, pe la casele oamenilor, și muind-o cu *agheasmă* leagă cu dânsa locul, unde are copilul bolnav junghiurile. După ce l-au legat îl afumă cu petica în care s-au șters ouălele roșii și apoi roște următorul descântec :

A ieșit cuconița,
Bosconița.
Boi mândri a înjugat
Și la arat a plecat
Cuconița,
Bosconița ³.
Și-a arat cât a arat
Și cânep-a semănat
Și apoi o a grăpat.
Și-a crescut cânepa mare
Cânepă mare, frumoasă,
Ca mătasea de aleasă.
Și-a trimes cuconița,
Bosconița
Douăsprezece fete
Și-au cules-o
Și-au uscat-o
Și-au adus-o
Și-au întins-o
Și-au pus douăsprezece fete
Și-o melițat-o
Și-o strujit-o
Și-o răgilat-o
Și-o pieptănat-o

Și-o periat-o
Și-o pus-o în furci
Și-o tors-o
Douăsprezece fete
Cu cuconița,
Bosconița
Și-o rășchiet-o
Și-o depănat-o
Și-o fiert-o
Și-o urzit-o
Și-o țesut-o
Și-o bilit-o
Și-o croit-o
Și cămeșă o făcut
Și junghiurile o-mbrăcat
Și apoi le-o blăstămat
Și din gură-o cuvântat :
— O voi junghiuri mari,
De capul răilor mari
Să rămâneți
Și să vă pierdeți !
N. să fie curat
Și luminat,
Ca de Maica Domnului lăsat ! ⁴

Plesnele. Acestea sunt niște bubuțe albe, care se fac pe limba copiilor și care neîncetat se-nmulțesc și se cătelesc. Copiii, din cauza lor, nu pot nici suge, nici mânca și neîncetat le curge balele din gură.

Plesnele, după credința româncelor din Bucovina și din Moldova, le capătă copiii atunci, când mamele lor le dau tătă, fiind despletite.

Drept aceea, fiecare mamă, când dă copilului său de supt, trebuie să fie măcar într-o coadă împletită, nicidecum însă despletită și buboasă, căci, îndată, capătă copilul *plesne*.

Mai capătă copiii *plesne* încă și atunci când bagă pieptenele în gură. Din cauza aceasta apoi, nici o mamă precaută nu dă copilului său pieptenele de pieptănat, ca să se joace cu dânsul.

Româncele din Țara Românească spun că nu e bine a se lăsa copiii cei mici a se juca cu pieptenii din cauză că, capătă *limbariță* ⁵.

¹ Al. Popescu, *op. cit.*, p. 691.

² Ața aceasta trebuie să fie întors toarsă.

³ Aceste două cuvinte se repetă după fiecare vers.

⁴ Com. de St. Bodnarescu, stud. gimn.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 23.

Dacă, din nebagare de seamă sau din altă cauză oareșicare, a căpătat vreun copil *plesne*, atunci mama sa, voind a-l vindeca, ia trei băliguțe de cal și pe copil în brațe și întorcându-se cu fața spre soare zice :

Soarele-l dau de sus de pe deal
Iar plesnele lui N. în baligă de cal !

Cuvintele acestea le rostește de trei ori, adecă pentru fiecare băliguță și după fiecare rostire scurge baliga și picură câte o țără de suc dintr-înșa copilului în gură, unde are plesne ¹.

O seamă de românce însă pisează piatră acră, până ce se face ca pulberea de mărunțică, moaie apoi o peticuță curată în apă, o întinge în piatra pulverizată și freacă cu dânsa copilul în gură pe unde sunt plesne. După aceasta, iau o leacă de miere și ung cu dânsa pe unde l-au frecat cu peticuța.

Făcând aceasta, spun că *plesnele* îndată se trec.

Iar dacă unui copil, nu numai din cauza plesnelor, ci și așa *ii curg bale din gură*, atunci, după credința româncelor din România, e bine ca balele să se taie într-o duminică dimineța că apoi nu vor curge mai mult ².

Focurile se lecuiesc cu cărbune viu, pisat pe pragul ușii și amestecat cu smântână ³.

Sohotele. Dacă un copil a picat în *sohote*, numite altmintrelea și *socote*, din a căror cauză se usucă, de numai pielea și oasele rămân pe dânsul, atunci unele românce din Bucovina, precum bunăoară cele din Mahala, îl iau într-o sâmbătă dimineța, îl pun într-un sac deșert, îl duc la un vecin și acolo îl bagă apoi, de trei ori dupăolaltă, pe gura cuptorașului, unde fac femeile mâncare peste vară și tot de atâtea ori îl scot afară pe borta unde stă ceanul.

Nevindecându-se în urma acestei proceduri, îl pun asemenea într-o sâmbătă dimineță într-un sac, în care mai nainte de aceasta a fost făină, și astfel îl duc apoi în ținterim unde, punându-l pe mormântul unui copil cunoscut, zic :

Măi (Vasile) scumpul meu !
Na-ți fie aici saeul tău
Și mi-l umple pe al meu
Cu carne, sânge și cu său !

Este de-nsemnat însă că, atât când îl duc la cimitir, când rostesc versurile **acestea**, cât și atunci când se întorc îndărăt, nu le e iertat să stea în drum, **nici să vorbească** cu cineva, căci, dacă stau și vorbesc cu cineva, **toată procedura aceasta nu are nici un efect.**

Neajutându-i **nici după** aceasta nimic, fierb o scăfârlie părăsită de cal și-l scaldă în **zeama ce-iese** din scăfârlia respectivă.

Făcând **aceasta cred** că, copilul bolnav trebuie, numaidecât, să se vindece **ori să moară** : una din două.

Voind mama celui bolnav numaidecât să știe de-i va trăi ori muri copilul, ia două ulcele deșerte și dându-le cuiva să aducă apă cu una din-

¹ Ioneanu, *op. cit.*, p. 20.

² *Ibidem*, p. 20.

³ EL. Sevastos, *Călătorii...*, p. 69.

tre dănsese zice : „du-te cu amândouă ulcelele acestea la fântână și adă-mi într-una, în care vei voi tu, apă !“.

În același timp însă le menește pe amândouă, zicând în gândul său : „Dacă va aduce-o pe aceasta plină va trăi, iar dacă va aduce-o pe astalaltă va muri“¹ ! Deci, dacă, din întâmplare, trimisul aduce apă în ulcica cea menită pentru viață, copilul trăiește, iar dacă aduce în cealaltă, atunci moare¹.

Rastul. Dacă un copil capătă *rast*, adecă dacă i se umflă foalele, româncele din Transilvania, când coc pâine îndătimează de a-l pune cu spatetele pe pragul casei și apoi, scoțând două pâni din cuptor, le rump în două și astfel, fie acelea orișicât de fierbinți, le pun peste foalele copilului².

În Țara Românească, după cum scrie Dim. P. Lupașcu, boala aceasta se vindecă așa :

„Să se puie nouă ghiociei în oțet tare, să se puie la căldură, până se vor topi și să-i dai în toată dimineața, pe nemâncate, bolnavului câte o linguriță ca să bea.

Harbuz copt cu tărățe pe petică și să-i înfăși unde va fi rastul.

Să iei jumătate de litru de lapte dulce, de doi bani săpun (proaspăt) prost, să razi în lapte, să amesteci foarte bine, să-l pui la căldură trei zile și apoi, înainte de a mânca, să ungi frunză de tutun tare și să pui pe pânțele cât rastul, de trei și patru ori ; după care va porni diaree și vărsătură, în urmă va fi folosit“³.

În Moldova este datina ca, copiii, care au *rast* (umflătură în pânțele) să se pună, când se gătește pâanza, cu pânțelele pe sulul dinapoi și tăindu-se firele să se zică :

„Tai natra să se taie *rastul* lui N.“⁴

Gălbenarea. De se întâmplă cumva ca un copil să zacă de *gălbenare*, plur. *gălbenări*, atunci româncele din Macedonia leagă la gâtul lui un fir de mătășă galbenă, și un alt fir de mătășă roșie și, după ce stau puțin astfel, se pune pe ramura unui trandafir, ca să stea o noapte întreagă ; a doua zi ia firul cel roșu și se leagă apoi la gâtul pruncului, iar cel galbăn se lasă pe trandafir⁵.

Babița, numită altmintrelea și *baghiță*, *baighiță*, și *babghiță* pl. *babți* și *baghiți* sau *baighiți*, e un fel de morb pe care îl capătă mai cu seamă copiii, cărora nu le-au crescut însă toți dinții.

Copiii ce pătimesc de acest morb, spun româncele, că li se umflă pânțelele, capătă dureri crâncene de stomac și pântecare mare, din care cauză apoi îngălbenesc și slăbesc, așa de tare, că mulți și mor, dacă nu sunt îngrijiți și vindecați degrabă.

Morbul acesta se poate vindeca, după părerea celor mai multe românce, prin așa numitul „descântec de *babți*“.

Descântătoarea, care voiește a vindeca pe copilul ce pătimește de acest morb, ia o ulcică nouă, toarnă într-înșă apă ne-ncepută, apoi nouă pietricele albe, crude, cu deosebire *sarea mâței*, precum și *mălai mărunțel*

¹ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac.

² Com. de B. Iosof.

³ Dim. P. Lupașcu, *op. cit.*, p. 62.

⁴ „Sezătoarea“, an. I, Fălțiceni, 1982, p. 153.

⁵ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor*, în *op. cit.*, p. 44.

sau *păsat*. După aceasta pune ulcica, astfel umplută, la foc, ca să fiarbă și anume : luni dimineața, înainte de răsăritul soarelui, apoi tot în aceea zi, înainte de amiază, precum și înainte de apusul soarelui. Tot așa face ea miercuri și vineri.

După ce a fiert apa, dimpreună cu pietricelele și mălaiul mărunțel din ulcică, răstoarnă ulcica cu cele ce se află într-însa într-o strachină corespunzătoare, care se ține apoi pe buricul copilului bolnav sau mai bine zis deasupra buricului ca acesta să nu se frigă de strachina înfierbântată.

Mai nainte însă de a vărsa cele din ulcică, în strachină, caută și pune, ca să aibă dindemână 9 linguri noi, 9 fuse noi, un ac și un cuțit.

Deci, cum a răsturnat ulcica, ia una dintre lingurile cele noi și muindu-i puțin vârful în apa din strachină o ține în mâna stângă cu adâncitura în sus, moaie apoi a doua lingură în zeama cea de pietricele din strachină și o ține puțin deasupra celei dintâi, ca să picure un strop de apă într-însa ; și tot așa face ea și cu celelalte obiecte, până ce le perindă pe toate, rostind, în același timp, la fiecare muiere și tinere a obiectelor mai sus înșirate, următoarele cuvinte :

Babghiță mîncăcioasă,
Babghiță puturoasă,
Babghiță urăcioasă,
Babghiță prin sete,
Babghiță prin foame,
Babghiță prin arsură mare
Și prin deochiul cel mare
Ieși din N. nu-l junghea
Nu-l cărcea
Nu-l spăria ;
Nu-l îngălbini
Nu-l vrăji
Nu mi-l slăbi.
Du-te de îngălbinește
Și spărie și-mi vrăjește
La ogorul cu păsat
La pârăul cu pietrele,
La țiganul cu lingurile.
La țiganul cu fusele,
La țiganul cu acele,
La țiganul cu cuțitele.
Site te du de spărie
Și-mi vrăjește
Unele păsările nu umbiă
Unde cocoș negru nu cântă
Unde nu dă nime „ziua bună“.
N. să rămână curat,
Ca argintul strecurat
Ca Maica cea Preacurată
Care l-a lăsat.

Sfârșind de rostit cuvintele acestea, suflă deasupra strachinei în semnul crucii și stupește jos.

După aceasta, ia apa din lingura primă, ce a ținut-o în mână stângă cu adâncitura în sus, care s-a strâns picurând de pe cele 8 linguri, 9 fuse de pe ac și cuțit și o toarnă copilului, bolnav de *babiți*, în gură.

În fine, tustrele apele, care le-a furat și descântat într-o zi, dar care nu le-a putut întrebuița până într-un strop, le duce și le varsă, îndată după descântătura a treia, la o proptea de gard.

Astfel, cum s-a descris până aici, se repetă descântecul acesta luni, miercuri și vineri din decursul unei săptămâni.

Dacă copilul e morbos de *babghiță*, ulcica, răsturnată cu gura în jos, sugă toată apa din strachină, așa că rămâne pe fundul ei numai păsatul și pietricelele cele albe, iar dacă ulcica nu sugă apa, atunci e un semn că copilul nu e bolnav de *babghiță* ci de altă boală, prin urmare, trebuie a-l căuta de boala aceea, de care se presupune mai departe că ar fi bolnav ¹.

Alt descântec de *babghiță* și anume din Țara Românească, sună astfel :

O purces o baghiță căcăcioasă,
O baghiță mâncăcioasă,
O baghiță puturoasă,
Venită din sete, din foame,
Sau din osteneală :
Cu șapte linguri le-oi măsura
Cu cuțitul le-oi tăia
Cu piatra le-oi înpietri
Prin piatra morii le-oi da
Și le-oi mântui ;
Cu fusu le-oi împunge
Din toate încheieturile,
Din toate mădulările.
Să rămâie bolovanul
Luminat, curat,
Precum Dumnezeu l-o lăsat.

Descântătoarea, care rostește cuvintele acestea, pune într-o oală nouă apă, puține crupe, puțină cenușă, farmă trei pietricele mici, asemenea trei bucățele de marmură și trei bucățele de cremene ; le pune pe toate acestea la un loc, să fiarbă la foc bine și apoi le răstoarnă într-o strachină, cu gura în jos, ținând-o așa pe pânțelele copilului ; și descântă cu 7 linguri, un cuțit, un fus, cu care face cruce cât descântă în trei rânduri, repetă descântecul în trei zile de sec, dând apă bolnavului să bea cât se va ținea pe linguri, de la fiecare lingură câte de trei ori cât s-a scurge, asemenea de pe cuțit și fus ².

¹ Acest descântec, cules din comuna Scheia, de lângă orașul Suceava, mi l-a comunicat P. Prelipceanu, învățător. Alt descântec de *babiți* cu mult mai lung și totodată și mai complet decât aceasta, să se vadă în colecția mea (n.n. S. Fl. Marian) *Descânțele...*, p. 32—39

² Dim. P. Lupașcu, *op. cit.*, p. 29.

Masa moașei

A treia zi de Bobotează, ziua de opt ianuarie, în fiecare an este cu mare nerăbdare așteptată de nevestele din Dobrogea, românce și bulgăroaice.

În această zi toate nevestele aceleiași moașe, fără deosebire de vârstă și avere se adună, după amiază, la moașa lor și petrec atât în onoarea ei cât și într-a lor, până ce se întunecă bine.

Moașa, în ziua de Sf. Ioan, cu un pahar de sticlă cioplit, în el cu apă sfințită, cu un mănunchi compus din foi vezi din *indrușaim* și mușcată sau din altă floare și din busuioc uscat, legate cu un fir de lână roșie se duce pe la toate nepoatele și stropindu-le cu mănunchiul muiat, le invită. Pe lângă nepoate mai invită ea încă și alte neveste, prietene și cunoștințe ale ei să vină, ca să-i vadă serbarea. Bărbați nu invită niciodată, căci, fiind serbarea aceasta exclusiv numai pentru femei, bărbaților nu li se cade să ia parte la dânsa.

Clientele moașei, cu tot timpul rău, care nu odată se află în această zi în părțile Dobrogei, se adună într-un număr destul de mărișor. Nu vor s-o lase cu inima mâhnită, știind prea bine că au nevoie de dânsa tocmai când viața omenească e în mai mare primejdie.

Masa e împodobită cu tot ce trebuie mâncării, înfrumusețată cu atâtea sticle pline cu vinișor de deosebite fețe, câte nepoate au venit la serbare, căci fiecare din ele aduce și câte un *plocon* mamei moașe, pe care plocon îl încununează, de obicei, o sticlișoară de vin.

Iată din ce se compune ploconul nepoatelor moașei: din câte un colac, de ceva carne de porc ori *trandafiri* din porcul tăiat la Crăciun și câte o sticlă cu vin, mai mare sau mai mică, după cum dispune și aducătoarea. Cele cu vii, în genere, aduc câte o sticlă mai mare.

În mijlocul mesei se află un colac mare, la mijloc o lumânare mare neaprinșă; acesta e colacul moașei, făcut de ea. Afară de acestea se mai împodobește masa, de regulă, și cu o farfurie în care sunt puse o mulțime de frunze de *mușcată*, de *indrușaim* și de *rozetă* și pe fiecare frunză se vede strălucind câte o bucătică de hârtie poleită și lipită cu miere care înseamnă: ca moașa să fie plăcută nepoatelor sale ca albinelor mierea de la flori.

Până a nu lua loc la masă nepoatele, prietenele și cunoștințele invitate, fata (servitoarea) moașei vine și servește, ducând la fiecare tava cu dulceață și rachiul preparat de ea cu spirt, zahăr, scorțișoară și șofran.

Nepoatele, prietenele și cunoștințele închină în sănătatea mamei moașe.

Moașa șade în capul mesei și mulțamește fiecăreia cu inima plină de emoție și fericire.

Împărțindu-se dulceața și rachiul, mama moașă ia un ciob cu tămâie aprinsă, aprinde lumânarea cea neaprinsă, din colacul din mijlocul mesei, spune rugăciunea *Tatăl nostru* și tămâiază pe fiecare din nepoate și cunoștințe, care acum își iau locul la masă, apoi împarte florile poleite la fiecare câte una și toate le înfig în păr.

Preoteasa, care, de regulă, încă ia parte la această serbare, căreia i se dă locul de onoare în capul mesei, își lipește frunza verde în frunte pentru cuvântul că preotesele, fiind între mirene capul legii, trebuie să fie mai așezate, mai statornice, nu trebuie să poarte flori la cap și nici îmbrăcăminte cu flori-vii.

Se aduce apoi *ciorbă* și se dă întâi în capul mesei, unde se află preoteasa.

Până a nu începe lingurile să lucreze, din capul celălalt al mesei se aude iarăși : „*Tatăl nostru*“, recitat tot de mama moașă ; fiecare își face cruce și începe să primească de la ea câte o bucată din colacul din mijlocul mesei, pe care puțin mai înainte de aceasta îl tăiasă și acum îl împarte.

Din toate părțile, râsete și vorbe. Unele spun că le-a căzut bucata de colac cu mai mult *coltuc* și *au să nască un băiat*, altele că le-a venit bucata de colac mai mult mijloc și *au să facă o fată* ; iar cele cărora le-a căzut numai mijlocul, că *n-au să mai facă copii*.

Se aduc apoi mai multe feluri de bucate și pe urmă friptura, care toate se pun la masă, începând tot de la preoteasă.

După friptură trebuie să dea *baçişul*.

Moșa, cu multă modestie și bucurie, propune ca una dintre nepoate să reguleze darea *baçişului*.

Una dintre nepoate și anume care e mai isteacă și mai îndrăzneată, ia o farfurie pentru strângerea *baçişului*, pune într-însa un pahar cu vin, un picior de găscă sau și de altă pasăre și anume fript aproape fără de carne, o bucată de pâne, sare, piper și ardei și întinzând farfuria în mijlocul mesei strigă moșei :

— Să fie moșa, la primejdie, iute ca ardeul !

Preoteasa aruncă cea dintâi *baçişul*, pe urmă încep nepoatele, fiecare cât le lasă mâna.

Moșa, care și de astă dată se află în capul mesei, stă în picioare și la fiecare sunet ce s-aude-n farfurie, zice tare :

— Dă Doamne spor și berechet cutăreia și cutăreia, spuiind fiecăreia pe nume.

Unele dintre femei, când aruncă *baçişul* strigă :

— De la mine puțin, de la Dumnezeu mult.

Iară altele, aruncând pe rând banii, spun :

— Atâția copii să fac, câți bani las în farfurie !

— Să-ți dea Dumnezeu ! — răspunde moșa.

Sfârșindu-se *baçişul*, strângătoarea prezintă moșei talerul cu banii strânși.

Moșa îi primește mulțămindu-i, mușcă din piciorul de găscă, ia din pâne, apoi luând paharul închină în sănătatea nepoatelor, zicând :

— Dumnezeu să vă dea sănătate la toate, spor și berechet !...

— Să ajungem și la anul cu bucurie și cu inimă bună !

După aceasta bea paharul pe jumătate și-și pune banii strânși, legați într-un colț de basma, în sân.

În timpul mesei se aude, din când în când, îndemnul moașei, care zice :

— Luați fetelor ! beți, mâncați, căci doar spre aceasta ați venit la mine !

Câte una din neveste, care e mai isteată și mai glumeată, drept răspuns la îndemnul moașei, spune câte ceva să facă și pe celelalte să râdă bunăoară :

— Fa ! știți voi ce să faceți, când vă veți duce acasă ? De-ți vedea pe bărbații voștri că vă zâmbesc, voi râdeți mai tare ; de-i vedeți supărați, că se uită rău la voi, faceți-vă și băgați-vă după sobă, că ei au să vie după voi să vă facă inimă bună și așa scăpați de a vă mai bombăni.

Din toate părțile se aud râsete, o dovadă că auditoriul femeiesc admiră pe nevasta care a spus această glumă.

O mocancă, căci în Dobrogea sunt mocance destule, voind și ea a face puțină voie bună, zice :

— Apoi nu știți, acum un an, când mă duceam acasă tot de-aici de la mama moașă, întâlnii pe omul meu ; eu cum îl văzui începui să mătănăiesc în stânga și în dreapta, ca și cum n-aș fi putut merge ; el începu să râdă zicându-mi : „da bine mă femeie, nevestele zic că nu beau, că ele nu se-mbată, dar văd că și ele nu se lasă de bărbați... fac pasul mai mare decât ei !...“ Dar eu atunci mai rău mă făceam că-s beată...

— Așa sunt bărbații trag spuza tot pe turta lor și bietele femei tot rău fac ! — răspunde una din altă parte.

După ce au mâncat și băut deajuns, după ce s-a strâns bacșișul, mai petrecând încă puțin, în glumă și râsete, masa se ridică, se face loc larg în casă și cu toatele se pregătesc pentru joc, îndemnându-se unele pe altele să înceapă.

Acum se poate vedea cum de o parte se prind bulgăroaicele la joc, de altă parte românele și iar de altă parte românce și bulgăroaice la un loc și încep a juca și a cânta diferite jocuri și cântece, fiecare în limba sa și cum o ajunge minte, numai singură preoteasa stă impunătoare de o parte pe pat sau în alt loc, privind cum joacă oile din turma păstorită de soțul său.

Dacă timpul e nefavorabil, ceea ce foarte lesne se poate întâmpla în Dobrogea și cimpoierul chemat nu poate să vie la timp, ca să le cânte, atunci joacă și cântă și singure, fără oareșicare lăutari, până la un timp când apoi se despart, zicând ca să se vadă, pe la anul, pe această vreme, cu bine și apoi se duce fiecare acasă ¹.

¹ Zoe Crețescu, *Obiceturi dobrogene*, în „Românul“, an. XXXIV. București, 1990, nr. din 24/12 și 20/26 februarie.

Tunderea părului

La jumătate de an după nașterea unui copil, în unele părți însă cu mult mai târziu și anume după ce a început acum copilul a umbla, a pricepe și a vorbi, e datină de a i se reteza sau tunde părul.

Această datină, numită *tunderea* sau *retezarea părului*, se efectuează, în unele părți ale Bucovinei, precum bunăoară în satul Crasna din districtul Storojinețului, de regulă, în ziua onomastică a copilului sau într-a tătâne-său sau într-a mamei sale. Iar dacă nu este cu puțință în una din aceste zile onomastice, atunci și în altă zi se caută însă cu cea mai mare scrupulozitate ca *retezarea* să se întâmple totdeauna într-o *luni*, *joi*, sau *sâmbătă*. *Marțea* nu se retează nici într-un chip, pentru că ziua aceasta, după credința poporului, e cu *năpaste*, și copilul care s-ar reteza într-această zi, toată viața lui ar trebui să tragă *năpaste*. *Miercurrea* și *vinerea* nu e bine de retezat de aceea, pentru că aceste două zile sunt de sec. Deci, părinții, voind ca, copilului lor să-i meargă toate *în plin*, trebuie să-l reteze într-o zi deplină, adică în una de frupt sau după cum spune transilvănenii, într-o *zi de dulce*. Asemenea, nu e bine a-l reteza *duminica* sau într-altă zi de *sărbătoare*, pentru că aceste zile sunt legate de biserici și de aceea, e păcat.

În ajunul zilei menite pentru tuns sau retezat, tatăl sau mama copilului, care are să fie retezat, se duce și pofteste pe nașul sau nașa sa, ca să vie pe a doua zi să-și reteze finul, căci ei singuri nu se cade să-l reteze, pentru că dacă l-ar reteza, după ce va crește mare și se va căsători, i-ar arde casa ¹.

Dacă nașul e împiedicat de a veni, poate să vie și soția lui și din contră.

În caz însă că sunt amândoi împiedicați, poate veni și unul străin, ca să reteze. Acesta se numește apoi *jumătate* de naș. În cazul din urmă însă nănașul adevărat mai totdeauna se supără pe cumetrii săi : de ce s-au grăbit așa de tare și au chemat pe un străin, ca să tundă finul ? Din cauza aceasta, apoi cei mai mulți părinți cheamă pe un străin în tunderea părului numai atunci, când nașul sau nașa copilului au murit în răstimpul de la botez și până la tunderea acestuia.

În ziua tunderii, părinții mai auți dau și puțină masă la care pof-

¹ Com. de Ionică al lui Iordachi Isac din Mahala : „Se zice că, dacă un băiat a crescut mărișor, încât e de lipsă, ca să i se reteze părul de pe cap, nu se cade ca părinții să-l reteze, pentru că, când va fi gospodar îi va arde casa. Drept aceea, părinții întâia oară îl duc la nănașul său, ca să-l reteze, iar nănașul, după ce-i retează, îi dăruiește o oaie, miel, etc. Nime nu retează, fără ca să-i dăruiască ceva“.

tesc, pe lângă nănași, încă și unele dintre neamurile cele mai de aproape, precum și vreo trei megieși.

Deci, după ce s-a adunat acum toți cei poftiți, nănașul sau nănașa așterne pieptarul său lângă o fereastră, în dreptul soarelui, ia pe copilul ce are să se reteză, în brate și dându-i unul sau doi *pușori* (ruscuțe) de argint în mână, ca să aibă cu ce se juca, îl pune să șadă pe pieptarul așternut. Dezvelește apoi două fuioare de cânepă sau și de in pe care le-a adus anume spre acest scop de acasă și care înseamnă, ca să crească părul copilului ca și fuioarele acelea de lung și i le pune drept pe creștetul capului, așa ca un capăt să-i spânzure pe ceafă, iar celălalt pe frunte și, după aceasta, *prinde al *reteza*, în cruciș, ca și preotul, după ce l-a botezat și miruit.

Tunderea sau retezarea aceasta se face totdeauna într-o zi luminoasă, într-o zi cu soare, nicidecum însă într-o zi nourată, anume ca toată viața celui ce se tunde să fie luminoasă și norocoasă. Dacă l-ar tunde într-o zi norocoasă, atunci viața lui ar fi nouroasă, tulbure și nefericită.

După ce l-a retezat, strângee tot părul și-l dă finului său în mână zicând : — Poftim, fine, ține părul acesta, ca să ne poți mai pe urmă da seama de ce-i și la ce vei voi și dori, ca să-ți meargă mai bine, să ne spui, ca să știm și noi. Și precum nu putem noi fără fereastră și fără sf. soare, așa să nu poată și oamenii cei de cinste și de omenie fără de dumneata și, precum ni-i nouă dragă lumina soarelui, așa să fii și dumneata drag tuturor !

După aceasta, mama copilului, luând părul din mâinile acestuia, îl strânge într-un loc anume ca atunci, când se va *speria* copilul sau va căpăta alt *beteșug*, să-l poată afuma cu o parte dintr-însul, iar celaltă parte o păstrează până mai pe urmă, adecă până ce copilul crește mai mărișor, anume ca să-l întrebe : de ce fel de vietate e părul acela ? Și de cel fel de vită spune copilul, la timpul său, că e părul ce i-l arată, de acel fel de vită va avea mai mare parte și noroc.

Când așează nănașul pe finul său pe pieptar fi, pune dinainte și o strachină cu apă curată neînceptută, în care mai toarnă încă și puțină agheasmă. Strachina aceasta o cumpără nănașul și o aduce anume spre acest scop cu sine, când vine să-și tundă finul. Iar, după ce l-a tuns, cu o parte de apă îi spală, o parte i-o dă ca s-o bea, iar restul îl duce și-l aruncă pe un pom verde, anume *ca să-i meargă norocul ca din apă*. Când merge să arunce apa, ia pe copil în brate, iar strachina într-o mână și așa se duce și o aruncă. Atât strachina aceasta, cât și pușorii ce i-a dat mai nainte, precum și fuioarele ce i le-a pus pe cap rămân finului, ca dar, din partea nănașului său.

După ce a aruncat acum și apa și după ce s-a întors nănașul cu finul său în casă, se pun toți cei adunați la masă, unde ospătează și cinstesc un timp oareșicare, însă nu mult și apoi sculându-se, se duc toți, câți au luat parte la acest act, pe acasă.

Dacă se întâmplă să moară copilul înainte de a-i fi sosit timpul, ca să fie retezat, atunci vine nănașul când e mort și, măsurându-l mai întâi cu o ațișoară, îl retează în cruciș apoi atât părul retezat cât și ațișoara cu care a fost măsurat, scofând un cui din perete, le bagă în locul acestuia și bătând cuiul iar la locul său, rămân apoi acolo pentru totdeauna.

Aceasta se face anume ca de cumva copilul a fost cu noroc, să nu se ducă norocul cu dânsul în pământ, ci să rămâie în casa părintească.

Dacă se întâmplă să moară înainte de *scăldușcă* (scăldăciune), atunci nănașul, când îl retează îi pune bani pe piept ca și la scăldușcă. Banii aceștia îi iau apoi părinții și-i întrebuințează pentru lucrurile cele trebuincioase la înmormântare ¹.

În Fundul Moldovei, ca și-n Frătăuțul Vechi, copii nou-născuți se tund, de regulă, la jumătate de an.

Sosind ziua menită pentru *tunderea părului*, mama copilului se duce la o femeie, fie aceea nănașa copilului sau alta străină, tot una-i și după ce a ajuns îi zice :

— Să vii să-mi tunzi băiatul sau copila !

Dacă însă, din întâmplare, a veni tocmai atunci vreo femeie la dansa îi zice :

— Bine că ai venit !... fii bună și-mi tunde băiatul că acuma are *ciupi* (sing. *ciup*) !

— Ți l-oi tunde bucuroasă, de ce nu ! — răspunde femeia.

Femeia invitată vine apoi într-o *luni*, *joi* sau *sâmbătă* și tunde, fără multă ceremonie, ciupii de păr ai copilului și după ce i-a tuns, strângându-i într-o hârtiuță, îi duce și-i îngroapă la rădăcina unui pom anume ca părul copilului tuns să crească ca pomul.

Dacă mama copilului e avută, cinstește pe femeia ce i-a tuns copilul, dacă e sârmană atunci numai îi mulțamește, iar cât pentru cinstit o cinstește mai pe urmă când are cu ce.

La vreo câteva săptămâni după tundere, părinții copilului, dimpreună cu mai mulți inși, neamuri de aproape sau cunoscuți, se duc cu colacii la cei ce le-au tuns copilul și-i închină ca și adevăraților nănași ai copilului. Dacă nu au colaci făcuți, atunci duc : grâu, zahăr, rachiu etc. Mai pe scurt duc colaci, pe care îi invelesc, de regulă, cu un tulpă, ca și adevăraților cumătri la *colăcime*.

Femeia sau bărbatul, care a tuns copilul, dăruiește la această ocazie copilului tuns o vițică, o oaie sau un cârlan.

Se pun apoi cu toții la masă și ospătează, cinstesc și se veselesc, căci gospodarul de casă, știind că vor veni, s-a pregătit și cu puțină masă.

În fine, mai e de însemnat încă și aceea că părinții copilului și cei ce le-au tuns copilul se numesc, din ziua tunderii începând, întreolaltă, cumătri, ca și când cei din urmă ar fi botezat copilul celor dintâi ².

În unele părți ale Transilvaniei tunderea părului, numită de comun *tunderea* sau *tătirea moșului* se întâmplă, de regulă, abia după împlinirea anului al treilea, de la naștere. Ea se săvârșește totdeauna, într-un chip solemn, în prezența neamurilor și a celor mai de aproape amici ai familiei. Și precum mai înainte așa și la această ocazie moașa joacă un rol foarte însemnat profetind din creșterea părului copilului, ce are să se tundă, viitorul acestuia. Așa, spre exemplu, dacă părul capului de dinainte al copilului crește în formă de rază, se zice că el ar avea un cuib pe cap și că, prin urmare, va fi un om însemnat și înțelept, dacă are un păr foarte des și mare înseamnă după credința poporului, că va fi voinic și tare, avut și norocit.

Cum și-a împlinit moașa oficiul său începe nașul, după o cuvântare sărbătorească, a tunde *moșul* copilului cu un foarfece nou, rumpe apoi

¹ Dict. de Anița Ursachi.

² Dict. de Par. Lehăciu-Leușteanu.

deasupra capului său o *turtă*, drept în două și pe când singur mănâncă o parte de *turtă*, pe atunci copilul trebuie să mănânce cealaltă parte.

După aceasta, copilul capătă, atât din partea nașului cât și din partea tuturor celor prezenți, câte un dar. Nașul, cam de comun, îi dă un dar mai însemnat, ceva care să-i rămăie pentru toată viața, de obicei, o vită de o deosebită prăsilă. Apoi, prin un ospăț vesel, la care nicicând nu trebuie să lipsească muzica și jocul, se încheie această zi foarte însemnată pentru un copil român de la sat și tot din această zi se numără copilul căruia i s-a tuns moțul, la copiii mai mărunți la ale căror jocuri și alte veselii poate de acuma înainte să ia parte ¹.

În Moldova, nănașul sau nănașa tunde numai ciupii finului său, pe care îi aruncă apoi în ocolul vitelor, anume ca să aibă noroc la vite. Tot atunci îi dă și un dar oareșicare ².

În Țara Românească, în ziua în care un copil împlinește anul, i se rupe *turta*, adică : se pune o doniță în care e apă și în ea o sticlă cu vin și bani de argint. Copilul, stând pe doniță, o persoană bătrână îi rupe o *turtă* în cap, apoi se scot banii din doniță și se pun pe o tavă, împreună cu buchetele de flori. După aceea, se lasă copilul să se ducă singur la acea tavă. De va pune mâna întâi pe flori, în viața îi va plăcea florile și va fi iubit ca ele, iar de va apuca întâi banii, va avea mare noroc de bani.

Turta ruptă se face mai multe bucățele și se împarte pe la asistenți pentru mâncare, *ca să poată și copilul să ajungă vârsta celui bătrân*.

În unele localități din Țara Românească se obișnuiește aceasta până la trei ani ³. În alte localități însă până la zece ani. Și în fiecare an se face câte un colac sau o *turtă* care se rupe pe capul copilului, la ziua nașterii sale, și care o tot mărește cu o măsură mai mare ⁴.

Tot în Țara Românească, când se tunde un copil în cap, pentru prima oară, părul lui nu se aruncă orișunde ar fi, ca să calce cineva pe el, ci se pune într-un loc păzit, căci altfel, după credința poporului român din acele părți, când se va face mare va căpăta durere de cap ⁵.

În fine, tot în Țara Românească, când copilul împlinește un an, i se pune în cap un pahar de vin și deasupra o *azimă* pe care o rupe peste pahar și din ea se dă copilului să mănânce, muiată în vinul din pahar. Acesta este semn, ca să ureze ani mulți, pânea fiind în fiecare an nutrimenul omenirii ⁶.

La românii din Macedonia este datină, cum era în Principate (România) mai nainte la țărani, a tăia copiilor *moțul*, când ajung într-o vârstă de câțiva ani. Această tăiere de moț se face cu oarecare ceremonie ; alții în alte locuri, frâng o *turtă* pe capul copiilor când sunt de un an ⁷.

Cea mai mare parte a datinelor și credințelor, înșirate mai sus, erau uzitate și la vechii romani, cu acea simplă deosebire numai că, pe când la români ele se uzitează în timpul de față la jumătate de an, la un an sau și mai târziu, pe atunci, la romani, erau totdeauna uzitate într-a opta

¹ Wlislaki, *op. cit.*, p. 13—14, I. Slavici, *op. cit.*, p. 167.

² Dict. de Anița Pletosu, româncă din Rădășeni, jud. Suceava.

³ Ioneanu, *op. cit.*, p. 22.

⁴ Com. de G. Lateș, preot în Rădășeni, jud. Suceava.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 23.

⁶ I. St. Negoescu, *op. cit.*, p. 473.

⁷ Dim. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 94.

sau și a noua zi după nașterea unui copil, adecă în aceeași zi în care până și în ziua de astăzi biserica noastră ortodoxă îndăținează de a tunde pe copiii nou născuți.

Intr-a opta sau a noua zi după naștere, în care se lustra și curăța copilul nou-născut, în înțeles religios și-n care i se da numele, în aceeași zi era datină de a se duce sacrificiu pentru zeii de casă, a se închina și sânti capul pruncului zeilor și întru acest semn a i se tăia apoi perii din cap sau a se tunde de tot. Tot într-această zi pruncul, care pășea acum ca persoană în lume, se recomanda unui geniu și i se făcea un pronostic, adecă i se cerca din semne viitorul, spre care scop se invocau toate zei-tățile de soarte, precum : *Parcele, Fata Scribunda, Carmentes și Fortuna* ¹.

Datina românilor de astăzi de a-și tunde copiii abia la jumătate de an sau și mai târziu, după cum s-a arătat în șirele de mai sus, și nu ne-mijlocit după botez, cum îndăținează biserica sau după lustrare, cum îndățineau romanii, cred că vine de acolo că părul celor mai mulți copii nou-născuți e prea mic spre a se putea tunde, apoi și de aceea că românii, din cele mai multe părți, nu îndăținează a umbla tunși, ca romanii, ci cu plete lungi. Deci, din timpul acela, când au început a-și lăsa plete, cred eu că au început a tunde pe copiii lor cu mult mai târziu, abia după ce le crește acum părul mărișor, parte ca să aibă ce tunde și parte de aceea ca, după ce i-au tuns o dată cumsecade, să crească mai des și mai frumos.

Tunderea părului, care e de origine orientală, se află de altmintrelea și la ruși și mai ales la cei din părțile sudice.

Băiatul rus, al cărui cap până în momentul primei tunderi nu l-a atins nici un foarfece și poate că nici un strop de apă, deoarece aceasta, după credința rușilor i-ar fi adus nu numai oareșicare boală, ci chiar și moartea se pune pe un cojoc deasupra mesei și apoi, pe când mama sa îl ține de subsuori pe atunci tatăl său îi tunde părul.

Prin tunderea aceasta se recunoaște el totodată ca o ființă bărbătească, pe când mai nainte se număra la genul amestecat.

Și pe când tatăl său îl tunde, iar ceilalți membri ai familiei stau de față la această ceremonie, pe atunci moșul băiatului adună într-un tălgeraș banii, ce servesc spre acoperirea speselor mesei, care e îndătinată a se la la această ocazie și care firește că niciodată nu poate să lipsească ².

Am amintit mai sus că, după *tunderea* unui copil, mama acestuia, strângându-i părul tuns, cu o parte îl afumă, când se sparie, anume ca să-i treacă de *spăriat*, iar o parte îl păstrează până ce a crescut *măruș* și poate acuma distinge toate lucrurile anume ca, arătându-i-l, să vadă de ce va spune că este...

Deci, după ce a ajuns acum etatea aceea, în care poate să distingă lucrurile unul de altul, mama copilului sau că se duce cu dânsul și cu părul păstrat la nănașul său, sau că acesta vine la finul său acasă și, arătându-i părul, îl întreabă zicând :

— De ce e părul acesta, fine ?

Dacă copilul răspunde că e de cutare sau de cutare vită e semn bun, căci va avea noroc la vite, dacă zice că e de *câne*, de *mâță* sau de

¹ At.N Marinescu, *op cit.*, p. 308—309 ; L. Preller, *Róm. Myth.* t. II, p. 210 t. II, p. 210.

² „Illustrirte Chronik der Zeit“, an. XX, Stuttgart, 1891, nr. 20, p. 62f

altă vietate necurată, e semn rău, căci atunci nu va fi gospodar, iar dacă zice că e de om, atunci e un semn că va fi foarte cu minte și deștept la cap ¹.

În cele mai multe părți atât din Bucovina, cât și din Transilvania, este datina de a păstra, pe lângă păr, încă și *buricul copiilor*, după ce acesta s-a uscat, s-a desfăcut de unde a fost legat și a căzut jos, până ce cresc mari și încep a pricepe, în unele localități chiar și până după al șaptelea an de la ziua nașterii.

Deci, de comun, în aceiași zi, în care i se arată părul, i se dă și buricul, ca să-l deznoadă. Și dacă *băiatul*, căruia i se dă de deznodat, îl poate lesne deznoda, se crede că va fi isteț și priceput la orișice lucru; iar dacă e *copilă* că va ști asemenea orișice coase, țese, etc. că nimic nu-i va cădea greu, din contră, dacă nu-l va putea defel deznoda sau se va munci foarte mult, se crede că nu va fi prea ajuns de cap.

Unii îndătimează a-i întreba, ca și despre păr, de ce e buricul? și de ce fel de animal spune că e, de acela va avea mai mare parte și noroc în viață.

În unele părți din Transilvania, buricul băieților se pune și se păstrează, de regulă, în grindă, iar al copilelor într-un loc mai îndosit. După ce cresc copiii mari, se ia din locul unde a fost pus, se găurește cu un fus, atâta cât să se poată privi printr-însul, apoi se dă, ca să se uite prin el, crezându-se că cel al cui e buricul la ce fel de lucru se va uita și-l va vedea, fie acela orișice va fi, îl va deprinde și învăța foarte ușor ².

În alte părți, tot din Transilvania, se crede că e bine a se da buricul copilului, când acesta începe și poate a se juca anume ca, jucându-se cu dânsul, să-l piardă, ca să nu se știe ce s-a făcut cu el ³.

În Țara Românească, buricul unui copil se păstrează până ce copilul respectiv se face mai mare, atunci se moaic în apă și i se dă se uite prin el, anume ca să se facă îndemânatec și să poată face tot ce va vedea ⁴.

Tot în Țara Românească este datină ca femeia care face cel dintâi copil, să se uite pe buricul lui și câte noduri va vedea pe el, atâția copii va mai face ⁵.

Aceeași datină și credință există și la românii din Bucovina.

În Banat, moașa, numită altmintrelea „*babă de buric*“, după ce a tăiat buricul pruncului nou-născut pe un băț de corn, anume ca micuțul să fie mlădios și țare ca, cornul, îl învălește într-un petic de pânză nouă, curat și nemaipurtat, apoi, dacă atât ea cât și nepoata sa, pe care o numește de acum înainte „*nepoată de buric*“, voiește ca aceasta din urmă să mai nască și alți prunci, îl duce și-l îngroapă la rădăcina unui măr tânăr și sănătos sau, dacă nu se află nici un măr prin apropiere, la rădăcina unui goron, sorocind și bombănind în același timp la câți ani să mai nască nepoata sa alt prunc.

¹ Credințele și datinile românilor din cele mai multe părți ale Bucovinei.

² Com. de I. Georgescu, Rom. Simu și B. Iosof.

³ Com. de I. Georgescu și Rom. Simu: „Dacă taie buricul la copil, partea ce-i tăiată o pune într-un loc de păstrare și după șapte ani îl ia și-l umflă și-l dă la copil sau la fată, ca să se uite prin el și apoi se naște din acel prunc sau pruncă o persoană ingenioasă“.

⁴ Ioneanu, *op. cit.*, p. 12.

⁵ *Ibidem*, p. 11.

Dacă nepoata nu voiește să aibă degrabă sau chiar defel alți prunci, atunci moașa ia buricul, precum și unealta cu care l-a tăiat și cămeșa, în care a născut nepoata și ducându-le pe toate acestea le îngroapă la o movilă, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le ca atunci să mai nască nepoata, când se vor dezgropa aceste lucruri îngropate de dânsa ¹.

În Ungaria, din contră, dacă nepoata nu voiește să aibă degrabă prunci, moașa, după ce a tăiat buricul copilului, îl înoadă în șapte locuri și imediat după aceea îl spală cu apă rece, în credința că, făcând aceasta, nepoata nu va mai naște alt prunc până după al șaptelea an, adică până ce nu vor trece atâția ani câte noduri a făcut ea în buric ².

În fine, deși nu se ține de materia ce o tratăm, totuși cred că aici e locul să amintim încă și următoarea datină, anume că la *duminica tânără*, adică duminica primă după luna nouă, se *îngăură urechile copiilor mici*, spre a le pune cercei ³.

După trei luni, i se dă pruncului de băut, mai ales în unele părți din Banat, pentru prima oară de la naștere, apă petrecută printr-un fluiet sau clarinet, anume ca să capete și el versul acestor instrumente.

După șase luni, unele mame duc pruncii lor la moară și acolo apoi îi pun în coșul unde se pune grâul sau porumbul de măcinat, pentru ca și el să fie liber la vorbă cum e *chichirezul* ⁴ de la moară ⁵.

¹ Com. de Ios. Olariu și I. Popovici.

² Com. de Elia Pop.

³ „Luminătorul“, an. X. Timișoara, 1889, nr. 65.

⁴ *Chichirezul* e o unealtă de la coș, care atinge piatra învârtitoare și face de pică grăunțele sub piatră.

⁵ Com. de Ios. Olariu.

Întărcarea

Cea mai mare parte de românce îndătimează a da copiilor săi de supt un an și jumătate, unele însă și mai mult, adecă până aproape la doi ani, iar altele, când sunt *grăbite* de alți copii, când ajung *groăse*, le dau după împrejurări numai 7—9 luni, căci în cazul acesta țâta nu-i bună.

În vechime, româncele din Bucovina dau de supt, în genere, *doi ani fără o lună*, mai mult nu, pentru că dacă se împlineau doi ani, se considera ca un păcat ¹.

Dacă copiii sunt de constituție slabă, iar mamele lor sănătoase și tari, atunci, de regulă, îi alăptează mai mult de un an, anume ca să prindă la putere, să fie voinici, iar dacă mamele lor sunt slăbănoage sau bolnăvicioase și din cauza această nu le vine lapte, atunci se înțelege că sunt constrânse a-i *întărca* cât se poate mai degrabă.

Româncele, din unele părți ale Transilvaniei, spun că, copilul e bine să sugă două *păresimi* ².

Cele din Banat întărcă pe copiii lor, de regulă, când le vine mai bine la socoteală, unele mai înainte de a se împlini anul, altele la un an și jumătate, altele la doi ani și iarăși altele, din dragoste mare ce au cătră dâșii, abia după 2—5 ani. Cele mai multe însă sunt de părere că un copil trebuie să sugă doi ani încheiați, căci atunci crește mai bine și se dezvoltă regulat, atât în privința corporală cât și în cea spirituală. Sugerând un copil numai un an sau ceva peste un an, se alege *mersiav*, slab, iar dacă se întărcă mai de timpuriu se alege și mai slab. Dar și când se întărcă după 2—5 ani încă nu e bine, căci atunci, devenind copilul *teléan*, mama sa nu-l poate înșela cu una cu două, ci multe apucături și înșelăciuni e necesită să întrebuițeze până ce-l dezbară și dezvață de țâță ³!

Româncele din Transilvania și anume cele din comitatul Solnoc-Dobâca, îndătimează a întărca pe copii lor cei mai tari, de regulă, când sunt de un an, iar pe cei mai slăbiți după un an și jumătate ⁴.

Cele din Ungaria și anume din comitatul Sătmarului, din contră, sunt de părere că un copil e bine să se înțerce cât mai iute, adecă cum prinde a mânca lapte, căci cel ce se întărcă mai de timpuriu se face totdeauna mai isteț, mai deștept la minte, deprinde toate celea mai degrabă și mai ușor, pe când dacă i se dă țâță până ce e mare, devine prost, greu

¹ Com. de I. Berariu, paroh și exarh.

² Com. de Rom. Simu.

³ Com. I. Popovici.

⁴ Com. de Aur. Chinteanu.

la cap și nu poate nimic învăța. Ba, ce este încă mai mult, astfel de copii, adeseori, devin nu numai bolânzi, ci rămân chiar și muți ¹.

Ce se atinge în special de ziua și modul înțărării, precum și de dătinile și credințele ce sunt îmbinate cu aceasta, trebuie să notăm că româncele, din cele mai multe părți ale Bucovinei, nu îndătează nicicând a-și înțărca copiii într-o zi de post, ci numai în una de fruct ; o excepție de la această regulă generală se-ntâmplă doar numai atunci, când sunt constrânse de împrejurări ².

Tot așa fac și româncele din Banat.

Acestea încă îndătează a-și înțărca copiii numai în zile de fruct și anume : sau în cășlegile Crăciunului, când îi pot momi câte c-un dărab, de cărnaț sau pe la Paști când îi pot momi cu ouă roșii sau în sfârșit pe la Rusale, când este lapte de ajuns și felurite *pomoroge*, precum : mere, pere, cireșe etc, cu care se dedau copiii și uită de țată ³.

În unele părți ale Transilvaniei, din contră, îndătează a-i înțărca, de comun, într-o vineri dimineața ⁴, iar în Țara Românească, luna ⁵.

Sosind ziua menită pentru înțarcare, unele mame din Transilvania mulg tot laptele, cât se află în țâte și mestecându-l cu făină de grâu pregătesc o *cocă*, dintr-însul. Coca aceea apoi o dau copilului, ca s-o mănânce în credința că, mănucându-o, nu-și mai aduce nicicând aminte de țată. Altele taie un pui și ungându-și țățele cu sângele acestuia amăgesc pe copii, spuindu-le că le-a mănucat cățelul ⁶. Și iarăși altele îndătează a-și unge mai întâi țățele cu miere și apoi a le presura cu sare sau a-și băga o perie în sân astfel că, voind copilul să se atingă de țată, să-l împungă și după aceea a-l îmbia, ca să sugă. În cazul întâi, îngreșându-se, iar în cazul al doilea spuindu-i mama că s-ar afla lupul în sân și acela îl mușcă, se teme a se apropia cu gurița de sân, se înțelege de sine, dacă copilul e acum mărișor, dacă a început a umbla și a vorbi ⁷. Mai tot așa fac și româncele din Ungaria. Acestea, când voiesc a-și înțărca copiii, își ung țățele cu funingine de pe horn, până ce se fac negre apoi, când copilul, pe care vreau să-l înțarce, cere țată, își dezvălesc pieptul și zic :

Bibi-î hădă țita

C-a spurcat-o măta !

Dacă nu se înțarcă cu aceasta, apoi pun în gură *spacelului* periuța cea de uns firele pânzei și zic :

Bibi ! fugi de aici, nu umbla

Că-i lupu și te-a mânca !

Iar dacă nici aceasta nu folosește, atunci zdrobește și presură piper pe țată și astfel i-o dă apoi să sugă ⁸.

¹ Com. de Elia Pop. Tot așa spun și o seamă de români din Bucovina.

² Din Crasna, dict. de M. Bărbuță ; din Boian și Vicovul-de-Sus, com. de V. Turtureanu.

³ Com. de I. Popovici.

⁴ Com. de Rom. Simu.

⁵ Ioneanu, *op. cit.*, p. 23.

⁶ Com. de Rom. Simu.

⁷ Com. de R. Simu și I. Georgescu.

⁸ Com. de Elia Pop.

În fine, unele întorc cămeșa cu gura la spate, anume ca și copilul să se întoarcă de la supt, de la țâță sau fierb un ou și-l pun pe pragul tindeii apoi luând copilul și scoțându-l peste prag afară, îi dau oul și o bulcă în mână zicând *că acum e pe pâinea lui*. Făcând aceasta, cred că copilul se întarcă foarte lesne și că în curând uită țâța ¹.

În Țara Românească, de duminică seara se pune după ușa casei un pahar cu vin și cu un covrig. Luni dimineața, când copilul se scoală, se lasă să se ducă singur să le ia de acolo, apoi i se dă să mănânce.

Aceasta se face ca să uite țâța curând și să n-o mai dorească ².

În Moldova, fierb un ou și-l pun după ușă și trimit apoi copilul, ca să-l găsească ³.

În Macedonia, când muma întarcă copilul ia o nucă, o despică în două jumătăți și în coaja ei pun trei cărbuni aprinși pe care îi stinge cu laptele din sânul ei, alătură apoi acele două jumătăți de formează nuca cum a fost și așa o păstrează până ce naște un alt copil, apoi a treia zi de la naștere pune nuca pe foc, pentru ca să-i vie lapte în abundență ⁴.

În timpul întărcării însă mama nu e bine, ca să se depărteze pe mai multe zile de acasă pentru că pe de o parte cei mai mulți copii tânjesc foarte tare după țâță și dacă ar întrerupe dintr-odată a le da de supt foarte lesne ar putea să se bolnăvească, pe de altă parte, mai ales când le vine foarte mult lapte, poate și lor foarte ușor să li se *mosorască* ⁵, adică să li se *bolohănească* țâțele și din cauza aceasta să pătimească nu numai zile, ci chiar și săptămâni întregi. Deci, cele mai multe mame, una, ca să nu li se bolohonească țâțele, iar a doua, ca să nu li se bolnăvească copiii, îndătimează a-i întărca pe-ncetul, dându-le în ziua dintâi numai de trei ori, într-a doua de două ori și într-a treia o dată de supt și-n chipul acesta îi fac pe încetul să uite țâța.

Și, dacă cu toate acestea, unei femei i se *bolohănește* pieptul, atunci, ca să nu i se întâmple nimic rău, întrebuintează diferite mijloace spre vindecare.

Dacă nu stârpește degrabă țâța, adecă dacă tot îi mai vine lapte, pi-sează usturoi și dându-se apoi în dosul hornului freacă cu usturoiul pisat cât poate suferi, atât țâțele cât și pieptul, anume ca să *îndărâteze* (să stârpească mai degrabă) ⁶, iar laptele, ce-l mulge din când în când, nu-l aruncă jos, ci-l îngroapă anume, ca să nu-l lingă mâța ori cănele, că apoi *se spurcă țâța* și nu are mai mult lapte pentru alți copii ⁷.

O seamă însă se afumă cu *putregai de răchită* asemenea ca să stârpească laptele și să nu le ardă pieptul. Și iarăși o seamă înfierbântă o cremene în foc și aruncând-o într-o strachină, în care se află apă, se aburesc cu aburii ce ies din apa încălzită ⁸.

În fine, mai e de însemnat încă și aceea că, după credința poporului din toate provinciile locuite de români, toți copiii cei *întorși*, adecă toți

¹ Datinele și credințele românilor din Bucovina.

² Ioneanu, *op. cit.*, p. 23.

³ El. Sevastos, *Călătorii...*, p. 48. Dict. de A. Pletosu, din Rădășani : „Se coace un ou și se pune după ușă, copilul se duce și-l ea“.

⁴ T. T. Burada, *Obiceiurile la nașterea copiilor...*, în *op. cit.*, p. 50.

⁵ Țâța se *mosorește* = (bomhănește) pe sub piele și se face *ghilotie* (se coace).

⁶ Com. de V. Turtureanu, M. Bărbuță și M. Nistor.

⁷ Dict. de M. Nistor.

⁸ Dict. de M. Bărbuță.

ăceia care au fost odată înțărcați, iar după vreo câteva zile sau săptămâni mamele lor, văzându-i că prea tare tânjesc, sau din altă cauză oareșicare le-au dat iarăși țată de supt, după ce cresc mari, sunt foarte răi de ochi, așa că, în toată viața lor ori la cine se vor uita, fie om sau vită, fie orice va fi, respectivul, îndată de deoache și se bolnăvește și cu nimic alta nu se poate vindeca, fără numai cu stingerea de cărbuni și cu descântarea de deochi. De aceea, nu e bine niciodată a *intoarce* pe un copil înțărcat, adecă a-i da încă pe un răstimp de supt, ci dacă l-a înțărcat odată, înțărcat să rămână pentru totdeauna ¹.

¹ Dict. de M. Bărbuță și alte romănce din Bucovina. — Com. de V. Turtu-
reanu : „Cei întorși de la țată au putere de a deochia, chiar de moarte. Dacă însă
își aduc aminte de această însușire a lor și zic scuișând : „să nu fie deochi“, deo-
chiul nu se prinde. La din contră, omul sau copilul deochiat se bolnăvește de
moarte, vita poate să-și rupă vreun picior sau să crape etc. Puterea de a deochia
o au de multe ori și cei neîtorși de la țată, căci părinții pot să deoache pe copiii
lor proprii. Contra deochiului e stingerea de cărbuni“ ; Com. de Rom. Simu și I.
Georgescu din Transilvania ; dict. de M. Nistor din Mălini, în Moldova : „Cei întorși
de la țată tot ce văd deoache“ ; vezi și I. Creangă, *Scrieri*, t. I., Iași, 1890, p. 217 :
„Dar nu se poate apropia nime de cerb, căci este *solomonit* și nici un fel de
aramă nu-l prinde ; însă el, pe care l-a zărit, nu mai scapă cu viață. De aceea, fuge
lumea de dânsul de-și scoate ochii ; și nu numai atâta, dar chiar *când se uită la
cineva, fie om sau orice dihană a fi, pe loc rămâne mort*. Și ci-că o mulțime de oa-
meni și de sălbăticiuni zac fără suflare în pădurea lui, numai din astă pricină, se
vede că este *solomonit, întors de la țată* sau dracul știe ce mai are, de-l așa de pri-
mejdios“ ; — Ioneanu, *op. cit.*, p. 21 : „Un copil să nu se *intoarcă de la țată*, adică
să-l înțarce, apoi iar să-l dea, *căci acela copil va deochia lesne pe cine va pune
ochii*“ ; „Gutinel“, an. I, Baia Mare, 1889 nr. 30, în „Foiță“ : „Oamenii, care deoa-
che de comun sau sunt *strigoii* sau au plecare de a fi strigoii. Afară de aceștia poate
deochia omul care la „*Chéruvim*“ se uită la daruri, apoi și acela care se *ințarce ca
prunc mic, de două ori*“ ; „Șezătorea“, an. I, Fălticeni, 1892, p. 15 : „Boala de deochi
provine din mai multe cauze, dar mai ales din privirea celor *întorși de la țată*. Iar
întors de la țată e acela care, fiind înțărcat odată, maică-să îi dă, a două oară, țată
peste 3 sau 4 zile, când se îmbolnăvește“.

ADAOS

I. CÂNTECE DE CUMĂTRIE

1

Sara bună

(Din Lisaura, sătîșor în apropierea orașului Suceava)

— Sara bună, fina mea !
— Mulțămesc, nânașule !
— Sară bună nu de tăt
Că am de gând să te mai văd ;
Sara bună, eu m-oi duce,
Mulțămesc de gură dulce.
Gură dulce ca la tine,
Nu-i în sat la noi la nime !

2

Cumătrița

(Din Fundul Moldovei, dict. de P. L. Leușteanu)

— Cumătriță, hai la târg
Să văd boii cum se vînd !
— Cumătre de lângă Runc
Pas-nainte, că te-ajung ;
De-i vedea că zăbăvesc
Fă-mi cu mâna că pornesc !

3

Tătăișa

(Dimprejurul Năsăudului)

Tătăișă și cumătră !
Lasă ușa descuiată
Și fereastra destupată
Să ne mai vedem odată.
Cumătră și tătăișă !

Nu-mi dă hârb cu sămăchișă
Ci-mi dă hârbul cu untul
C-acela mi-i sufletul !

4

Lelea albă

(Din Siret, dict. de Const. Nemeșu)

Lelea albă ca omătul
Se iubește cu cumătrul
Lelea albă cum îi cașul
Se iubește cu nănașul
Lelea albă ca vâtrariul
Se iubește cu jindariul
Lelea albă ca ceaunul
Se iubește cu jupânul.

II. CÂNTECE DE LEAGĂN

1

La un băiețel

(Din Stroiești, com. de I. Berariu, paroh și exarh)

Haida a, a, a, a, a, a,
Haida nani cu mama !
C-un picior te-oi legăna,
Țată dulce că ți-oi da
Și din gură ți-oi cânta :
Să dormi, să te odihnești,
Mare, mărișor, să crești.
Culeă-te cu mămuța
Țată dulce ți-oi mai da
Tare bine te-oi căta.
Când îi crește mărișor,
Să fii mării de-ajutor,
Să-i duci plugul la ogor
Și-i ara și- semăna,
Mămuca s-a bucura !

2

La un băiețel

(Din Berchișești, com. de I. Berariu)

Culcă-te, puiuțule
Că dorm tăte apele !
Culcă-te
Și-alină-te
În legănuț
De pătănuț
Fașă dalbă de mătasă
Și-ți închide ochișorii,
A mămuchii pul de casă.
Să crească mării feciorii.
Că eu bine te-am fășat,
Te-am culcat, te-am legănat,
Doară-i crește mărișor,
Să-mi fii scump și bunișor,
Să fii mării de-ajutor !

La un băiețel

(Din Tișeuț, sat în districtul Sucevei, com. de G. Mleșniță, învățător)

Haide liuliu, dragul mării
 Scumpul mării, bunul mării.
 Haide liuliu cu mama,
 Că mama te-a legăna
 Și din gură ți-a cânta.
 Ți-a cânta încetișor,
 Doară-i crește mărișor,
 Să fii mării de-ajutor.
 Dragul mării copilaș,
 Tu ești al meu îngeraș.
 Cu tine mă zăbăvesc
 Și lucrul nu-l mai gătesc.
 Dragul mării dormi în pace,
 Doară lucrul mi l-oi face !

4

La o copiliță

(Din Șcheia, sat în apropierea Sucevei)

Vine Domnul cu somnul
 S-adoarmă puișorul.
 Și Doamna cu perina
 Să-mi adoarmă cocuța.
 Din sfințit în răsărit
 Cocuța mi-a hodinit.
 Mititică mi-am culcat-o,
 Mărișoară mi-am sculat-o.
 Că Domnul mi-a hodinit-o
 Și frumos că mi-a crescut-o.
 Maica sa, când a văzut-o
 Tare s-a mai bucurat,
 La dânsa că s-a plecat
 Și-n brațe că mi-a luat-o
 Și frumos mi-a sărutat-o
 Pe slușnic-a mulțămit-o
 Cu mulți bani a dăruit-o
 Și cu blânde, dulci cuvinte
 Iar mi-a pus-o ca să-i cânte.

De lucra, de nu lucra,
Tot cinste slușnicei da.
Slușnica, când o cinstea
Mai departe-o legăna
Și-alte cântece-i cânta,
Să trăiască cocuța !

5

La o copiliță

(Din Fundul Moldovei, dict. de P. L. Leușteanu)

Tiucu, tiucu pui de rață,
Vină la bădița-n brațe.
Tiucu, tiucu pui de curcă
Vină-n brațe și te culcă.
Tiucu, tiucu, puiule,
Vină-n toate zilele,
N-asculta minciunile !

6

La gemeni

(Din Stroiești, com. de I. Berariu)

Are mama doi feciori,
De departe parcă-s flori.
Iar de-aproape-apropișor,
Mama are ajutor.

7

La un șpuriu

(Din Stroiești, com. de I. Berariu)

Nani, nani cu mama,
Că mama te-a legăna.
Cu mâna te-a legăna,
Cu gura te-a blăstăma.
Tare nu te-a blăstăma,
Pentru că nu-i vina ta,

Ci e vina altuia.
Și-s de vină mai mult eu,
C-am greșit și-mi pare rău.
Tare rău am mai greșit,
Că cinstea mi-am prăpădit.
Când pe tine te-am făcut,
Toată cinstea s-a trecut.
Să te ardă focul minte,
Că nu mi-ai fost mai nainte,
Să mă-nveți ca un părinte.
Acum ieși, nu-mi trebuiești,
Că nemic nu-mi folosești !

CUPRINS

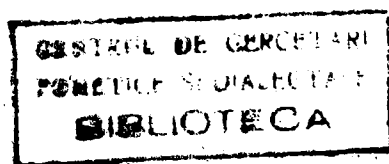
Precuvântare 5

- I Dorul româncei 7
- II În altă stare 13
- III Zburătorul 21
- IV Sanca sau Avestița 23
- V Nașterea 31
- VI Pierderea 52
- VII Scăldătoarea 57
- VIII Slobozirea casei 81
- IX Rodinii 89
- X Lăptarea 93
- XI Ursitoarele 97
- XII Botezul 104
- XIII Numele de botez 127
- XIV Mărturiile 136
- XV Schimbarea numelui 141
- XVI Cumetria 145
- XVII Scăldăciunea 162
- XVIII Scăldătoarea nepoatei 176
- XIX Înbisericirea 180

XX	Colăcimea	184
XXI	Creșterea	195
XXII	Bolile copiilor	222
XXIII	Masa moașei	255
XXIV	Tunderea părului	258
XXV	Întărcarea	200

Adaos :

I	Cântece de cumetrie	271
II	Cântece de leagăn	273

Lector : IOAN ȘERB
Tehnoredactor : VASILE CIUCĂ

Tiparul executat sub comanda nr. 40 644
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI București

